

DAVID HERBERT LAWRENCE  
LEDI ČATERLI MEILUŽIS



LIETUVOS  
**rytas**



©dpa/Forum

Davidas Herbertas Lawrence'as (1885–1930) – anglų prozininkas, kritikas, poetas ir tapytojas, viena didžiausių ir prieštaringiausių XX a. britų literatūros figūrų. Jis vienas tų kūrėjų, kurių darbai itin glaudžiai susiję su jų pačių gyvenimu.

D.H.Lawrence'o vaikystę, kaip ir visą gyvenimą, sunku pavadinti laiminga. Prasigėrusio angliakasio ir buvusios mokytojos šeimoje gimęs Davidas visa esybe nekentė tėvo ir stipriai mylėjo motiną. Ūmus plaučių uždegimas jį išgelbėjo nuo darbo gamykloje, o po kelerių metų užklupusi džiova užkirto kelią mokytojo karjerai. Liko tik kūryba ir priverstinės kelionės.

1914 m. rašytojas vedė prieš porą metų sutiktą jam dėsčiusio profesoriaus žmoną Friedą von Richthofen. Jos vokiška kilmė Pirmojo pasaulinio karo metais Anglijoje kėlė daug įtarimų, ir jaunavedžiai buvo priversti bėgti. Likusią gyvenimo dalį D.H.Lawrence'as praleido klajodamas po Prancūziją, Italiją, Ceiloną, Australiją, Ameriką ir Meksiką. Rašytojas mirė Prancūzijoje, Vanso mieste.

Viena pagrindinių D.H.Lawrence'o kūrybos temų – vyrų ir moterų santykiai, kuriuos jis stengėsi perteikti kuo natūraliau. Rašytojas nevengė vaizduoti įvairiausių meilės formų ir atvirų intymaus gyvenimo scenų. Jo romaną „Sūnūs ir meilužiai“ (1913 m.) vienas leidėjas pavadino „šlykščiausia kada nors skaityta knyga“. „Vaivorykštė“ (1915 m.) visuomenėje išprovokavo didžiulį nepasitenkinimą dėl aprašomų lesbietiškių santykių. Garsiausias kūrinys „Ledi Čaterli meilužis“ (1928 m.) sukėlė didžiausią skandalą. Dėl atvirų sekso scenų jį buvo uždrausta spausdinti. Knyga pasirodė tik 1960-aisiais.

„Lietuvos ryto“ kolekcija

7

Versta iš:  
David Herbert Lawrence  
LADY CHATTERLEY'S LOVER

Iš anglų kalbos vertė Nijolė Regina Chijenienė

© David Herbert Lawrence, 1928

© Vertimas į lietuvių kalbą, Nijolė Regina Chijenienė, 2006

© Šis leidimas, Mediasat Rights, KFT / Mediasat Group, S.A., 2006

ISBN 84-9819-708-2 (7-oji knyga)

ISBN 84-9819-670-1 (bendras)

Spausdinta ES

Mediasat Group  
Edificio Torre Picasso, planta 34  
Plaza Pablo Ruiz Picasso, 1  
28020 Madrid  
España

[www.mediasatgroup.com](http://www.mediasatgroup.com)



Parduodama tik su dienraščiu „Lietuvos rytas“  
Visos autoriaus teisės saugomos

DAVID HERBERT  
LAWRENCE  
Ledi Čaterli  
meilužis

*Iš anglų kalbos vertė Nijolė Regina Chijenienė*

LIETUVOS  
**rytas**

## Pirmas skyrius

Mūsų amžius toks tragiškas, kad stengiamės to nepaisyti. Užgriuvusi nelaimė palieka mus tarp griuvėsių, ir mes pamažėle vėl kuriame iš naujo tai, prie ko buvome pripratę, vėl puoselėjame savo nedidelių džiaugsmų viltis. Sunkus tatai darbas: nebėra tiesaus kelio priekin, bet mes einame – apskui arba keberiodamiesi per kliūtis. Kad ir dangus griūva, turime gyventi.

Maždaug šitaip svarstė Konstancija Čaterli. Karas suniokojo visą jos gerą. Ir vis tiek reikėjo gyventi ir imti gyvenimo teikiamas pamokas.

1917 metais ji ištekėjo už Klifordo Čaterlio, kai jis buvo parvažiavęs mėnesiui atostogų. Jiedu drauge praleido medaus mėnesį ir Klifordas grįžo į Flandriją. O po pusmečio jis buvo pargabentas namo visas sudarkytas. Konstancijai tada buvo dvidešimt treji, o jam – dvidešimt devyneri.

Jis laikėsi įsikibęs gyvenimo kaip reta, ir mirtis atsitolino nuo jo, o sužalotas kūnas sugijo. Po dvejų metų nuolatinės priežiūros gydytojas pripažino jį esant sveiką ir galintį grįžti į gyvenimą, bet apatinė jo kūno dalis taip ir liko paralyžiuota.

Ėjo 1920-ieji. Klifordas ir Konstancija įsikūrė Čaterlių giminės Regbio dvare. Tėvui mirus, Klifordas dabar buvo baronetas, seras Klifordas, o Konstancija – ledi Čaterli. Vedybinį gyvenimą jiems teko pradėti gerokai apleistame Čaterlių name su gana ribotais ištekliais. Iš giminių Klifordas turėjo tik seserį, kuri gyveno kitur. Vyresnysis brolis buvo žuvęs per karą. Nepagydomai suluošintas ir žinodamas, kad niekad neturės vaikų, Klifordas sugrįžo namo į ūkanotą Midlandą, kad išsaugotų Čaterlių pavardę bent tol, kol bus gyvas.

Jis neatrodė per daug nusiminęs. Turėdamas judamą supamąjį kėslą ir invalido vežimėlį su nedideliu varikliu, galėdavo lėtai sukti ratus po sodą ir nuostabų melancholišką parką, kuriuo slapta didžiavosi, nors žmonėms to neparodydavo.

Tiek iškentėjęs, jis tartum atbuko skausmui. Kaip ir anksčiau, buvo santūrus, pakilios dvasios, o šviesiai mėlynos išūlokos akys

sveikai įraudusiame kūne žvelgė žvaliai ir netgi linksmai... Kaip ir anksčiau, jo pečiai buvo platūs ir raumeningi, rankos stiprios. Rengėsi jis itin brangiais drabužiais, visada ryšėdavo dailų naujausios mados kaklaraištį. Ir vis dėlto jo veide buvo matyti įtampa ir vos juntamas atsajumas, būdingas luošiams.

Pažvelgęs mirčiai į akis, jis dabar vertino turimą gyvenimą, arba tai, kas jam liko, kaip brangiausią dovaną. Žvitrios, protingos jo akys spindėjo išdidumu, kad po tokių didelių išbandymų jis vis dėlto liko gyvas. Bet smūgio būta per daug sunkaus, ir kažkas nutrūko jo viduje, kai kurie jausmai be pėdsakų dingo. Tuštumą užpildė bejausmė nykuma.

Konstancija, jo žmona, buvo tikras gamtos vaikas – raudonskrustė, tvirto sudėjimo, lėtų judesių, išduodančių neregėtą energiją. Rusvi ir švelnūs plaukai, didelės nustebusios akys ir romus, tylus balsas – tartum būtų ką tik atvykusi iš savo gimtojo kaimo. Tačiau išorė būna apgaulinga. Jos tėvas buvo kadaise žinomas Karališkosios meno akademijos narys garbusis seras Malkolmas Ridas, o motina – išprususi moteris, fabianininkė, puoselėjusi anuomet klestėjusias prerafaelitų idėjas. Konstancija ir jos sesuo Hilda, augdamos tarp menininkų ir apsišvietusių socialistų, gavo, jei taip galima pasakyti, estetiškai laisvą išsiauklėjimą. Jos keliaudavo į Paryžių, Florenciją ir Romą įkvėpti meno aromato, o drauge – visai kita kryptimi – į Hagoje ir Berlyne vykusius socialistų suvažiavimus, kur prakalbos būdavo režiamos visomis pasaulio kalbomis, bet niekam tas nekliudė.

Taigi nuo mažens mergaitės buvo persiėmusios meno ir idealios visuomenės kūrimo teorijų atmosfera, kurioje jautėsi kuo natūraliausiai. Jos buvo drauge kosmopolitės ir provincialės su kosmopolitizmo paženklintu meno suvokimu ir prie jo derančiu polinkiu propaguoti pažangias socialines idėjas.

Penkiolikos metų tėvai išleido jas į Dresdeną. Be viso kito, jos ten turėjo mokytis muzikos. Laiką leido puikiai. Gyveno drauge su studentais, karštai diskutuodavo su vaikiniais filosofijos, sociologijos ir meno klausimais, nė trupučio jiems nenusileidamos, o gal, kaip moterys, ir pranokdamos. Jaunimas rengdavo žygius į miškus, o pečiuiiti studenčiokai visą kelią brązgindavo gitaras. Jie traukdavo turistines dainas ir mėgavosi laisve. Laisve! Koks reikšmingas žodis! Priešais – bekraštis pasaulis, brėkstantys rytai tarp miškų, šalia – sveiki, gerklingi jaunuoliai. Daryk ką tik nori, o dar geriau – kalbėk

ką tik nori! Juk svarbiausia buvo išsišnekėti, aistringai pasiginčyti. O meilė tebuvo akompanimentas.

Dar neturėdamos aštuoniolikos, ir Hilda, ir Konstancija jau buvo paragavusios meilės. Jauni vyrukai, su kuriais jos taip karštai diskutuodavo, taip sutartinai dainuodavo ir nė kiek nesivaržydamos drauge nakvodavo po medžiais, savaime suprantama, siekdavo artumo. Merginos gal ir nebūtų pasiryžusios, bet juk apie tai taip daug kalbama, vadinasi, tai labai svarbu. Be to, ir berniukai taip droviai slepia geismą, kodėl gi mergaitei ėmus ir kilniaširdiškai nepadovanojus gerbėjui savęs?

Taigi jos padovanojo save, išsirinkusios sąmojingiausias ir nuširdžiausias pašnekovus. Pokalbiai, ginčai buvo tikras malonumas, o meilė – tik blyškus jų atšvaitas ir netgi, ko gero, priešingybė. Po to vaikas jau nebe taip traukdavo ir dažnai netgi keldavo pasidarygimą, tarytum būtų pasikėsinęs į kažką šventa, į vidinę asmens laisvę. Juk vienintelis dalykas, kuris teikia merginos gyvenimui prasmę ir orumą, yra visiškos, neginčijamos, grynos ir garbingos laisvės siekimas. Kokio gi dar esama mergystės tikslo? Tiktai nusipurtyti įsisenėjusį priklausomybės ir išnaudojimo jungą.

Kad ir kokiomis spalvomis būtų dabinama kūniška vyro ir moters meilė, būtent ji ir yra tas nuo senų senovės velkamas priklausomybės ir išnaudojimo jungas. Poetai, kurie ją aukštino, dauguma buvo vyrai. Moterys visais laikais žinojo, kad esama didesnių, tauresnių vertybių. O dabar jos suvokė tai dar aiškiau negu kadaise. Tyra, svaiginanti laisvė atrodė kur kas labiau viliojanti negu kūniška meilė. Tik bėda, kad vyrai dar nesubrendę tam ir taip atsilieka nuo moterų. Jiems, lyg šuniukams, tik rūpi, kaip patenkinti savo instinktą.

Ir moteriai tenka nusileisti. Bet vyras, tartum vaikas, nejaučia saiko. Ir moteris turi jį tenkinti, antraip mažylis užsiožiuos ir išdulkės pro duris – sudie, malonaus bendravimo valandos. Tačiau ji gali paklusti jam išsaugodama vidinę nepriklausomybę. Štai to poetai ir liežuviu malti mėgstantys gašlūnai ir nepaėmė domėn. Moteris gali užvaldyti vyrą, pati nepasiduodama jo valdžiai. O norėdama to pasiekti ji ir pasinaudoja kūnu. Jai tereikia truputį pristabdyti save akto metu: tegu jis vienas pasitenkina, o tada ji atsiims, kas priklauso, naudodamasi partneriu kaip įrankiu.

Iki prasidedant karui spėjusios patirti meilės skonį seserys buvo skubiai sugražintos namo. Nė viena nebuvo iš tikrųjų įsimylėjusi:

stigo artimo bendravimo, kai ir vienam, ir kitam iš tikrųjų įdomu KALBĖTIS. Koks nuostabus, gilus, svaiginantis jaudulys apima valandų valandas ir dienų dienas aistringai diskutuojant su koku išties protingu vaikinu – anksčiau jos nebuvo to įvertinusios! Tarytum nejučia būtų išsipildęs taip ir neišstartas Rojaus pažadas: „Tu turėsi vyrų, su kuriais galėsi kalbėtis“.

O jeigu po šių audringų ir dvasią pakylėjančių pokalbių atsiradęs sielų artumas perėjo į kūnų artumą – tebūnie. Vienas gyvenimo skirsnis bus baigtas. Jame taip pat esama savito jaudulio: keistas banguojantis virpulis visame kūne, pergalingas atsipalaidavimas, tarsi paskutinis žodis – jaudinantis ir primenantis eilę žvaigždučių, žyminčių ir skryriaus pabaigą, ir naujos temos pradžią.

Kai 1913 metais merginos (Hildai buvo dvidešimt, o Koni – aštuoniolika) grįžo po vasaros atostogų namo, tėvas kuo aiškiausiai suprato, kad jos turėjo santykių su vyrais.

Kaip sakoma, *l'amour avait passé per la\**. Bet pats, turėdamas nemenką patirtį, matęs šilto ir šalto, nusprendė nesikišti. Na, o motina, paskutiniaisiais savo gyvenimo mėnesiais kamuojama neurozės, rūpinosi tik tuo, kad jos mergaitės būtų „laisvos“ ir galėtų „išreikšti save“. Ji pati niekada nepriklausė sau: tatai jai buvo užginta. Kodėl – vienas Dievas nežino, nes ji visada turėjo lėšų ir galėjo daryti ką tinkama. Dėl viso to ji kaltino vyrą, bet tikroji priežastis buvo iš vaikystės į širdį ir protą įsirėžęs vyro valdovo paveikslas, kurio ji negalėjo atsikratyti. Tad seras Malkolmas čia buvo niekuo dėtas. Palikęs nervingą, priešiška nusiteikusią žmoną pačiai žinotis, jis gyveno kaip jam patiko.

Taigi dukrelės iš tikrųjų buvo „laisvos“ ir sugrįžo į Dresdeną – į savo muzikos pamokas, į universiteto auditorijas, pas savo jaunus draugus. Kiekviena mylėjo savąjį studentą, o tie mylėjo jas visomis savo proto galiomis. Visas savo nuostabias mintis, visus jausmus, visus žodžius vaikinai skyrė savo mylimosioms. Koni išrinktasis buvo muzikas, o Hildos – studijavo tiksluosius mokslus, bet abu gyveno vien dėl meilės. Dėl meilės, kuri audrino jų protą ir mintis. Į visokias gyvenimo nesėkmes jie nekreipė dėmesio.

Vien pažiūrėjus į jaunuolius buvo matyti, kad jie išgyveno meilę, būtent fizinę meilę. Įdomu, kaip po to vos pastebimai, bet labai būdingai pasikeičia tiek vyrų, tiek moterų išvaizda: moterys pražysta,

---

\* Meilė tai išbandė (*pranc.*).

vos vos pastambėja, kampuotos jaunatviškos formos suapvalėja, veide atsiranda susijaudinimas arba triumfas. Vyras apimsta, užsisklendžia, pečiai pasidaro nebe tokie atlašūs, sėdmenys labiau atsipalaidavę, judesiai ne tokie ryžtingi.

Iš pradžių, pažinusios vyro jėgą, privertusią kūną virpėti, seserys vos nepasidavė jai. Tačiau netrukus atsipeikėjo ir nusprendusios, kad tai viso labo tėra malonūs pojūčiai, liko nepriklausomos. Tuo tarpu vyrai iš dėkingumo moteriai už patirtą malonumą atiduoda jai visą širdį, o paskui vaikšto, lyg vietoj pamesto auksino būtų radę varioką. Koni bičiulis darėsi vis niūresnis, o Hildos – vis pašaipesnis. Tačiau ko iš vyrų norėti! Nedėkingi ir amžinai nepatenkinti padarai. Nenusileidi jiems – siunta, kad nenusileidi, atsiduodi – siunta dėl kokios kitos priežasties. Arba ir visai be priežasties, paprasčiausiai ožiuojasi kaip mažvaikiai, ir moteris gali iš kailio nertis – vis tiek neįtik.

Įsiliepsnojo karas, ir Hilda su Koni suskubo namo, nors buvo parvykusios iš ten visai neseniai – gegužį palaidojo mamą.

O 1914 metais apie Kalėdas žuvo ir abu jų bičiuliai vokiečiai. Seserys nubraukė ašarą, meilė trumpam suliepsnojo širdyje, bet netrukus apsitraukė užmaršties plėnimis. Jie daugiau nebeegzistavo.

Abi seserys apsigyveno Kensingtone savo tėvo, tikriau sakant, motinos name ir bendravo su grupe Kembridžo studentų, kurie skelbėsi kovoją dėl „laisvės“, nešiojo flanelines kelnes ir marškinius atverstine apykakle, saikingai demonstravo nevaržomus jausmus, kalbėjo tyliai murmeldami po nosimi ir dėjosi esą nepaprastai jautrūs. Netikėtai Hilda ištekėjo už dešimčia metų vyresnio tos pačios Kembridžo grupės nario, kuris turėjo neblogas pajamas, gerą vyriausybinę tarnybą, atitekusią jam kaip šeimos palikimas, ir, be to, rašė filosofines esė. Ji persikraustė pas jį į nedidelį namelį Vestminsteryje. Dabar jos pažįstamų ratą sudarė gal ir ne pačių aukščiausių rangų valstybės tarnautojai, bet, šiaip ar taip, dabartinis ir būsimasis nacijos intelekto žiedas: žmonės, kurie išmano tai, ką kalba, arba kalba taip, lyg išmanytų.

Koni vykdė savo pagalbos frontui prievolę ir visą laiką praleisdavo su senaisiais Kembridžo maištautojais, besipuikuojančiais madingomis flanelinėmis kelnėmis ir, kaip anksčiau, iš visko po truputį pasišaipančiais. Jos „draugas“ buvo Klifordas Čaterlis, dvidešimt dvejų metų jaunuolis, neseniai sugrįžęs iš Bonos, kur studijavo angliakasybos technologiją. Prieš tai jis buvo dvejus metus praleidęs Kembridže. Dabar, apsilikęs leitenanto uniformą, jis juo labiau buvo linkęs viską pašiepti.

Klifordas Čaterlis priklausė aukštesnei visuomenei negu Koni. Ji buvo iš turtingų inteligentų, o jis – iš aristokratų. Ne pačių kilmingiausių, bet vis dėlto aristokratų. Jo tėvas buvo baronetas, o motina – grafo duktė.

Tačiau nors Klifordas ir buvo gavęs geresnį išsiauklėjimą ir sukiojosi aukštesnėje visuomenėje, tam tikra prasme jis buvo ribotesnis už Koni. Savo siaurame „išrinktųjų“, tai yra dvarininkų aristokratų, ratelyje jis jautėsi laisvai, bet visas likęs pasaulis, ordos vidurinių ir žemųjų klasių atstovų, taip pat ir užsieniečiai, jį trikdė ir varžė. Tiesą sakant, vidutinieji ir prastuomenė, kaip ir ne jo paties sluoksniu užsieniečiai, šiek tiek baugino Klifordą. Keistai susikaustęs, jis jausdavosi prieš juos beginklis, nors jo visuomeninė padėtis buvo geriausia apsauga. Tai savotiškas, bet būdingas šių dienų reiškinys.

Suprantama, kad ypatingas Konstancijos Rid pasitikėjimas savimi patraukė jį. Chaotiškame išorės pasaulyje ji jautėsi daug tvirčiau negu jis.

Nepaisant to, jis buvo maištininkas, stojantis net prieš savo paties kastą. Nors galbūt žodis „maištininkas“ per stiprus, gerokai per stiprus. Paprasčiausiai jį buvo pagavusi visuotinė banga jaunatviško protesto prieš bet kokias normas ir autoritetus. Tėvai atrodė juokingi, o jo paties užsispyrėlis – ypač. Vyriausybės irgi juokingos, o savoji „pažiūrėsim – pamatysim“ – juolab. Ir armijos juokingos, ir jų nukriošę generolai, o raudonveidis Kičeneris – labiausiai. Net karas atrodė juokingas, nors kaip tik per jį žūsta daugybė žmonių.

Atidžiau pasižiūrėjus, viskas pasaulyje daugiau ar mažiau juokinga – ir, žinoma, viskas, kas susiję su valdžia, ar tai būtų kariuomenė, ar vyriausybė, ar universitetas – juokinga be galo. Matydamas, kaip valdančioji klasė apsimeta valdanti, gali mirti juokais. Argi ne juokingas seras Džefris, Klifordo tėvas, kuris kerta frontui medžius ir atleidžia šachtininkus, kad tie papildytų kareivių gretas, o pats niekuo nerizikuodamas pelno patrioto šlovę, kuri jam, beje, nepigiai atsieina.

Panelė Ema Čaterli, atvykusi iš Midlandso į Londoną padirbėti gailėstingą seserimi, slapta šaipėsi iš tėvo patriotinio ryžto. O Herbertas, vyresnysis sūnus ir įpėdinis, juokėsi atvirai, juk vis dėlto jo medžiai virto parke ir keliavo į frontą apkasams tvirtinti. Klifordas tik nesmagiai šypsojosi. Viskas juokinga ir kvaila, tas tiesa. Bet kai kvailybė priartėja ir pats pasidarai juokingas?.. Kitų sluoksnių žmonės, tokie kaip Koni, bent jau neapsimetinėja. Jie kažkuo tiki.

Jie nuoširdžiai gaili anglų kareivėlių, bijo šaukimo, aimanuoja, kad trūksta cukraus ir saldinių vaikams. Juokai juokais, bet dėl visų šitų dalykų kalta valdžia. Tačiau Klifordas apie tai nemastė. Jam valdžia atrode juokinga *ab ovo\**, o ne dėl saldinių ar kareivėlių.

Tuo tarpu valdžios atstovai patys pasijuto juokingi ir ėmėsi absurdiškų žygių, tad visa šalis virto nesąmonių kampeliu. Padėtį išgelbėjo į valdžią atėjęs Loidas Džordžas. Jis užkirto kelią pašaipoms, ir netgi jaunieji šmaikštautojai pritilo.

1916 metais žuvo Herbertas Čaterlis, ir Klifordas tapo įpėdiniu. Net tokia atsakomybė kėlė jam siaubą. Sero Džefrio sūnaus ir Regbio dvaro atžalos vaidmuo gerte įsigėręs į kraują ir lydės jį visą gyvenimą. Nors aišku, kad šiame plačiame ir audringame pasaulyje tokie dalykai taip pat atrodo juokingi. Štai dabar jis įpėdinis ir atsakingas už giminės dvarą. Argi ne siaubinga? Pagaliau argi ne nuostabu ir kartu, ko gero, visiškai nieko neverta?

Serui Džefriui tai visai neatrodė nieko verta. Išblyškęs ir įsitempęs, paskendęs mintyse, jis buvo žūtbutinai pasiryžęs išgelbėti šalį ir savo padėtį tiek valdant Loido Džordžo, tiek kurio kito vyriausybei. Jis buvo toks atitrūkęs, taip atsitolinęs ir nebepajėgiantis suvokti tuometinės Anglijos tikrovės, kad palaikė net Horacijų Botomlį. Seras Džefris rėmė Angliją ir Loidą Džordžą, kaip jo pirmtakai rėmė Angliją ir šv.Jurgį, neižvelgdamas čia jokio skirtumo. Taigi jis išsijuosęs kirto savo medžius remdamas Angliją ir Loidą Džordžą, Loidą Džordžą ir Angliją.

Seras Džefris norėjo, kad Klifordas vestų ir apsirūpintų įpėdiniu. Klifordas laikė savo tėvą beviltišku anachronizmu. Bet ar jis pats pasistūmėjo toliau už kandžius pasišaipymus iš kvailysčių, kurias vyksta aplinkui, ir iš kvailių kvailiausios savo paties padėties? Juk norom nenorom, nutaisius kuo rimtesnį veidą, jam teko priimti ir baroneto titulą, ir giminės dvarą. Karas išsyk atšaldė nerūpestingą linksmybę. Per daug buvo aplinkui mirčių ir siaubo. Vyruui norėjosi paramos ir jaukumo. Vyruui norėjosi nuleisti inkarą ramiame užutėkyje. Vyruui norėjosi žmonos.

Turėdami daugybę pažįstamų, Čaterliai – abu broliai ir sesuo – gyveno Regbio dvare keistai užsidarę, tenkindamiesi vienas kito drauge. Tas uždarumas, netikrumas dėl savo padėties, nepaisant nuosavybės ir

---

\* Iš esmės (*pažod.*: nuo kiaušinio; *lot.*).

titulų – o gal kaip tik dėl jų – stiprino šeimyninius ryšius. Gyvendami pačiame industrinės Anglijos centre, jie buvo tartum atsitvėrę iš visų pusių. Namisėda, niūraus ir užsispyrusio būdo jų tėvas seras Džefris, kurį jie pašiepdavo, bet labai mylėjo, atitvėrė juos ir nuo kaimynų, tokių pat dvarininkų.

Trijulė prisiekė visą amžių gyventi drauge. Bet štai Herbertas žuvo, ir seras Džefris panūdo Klifordą apvesdinti. Jis tik netiesiogiai užsiminė apie tai, apskritai buvo mažakalbis. Tačiau nebylus reikalavimas buvo toks primygtinis, kad Klifordas nepajėgė priešintis.

Bet Ema griežtai pasakė „ne“. Ji buvo dešimčia metų vyresnė už Klifordą ir jautė, kad brolio vedybos bus jaunosios Čaterlių trijulės kadaise puoselėto idealo nuvertinimas ir išdavystė.

Vis dėlto Klifordas vedė Koni ir spėjo praleisti su ja medaus mėnesį. Šiurpūs 1917-ieji metai suartino juos kaip du keleivius skęstančiame laive. Klifordui Koni buvo pirmoji moteris ir seksualinė šeimyninio gyvenimo pusė nedaug jam tereiškė. Juk ir be šito jiedu buvo tokie artimi. Koni net džiaugėsi tokiais santykiais, kurie buvo aukščiau sekso ir aukščiau vyro „aistros patenkinimo“. Šiaip ar taip, Klifordas nesiekė „pasitenkinimo“, būdingo daugumai vyrų. Ne, jų dviejų fizinis artumas buvo daug gilesnis ir nuoširdesnis. O fizinė meilė – tik šiaip, kaip priedas, komiškas, seniai atgyvenęs organinis procesas, tolydžio besireiškiantis savo šiurkščiu pavidalu, bet niekam nebereikalingas. Vis dėlto Koni svajoto turėti vaiką – bent jau tvirčiau jaustųsi prieš brolienę Ema.

Tačiau 1918 metų pradžioje Klifordas grįžo namo visas sumaitotas. Jiedu liko be vaikų. Seras Džefris iš širdgėlos mirė.

## Antras skyrius

1920-ųjų rudenį Koni ir Klifordas grįžo į Regbį. Panelė Čaterli, taip ir neatleidusi broliui išdavystės, persikėlė į Londoną ir apsigyveno ten nedideliame butelyje.

Regbis – tai pailgas neaukštas aštuoniolikto amžiaus iš smiltainio pastatytas namas ir vėliau aplipdytas visokiausiais priestatais, kol pasidarė panašus į triušių gardą be jokių individualumo žymių. Stovėjo jis ant kalvos gražiam senų ąžuolų parke, tik, gaila, netoliese, akimi užmatomas, kaip pašėlęs dūmijo Tiveršolo šachtos kaminas, o kalvos papėdėje murgloje skendėjo neapsakomo koktumo Tiveršolo kaimas, prasidedantis kone už parko vartų ir nusidriekęs per gerą mylią: virtinės apšiurusių, įjuodusių mūrinių namiūkščių su smailiais patamsėjusio šiferio stogais – tarsi juos kas būtų tyčia subjaurojęs.

Koni buvo pratusi prie kitokios Anglijos: prie Kensingtono, Škotijos kalnų ir Sasekso lygumų. Su jaunatvišku stoicizmu ji priėmė tą iš pirmo žvilgsnio absoliučiai bedvasį pramoninio Midlandso peizažą. Ką padarysi, sunku patikėti savo akimis, bet geriau apie tai negalvoti. Slogiuose Regbio dvaro kambariuose ji girdėdavo, kaip girgžda sietai prie kasyklos, kaip sunkiai stena keltuvai, darda vežimėliai ir kimiai švilpteli akmens anglis vežiojamas garvežys. Tiveršolo kasyklos telkinys nuolat degė, ir nebe pirmus metus, nes užgesinti būtų per brangiai atsiėję. Taigi jis turėjo degti. Ir kai vėjas papūsdavo namų pusėn – o taip būdavo neretai – kambarius užplūsdavo siera atsiduodančių žemės išmatų smarvė. Bet netgi ir tykią dieną ore jausdavai kažkokį požemių tvaiką: sieros, geležies, anglių arba rūgščių mišinį. Nemačius sunku patikėti, bet Kalėdų rožės pajuosdavo nuo suodžių, kurie be atvangos krisdavo iš dangaus kaip juoda mana Paskutinio teismo dieną.

Ką gi, toks likimo pirštas! Siaubinga, bet kokia nauda šiauštis? Nieko nepakeisi. Yra taip, kaip yra. Toks pat gyvenimas kaip ir visur kitur! Naktimis pažeme slenkančių debesų juodymėje užsižiebdavo raudoni taškeliai ir degdavo mirgėdami, pūsdamiesi ir sproginėdami kaip pūslės nuo smarkaus nudegimo. Tai buvo aukštakrosnės. Iš pra-

džių jos savotiškai žavėjo Koni savo kraupumu. Ji jautėsi taip, lyg gyventų požemyje. Paskui priprato. O rytais čia lydavo.

Klifordas viešai pareiškė, kad Regbyje jam patinka labiau negu Londone. Šiame krašte, girdi, glūdi niūri galia, ir žmonės čia turi charakterį. Įdomu, ką jie dar turi, be charakterio, svarstė Koni. Turbūt nieko: nei širdies, nei proto. Suvargę, niūrūs, atgrasūs kaip ir jų žemė ir tokie pat nedraugiški. Vis dėlto kažkokia paslaptinga grėsmė slypėjo gerklinėje jų šnekoje ir kaustytų batų brūkšėjime per asfaltą, kai jie voromis traukdavo iš šachtų namo.

Niekas nesurengė sutikimo jaunajam dvarininkui parvykus namo – jokių iškilnių, jokios sveikintojų delegacijos, nė vieno gėlės žiedo. Taip jie ir atvažiavo iki durų drengiant lietui: iš pradžių tamsia ir drėgna gūdžių medžių alėja, paskui įkalnėn pro parką, kur ganėsi pilkšvos permirkusios avys, ir į kalvos viršūnę, iš kur atsivėrė tamsiai rudas dvaro fasadas, o prie durų mindžikavo ekonomė su savo vyru tarsi užsibuvę svečiai šioje žemėje, pasirengę išstenėti sveikinimo tekstą.

Dvaras nebendravo su Tiveršolu – nebuvo visiškai jokio ryšio. Sutikdami ponus, vyrai nenukeldavo kepurės, moterys nepritūpdavo. Angliakasiai spoksodavo išvertę akis, ir tiek. Prekijai pasveikindavo Koni kepurės kilstelėjimu kaip savo pažįstamą ir droviai linktelėdavo Klifordui. Štai ir viskas. Neperžengiama bedugnė žiojėjo tarp ponų ir prastuomenės, ir iš abiejų pusių buvo justai slapta panieka. Pirmomis dienomis Koni labai krimtosi, nuolat jausdama ore tarsi dulksmą tą kaimo panieką. Paskui atbuko ir netgi ėmė tuo mėgautis, lyg būtų panūdusi pateisinti jų viltis. Taip buvo ne dėl to, kad angliakasiai nemėgo Klifordo ir Koni – jie buvo visai kitos rūšies žmonės. Neperžengiama bedugnė, neapsakoma praraja, kurios galbūt visai nėra į pietus nuo Trento, bet čia, Midlandse, industrinėje šiaurėje, bedugnė tokia gili, kad jokio tiltelio per ją nepermesi. Aš savo pusėje, tu – savo! Keista, juk ir vienu, ir kitų širdys plaka tuo pačiu ritmu!

Beje, kaimiečiai šiaip jau nejautė Klifordui ir Koni priešiškumo, bet jokių reikalų turėti nenorėjo. Abiejų pusių nusistatymas buvo toks: „Duokit man ramybę!“

Vietinis dvasininkas, malonus šešiasdešimtmetis senukas, buvo visa širdimi atsidavęs savo pašaukimui, bet nebylusis kaimo „Duokit man ramybę!“ leido niekais visas jo pastangas. Beveik visos angliakasių žmonos priklausė metodistų bažnyčiai. Patys angliakasiai nepriklausė jokiai. Tačiau netgi paprasčiausias pastoriaus drabužis atribojo

tą žmogų nuo jų. Ne, jis nebuvo toks kaip visi, o tik „tėvas Ešbis“, nelyginant poteriauojantis ir pamokslaujantis automatas.

Susidūrusi su instinktyviu, nepalaužiamu nusistatymu, – atseit nors tu ir ledi, mes už tave ne prastesnės, – Koni iš pradžių baisiai stebėjosi. O su kokia nepatiklia, smalsia ir veidmainingai malonia veido išraiška jos priimdavo Koni mėginimus rasti bendrą kalbą; pataikūniškuose jų žodžiuose nuolat šmėstelėdavo pašaipei gaidelė: „Ak, kokia garbė! Pati ledi Čaterli teikėsi mane užkalbinti! Tik tegu ji nemano, kad dėl to esu už ją kuo nors menkesnė!“ Koni negalėjo šito pakelti. Tos kliūties neįmanoma buvo įveikti. Koks beviltiškas ir apmaudus nenoras suartėti!

Klifordas paliko juos ramybėje, ir ji išmoko daryti tą patį: paprasčiausiai praeidavo pro šalį net nežiūrėdama, o tie žiopsodavo į ją kaip į kokią judančią vaško figūrą. Kai Klifordui tekdavo turėti su jais kokių reikalų, jis kalbėdavo išdidžiai, netgi iš aukšto. Būtų buvę kvaila ir toliau siekti jų draugystės. Tiesą sakant, į visus ne savo klasės žmones Klifordas žvelgė gana iš aukšto ir niekinamai. Laikydavosi tvirtai ir nenusileisdavo nė per nago juodymą. Angliakasiai jo nei mėgo, nei nemėgo – jis buvo jiems tartum dalis aplinkos, kaip šachta ar Regbio dvaras.

Bet dabar, tapęs luošiu, Klifordas pasidarė nepaprastai kuklus ir susivaržęs. Nenorėdavo nieko matyti, išskyrus savo tarnus. Priverstas nuolat sėdėti supamajame krėslė arba invalido vežimėlyje, jis vis dėlto rengėsi taip pat išrankiai kaip ir anksčiau, siūdinosi drabužius pas garsiausius siuvėjus, kaip ir anksčiau ryšėdavo Bondo gatvės parduotuvių kaklaraiščiu ir pažiūrėti buvo toks pat dailus ir išsičiustijęs vyriškis. Jis neatrodė panašus į šiuolaikinį moteriško tipo jaunuolį, greičiau buvo bukolinio grožio vyras – įraudusio veido, plačiapetis. Tačiau labai tyli, neskubri šneka ir žvilgsnis – atviras ir drauge išsigandęs, užtikrintas ir drauge neryžtingas – išduodavo jo būseną. Kartais jis įžūliai pabrėždavo savo pranašumą, o kartais būdavo kuklus, susikaustęs ir netgi drovus.

Koni ir Klifordas buvo prisirišę vienas prie kito, kiek tik įmanoma šiais išvėsusių jausmų laikais. Kita vertus, jis jau nebegalėjo būti meilus ir žaismingas – per daug skaudus smūgis teko jo daliai, per daug didelė patirta skriauda. Jis buvo likimo nuskriaustasis. Ir gailėstinga Koni širdis linko prie jo.

Savaiame suprantama, ji matė, kad vyras visiškai atsiribojo nuo žmonių. Angliakasiai tam tikra prasme buvo jo žmonės, bet jis žiū-

rėjo į juos kaip į daiktus, o ne žmones, kaip į kažką, kas priklauso šachtoms, o ne gyvenimui, kaip į kokius darbinius gyvulius, o ne sau lygius. Jis savotiškai jų bijojo ir iš anksto nuogaštavo, kokiomis akimis jie dabar žvelgs į jį, luošį. Primityvi, keista jų būtis jam atrodė tokia pat nesuvokiama kaip ir dygliakiaulių.

Jis domėjosi jais iš tolo, tartum stebėdamas pro mikroskopą arba teleskopą. Jų gyvenimas jam nerūpėjo. Jam nerūpėjo niekas, išskyrus Regbio gyventojus (prie jų buvo pripratęs) ir seserį Ema, su kuria jį siejo glaudūs šeimyniniai interesai. Daugiau, regis, niekas jo nejaudino. Koni jautė, kad net ji pati jo nejaudina, iš tikrųjų nejaudina. Pagaliau gal čia nebuvo nieko keista – paprasčiausias nenoras bendrauti su žmonėmis.

Kita vertus, jis visiškai priklausė nuo žmonos, buvo reikalingas jos kiekvieną minutę. Jis, augalotas, stiprus vyras, buvo visiškai bejėgis. Be kitų pagalbos tegalėjo važinėti po kambarius, supamuuju krėslu arba specialiu vežimėliu iš lėto sukinėtis po parką. Tačiau likęs vienas nebežinodavo ko griebtis. Koni nuolat turėdavo būti šalia, kad jis jaustųsi tebesąs gyvas.

Podraug jo būta garbėtroškos. Jis ėniko rašyti apsakymus: savotiškus, labai intymius pasakojimus apie žmones, kuriuos kadaise pažinojo. Tai buvo nelėkšti, ironiški, bet keistai ir nesuprantamai prasmės stokojantys kūriniai. Jie bylojo retą, ypatingą autoriaus pastabumą, bet jiems stigo gyvybės, tikro jausmo. Atrodė, kad veiksmas vyksta tuštumoje. O kadangi tų dienų gyvenimas labai priminė rampų šviesoje vykstantį spektaklį, tie jo apsakymai puikiai atspindėjo tuometinį gyvenimo būdą, tikriau dvasinę žmogaus būseną.

Klifordas liguistai jautriai reagavo į savo kūrybos vertinimus.

Jis norėjo, kad apsakymai visiems patiktų, atrodytų geriausi, neprilygstami, *ne plus ultra*\*. Juos spausdino populiariausi žurnalai, o kritika, kaip jai ir dera, kartais gyrė, o kartais peikė. Peikimas Klifordui būdavo tikra kančia, skaudžiau už peilio dūrius. Tartum tie apsakymai būtų sudarę visą jo esybę.

Koni kuo galėdama jam padėjo. Iš pradžių darbas ją jaudino. Klifordas aptarinėdavo su ja ką parašęs, atkakliai, nuobodžiai nagrinėdamas kiekvieną smulkmeną, ir ji talkindavo jam visomis savo kūrybinėmis galiomis. Visu kūnu ir siela, visa savo moteriška esybe ji tartum persikeldavo į jo apsakymų erdvę. Tai ir jaudino ją, ir viliojo.

---

\* Kai geriau nebeįmanoma (*lot.*).

Kitokios veiklos jie beveik neturėjo. Koni lyg ir priklausė rūpintis namų ūkiu, bet tą darė ekonomė, išstarnavusi serui Džefriui daugybę metų, o prie stalo patarnaujanti išdžiūvusi nepriekaištingų manierų ypata, kurią sunku būtų buvę pavadinti kambarine ir netgi moterimi, jau buvo išdirbusi dvare keturiasdešimt metų. Netgi tarnaitės jau buvo toli gražu nebejaunos. Siaubinga! Beprasmiška mėginti čia ką nors keisti, verčiau visai nekišti nagų! Tegu sau būna tie nesuskaičiuojami kambariai, kuriuose niekas negyvena, tegu vyksta nuolatinis ir mechaniškas jų tvarkymas ir švarinimas, kaip įprasta Midlandse. Tiesa, Klifordas išsireikalavo naujos virėjos, patyrusios moteriškės, kuri jam taisė valgius Londone. Visur kitur, regis, viešpatavo bedvasė anarchija. Nepriekaištinga tvarka, sterili švara ir griežtas punctualumas; ir netgi nepriekaištingai griežtas sąžiningumas. Vis dėlto Koni išvelgė čia sistemingą anarchiją. Stigo šilumos, kuri būtų visa natūraliai sujungusi. Namai atrodė nykūs kaip apleista gatvė.

Ką Koni galėjo čia padaryti? Ji nusprendė nekišti nagų. Retsykiais apsilankydamas Klifordo sesuo ir jos liesas aristokratiškas veidas pergalingai nušvisdavo pamačius, kad viskas tebėra po senovei. Ji niekada neatleis Koni už tai, kad suardė jų judviejų su broliu sąjungą. Tai ji, Ema, turėtų būti jo kūrybos įkvėpėja – įkvėpėja Čaterlio apsakymų, kurie yra kažkas nauja tame jų, Čaterlių, susikurtame pasaulyje. Kito atskaitos taško nėra. Iki tol egzistavusios kūrybos taip pat tarytum nebėra. Svarbu tik tai, kad jų pasaulyje atsirado kažkas nauja: Čaterlio knygos – asmeniškos ir intymios.

Koni tėvas, trumpam užsukęs į Regbį, kalbėdamasis su dukra vienuodu taip jai pasakė: „Na, Klifordas rašo protingai, bet šiaip jau tuose jo apsakymuose nieko nėra. Jie neilgaamžiai!“ Koni pažvelgė į tėvą – drūtą Škotijos dvarininką, išnaudojusį visas gyvenimo teikiamas galimybes, – ir jos akys, didelės, vis dar vaikiškai nustebusios mėlynos akys, apsiblausė. Nieko nėra! Ką jis nori pasakyti tuo savo „nieko nėra“? Jeigu kritikai liaupsina jo knygas, ir Klifordo pavardė pasidarė žinoma, ir jos jau duoda pelno... Ką tėvas nori pasakyti tuo, kad Klifordo apsakymuose šiaip jau nieko nėra? Kas ten dar gali būti?

Mat Koni, kaip būdinga jauniems, manė, jog svarbu tik tai, kas vyksta šią minutę. Ir minutės skubėjo viena paskui kitą, nebūtinai sudarydamos nenutrūkstamą pynę.

Antrųjų metų Regbyje žiemą tėvas paklausė jos:

– Aš tikiuosi, Koni, kad aplinkybių spaudžiama neliksi *demi-vierge*?

– *Demi-vierge*? – neryžtingai pasitikslino Koni. – O ką? Kodėl gi ne?

– Žinoma, jeigu tai tave patenkina! – išsyk ėmė trauktis tėvas. Bet kai liko dviese su Klifordu, pasakė jam tą patį:

– Aš manau, kad Koni nelabai į naudą likti *demi-vierge*.

– Pusiau nekalta! – kad būtų tikriau, išvertė frazę Klifordas.

Jis patylėjo, paskui smarkiai nuraudo – pasijuto įskaudintas.

– Kokia gi prasme jai tas ne į naudą? – šaltai pasiteiravo.

– Ji vis labiau nyksta... vieni kaulai barškso. Mes įpratę ją kitokią matyti. Jai visai netinka plokščios sardinės tipas, ji visada būdavo sveika ir apvali kaip upėtakiai pas mus Škotijoje.

– Tik be taškelių, žinoma! – pasišaipė Klifordas.

Vėliau jis norėjo pasikalbėti su Koni apie tą *demi-vierge* problemą... apie jos pusiau nekaltybę. Bet taip ir neišdrįso. Nors jūdviejų santykiai buvo itin artimi, bet vis dėlto nepakankamai. Dvasia ir mintimis jie buvo kaip vienas, bet kūniškai neegzistavo vienas kitam ir bijojo šių temų kaip nusikaltėliai įkalčių. Jie buvo tokie artimi ir kartu visai svetimi.

Beje, Koni nuspėjo, kad tėvas kažką bus pasakęs Klifordui ir kad tas kažkas neišeina jam iš galvos. Ji suprato, kad jam nerūpėjo, ar ji *demi-vierge*, ar *demi-monde*\*, kol nebuvo priverstas atsibusti iš nežinojimo ir pažvelgti kur liepiamas. Ko akys nemato, tas ir galvos nekvaršina, to tarsi nė būti nėra.

Jau beveik dvejus metus Koni su Klifordu gyveno Regbyje, ir visą nuobodžią jų būtį pasiglemždavo Klifordo darbas. Šiuo atžvilgiu sutuoktinių interesai puikiai sutapo. Ginčų įkarštyje gimdavo apsakymo siužetas, ir jiems atrodė, kad kažkas tenai vyksta, kažkas realiai vyksta, realiai vyksta tuštumoje.

Taip slinko ir jų pačių gyvenimas: tuštumoje. Nes visa kita neegzistavo. Dvaras, tarnai... jie atrodė vaiduokliški, iš tikrųjų nesantys. Koni vaikštinėdavo po parką ir mišką tuoj už parko ir slapta džiaugdama vienas vieną spardydamo rudens lapus ir skindavo pavasario raktažoles. Tačiau visa tai buvo sapnas arba veikia tikrovės imitacija. Ažuolo lapai šiugždėjo po kojomis tarsi veidrodyje, o ji pati lyg kokio skaityto apsakymo herojė raškė raktažoles, kurios tebuvo šešėliai, prisiminimų

---

\* Demimondo dama (*pranc.* *demi-monde* – puspasaulis) – parsiduodanti moteris, manieromis ir gyvenimu besistengianti sekti aukštuomenę.

ar žodžių atgarsiai. Aplinkui nebuvo nieko tikra... nieko gyva, nieko sava! Vien tiktai bendravimas su Klifordu, begalinis smulkausių sąmonės gijų pynimas, tie apsakymai, kuriuose, anot sero Malkolmo, šiaip jau nieko nėra ir kurie būsią neilgaamžiai. O kodėl juose kas nors turėtų būti ir kam jiems tas ilgaamžiškumas? Kiekvienai dienai gana savo vargo\*. Kiekvienai akimirkai gana tikrovės *iluzijos*.

Klifordas turėjo nemažai draugų, tikriau sakant, pažįstamų, ir kviesdavosi juos į Regbį. Kviesdavo įvairiausias žmones – kritikus ir rašytojus – visus, kurie galėtų prisidėti liaupsinant jo knygas. Kvietimas atsilankyti Regbyje buvo jiems garbė, todėl jie ir stengėsi daryti ko norimi. Koni visa tai puikiai suprato. Na ir kas? Juk tai tik veidrodyje mirgantys šešėliai. Kas gi čia bloga?

Ji priiminėjo svečius – daugiausia vyrus. Taip pat ji priiminėjo ir kartkartėmis užklystančius kilmingus vyro giminaičius. Visų jų akimis, apvali, raudonskruostė kaimietukė šiek tiek šlakuotu veidu, didelėmis mėlynomis akimis ir garbanotais rusvais plaukais, kalbanti švelniu balsu ir siūbuojanti plačiais, masyviais klubais, buvo kiek senamadiška ir per daug „moteriška“. Koni nepriklausė „plokščių sardinių“ kategorijai ir anaiptol nebuvo panaši į berniūkštį. Į akis krintantis moteriškumas mažumą menkino jos grožį.

Suprantama, kad tie svečiai, ypač pagyvenę, simpatizavo Koni. Tačiau žinodama, kaip įskaudintų Klifordą net menkiausias jos ko- ketavimas, ji neatsakydavo į vyrų rodomą dėmesį. Koni laikėsi ramiai ir šiek tiek atokiai, tyčia stengdamasi mažiau bendrauti. Klifordas dėl to neapsakomai didžiavosi.

Ir vyro giminaičiai žvelgė į ją gana maloniai. Matyt, todėl, kad jos nebijojo. Tai žmonės, kurie gerbia tik tą, kas kelia jiems šokią tokią baimę. Bet Koni ir su jais nebendravo. Ji vienodai priėmė ir jų meilumą, ir pasipūtimą, leisdama suprasti, kad jiems nėra reikalo traukti špagų. Ji buvo pernelyg toli nuo jų.

Laikas bėgo. Kažkas vyko aplinkui, bet Koni nieko nepastebėdavo – taip tobulai buvo nusišalinusi nuo viso pasaulio. Juodu su Klifordu gyveno pasinėrę savo kūrybiniuose sumanymuose. Koni užiminėdavo svečius – namuose visada būdavo žmonių. Laikas bėgo lyg skubantis laikrodinis.

---

\* Evangelija pagal Matą, 6, 34.



## Trečias skyrius

Ir vis dėlto Koni jautė didėjančią nerimą. Užpildęs tuštumą, nerimas užvaldė ją visą kaip beprotybė. Nei iš šio, nei iš to jai imdavo traukti rankas ir kojas arba staiga išsitiesindavo nugara, kai Koni visai nenorėdavo stotis, o tik patogiai įsitaisius sėdėti. Jis virpėjo visame kūne, iščiose, kažkur giliai – nors šok į vandenį ir plauk nuo jo kuo toliau. Pamišėliškas nerimas! Jis vertė širdį pašėlusiai daužytis be jokios priežasties. Koni dar labiau sulyso.

Apimta nerimo ji, būdavo, pašoka ir lekia per parką, tolyn nuo Klifordo, ir parkritusi kniūbsčia guli papartyne. Kad tik toliau nuo namų, toliau nuo visų. Miškas buvo vienintelė jos priebėga, jos šventovė.

Nors, tiesą sakant, gal ir ne priebėga, ir ne šventovė, nes Koni nejautė ryšio su juo. Tai buvo vieta, kur ji galėdavo pasislėpti. O prie miško dvasios... jeigu ji apskritai egzistuoja, taip ir nebuvo prisilietusi.

Ji miglotai nujautė, kad jos viduje vyksta kažkoks irimas. Ji miglotai nujautė, kad yra atkirsta nuo viso gyvojo ir negyvojo pasaulio. Tėra tiktai Klifordas ir jo knygos, kurios neegzistuoja... kuriose šiaip jau nieko nėra! Iš tuščio į kiaurą. Ji miglotai nujautė visa tai – tartum būtų stovėjusi priešais akliną sieną.

Tėvas primygtinai įtikinėjo:

– Kodėl tau neišitaisius meilužio, Koni? Naudokis visais gyvenimo džiaugsmais.

Tą žiemą keletui dienų buvo atvykęs Mikaelis – jaunas airis dramaturgas, Amerikoje jau susikrovęs iš savo pjesių neblogą kapitalą. Kurį laiką Londono visuomenės viršūnė karštai juo žavėjosi, nes jo pjesių herojai buvo aristokratai. Paskui grietinėlė suvokė, kad toji Dublino gatvių žiurkė iš paties dugno paprasčiausiai išsityčiojo iš jų, ir susižavėjimas virto pasibjaurėjimu. Jo vardas tapo šiurkštumo ir ribotumo sinonimu. Paaiškėjo, kad jis nusiteikęs prieš anglus, o tiems, kurie padarė šį nusikaltimą, tai buvo pikčiau už šlykščiausią nusikaltimą. Taigi nusikaltėlis buvo sudorotas, o lavonas išmestas į šiukšlyną.

Nepaisant to, Mikaelis gyveno turtingiausiame Londono Meiferio rajone ir žingsniuodavo sau Bondo gatve kaip tikrų tikriausias džentelmenas, kadangi net geriausias siuvėjas neatsisakys siūti prasčiokui, jeigu tas gerai sumoka.

Klifordas pakvietė trisdešimtmetį dramaturgą nepalankiausiu jo kūrybinės karjeros momentu. Bet jis padarė tai nedvejodamas. Mikaelį vertino, ko gero, milijonai žmonių. Be to, būdamas beviltiškas autsai-deris, jis neabejotinai bus dėkingas už kvietimą į Regbį tuo metu, kai visa visuomenės grietinėlė atgrėžė jam nugarą. O iš dėkingumo jis, be abejonės, „parems“ Klifordą už Atlanto. Šlovė! Juk ji ir visa, kas su ja susiję, itin priklauso nuo kelių palankių žodelių, išartų reikiamu momentu ir reikiamoje vietoje, ypač „už Atlanto“. Klifordas buvo kylanti žvaigždė, ir tiesiog stebėtina, koks stiprus buvo jo garbės troškimas. Mikaelis galop pasielgė labai kilniai, pasirinkdamas jį prototipu savo pjesei, tad Klifordas tapo populiariu herojumi. Tik vėliau jis suprato, kad dramaturgas pasijuokė iš jo.

Koni šiek tiek stebėjosi tokiu aklu ir nežabotu Klifordo poreikiu būti žinomam. Būti žinomam šitame beribiame pakrikusiame pasaulyje, kurio jis pats nepažįsta ir kurio slapta bijo; būti žinomam kaip rašytojui, kaip geriausiam šių laikų rašytojui. Tiesmukas ir atviraširdis seras Malkolmas, kuriam visada sekėsi, sakydavo, kad menininkai būtinai turi reklamuotis ir iš visų jėgų stengtis padaryti išpūdį publikai. Bet tėvas, kaip ir jo draugai tapytojai, prekyavę savo paveikslais, naudojosi įprastais reklamos būdais. O Klifordas išrasdavo vis naujų ir vis kitokių kelių, vedančių į pripažinimą. Jis į Regbį kviesdavo įvairiausio plauko žmones, dėl to per daug nenusižemindamas, tačiau nusprendęs kuo greičiau pasistatyti sau šlovės paminklą nesibodėję ir lauko akmenėliu statinį sutvirtinti.

Mikaelis atvyko nė kiek nevēluodamas labai prašmatniu automobiliu su savo vairuotoju ir tarnu. Džentelmenas iki panagių! Tačiau prie kaimiško gyvenimo pripratusiam Klifordui kažkas pasirodė ne taip. Jis nebuvo visai... jis buvo ne visai... iš esmės visai nebuvo toks, kaip atrodė. Klifordui to pakako susidaryti kategorišką nuomonę. Tačiau jis labai pagarbiai sutiko svečią ir stulbinančią sėkmę jo asmenyje. Kekšė Fortūna, kaip ji kartais vadinama, čia urgzdama, čia vizgindama uodegą glaustėsi šiam vilkui avies kailiu apie kojas ir galutinai priveikė Klifordą: jis irgi nekantravo atsiduoti kekšei Fortūnai, jeigu tik toji sutiktų.

Nepaisant madingiausių Londono siuvėjų, skrybėlininkų, kirpėjų ir batsiuvių pastangų, Mikaelis nė kiek nepanėšėjo į anglą. Ne, ne, nė iš tolo: ne toks veidas – per daug plokščias ir blyškus, ne tokia laikysena. Ne toks ir liūdesys. Jo liūdesys buvo sumišęs su pagieža, o tai išsyk krinta į akis kiekvienam tikram anglui džentelmeniui, kuris niekada sau neleidžia viešai rodyti tokių jausmų. Vargšas Mikaelis buvo gyvenime ne kartą apkumščiuotas ir net iki šiol atrodė paspraudęs uodegą. Prasiskinti kelią į sceną ir užkariauti ją jam padėjo neklystanti nuojauta, o dar labiau įžūlumas. Jis sudomino publiką ir manė, kad niuksų laikai jau praėjo. Deja, nepraėjo... Ir niekada nepraeis. Nes tam tikra prasme jis prašėsi kumščių. Siekė būti ten, kur jam visai nepriklausė... Anglijos aukštuomenės sluoksniuose. Ak, su koku pasimėgavimu tie didikai aptalžydavo jį pirmai progai pasitaikius! Ir kaip jis jų nekentė!

Ir vis dėlto tas Dublino valkata važinėjo puikiausiu automobiliu ir vežiojosi tarną.

Koni jis kažkuo net patiko. Jis nebuvo pasipūtęs ir puikiai suvokė savo padėtį. Su Klifordu kalbėjo dalykiškai, negražbyliaudamas ir atsakinėjo į visus klausimus, kurie domino pašnekovą. Dėstė mintis santūriai, nesikarščiuodamas. Suvokdamas esąs pakviestas į Regbį praktiniais sumetimais, jis, kaip patyręs, apsukrus ir netgi nesuinteresuotas vertelga arba stambus komersantas, maloniai išklausydavo klausimus ir ramiai, neišsijausdamas atsakydavo.

– Kas tie pinigai! – postringavo jis. – Noras turėti pinigų – tai savotiškas instinktas. Žmogus iš prigimties sugeba kalti pinigus. Pačiam nieko nereikia daryti. Jokių gudrybių griebtis. Tai tarsi nuolatinė tavo prigimties raiška. Jeigu pradėjai, pinigai patys ima plaukti, ir kuo toliau, tuo jų daugiau – beje, iki tam tikro momento.

– Bet reikia pradėti, – įsiterpė Klifordas.

– Kas be ko! Turi prasimušti. Jeigu liksi lauke už durų, nieko nebus. Turi išsiskirti, o kai šitai pavyksta – viskas darosi savaime!

– Bet ar jūs būtumėt galėjęs užsidirbti pinigų kaip kitaip, o ne rašydamas pjeses? – paklausė Klifordas.

– Ko gero, ne! Nesvarbu, ar aš geras dramaturgas, ar prastas, bet aš esu dramaturgas – toks mano pašaukimas. Apie kitką negali būti nė kalbos.

– Vadinasi, jūs manote, kad jūsų pašaukimas – būti populiarių pjesių rašytoju? – paklausė Koni.

– Būtent! – staigiai atsisukęs į ją patvirtino Mikaelis. – Bet tai nieko nereiškia! Ir populiarumas nieko nereiškia. Ir publika nieko nereiškia, jeigu jau atvirai. Mano pjesėse nėra nieko tokio, kas užtikrintų joms populiarumą. Čia visai kas kita. Jos tiesiog kaip oras... koks šiuo metu *turi* būti, toks ir yra.

Jis lėtai pakėlė į Koni savo kiek pūpsančias, beribio nusivylimo sklidas akis, ir ji suvirpėjo. Jis atrodė toks senas, be galo senas, tartum koks klodas iš daugybės nusivylimo sluoksnių, gulusių kartoms keičiant vienai kitą; ir sykiu panašus į apleistą vaiką. Tam tikra prasme jis benamis, tačiau kupinas beatodairiškos drąsos, kaip į kampa užspeista žiurkė.

– Ir vis dėlto pagal savo metus jūs pasiekėte nepaprastai daug, – susimąstęs tarė Klifordas.

– Man trisdešimt... taip, trisdešimt! – staiga šūktelėjo Mikaelis ir nežinia kodėl nusikvatojo – dusliu, išdidumo ir kartėlio kupinu juoku.

– Jūs vienas? – paklausė Koni.

– Ką jūs turite omeny? Ar aš gyvenu vienas? Ne, turiu tarną graiką, kaip jis pats tvirtina, tokį visišką atbukėlį. Bet aš prie jo pripratau. Ketinu vesti. Taip, man reikia vesti.

– Jūs taip tą pasakėte, lyg ketintumėte tonziles pjauti, – nusijuokė Koni. – Argi vedybos reikalauja tokio pasiryžimo?

Mikaelis metė į ją susižavėjimo kupiną žvilgsnį. – Taip, ledi Čaterli, jūs neapsirinkate! Atleiskite, bet man nepatinka anglės ir netgi airės.

– Pasirinkite amerikietę, – pasiūlė Klifordas.

– Amerikietę! – kimiai nusijuokė svečias. – Ne, aš paprasčiau savo tarno, kad surastų man turkų ar kokią kitą rytietę.

Koni iš tiesų stebėjosi šiuo melancholišku neregėtos sėkmės kūdikiu. Žmonės kalbėjo, kad vien Amerikoje už savo pjesių pastatymus jis gauna penkiasdešimt tūkstančių dolerių per metus. Kartais, kai jis pasukdavo galvą į šoną arba nuleisdavo žemyn, jo veidas, esant tam tikram apšvietimui, imdavo spinduliuoti tyliu grožiu, nelyginant afrikietiška dramblio kaulo kaukė, – iškilūs akių obuoliai, taisyklingu lanku išriesti antakiai ir kietai sučiauptos sustingusios lūpos; sustingusios, bet iškalbingos, sustingusios amžinybėje, belaikėje būsenoje, kuri juntama Budos atvaizduose ir kurią negrams kartais pavyksta perteikti visai netyčia. Tai kažkoks iš senų senų laikų įsišaknijęs rasės nuolan-

kumas! Iš amžių glūdumos atėjęs visos rasės tylus susitaikymas su savo likimu, skirtingas negu mūsų individualus priešinimasis lemčiai, kuris tėra žiurkių kapanojimasis upėje juodą naktį. Koni staiga užplūdo nesuprantama šiluma, sumišusi su gailėsčiu ir pasibjaurėjimu, bet tokia stipri, kone kaip meilė. Svetimas! Svetimas! Ir jie vadina jį akiplėša! Klifordas turi kur kas daugiau akiplėšiškumo ir pasitenkinimo savim! Ir kur kas mažiau proto!

Mikaelis iškart suvokė padaręs jai išpūdį. Jis pasuko į ją savo dideles šviesiai rudas iškilokas akis ir pažvelgė lyg iš ano pasaulio. Jis šaltakraujiškai vertino ją ir tai, kokio stiprumo jo padarytas išpūdis. Su angle net ir meilėje jis pasmerktas likti svetimas. Nors kartais moterys jį išsimyli... Ir anglės taip pat.

Dėl Klifordo jam buvo viskas aišku. Jie buvo du vieniši šunys, kurie mieliau būtų urzgę vienas ant kito negu iš reikalo šypsojęsi. Dėl Koni jis nebuvo toks tikras.

Pusryčiaudavo jie miegamuosiuose. Klifordas iki priešpiečių nesirodydavo, ir valgomajame buvo niūroka. Išgėręs kavą, nestygstantis vietoje Mikaelis nekantravo ko nors griebtis. Buvo puiki lapkričio diena... puiki Regbiui. Jis pažvelgė pro langą į melancholišką parką. Viešpatie! Kas per vieta!

Jis pasiuntė tarną pas ledi Čaterli pasiteirauti, ar negali būti kuo nors jai naudingas, nes ketinąs važiuoti į Šefildą. Tarnas grįžo su atsakymu: gal malonėtų ponas užsukti į ledi Čaterli svetainę?

Koni svetainė buvo antrame, paskutiniame, centrinės namo dalies aukšte. Klifordo kambariai, žinoma, pirmame. Šeimnininkės kvietimas į savo apartamentus paglostė Mikaelio savimeilę. Nesidairydamas jis nusekė paskui tarną... Beje, jis niekada nieko nepastebėdavo ir nekreipdavo dėmesio į aplinką. Svetainėje jis apsižvalgė, probėgšmais permesdamas akimis puikias vokiškas Renuaro ir Sezano reprodukcijas.

– Čia pas jus labai jauku, – tarė keistai išsišiepdamas, tarsi nuo šypsenos jam skaudėtų veidą. – Protingai padarėte, kad įsitaisėte viršuje.

– Taip, čia geriau, – atsakė ji.

Iš visų kambarių Regbyje šis buvo smagiausias ir moderniausias – vienintelis kampelis, kur atsiskleidė šeimnininkės asmenybė. Klifordas niekada čia nebuvo buvęs, o ji retai ką pas save pasikviesdavo.

Juodu su Mikaeliu susėdo abipus židinio ir ėmė kalbėtis. Koni klausinėjo jį apie šeimą, motiną, tėvą, brolius, apie jį patį... Kiti žmo-

nės jai visada atrodė kažkoks stebuklas, o jeigu kas krisdavo į akį, tai nebejausdavo nė klasinio skirtumo. Mikaelis nuoširdžiai pasakojo apie save, iš tiesų visai nuoširdžiai ir paprastai, atverdamas savo nusivylusią, sudiržusią it benamio šuns sielą, protarpiais užsiliepsnojančią piktdžiugišku išdidumu dėl pasiektos šlovės.

– Bet kodėl jūs toks vienišas paukštis? – paklausė Koni, ir jis vėl tiriamai pažvelgė į ją savo didelėmis šviesiai rudomis akimis.

– Ne visi paukščiai būriais gyvena, – atsakė jis. Paskui su jam būdinga ironija pridūrė: – Nagi kad ir jūs pati. Argi jūs ne toks pat vienišas paukštis?

Koni šiek tiek sutriko, pamastė ir tada taip atsakė:

– Tik tam tikru atžvilgiu! Ne taip, kaip jūs!

– O aš vienišas visais atžvilgiais? – paklausė jis išsišiepdamas lyg nuo danties skausmo. Jo veidas buvo susiraukęs, o žvilgsnyje vis tas pats begalinis liūdesys arba stojiška kantrybė, nusivylimas arba baimė.

– Žinoma! – Koni net kvapą užgniaužė žvilgtelėjus į ją. – Argi taip nėra?

Nuo jo sklido sunkiai įveikiama trauka, ir Koni vos valdėsi.

– Taip, jūsų tiesa! – tarė jis, nosisuko ir pasižiūrėjo į vieną šoną, į kitą, paskui žemyn, nuleisdamas savo keistai sustingusį seniai išnykusios rasės veidą. Jis užsisiklėdė nuo jos, ir būtent tai atėmė Koni rankas ir kojas.

Jis žiūrėjo tiesiai į ją tokiu žvilgsniu, kuris matė ir suprato viską. Ir tuo pat metu tarsi kūdikio riksmas vidury nakties aidėjo iš jo krūtinės, atsimušdamas pačioje jos iščių gelmėje.

– Man be galo malonu, kad jūs apie mane galvojate.

– O kodėl turėčiau apie jus negalvoti? – sušuko ji kone dusdama.

Mikaelis nusišiepė ir miktelėjo:

– Ak štai kas!.. Duokite man ranką, – staiga paprašė jis išmeigęs į ją kone hipnotizuojantį, meldžiantį žvilgsnį, kuris bemat gavo atsaką moters kūne.

Ji žiūrėjo į ją apsvaigusi, negalėdama pajudėti, o jis atsiklaupė prie jos, apkabino jos kojas ir padėjo galvą ant kelių. Kaip per miglą, apdujusi ji su nuostaba žvelgė į švelnų jo sprandą, jausdama, kaip jis glaudžiasi veidu prie jos kūno. Nors iš baimės ji visa degė, bet nesusilaikė – ištiesė ranką ir paglostė tokį jaudinantį, tartum vaiko, jo sprandą. Mikaelis suvirpėjo visu kūnu.

Paskui pažvelgė į ją didžiulėmis spindinčiomis akimis, sklidinomis to neapsakomo maldavimo. Ji neturėjo jėgų priešintis. Ištroškusi širdis atsakė: „Taip, kažin ką jam atiduočiau, kažin ką“.

Mikaelio glamonės buvo neįprastos, bet švelnios – jis mokėjo elgtis su moterimis: svaigulio apimtas virpėjo visu kūnu, bet vis tiek atrodė nutolęs, tarsi nuolat būtų klausęs pašalinių garsų.

Koni neįjautė nieko daugiau, tik tai, kad atsiduoda jam. Štai pagaliau jis jau nebevyrpa ir nurimęs guli – ramut ramutėlis. Aptirpusiais pirštais ji su gailesčiu paglostė jam galvą, gulinčią jai ant krūtinės.

Mikaelis atsistojo, pabučiavo abi jos rankas, paskui abi kojas, apautas zomšinėmis šlepetėmis, ir netardamas nė žodžio nuėjo į kitą kambario galą. Ten pastovėjo nusigręžęs kelias minutes, paskui atsisuko ir priėjo prie Koni, kuri jau sėdėjo senoje savo vietoje prie židinio.

– Dabar jūs turbūt nekenčiate manęs, – pasakė jis nuolankiai, kaip pasmerktasis. Koni metė į jį žvilgsnį.

– Už ką?

– Visada taip būna, – tarė jis, paskui susigriebė: – Aš turiu galvoje... moterims tai būdinga.

– Niekada negalėčiau jūsų už tai nekęsti, – tarė ji išizeidusi.

– Žinau! Žinau! Kitaip nė negali būti! Man net nejauku, kokia jūs man gera! – šūktelėjo jis nusiminęs.

Koni nesuprato, kas jam darosi.

– Gal prisėstumėt, – pasiūlė ji.

– O kaip seras Klifordas? – dirstelėjo jis į duris. – Ar jis ne... ar jam ne?..

Ji pagalvojo akimirką ir pasakė:

– Galbūt, – paskui pakėlė akis ir pridūrė: – Aš nenorėčiau, kad Klifordas žinotų... netgi kad įtartų. Jį tai labai įskaudintų. Nors aš nieko bloga nepadariau, kaip jums atrodo?

– Bloga! Viešpatie Dieve, žinoma, ne! Jūs tiesiog be galo gera man. Aš nesu to vertas.

Jis nususuko, ir Koni pamanė, kad jis tuoj apsverks.

– Bet nereikia, kad Klifordas žinotų, gerai? – prašė ji. – Jam tikrai būtų labai skaudu. O jeigu jis niekad nesužinos, niekad neįtars, tai ir skaudu niekam nebus.

– To betrūko! – kone atžariai atsiliepė jis. – Bent jau iš manęs jis nieko nesužinos! Niekada! Negi pats save išduočiau? – ir jis dusliai, apmaudžiai nusikvatojo.

Koni nustebusi žiūrėjo į jį.

– Leiskite pabučiuoti jums ranką, ir aš keliausiu. Užvažiuosiu į Šefildą ir ten, jeigu jūs nieko prieš, pavalgysiu, o arbatos sugrįšiu. Gal jums reikia ką parvežti? Ar galiu būti tikras, kad jūs nejučiate man neapykantos? Ir kad nejausite ateityje? – iš nevilties įsidrąšinęs paklausė jis.

– Ne, aš nejučiu jums neapykantos, – atsakė ji. – Jūs labai mielas.

– Ak! – karštai šūktelėjo jis. – Man tai daug maloniau, negu kad jūs būtumėt pasakiusi, jog mylite mane! Tai reiškia kur kas daugiau... Tad iki vakaro. Aš turiu daug ką apmąstyti.

Jis nuolankiai pabučiavo jai rankas ir išėjo.

Prie stalo Klifordas pareiškė:

– Man tas vyrukas gerokai įgriso.

– Kodėl? – paklausė Koni.

– Po išoriniu glaistu slepiasi toks stačiokas... tik ir laukia progos akis iškabinti.

– Turbūt žmonės jam buvo labai negerai, – tarė Koni.

– O ko tu čia stebiesi? Gal manai, kad jis savo neįkainojamą laiką eikvoja geriems darbams?

– Man regis, jis turi savotiško kilnumo, – nenusileido Koni.

– Kieno atžvilgiu?

– Aš nežinau konkrečiai.

– Aišku, nežinai. Manau, kad kilnumą tu painioji su neprincipingumu.

Koni susimąstė. Gal iš tiesų? Ką gali žinoti. Vis dėlto Mikaelio neprincipingumas savotiškai ją žavėjo. Jis jau nužygiavo kažin kur, o Klifordas vos pašliaužė kelis žingsnelius. Eidamas savo keliu jis jau užkariavo pasaulį, o Klifordas apie tai tik svajoja. Kokiais keliais einama į tikslą?.. Argi Mikaelio pasirinktieji labiau smerktini už Klifordo? Argi vargšas autsaideris, kaip išmanydamas lauždamasis pro priekines ir užpakalines duris, elgėsi ne taip garbingai kaip Klifordas, kuris visokiais būdais save reklamuoja? Kekšę Fortūną iškorę liežuvius persekioja tūkstančiai šunų. Tas, kuris paveja pirmas, jeigu jau kalbama apie sėkmės gaudynes, geriausias šuva iš visų. Taigi Mikaelis gali didžiutis.

Keisčiausia, kad jis nesididžiavo. Grįžo po pietų su didele puokšte žibuoklių ir pakalnučių vis tokia pat primušto šuns išraiška. Kartais Koni suabejodavo, gal čia savotiška kaukė priešininkui nuginkluoti

– tokia ji buvo nesikeičianti. Nejaugi jis iš tikrųjų – liūdnas beglobis šuo?

Taip Mikaelis ir prasėdėjo visą vakarą žvelgdamas liūdnomis šuns akimis, nors Klifordas čia matė tik pozą, slepiančią begėdišką išžūlumą. Koni taip neatrodė, gal todėl, kad tas išžūlumas nebuvo nukreiptas prieš moteris, o tik prieš vyrus, prieš jų tuščiagarbiškumą ir dviveidystę. Tas nepalaužiamas užslėptas šio prakaulaus tipo išžūlumas labiausiai ir siutino vyrus. Pats Mikaelio buvimas įžeisdavo kiekvieną aukštuomenės atstovą, net ir geriausias išsiauklėjimas nepadėdavo to nuslėpti.

Koni buvo įsimylėjusi jį, bet neišsidavė: sėdėjo su siuviniu ir vyrų pokalbyje nedalyvavo. O dėl Mikaelio, tai jam nieko negalėjai prikišti. Jis buvo toks pat kaip ir vakar: melancholiškas, atsajus, tačiau dėmesingas pašnekovas, nutolęs nuo šeiminių per mylių mylias, tačiau palaikantis pokalbį trumpa fraze, išarta reikiamu momentu, ir niekad neperšantis savo nuomonės. Koni pasirodė, kad jis bus užmiršęs tai, kas įvyko rytą. Bet jis nebuvo užmiršęs. Tiesiog žinojo, kad jis ir šiuo atveju yra... už durų, kaip ir dera pašaliniam žmogui. Rytinio susitikimo jis neėmė giliai į širdį. Juk tai nieko nepakeis: iš benamio šuns, kad ir su auksiniu antkakliu, kurio visi pavydi, nepadarysi naminio šunelio.

Pagaliau giliausioje širdies kertelėje jis iš tiesų jautėsi tarp šių žmonių svetimas ir buvo su tuo susitaikęs, nors išoriškai ir stengėsi jiems prilygti. Atsiribojimas jam buvo būtinas, taip pat kaip buvo būtinas išorinis prisitaikymas ir bendravimas su aukštuomene.

Reti meilės ryšiai taip pat buvo reikalingi nusiramimui ir paguodai, ir Mikaelis mokėjo tatau vertinti. Jis iki pat širdies gelmių ir kone iki ašarų jausdavosi dėkingas už menką krislą netikėtai prasiveržusio švelnumo. Po blyškia abejingumo kauke kūkčiojo vaiko siela, sklidina dėkingumo moteriai ir trokštanti vėl sugrįžti pas ją, nors atstumtojo siela žinojo, kad jis niekada prie jos iš tikrųjų nepriartės.

Nutaikęs proga, kai jie degė žvakės salėje, Mikaelis sušnibždėjo jai:

– Ar galiu pas jus ateiti?

– Aš ateisiu pati, – atsakė ji. – Taip, taip!

Jis laukė jos ilgai... bet sulaukė.

Mikaelis buvo iš tų vyrų, kurie virpa jaudulio apimti ir greit patenkina savo aistrą. Keista, bet dabar jis atrodė kaip bejėgis vaikas. Visa jo apsauga buvo protas ir gudrumas, į kraują įaugęs gudrumas, o kai to nebereikėjo, nesubrendęs, švelnus kaip paauglio ir kažkaip

beviltiškai besigrumiantis jo kūnas tartum pasidarė dar nuogesis negu buvo.

Jis kėlė jai beribį gailestį ir švelnumą ir sykiu beribį geismą – kūnišką geismą, kurio jis nepatenkino. Mat Mikaelio aistra labai greit išsiliedavo ir jis bejėgiškai krisdavo jai ant krūtinės, po truputėlį atgaudamas savo išžilią povyžą, o ji gulėdavo apsvaigusi, nusivylusi, sugniuždyta.

Tačiau netrukus ji išmoko sulaikyti jį ir po to, kai jis jau būdavo pasiekęs iškrovą, Mikaelis pasirodė esąs nesavanaudis ir, be to, stebėtinai pajėgus: jo lytis išlikdavo stangri ir jis gulėdavo atsidavęs jai, o ji viena pati kaip pašėlusį šuoliuodavo iki savosios viršūnės. Ir kai šitaip, jam nieko nedarant, ji išliedavo savo aistrą, Mikaelis jausdavosi savotiškai išdidus ir palaimingas.

– Ak, kaip gera! – virpėdama šnibždėdavo ji ir prigludusi jam prie krūtinės pamažu nurimdavo. O jis gulėdavo atsiribojęs nuo visko, bet vis dėlto patenkintas.

Šį kartą jis išbuvo tik tris dienas, ir Klifordas nepastebėjo jokių permainų. Koni jis irgi išliko toks pat. Niekas negalėjo nuplėšti šiam žmogui kaukės.

Jis rašė Koni laiškus vis ta pačia graudžiai liūdna intonacija, kartais nuspalvintus sąmojumi ir dvelkiančius keista nekūniška meile. Buvo justis tas pats beviltiškas noras suartėti su Koni ir tas pats neišveikiamas atsitolinimas. Mikaelis iš esmės buvo žmogus be vilties ir toks norėjo būti. Jis netgi nekentė vilties. Kažkur perskaitęs tokią frazę: *Une immense espérance a traversé la terre\**, jis pridūrė: „... ir nusineša su savim visa, kas bent kiek vertinga“.

Koni jo nesuprato, bet savaip mylėjo. Tačiau jo beviltiškumas ją slėgė. Sunku be atodairos mylėti žmogų, kuris nebeturi vilties. O jam, neturinčiam vilties, meilė apskritai buvo užginta.

Taip jų ryšys kurį laiką tęsėsi – keisdavosi laiškais ir kartais susitikdavo Londone. Ji vis taip pat siekdavo patirti audringą ekstazę pati ėmusis iniciatyvos po to, kai jis itin greit pasitenkindavo. O jis vis taip pat norėdavo jai tą ekstazę suteikti. To pakako judviejų ryšiui palaikyti.

Pakako taip pat ir tam, kad Koni pasijustų lyg ir labiau pasitikinti savimi ir net imtų didžiuotis. Net neįsisąmonintas tikėjimas savo jėgomis teikė daug džiaugsmo.

---

\* Didžiulė vilties banga rieda per žemę (*pranc.*).

Koni skraidyte skraidė Regbyje. Širdyje pažadintą džiaugsmą ir pasitenkinimą ji nukreipė į Klifordą, tad tuo metu jis sukūrė geriausias kūrinis ir buvo beveik laimingas nieko nežinodamas. Juk jo skinami vaisiai gimė iš žmonos aistros, kurią Mikaelis patenkindavo savo pasyviu dalyvavimu meilės žaidime. Tačiau Klifordas to, aišku, neįtarė, bet jeigu būtų sužinojęs, tai tikrai nebūtų padėkojęs už tai!

Šiaip ar taip, kai tas per kraštus besiliejančio džiaugsmo ir pakilimo metas Koni praėjo, ir praėjo galutinai, palikęs ją nusiminusią ir suirzusią, Klifordas karštai ilgėjosi tų dienų! Ir jeigu jis būtų žinojęs apie jos ryšį su Mikaeliu, gal net būtų norėjęs, kad jiedu vėl susieitų.



## Ketvirtas skyrius

Koni nuo pat pradžių jautė, kad jos santykiai su Miku, kaip jį žmonės vadino, neturi ateities. Tačiau kiti vyrai jai tarytum neegzistavo. Ji buvo atsidavusi Klifordui. Jis norėjo, kad ji gyventų dėl jo, ir ji tai darė. Ji taip pat būtų daug norėjusi iš vyro, su kuriuo gyveno, bet Klifordas nebegalėjo jai to duoti. Tad Koni tenkinosi epizodiškais santykiais su Mikaeliu, bet jautė, kad netrukus jie baigsis. Mikas iš prigimties nesugebėjo ilgam prisirišti. Jis būtinai turėdavo nutraukti bet kokį užsimezgsių ryšį ir ištrūkti į laisvę, kad vėl liktų vienas, vienai vienas benamis šuo. Tatai buvo jam gyvybiškai būtina, nors jis visada sakydavo: „Ji mane metė!“

Įprasta manyti, kad pasaulis knibžda galimybių, tačiau žmogui gyvenime tenka vos kelios. Iš tiesų jūroje galybė žuvų... bet dauguma skumbės ir silkės, ir jeigu tu pats nesi skumbė ar silkė, tai nedaug tesutiksi jūroje vertingų žuvelių.

Klifordas darė sėkmingus žingsnius, siekdamas pelnyti šlovę, taip pat ir pinigus. Pas jį dažnai atvažiuodavo žmonės. Koni nuolat turėdavo Regbyje svečių. Bet dažniausiai tai būdavo skumbės arba silkės, retai užklysdavo kokia vilkžuvė ar ungurys.

Buvo keletas ir nuolatinių lankytojų – Klifordo bendrakursiai iš Kembridžo laikų. Vienas jų – Tomis Djuksas, kuris pasiliko armijoje ir jau buvo užsitarnavęs brigados generolo laipsnį.

Kitas – airis Čarlzas Mėjus, rašantis mokslinius straipsnius apie žvaigždes. Ir Hamondas – taip pat rašytojas. Visi maždaug tokio pat amžiaus kaip Klifordas – naujoji intelektualų karta. Jie visi teikė pirmenybę intelektualiniam gyvenimui. Tai, kas jam nepriskirtina, – kiekvieno asmeninis reikalas ir nėra taip svarbu. Niekas neklausia kito žmogaus, kada jis eina į išvietę. Niekam tai neįdomu, išskyrus jį patį.

Taip ir dėl kitų kasdieninių dalykų... grynai tavo reikalas, kaip tu uždirbi pinigus, ar myli savo žmoną, ar turi meilužę. Išskyrus tave, nieko tai nedomina.

– Seksualinės problemos prasmė ta, – dėstė Hamondas, liesas ilgšis, turintis šeimą, du vaikus, bet kur kas artimiau bendraujantis

su rašomąja mašinėle, – kad ji neturi jokios prasmės. Šis klausimas apskritai išpūstas. Juk niekam nešauna į galvą lydėti žmogaus į tualetą, tai kodėl turėtume lįsti į jo lovą, kur jis guli su moterimi? Štai ir visa esmė. Jeigu mes vertinsime tuos dalykus vienodai, nebebus jokios problemos. Tai absoliučiai beprasmiška ir nereikalinga problema. Viskuo kaltas mūsų neprideramas smalsumas.

– Teisingai, Hamondai, teisingai! Bet jeigu tik koks vyras pradeda meilintis tavo Džulijai, tu išsyk užverdi, ir jei tas nesiliautų, tai, ko gero, ir sprogtum...

– O kaip tu manei? Būtų tas pats, jeigu jis mano svetainėje nuėjęs į kampą imtų šlapintis. Viskam yra savo vieta.

– Kitaip sakant, jeigu jis imtų glamonėti Džuliją kokioje nors nuošalioje altanoje, tai tau būtų vis tiek?

Čarlis Mėjus norėjo įgelti, nes šiek tiek buvo flirtavęs su Džulija ir Hamondas tuo baisiai piktinosi.

– Žinoma, man nebūtų vis tiek. Mūsų santykiai su Džulija yra intymus dalykas, todėl suprantama, kad nepakęščiau jokio įsikišimo.

– Pasirodo, Hamondai, – tarė Tomis Djuksas, prakaulus strazdanotas vyriškis, daug labiau panašus į airį negu Mėjus, kuris buvo išsiblaškęs ir gana apkūnus, – tu turi labai stiprų nuosavybės instinktą, siekiamą apginti savo teises ir tau reikia pasisekimo. Apsisprendęs likti kariuomenėje, aš atitolau nuo pasaulietinio gyvenimo ir dabar, žvelgdamas iš šalies, matau, koks perdėtas yra vyrų troškimas įtvirtinti savo teises ir išgarsėti. Jis pernelyg suvešėjęs ir užgožęs mūsų individualybę. Suprantama, kad tokie vyrai kaip tu mano, jog moteris padės tai pasiekti. Todėl ir esi toks pavydus. Vedybinis guolis tau taip pat nedidukas sėkmės generatorius. Jei sėkmė nusigręš, užmegsi romaną su kita, kaip kad nelaimėlis Čarlzas. Vedę žmonės, tokie kaip tu ir Džulija, apklijuoti etiketėmis tarsi kelioniniai lagaminai. Džulijos etiketėje parašyta: „Ponia Arnold B.Hamond“... kaip stotyje ant lagamino, priklausančio tokiam ir tokiam. O tavo užrašas: „Arnoldas B.Hamondas – perduoti poniai Arnold B.Hamond“. Taip, taip, aš sutinku su tavim, sutinku! Intelektualinis gyvenimas reikalingas patogaus būsto ir gero maisto. Aš sutinku. Jis netgi reikalingas palikuonių. Bet visa tai pagrįsta instinktyviu pasisekimo troškuliu. Apie šitą ašį sukasi visas mūsų gyvenimas.

Hamondas atrodė išsižeidęs. Jis visada didžiavosi savo vidinio gyvenimo nepriklausomybe ir tuo, kad nėra prisitaikėlis. Ir vis dėlto jis troško pasisekimo.

– Teisybė, be pinigų neišsiversi, – įsiterpė Mėjus. – Norint gyventi ir šį tą veikti, reikia tam tikrą sumą jų turėti... netgi norint mąstyti reikia jų turėti, nes gurgiantis pilvas greit mintis išvėtys. Bet etikečių, žyminčių lyčių santykius, neklįjuočiau. Mes laisvai šnekučiuojamės su kuo tik norime, tai kodėl turėtume varžytis gulėti su moterimi, kuri mums patinka?

– Pasakė gašlūnas keltas, – įsiterpė Klifordas.

– Gašlūnas! Beje, kas čia bloga? Permiegojęs su moterimi, nuskriausiu jos labiau negu pašokdinęs arba paprasčiausiai pasišnekėjęs su ja apie orą. Užuoť pasikeitę mintimis, pasikeičiame jausmais, tai kas gi čia bloga?

– Ir gyvenkite kaip triušiai! – metė Hamondas.

– O kodėl ne? Kuo tau kliūva triušiai? Kuo jie blogesni už žmonių giminę, už visus tuos neurastenikus ir revoliucionierius, besidraskančius iš neapykantos?

– Ir vis dėlto mes ne triušiai, – nukirto Hamondas.

– Žinoma! Aš juk turiu protą. Galiu atlikti astronominius skaičiavimus, kurie man kone svarbesni už gyvenimą ar mirtį. Kartais man sutrinka virškinimas. O alkis mane visai pribaiigia. Taip pat ir seksualinis alkis. Ką gi man daryti?

– Manyčiau, kad tave labiau kankina ne seksualinis alkis, bet persivalgymas, – įgėlė Hamondas.

– Nieko panašaus! Nemėgstu persisotinti nei maistu, nei kūnu. Bet kiekvieno valia rinktis. O tu turbūt numarintum mane badu.

– Anaiptol. Aš tau patarčiau vesti.

– O iš kur tu žinai, kad aš galiu tą padaryti? Gal tai prieštarauja mano minčių eigai. Vedybos pakirstų... niekais paverstų mano mąstymą. Nesu tam skirtas. Kodėl turėčiau būti priiřtas kaip koks vienuolis? Visa tai niekai, tuřti sapaliojimai, bičiuli. Mano dalia – gyventi ir skaičiuoti. Kartais pabendrauti su moterimi. Nereikia iš manęs daryti kažin ko, bet nepakęsiu jokio smerkimo ar draudimo. Man būtų gėda matyti moterį su etikete, kurioje įrašyta mano pavardė, adresas ir geležinkelio stotis – tartum lagaminą su drabužiais. Šiedu vyrai nebuvo atleidę vienas kitam istorijos su Džulija.

– Labai savotiřka mintis, Čarli, – įsiterpė į pokalbį Djuksas, – kad intymūs santykiai tėra pokalbio forma, kur žodžius atstoja veiksmai. Manau, kad čia nemaža tiesos. Mes galime pasidalinti su moterimi tiekia jausmų ir pojūčių, kiek išsakome žodžių kalbėdamiesi apie orą

ir panašiai. Fizinė meilė gali būti paprasčiausias fiziologinis vyro ir moters pokalbis. Juk tu nesišneki su moterimi, jeigu neturi apie ką šnekėtis, kitaip tariant, jeigu neįdomu, tai nėra ko ir kalbėti. Tas pats ir čia – jeigu nejauti moteriai jokių jausmų ar prielankumo, nesigulsi su ja. Bet jeigu jauti...

– Jeigu jauti moteriai tam tikrus jausmus ar prielankumą, tai tavo pareiga su ja pergulėti, – pasakė Mėjus. – Kitaip pasielgti būtų tiesiog nepadoru. Taip, kaip pokalbyje – jeigu tema tau įdomi, tai nei šis, nei tas būtų netarti savo žodžio. Juk nesėdėsi prikandęs liežuvio kaip koks šventeiva. Ką turi sukaukęs, tą ir išliesi. Kaip ir anuo atveju.

– Ne, – paprieštaravo Hamondas. – Nesutinku. Pavyzdžiui, tu, Mėjau, iššvaistai moterims pusę savo jėgų. Ir niekada nepasieksi to, ką galėtum, turėdamas tokią gerą galvą. Per daug išsilieji anuo minėtu atveju.

– Galbūt... bet ir tau nedaug kas lieka, mano mielas drauguži, nors tu vedęs ir nešvaistai jėgų. Kaip matau, tavo taurus ir nepriklausomas protas išdžiūvo kaip skiedra. Tu sueikvojai jį gražbyliaudamas.

– Atsirado man du išminčiai! – nusikvatojo Tomis Djuksas. – Pažvelkite į mane... Mano protas nebrandina jokių aukštų, taurių idėjų, nebent kada ne kada užsirašau vieną kitą mintį. O juk nei vedęs esu, nei moterų vaikausi. Manau, kad Čarlis teisingai elgiasi. Jo valia spręsti, kiek moterų jam reikia. Bent aš jam šito nedrausčiau. O Hamondas vadovaujasi nuosavybės instinktu, taigi tiesus kelias ir siauri vartai kaip tik jam. Matysite, jis dar gyvas būdamas pagarsins Angliją savo bestseleriais. O kas aš? Niekas. Šiaip patauška. O tu, Klifordai, kaip manai? Ar fizinė meilė išties yra vyro sėkmės generatorius?

Klifordas retai dalyvaudavo tokiuose pokalbiuose, stengėsi laikytis nuošaliau. Jo nuomonė negalėjo būti pakankamai motyvuota, ir jis pradėdavo jaudintis ir nesmagiai jaustis. Ir šį kartą Klifordas sutrikęs paraudo.

– Ką gi, – tarė jis, – kadangi esu *hors de combat*\*, kažin ar galėsiu šiuo klausimu ką dora pasakyti.

– Kodėl gi, – spyrėsi Djuksas. – Galva juk tavo nesužalota. Gali protauti sveikai ir nepriklausomai. Ir mums įdomu būtų išgirsti, ką tu manai.

---

\* Šiame lauke ne karys (*pranc.*).

– Aš nežinau... – užsikirto Klifordas, – nežinau net ką pasakyti... turbūt tą klausimą reikia spręsti vedybomis – taip maždaug aš galvoju. Nors, žinoma, mylintiems vienas kitą tai didžiulis dalykas.

– Įdomu, kodėl? – paklausė Tomis.

– Na... tai suartina žmones, – pasakė Klifordas, drovėdamasis kaip moteris.

– Pavyzdžiui, mudu su Čarliu manome, kad fizinė meilė yra bendravimo forma, kaip kalba. Jeigu moteris pradės su manim intymią šneką, tai, savaime suprantama, man nebeliks nieko kito, kaip tik eiti su ja į lovą tos šnekos užbaigti – taip, kaip ir priklauso. Deja, moterys manęs nekalbina, todėl man tenka eiti gulti vienam, ir aš nuo to nė kiek nenukenčiu... taip bent tikiuosi, iš kur aš žinau? Nors man nereikia rikiuoti astronominių skaičių nei rašyti nemirtingų veikalų. Aš paprasčiausias dykaduonis, prisidengęs kariška uniforma...

Stojo tylą. Visi keturi užsirūkė. O Koni sėdėjo šalia ir dygsniavo savo siuvinį... Taip, ji sėdėjo šalia! Ji turėdavo sėdėti ir tylėti. Sėdėti tyliai kaip pelytė ir nesikišti į nepaprastai reikšmingus šių protinguolių išvedžiojimus. Ir išeiti jai buvo nevalia – be jos jie nebūtų galėję taip sklandžiai dėstyti savo minčių. O Klifordas jai nesant darydavosi nervingas ir irzlus, imdavo karščiutis, ir pokalbis nutrūkdavo. Labiausiai jai patiko Tomis Djuksas; jos buvimas tartum net įkvėpdavo jį. Hamondo ji nemėgo – jis taip skonėjosi savo paties samprotavimais. Čarlzas Mėjus, nors kažkuo ir buvo simpatingas, vis dėlto atrodė vulgarokas ir per daug žemiškas, nepaisant palinkimo į žvaigždes.

Kiek vakarų Koni šitaip prasėdėjo klausydamosi šio ketvertuko postringavimų! Jų, o kartais dar vieno kito svečio. Koni būdavo nelabai svarbu, kad vyrai taip nieko galutinai ir nenuspręsdavo. Jai patikdavo klausytis, ką jie sako, ypač kai dalyvaudavo Tomis. Ji jausdavo malonumą. Užuoat bučiavę ir glamonėję, vyrai atskleidžia tau savo mintis. Tai didžiulis malonumas! Bet kaip šaltai jie svarsto!

Bet drauge jie ją erzino. Ant Mikaelio, kurį jinai vis dėlto gerbė, jie liejo tulžį, vadindami prasčiokėliu, karjeristu ir nepraustaburniu akiplėša, kokių reta. Tegu jis prasčiokas ar akiplėša, bet turi tvirtą nusistatymą, o ne vien svaičioja, koks jis turėtų būti, mėgaudamasis intelektualaus gyvenimo samprata.

Beje, Koni patiko tas intelektualus gyvenimas, jai būdavo nepaprastai įdomu. Bet vis dėlto atrodė, kad vyrai mažumą persistengia. Ji mėgo tuose tabako dūmuose skendinčius nemirtingus šauniojo

ketvertuko vakarus, kaip mintyse juos vadindavo. Kaip juokinga ir malonu, kad jie negali netgi mintimis pasidalinti be jos nebylaus dalyvavimo. Ji labai vertino gebėjimą mąstyti, o šie vyrai bent jau mąstyti bandė sąžiningai. Ir vis dėlto tai buvo tik kalbos, daugiau nieko. Visi jų samprotavimai sukosi apie tą patį, bet ji niekaip negalėjo pagauti esmės. Neatskleidė tos esmės nė Mikaelis.

Nors, tiesą sakant, Mikas nesuko sau dėl nieko galvos, o paprasčiausiai gyveno savo gyvenimą, už kitų jam spendžiamas pinckles atsimokėdamas tuo pačiu. Jis iš tikrųjų buvo individualistas, ko Klifordas ir jo bičiuliai negalėjo jam atleisti. Klifordas ir jo bičiuliai nebuvo individualistai – jie puoselėjo viltį jeigu ne išgelbėti žmoniją, tai bent jau apšviesti.

Sekmadienio vakarą, kai pokalbis vėl nukrypo prie meilės dalykų, išliepsnojo įdomi diskusija.

– Tebus palaimintas ryšys, kurs mūsų širdis broliškais saitais sujungia... – padeklamavo Tomis Djuksas. – Įdomu, kas tai per ryšys... Pavyzdžiui, dabar mūsų ryšį sudaro idėjų tarpusavio trintis. Išskyrus tai, tarp mūsų daugiau beveik nieko nėra bendra. Kai tik išsiskiriam, pradėdam vienas kitą dergti kaip visi sumauti pasaulio inteligentai arba ir visa sumauta aukštuomenė, jeigu būsime atviri. Geriausiai atveju bandom nuslėpti savo tūžmastį vienas kito atžvilgiu melagingai saldžiais žodžiais. Keistas dalykas – žydintis intelektualaus gyvenimo medis šaknimis įaugęs į begalinės, šiurpios neapykantos dirvą. Ir taip buvo per amžius! Prisimink Platono Sokratą ir tą bandą, susirinkusią apie jį! Jie alsuoja neapykanta, piktdžiugišku noru sutaršyti į gabalus savo artimą... Protagoras, jeigu neklystu! Ir Alkibiadas, ir visa šutvė sekėjų, puolančių savo mokytojus lyg šunes! Norom nenorom atsigreži į Budą, tykiai sėdintį po šventuoju figmedžiu, arba Jėzų, sekmadieniais bylojantį į savo mokytinius alegorijomis – ramiai, be jokios egzaltacijos. Ne, intelektualus gyvenimas kažkuo iš pagrindų pagedęs. Jį maitina neapykanta ir pavydas, pavydas ir neapykanta. Pažinsite medį iš jo vaisių.

– Ne tokie jau mes nepakantūs vienas kitam, – nesutiko Klifordas.

– Mano mielas Klifordai, tu paklausk, kaip mes apie vienas kitą kalbam – neišskiriant nė vieno. O aš esu netgi blogesnis už kitus. Man verčiau duokite grynų nuodų, o ne įdarytų į saldėsį. Tuomet ne taip greit nusinuodysiu. Jeigu aš užtraukiu giesmelę, girdi, koks Klifordas puikus vaikinai ir t.t., ir t.t., tai vargšo Klifordo belieka tik gailėti. Dėl

Dievo meilės, prašau jūsų visų, sakykite apie mane kuo šlykščiausius dalykus, tada aš bent žinosiu, kad esu šio to vertas. O jeigu glostysit pagal plauką, vadinasi, man jau baigta.

– Aš vis dėlto manau, kad mūsų draugystė nuoširdi, – paprieštaravo Hamondas.

– Paklauskite, mes turime... mes tokias šlykštynes sakome vieni kitiems į akis ir už akių! O aš labiausiai.

– Tu, man regis, painioji mąstymą su kritikavimu. Sutinku, Sokratas davė puikią pradžia kritikos menui, bet juk jis žymus ne vien tuo, – oriai pareiškė Čarlzas Mėjus.

Išoriškai tokie kuklūs, iš esmės visi keturi bičiuliai buvo nepaprastai pasipūtę. Kiekvienas žodis *ex cathedra\**, ir visa skambėjo taip nekaltai!

Djuksas nebesiginčijo dėl Sokrato, o Hamondas pasakė:

– Teisingai, kritika ir pažinimas nėra tas pats.

– Žinoma, kad ne, – atsišaukė Beris, rudaplaukis jaunuolis, atvažiuavęs pasimatyti su Djuksu ir pasilikęs vakarui.

Jie atsisuko į jį ir pasižiūrėjo taip, lyg asilas būtų prabilęs žmogaus balsu.

– Aš ne apie pažinimą kalbėjau. Aš kalbėjau apie intelektualų gyvenimą, – nusijuokė Djuksas.

– Tikrąjį pažinimą mums suteikia visas sąmonės atributų kompleksas: ir skrandis, ir lyties organai – ne tik smegenys ir protas. Protas tegali analizuoti ir logiškai pagrįsti. Vos tik tu iškelsi protą į pirmą vietą, jis ims kritikuoti ir žudyti gyvybę. Bet šitas jo sugebėjimas nepaprastai svarbus. Dieve mano, pasauliui verkiant reikia kritikos! Todėl gyvenkime protu ir mėgaukimės piktdžiuga, o senas palaižūnų kaukes meskim šalin! Bet įsidėmėkite tokį dalyką: kol paprasčiausiai gyvenate sau, jūs esate natūrali visos esaties dalelė, bet jeigu pasirinkote intelektualų gyvenimą, kaip obuolys atitrūksite nuo šakos. Jūs nutrauksite obuolio ryšį su medžiu – organinį ryšį. Ir jeigu, be intelektualaus gyvenimo, neturėsite jokio kito... bumptelėsite žemėn. Tad jūsų tulžingumas – natūralus ir neišvengiamas reiškiny, kaip krituolio puvimas.

Klifordui akys išvirto – kas per kliedesys? Koni vos tramdė juoką.

---

\* *Ex cathedra* – čia: skirtas publikai (*lot.*).

– Ką gi, tuomet mes visi krituoliai, – piktai ir kandžiai metė Hamondas.

– Gal iš mūsų išeitų neblogas sidras, – tarė Klifordas.

– O ką jūs manote apie bolševizmą? – įsiterpė rudaplaukis, tartum tai būtų buvusi logiška pokalbio taša.

– Bravo! – sugriaudėjo Čarlis. – Ką jūs manote apie bolševizmą?

– Pirmyn! Sutaršykime bolševizmą į skutelius! – pritarė Djuksas.

– Aš manau, kad bolševizmas gana sudėtingas dalykas, – rimtai papurtė galvą Hamondas.

– Mano galva, bolševizmas yra aukščiausio laipsnio neapykanta viskam, kam jie priklįjavo epiteta „buržuazinis“. Na o sąvoka „buržuazinis“ yra gana miglota. Į ją įeina ir kapitalizmas. Jausmai ir pojūčiai taip pat yra tokie buržuaziniai, kad reikia sukurti žmogų be jų. Išeitų, kad atskiras žmogus, o ypač asmenybė, taip pat priklauso šiai kategorijai – vadinasi, ją reikia sugniuždyti. Individas turi susiliesti su mase ir virsti sovietinės visuomenės produktu. Net organizmas yra buržuazinis, tad būtų geriau sukurti mechaninį. O vienintelis daiktas, sudarytas iš atskirų, neorganinių, vienodai svarbių sudėtinių dalių, ir varomoji šios mašinos jėga – neapykanta... neapykanta buržuazijai. Štai kas yra, mano manymu, bolševizmas.

– Labai tiksliai nusakyta! – tarė Tomis. – Beje, šitai puikiausiai tiktų mūsų pramoninio pasaulio idealui apibūdinti. Juk būtent toks, glaustai šnekant, yra fabriko savininko tikslas, tik jis nesutiktų neapykantos laikyti varomąją jėgą. Bet iš esmės tai vis toji pati neapykanta – neapykanta pačiam gyvenimui. Štai pažvelkite į Midlandsą – aiškiau to niekur nepamatysi... ir visa tai – mūsų intelektualaus gyvenimo dalis, logiška jo plėtotė.

– Aš nesutinku, kad bolševizmas logiškas, jis paneigia didžiąją prielaidų, – paprieštaravo Hamondas.

– Mano mielas bičiuli, jis nepaneigia materialistinių prielaidų, kaip jų nepaneigia ir neišlavėjęs protas.

– Šiaip ar taip, bolševizmas išklibino pamatus, – pasakė Čarlis.

– Išklibino pamatus. Jeigu tik tiek! Netrukus bolševikai turės geriausią kariuomenę pasaulyje, apginkluotą moderniausia technika.

– Bet juk turi ateiti galas... visai šiai neapykantai. Turi būti kažkoks atoveiksmis... – pasakė Hamondas.

– Tiek metų laukėm... palauksim dar. Neapykanta yra gyvas augantis organizmas. Tai prievartinio idėjų, stipriausių mūsų instinktų

pritaikymo gyvenime padarinys. Slapčiausių mūsų jausmų pajungimas tarnauti tam tikroms idėjoms. Mes elgiamės pagal formulę, kaip mašina. Loginis protas dedasi vadovaujant jausmams, o jausmai virsta gryniausia neapykanta. Mes visi bolševikai, tik nenorim to pripažinti. O Rusijos bolševikai neveidmainiauja.

– Bet galimi ir kitokie keliai, – nesutiko Hamondas, – ne vien sovietų. Juk bolševikai iš esmės neprotingi.

– Žinoma. Bet kartais protingiau būti kvailiu: jeigu nori pasiekti tikslą. Sakykim, aš laikau bolševizmą kvailybe, bet tokia pat kvailybe aš laikau ir mūsų vakarietišką visuomenės gyvenimo būdą. Maža to – kvailybe laikau ir mūsų garbdomąjį intelektualų gyvenimą. Mes visi – užaušę kretinai, bejausmiai idiotai. Mes visi – bolševikai, tik kitaip vadinamės. Mes įsivaizduojame esą dievai... žmonės dievai! Taip pat ir bolševikai. Reikia būti žmogumi, turinčiu širdį ir lyties organą, tada nesijausime esą nei dievai, nei bolševikai... juk tai tas pat: nepasiekiamo, nes per daug tobula.

Stojo tyła, kurioje buvo justis nepritarimas. Staiga Beris susijau-dinęs paklausė:

– Bet meile jūs turbūt tikite, ar ne, Tomi?

– Ak tu mano paukšteli! – nusijuokė Tomis. – Ne, mano angele, šimtą kartų ne! Mūsų laikais meilė – tai dar vienas kvailybės pasireiš-kimas. Tie krypuojantys vyrukai, kurie minko vulgarias mergužėles berniukiškomis sėdynėmis! Tokią meilę turi omeny? Ar tokią, per kurią įgyjamas turtas, pasiekiamo šlovė, vyras atlieka pareigą savo žmonai? Ne, mano mielas bičiuli, nė kiek aš ja netikiu!

– Bet kažkuo vis tiek turite tikėti?

– Ar aš? Na, teoriškai aš tikiu širdies gerumu, miko šmaikštumu, proto guvumu ir drąsa moters akivaizdoje riebiai nusikeikti.

– Na, viso šito jūs nestokojat, – pasakė Beris.

Tomis Djuksas nusikvatojo iš visos širdies.

– Angele mano! Jeigu taip būtų! Jeigu taip būtų! Ne, mano šir-dis susitraukusi kaip kepta bulvė, mikas iš nusiminimo niekad ne-bepakelia galvos ir aš verčiau nusipjaučiau jį negu nusikeikčiau prie savo motinos ar tetos, kurios, įsidėmėkite, yra tikros ledi; aš netgi nesu iš tikrųjų išmintingas, mano protas – amžinas kalėjimas. O gera būtų turėti išminties. Tuomet atgytų visas kūnas su jo slapčiausiomis kertelėmis. Mikas pakeltų galvą ir pasveikintų mane kaip ir kiekvieną tikrai protingą žmogų. Renuaras sakėsi savuoju tapęs paveikslus... ir

kokius paveikslus! Ir aš norėčiau saviškį kaip nors pritaikyti. Viešpatie! Kaip baisu, kai žmogus gali tik liežuviumi malti! Didesnė kankynė nei pragare! O prasidėjo visa tai nuo Sokrato.

– Gražių moterų pasaulyje netrūksta, – pakėlusį galvą pagaliau prabilo Koni.

Vyrams tai nepatiko... jai derėjo apsimesti nieko negirdinčia. Jiems buvo apmaudu, kad Koni parodė sekusi tokį pokalbį.

– Ak, Viešpatie! Jeigu nebūt jos mielos man, ar man rūpėtų jujų grožis? Ne, beviltiška! Tiesiog mano ir moters vibracijos nesutampa. Nėra tokios moters, kuri keltų man geismą, ir aš neketinu prievarta jo žadinti... Sergėk Dieve, ne ne! Jau verčiau liksiu koks esu ir gyven-siu intelektualų gyvenimą. Tai vienintelis doras kelias. Aš jaučiuosi laimingas kalbėdamasis su moterimi, bet tai būna tyras pokalbis, nepuoselėjantis jokių slaptų vilčių. Jokių slaptų vilčių! Ką tu į tai pasakysi, Hildebrandai, mano viščiuk?

– Jeigu esi tyras, gyventi daug paprasčiau, – atsakė Beris.

– Taip, gyventi apskritai be galo paprasta!

## Penktas skyrius

Žvarbų vasario rytą, šviečiant blyškiai žiemos saulei, Klifordas su Koni išsiruso pasivaikščioti per parką į mišką. Klifordas važiavo savo motoriniu vežimėliu, o Koni ėjo šalia.

Šaltame ore vis tiek buvo justis sieros kvapas, bet jie abu jau buvo pripratę prie jo. Horizontą, kuris, regis, buvo visai čia pat, juosė pilkšva miglos juosta, o virš jos mėlynavo lopinėlis dangaus. Tartum jie būtų buvę kokiam aptvare, įkalinti jame amžinai. O jų gyvenimas tame aptvare – amžinas sapnas ir kliedesys.

Avys mekeno rupšnodamos parke šiurkščius stagarus, o įdubėlėse gulėjo melsvas šerkšnas. Per parką miško vartų link vinguriavo raudonas tako kaspinas. Klifordo nurodymu jis neseniai buvo išpiltas smulkiu žvyru iš šachtos. Išdegusi ir atidavusi sierą, požeminė uoliena pasidaro skaisčiai rausvos krevečių spalvos, o Lietuje patamsėja kaip krabo kiautas. Dabar takelis buvo blyškiai rausvas su balsvai melsvu šerkšno apnašu. Koni patiko gurgždantis po kojomis rožinis žvyras. Nėr to blogo, kas neišeitų į gera.

Klifordas atsargiai leidosi nuo kalvos, kur stovėjo dvaras, o Koni sekė iš paskos, prilaikydama vežimėlį ranka. Priešais plytėjo miškas: priekyje lazdynų tankumynas, už jo – rusvaplaukių ažuolų giraitė. Pamiškėje šokinėjo ir grybščiojo žolę kiškiai. Staiga nuo žemės pakilo juodas kovų būrys ir nuplasnojo anapus kalvelės.

Koni atidarė vartelius, vedančius iš parko į mišką, ir Klifordas lėtai išvažiavo į platų kelią, kylantį aukštyn per rūpestingai prižiūrimą lazdynų baltgirį. Kadaisė čia buvo didžiulė giria, kurioje medžiodavo Robinas Hudas, ir šis kelias ėjo skersai visą kraštą. Dabar čia tebuvo jodinėti skirta alėja nuosavame miške, o kelias iš Mansfildo ėjo apsuokui mišką šiaurės link. Miške buvo tylu ir ramu, seni šarmoti lapai gulėjo prilipę prie žemės. Šaižiai suriko kėkštas, purptelėjo pulkas mažų paukštelių. Bet medžioti nebuvo ko – nė vieno fazano nelikę. Visi buvo išnaikinti per karą, niekas nesirūpino dvaro mišku. Tik visai neseniai Klifordas pasisamdė eigulį. Klifordas mylėjo mišką, mylėjo senąją ažuolyną. Šis Čaterlių giminės palikimas buvo jam

savas. Norėjosi jį išsaugoti. Norėjosi, kad ši vieta būtų atitverta nuo pasaulio ir liktų nepaliesta.

Vežimėlis iš lėto ropštėsi į kalnėn, krestelėdamas ir pasišokėdamas ratui pataikius ant sušalusio grumsto. Staiga kairėje atsivėrė proskyna – vien susiraizgę rudi paparčiai, kur ne kur nulinkęs plonas ūglis ir didžiuliai pliki kelmiai, įsikibę negyvomis šaknimis į žemę. Ir dar juoduojančios ugniavietės, kur medkirčiai degino lūžtves ir visokias šiukšles.

Tai buvo viena proskynų, kur per karą seras Džefris kirtu medžius apkasams statyti. Kalvelė dešinėje tako pusėje stovėjo plika ir keistai graudi. Viršūnėje, kur kadaise stūksojo ažuolai, dabar buvo tuščia. Iš ten už miško buvo matyti kasyklos siaurukas ir naujųjų Staks Geito šachtų apybraižos. Koni pavėgė šis vaizdas: tai buvo properša visiškoje nuošalėje tarp miškų. Pro ją skverbėsi pasaulis. Bet Klifordui ji to nepasakė.

Ši plika laukymė keldavo Klifordui nesuvokiamą įniršį. Kare jis buvo matęs ir šilto, ir šalto, bet niekas nebuvo jo taip įsiutinęs, kaip ši nuplikusi kalvelė. Jis jau buvo davęs nurodymą užsodinti proskyną, bet pasipiktinimas tėvu neatlėjo.

Kol vežimėlis palengva užriedėjo į viršų, Klifordas sėdėjo sustingusiu veidu. Ant kalno jis sustojo: pavojinga buvo leistis tokia ilga ir gruoblėta nuokalne. Jis sėdėjo ir žiūrėjo į žalsvą besileidžiančio tako vingį, aiškiai matomą tarp papartynų ir ažuolų. Pačioje kalvos papėdėje takas suko į šoną ir dingo iš akių, bet koks grakštus ir vaizdingas tas posūkis! Regis, tuoj jame pasirodys raiti riteriai su savo damomis.

– Turbūt čia ir yra tikroji Anglijos širdis, – pasakė Klifordas Koni, apžvelgdamas blankios vasario saulės nušviestą peizažą.

– Taip manai? – paklausė ji ir atsisdėjo tiesiai ant pakelelės kelmo, negailėdama savo mėlynos vilnonės suknutės.

– Be abejo! Tai senoji Anglija, jos širdis. Ir aš ketinu ją išsaugoti.

– Taip, žinoma! – atsakė Koni ir išgirdo Staks Geito šachtos sireną – vadinasi, jau vienuolika valandų. Klifordas neatkreipė dėmesio – buvo pripratęs.

– Noriu, kad šitas miškas išliktų koks yra... nepaliestas. Ir kad niekieno kojos jo netryptų, – pridūrė Klifordas.

Ir iš tiesų miškas audrino sielą. Nors sero Džefrio kirtimai buvo gerokai jį apniokoję, jis tarytum vis dar sergėjo senosios, laukinės, Anglijos paslaptį. Kokie tylūs stovėjo medžiai, iškėlę į dangų susi-

pynusias šakas, kokie nepalaužiamai tvirti atrodė pilkšvi jų kamieniai, kylantys iš nurudusių papartynų! Kaip saugiai jų lapijoje purpčiojo paukščiai! O kadaise čia veisėsi elniai, girios tankmėje vaikštinėjo lankininkai, o takeliais keliaudavo vienuoliai, raiti ant asiliukų. Ir visa tai miškas prisimena, lig šiol prisimena.

Klifordas sėdėjo atsukęs į saulę, blyškūs jos spinduliai apšvietė lygius, labai šviesius jo plaukus, o rausvas putlus veidas atrodė neįskaitomas.

– Čia man būna ypač gaila, kad neturiu sūnaus, – tarė jis.

– Bet juk miškas senesnis už Čaterlių giminę, – atsargiai pasakė Koni.

– Teisybė! – sutiko Klifordas. – Bet išsaugojom jį mes. Jeigu ne mes, jo jau čia... jo jau čia nė pėdsako nebebūtų. Reikia išsaugoti nors kruopelę senosios Anglijos!

– Reikia? – paklausė Koni. – Juk tai, kas bus išsaugota, kliudys naujajai Anglijai. Žinoma, visa tai liūdna.

– Jeigu iš senosios Anglijos nieko neliks, tai išvis nebus jokios Anglijos! – atšovė Klifordas. – Ir būtent tokie kaip mes, kuriems priklauso žemė ir kurie tam neabejingi, *privalome* tai padaryti.

Stojo liūdna tyla.

– Ar ilgam? – atsiduso Koni.

– Kad ir neilgam! Daugiau mes nepajėgūs. Esu tikras, kad per visą tą laiką, kol mano giminė valdė šią žemę, kiekvienas jos narys kiek galėdamas prie to prisidėjo. Galima priešintis išgalėjusiems įpročiams, bet reikia gerbti tradicijas.

Vėl įsivyravo tyla.

– Kokias tradicijas? – paklausė Koni.

– Anglijos tradicijas... to, kas aplinkui!

– Aišku... – nutęsė ji.

– Jeigu turėčiau sūnų, jis toliau dirbtų mano darbą. Kiekvienas mūsų tėra grandis vienoje ilgoje grandinėje.

Koni nemėgo grandinių, todėl nutylėjo. O sūnaus ilgesys jai pasirodė keistai abstraktus.

– Gaila, kad mes neturėsime sūnaus, – pasakė ji.

Jis įdėmiai pažvelgė į ją šviesiai mėlynomis akimis.

– Būtų visai neblogai, jeigu tu galėtum pagimdyti vaiką nuo kito vyro, – tarė jis. – Jeigu augintume jį Regbyje, jis būtų mūsų, būtų čia savas. Aš neteikiu per daug reikšmės tėvystei. Jeigu mes jį išau-

gintume, tai jis priklausytų mums ir tęstų darbą. Gal verta apie tai pagalvoti, kaip manai?

Koni pagaliau pakėlė akis ir pasižiūrėjo tiesiai į jį. Jos kūdikis, jos kūnas ir kraujas, jam buvo tiktai „jis“. Jis... jis... jis!

– O kaip dėl to kito vyro? – paklausė ji.

– Argi tai labai svarbu? Argi tie dalykai iš tikrųjų mums tokie svarbūs?.. Tu juk turėjai meiluzį Vokietijoje... ir kas jis tau dabar? Visiškas niekas. Man regis, tie trumpalaikiai ryšiai ir susitikimai nedaug lemia mūsų gyvenime. Jie nutrūksta ir nieko nebelieka. Kaip pernykščio sniego! Svarbu tik tai, kas nepavaldu laikui. Man svarbu mano paties gyvenimas, jo taša ir vystymasis. O kuo svarbūs tie atsitiktiniai ryšiai? Ypač seksualiniai? Juokinga, kaip žmonės kartais mėgsta juos sureikšminti, o iš tikrųjų – susitiko kaip paukščių porėlė ir nuplasnojo kas sau. Taip ir turi būti. Juk tai nieko nereiškia. Reikšmingas tiktai toks bendravimas, kuris trunka visą gyvenimą. Kai visą laiką, diena iš dienos būni drauge, o ne kartą kitą permiegi. Mudu esam kartu, kad ir kas atsitiktų. Mes pripratę vienas prie kito. O pripratimas, maño galva, kur kas tvaresnis negu trumpam užsiplieskusi aistra. Vertę mūsų gyvenimui teikia lėta jo tėkmė ir pastovumas... o ne visokie fejerverkai. Labai iš lėto, gyvendami kartu, du žmonės prisitaiko vienas prie kito, tartum ima vibruoti unisonu. Štai kas sudaro tikrąją šeimos esmę, o ne lytinis gyvenimas, bent jau ne vien lytinis gyvenimas. Mes su tavim tarsi įaugę vienas į kitą. Remdamiesi tuo, lengvai išspręsimė ir sekso problemą, kaip nuėję pas dantistą išsigydome skaudamą dantį, – jeigu jau likimas įstūmė mus į kampa.

Koni sėdėjo ir su baiminga nuostaba klausėsi vyro. Ji nežinojo, teisus jis ar ne. Juk ji turėjo Mikaelį, kurį mylėjo ar bent tarėsi mylinti. Tačiau jos meilė buvo tarsi kokia trumpa išvyka iš santuokinio gyvenimo su Klifordu – paremto artumu, nusistovėjusiu per kančių ir kantrybės kupinus metus. Ko gero, žmogaus siela trokšta tokių išvykų ir nevalia jų užginti. Bet išvyka todėl ir yra išvyka, kad po jos vis tiek grįžti namo.

– Nejaugi tau nesvarbu, kieno kūdikį aš pagimdyčiau?

– Na, aš pasikliauju tavo įgimta nuojauta ir padorumu. Tu tiesiog neprisileisi artyn netinkamo vyro.

Ji iškart pagalvojo apie Mikaelį! Klifordo akimis, jis kaip tik ir yra geriausias netinkamo vyro pavyzdys.

– Bet juk vyrų ir moterų supratimas apie vyrų tinkamumą gali skirtis, – tarė ji.

– Ne, – paprieštaravo jis. – Tu pasirinkai mane. Nemanau, kad kada nors galėtum pasirinkti vyrą, kuris būtų man nepakenčiamas. Geras tonas tau neleistų to padaryti.

Koni nutylėjo. Logiški argumentai dažnai būna tokie absurdiški.

– Ir tu paskui norėtum, kad viską tau papasakočiau? – paklausė Koni, slapčiomis stebėdama vyrą.

– Nieko panašaus. Geriau man nieko nežinoti... Bet ar tu sutinki su manim, kad atsitiktiniai ryšiai yra nulis, palyginti su visu drauge nugyventu gyvenimu? Ar tu nemanei, kad fizinę meilę reikia pajungti šeimyninio gyvenimo reikmėms? Jeigu aplinkybės to reikalauja, pasinaudok ja. Pagaliau ką tas trumpalaikis jaudulys reiškia? Argi žmogaus paskirtis nėra nuolatinis sąveikos, kaip harmoningos asmenybės, kūrimas? Ir savo gyvenimo harmonizavimas? Kokia prasmė gyventi padrikai? Jeigu tavo asmenybė krinka dėl kūniškų malonumų stygiaus, eik ir patenkink savo aistrą. Jeigu tavo asmenybė krinka dėl to, kad norisi vaiko, pasigimdyk, jeigu įmanoma. Daryk viską gyvenimo vientisumo, harmoningos jo pilnatvės vardan. Ir mudu abu drauge galime tai pasiekti... kaip tu manai?.. jeigu tik įsisauginsime savo reikmes ir natūraliai įausime jas į mūsų nusistovėjusio gyvenimo raštą. Sutinki su manim?

Koni šiek tiek sutrikdė jo žodžiai. Taip, teoriškai jis kalba teisingai. Bet kai pamąstai apie nusistovėjusį gyvenimą su Klifordu... pradedi abejoti. Nejaugi jos tokia dalis – austi save į jo gyvenimo raštą? Ir nieko daugiau?

Nejaugi iš tiesų tik tiek? Nuolankiai austi su juo vientisą nusistovėjusio gyvenimo audinį, kur ne kur pamargintą ryškiu meilės nuotykiu žiedu. Bet iš kur jai žinoti, ką jaus kitais metais? Argi žmogui apskritai duota tai žinoti? Kaip galima nuolat, metai iš metų sakyti „taip“? Su atodūsiu, bet „taip“? Kodėl tas trumpas žodelis turi būti prismeigtas prie krūtinės kaip koks drugelis? Tegu sau leikia kartu su kitais „taip“ ir „ne“! Tegu klajoja laisvėje!

– Ko gero, aš tau pritariu, Klifordai. Kiek suvokiu, tu samprotauji teisingai. Bet juk gyvenimas gali viską ir kitaip apversti.

– Na, bet kol dar neapvertė, tu sutinki?

– Taip, žinoma! Aš sutinku.

Ant tako sustojo iš miško išlindęs rudas spanielis ir pakėlęs nosį dusliai, neryžtingai amtelėjo. Jam iš paskos negirdimai ir netikėtai išniro vyriškis su šautuvu. Iš pradžių jis buvo ryžtingai beinašs prie jų,

tačiau stabelėjo, pasisveikino ir patraukė į pakalnę. Tai buvo naujasis eigulys, tačiau klastingai staigus jo pasirodymas išgąsdino Koni. Tarsi iš dangaus užgriuvęs netikėtas pavojus.

Jis vilkėjo tamsiai žalią velvetinį kostiumą ir getrus – klasikinę eigulio uniformą, buvo rausvo veido, su ūsais, žvilgsnis nukreiptas į tolį.

– Melorsai! – pašaukė Klifordas eigulį, greitai žingsniu besileidžiantį žemyn.

Vyriškis pasigrėžė ir atidavė pagarbą – iškart matyti, kad buvęs kareivis.

– Ar negalėtumėt apsukti mano vežimėlio ir pastūmėti? Taip lengviau važiuoti, – kreipėsi į jį Klifordas.

Melorsas tuoj pat persimetė šautuvą per petį ir pasuko prie jų, o jo judesiai buvo vis tokie pat keistai greiti, bet drauge tykūs, lyg jis būtų norėjęs likti nematomas. Jis buvo kiek aukštesnis negu vidutinio ūgio, liesas ir nešnekus. Į Koni net nežvilgtelėjo, visą dėmesį buvo sukaupęs į vežimėlį.

– Koni, tai mūsų eigulys, Melorsas. Jūs dar nebuvote susitikę su poniu, Melorsai?

– Ne, sere, – bejausmiu balsu atraportavo šis ir kilstelėjo skrybėlę.

Jo plaukai pasirodė besą tankūs ir, galima sakyti, gražūs. Jis pasižiūrėjo Koni į akis tiesiu, šaltu žvilgsniu, lyg vertindamas jos išorę. Koni sutriko, linktelėjo, o jis perėmė skrybėlę į kairę ranką ir nežymiai nusilenkė, kaip tikras džentelmenas, bet neištarė nė žodžio. Taip ir stovėjo sustingęs su skrybėle rankoje.

– Jūs čia jau nebe pirmą dieną, ar ne? – paklausė Koni.

– Aštuoni mėnesiai, poniu... jūsų šviesybe, – pasitaisė jis nė kiek nesutrikęs.

Šiuokart ji pasižiūrėjo jam į akis.

– Ir kaip jums pas mus patinka?

Jis prisimerkė – pašaipiai, gal net išūlokai.

– Labai, dėkui, jūsų šviesybe! Aš čia užaugęs...

Jis vėl nežymiai nusilenkė, pasisuko, užsidėjo skrybėlę ir grįžo prie vežimėlio. Paskutinius žodžius jis ištarė tęsdamas, kaip kalba vietiniai... greičiausiai irgi tyčia, nes iki tol tarmės nesijautė. Šiaip jo tarsena buvo kaip tikro džentelmeno. Koks įdomus tipas – vikrus, mėgsta savarankiškumą ir vienatvę, pasitikintis.

Klifordas įjungė variklį, Melorsas atsargiai apsuko vežimėlį nukreipdamas į taką, nuožulniai vingiuojantį lazdynų tankmėn.

– Daugiau nereikia padėti, sere Klifordai? – paklausė eigulys.

– Gal palydėkit, kad kartais variklis neužgestų. Jis nelabai pri-taikytas važinėti aukštyn žemyn.

Melorsas apsidairė ieškodamas šuns. Jo žvilgsnis buvo mažus. Spanielis pasižiūrėjo į šeimnininką ir vikstelėjo uodega. Eigulio akyse pasirodė pašaipei šelmiška šypsėnėlė ir tuoj pat užgeso, o veidas sustingo. Gana sparčiai jie ėmė leistis nuo šlaito. Melorsas prilaikė vežimėlį už rankenos. Jis labiau panėšėjo į laisvą kareivį negu į tarną. Ir kažkuo buvo panašus į Tomį Djuksą. Kai jie privažiavo lazdynų giraitę, Koni staiga išbėgo į priekį ir atidariusi parko vartelius palaukė, kol vyrai privažiuos. Abu žvilgtelėjo į ją. Klifordas kritiškai, o Melorsas smalsiai, su santūria nuostaba, paprasčiausiai vertindamas ją iš šalies. Ir vis dėlto mėlynose, atsainiai žvelgiančiose jo akyse ji pastebėjo skausmą ir išdidumą, gal net švelnumą. Bet kodėl jis toks atsiribojęs ir vienišas?

Įvažiavęs pro vartelius, Klifordas sustojo, o Melorsas vikriai sugrįžęs paslaugiai juos uždare.

– Kodėl tu puolei atidaryti vartelių? – paklausė Klifordas tyliu ir ramiu balsu, kuris bylojo jį esant nepatenkintą. – Melorsas būtų pats tai padaręs.

– Maniau, kad norėsi važiuoti nesustodamas, – atsakė Koni.

– Ir paliksiu tave vytis iš paskos? – paklausė Klifordas.

– Kas čia tokio, aš kartais mėgstu pabėgioti.

Melorsas priėjęs vėl suėmė vežimėlio rankeną. Regis, jis nesuprato, kas įvyko, bet Koni jautė, kad jis viską pastebėjo. Stumdamas vežimėlį stačion įkalnėn, Melorsas užduso ir ėjo prasižiojęs. Koks jis iš tiesų menkas! Ir kiek tame menkame, trapiame kūne gyvastingumo! Ji pajuto tatai savo moterišku instinktu.

Koni atsiliko nuo vyrų. Diena apniuko: apvalus lazdynų aprėmintas mėlyno dangaus lopinėlis vėl užsivėrė, gaubtas nusileido, padvelkė drėgme ir šalčiu. Rodės, tuoj pradės snigti. Visur pilkuma, nyki pilkuma! Dūlantis pasaulis!

Vežimėlis jos laukė rausvojo tako pradžioje. Klifordas atsisuko į Koni:

– Nepavargai?

– Nė kiek! – atsakė ji.

Bet iš tikrųjų jautėsi pavargusi. Be to, nežinia kodėl širdį ėmė smelkti apmaudas ir nepasitenkinimas. Klifordas to nepastebėjo: tokių dalykų jis nei girdėjo, nei matė. O svetimas vyras pajuto. Viskas aplinkui ir pats gyvenimas atrodė Koni sudūlėjęs, o jos nepasitenkinimas – dar senesnis nei šitos kalvos.

Štai jie privažiavo prie namo, tik iš kitos pusės, kur nebuvo laiptelių. Mikliai darbuodamasis stipriomis rankomis, Klifordas perkėlė kūną į naminių supamąjį krėslą su ratais. Koni pernešė sustingusias kojas.

Eigulys, laukdamas leidimo eiti, stovėjo čia pat ir žvilgsniu gaudė kiekvieną smulkmeną. Kai Koni suėmė apmirusias vyro kojas, jam visu kūnu verčiantis aukštieininkam, ir ėmė kelti į kitą vežimėlį, Melorsas pabalo. Jis išsigando.

– Ačiū už pagalbą, Melorsai, – atsainiai mestelėjo Klifordas, važiuodamas koridoriumi į šeimyninę.

– Daugiau nieko nereikia, sere? – nuskambėjo bejausmis lyg sapne eigulio balsas.

– Ne, nieko. Viso labo!

– Viso labo, sere!

– Viso geriausio, Melorsai. Ačiū, kad padėjote pastumti vežimėlį į kalną... Tikiuosi, nebuvo per daug sunku, – pasakė Koni atsigręžusi per petį.

Staiga jo akys pagyvėjo lyg pakirdus iš miego. Tarsi tik dabar būtų ją pamatęs!

– Kaž jūs! Visai nesunku! – pasiskubino atsakyti jis ir užbaigė jau tarmiškai: – Su Dievu, jūsų mylista.

Per priešpiečius Koni paklausė:

– Kas tas tavo eigulys?

– Melorsas! Tu juk matei jį.

– Aš ne to klausiu. Iš kur jis kilęs?

– Iš niekur! Tiveršole ir užaugęs... turbūt angliakasio sūnus.

– Ir pats dirbo angliakasiu?

– Ne, man rodos, kalviu. Tik ne pačioje šachtoje, viršuje. Bet jau prieš karą dvejus metus dirbo pas mus eiguliu... kol paėmė į kariuomenę. Tėvas visuomet jį girdavo, todėl kai po karo vėl buvo beeinaš kalviauti, pasikviečiau pas save. Apskritai man pavyko – šioje apylinkėje neįmanoma rasti tam tinkamo žmogaus... juk reikia dar, kad pažintų vietinius.

– Jis nevedęs?

– Buvo vedęs. Bet jo žmona prasidėjo su... su kitais vyrais... o galiausiai su tokiu angliakasiu iš Staks Geito. Turbūt ir dabar pas jį tebegyvena.

– Vadinasi, jis visai vienas?

– Taip išeitų. Kaime gyvena jo motina... ir vaikas, jeigu neklystu.

Jis pakėlė į Koni šviesiai mėlynas šiek tiek pasprogusias akis, kurios bežiūrint ėmė tartum blaustis. Šiaip Klifordas atrodydavo žvalus, bet visą jo vidų, kaip ir Midlandso padangę, buvo aptraukusi pilkšva padūmavusi migla, kuri pamažėle šliaužė išorės link. Ir štai dabar, kai jis žiūrėjo į Koni tokiu būdingu jam žvilgsniu, atsakinėdamas į jos klausimus tokia būdinga jam maniera, jo sąmonę jau pamažėle gaubė ūkas ir tuštuma. Jai pasidarė baisu. Ji tartum matė, kaip nyksta jo individualybė ir netgi protas.

Pamažu ji suvokė vieną didžiausių žmogaus sielos dėsnių: atrodo, kad patyrus dvasinį ir fizinį sukrėtimą siela gyja užsitraukiant kūno žaizdoms. Bet iš tikrųjų yra ne taip. Mes tiesiog akiai primetame kūno savybes sielai. Tuo tarpu sielos žaizdos ilgainiui ima vis labiau kankinti, kaip skausmas nuo patirto smūgio, kuris tik labai pamažu stiprėja ir galiausiai užpildo sąmonę. Ir kaip tik tuomet, kai mes manome, kad viskas sugiję ir pamiršta, kaip tik tada nemaloniausia savo puse pasireiškia kraupūs mūsų patyrimo padariniai.

Taip atsitiko ir Klifordui. Jis jau, rodos, „pagijo“, sugrįžo į Regbi, pradėjo rašyti ir atgavo pasitikėjimą. Rodos, pamiršo praeitį ir susigražino dvasios pusiausvyrą. Bet dabar, bėgant metams, Koni pastebėjo, jog labai palengva jo baimė ir siaubas ima plėstis – kaip mėlynė kūne. Šoko būta tokio stipraus, kad kurį laiką jo nė nesijautė, lyg nieko nebūtų buvę. O dabar baimė apėmė ir kone paralyžiavo visą jo dvasią. Protas kol kas dar buvo gyvas, bet baisaus smūgio palikta mėlynė didėdama užgriebs ir jį.

Koni jautė, kad jos dvasia stingsta drauge su Klifordo. Jos viduje kaupėsi baimė, tuštuma ir abejingumas viskam. Pakiliai nusiteikęs Klifordas vis dar gebėdavo puikiai pakalbėti ir, kaip sakoma, būti padėties šeimininku: kaip kad tada miške, kai siūlė jai pagimdyti vaiką – įpėdinį Regbiui. Bet jau kitą dieną visi jo iškalbingi samprotavimai atrodydavo tartum pernykščiai lapai, sausi ir trupantys, visiškai nieko nebereiškiantys ir išsisklaidantys nuo menkiausio vėjo pūstelėjimo. Nebemaitino tų žodžių gyvenimo syvai, nebepulsavo juose jaunystės

energija kaip žaliuose medžio lapuose. Negyvi bevaisio gyvenimo medžio vaiduokliai.

Ir visa aplinkui jai taip atrodė. Tiveršolo angliakasiai vėl ketino streikuoti, ir Koni atrodė, jog tai ne jėgos demonstravimas, o karo trauma, ilgainiui išvirstanti skausmingu nepasitenkinimu ir maištu. Be galo giliaj kraujosruvą paliko neteisėtas, nežmoniškas karas. Prireiks dar daug metų, kol naujų kartų kraujas ištirpdys tą dvasios ir kūno krešulį. Turės atsirasti ir nauja viltis.

Vargšė Koni! Per tuos metus ją užvaldė bauginantis gyvenimo beprasmybės suvokimas. Vyro intelektualinis gyvenimas ir jos pačios egzistencija tartum nebeteko tikslo. Būdavo dienų, kai judviejų santuoka, sustyguotas, anot Klifordo, gyvenimas, besiremiantis įpročiu tapusiu artumu, atrodydavo be galo nykus ir tuščias. Vien žodžiai, galybė žodžių. Reali tebuvo tuštuma, slypinti po veidmainingų žodžių uždangalu.

Klifordas pasiekė šlovės viršūnę – pažabojo kekšę Fortūną! Iš tiesų jis buvo kone garsenybė, ir jo knygos jau davė jam tūkstančius svarų pelno. Visi spausdino jo nuotraukas. Vienoje galerijoje buvo eksponuojamas jo biustas, kitose dviejose – tapybiniai portretai. Jis buvo didžiausias modernistas iš visų. Neįtikima, antgamtiška uoslė padėjo jam per ketvertą ar penketą metų tapti vienu žymiausių jaunimo „šviesuomenės“ atstovų. Kuo pasireiškė tas šviesuoliškumas, Koni nelabai suprato. Teisybė, Klifordas mokėjo labai išmoningai ir švelniai ironizuodamas nagrinėti žmonių psichologiją ir jų elgesio motyvus, o pabaigoje viską apversti aukštyn kojom. Taip šunyčiai ima ir sudrasko sofos pagalvėles, bet jie jauni ir žaismingi, o Klifordas tai darė kupinas kažin kokio seniokiško, aklo pasipūtimo. Nesuvokiama ir tuščia. Šis pojūtis buvo užpildęs Koni sielą ir nuolat aidėjo jos gelmėje: viskas tuščia, tobulas tuštybės parodymas. Ir kartu pasirodymas. Pasirodymas!

Mikaelis pasirinko Klifordą pagrindinio savo pjesės herojaus prototipu. Jau apmetė siužetą ir parašė pirmą veiksma. Mikaelis buvo netgi didesnis mėgėjas demonstruoti tuštybę negu Klifordas. Vienintelė dar likusi šių vyrų aistra buvo noras pasirodyti. Seksualine prasme jų jausmai buvo išvėsę, netgi mirę. Mikaeliui anaipol nerūpėjo pinigai. Ir Klifordui jie nebuvo svarbiausias dalykas, nors progos užsidirbti nepraleisdavo, nes pinigai – geriausias sėkmės laidas. O kaip tik sėkmės jie abu ir siekė. Tiek vienas, tiek kitas siekė pasirodyti... sušvytėti prieš kitus, nors trumpam pabūti minios dievukais.

Kaip keista... kaip prostitutės jie pardavinėjo save Fortūnai. Koni, kuri jų nepalaikė ir buvo abejinga jų jauduliui, visa tai atrodė irgi tuštybė. Netgi tas jų parsidavinėjimas kekšei Fortūnai, kurio jie buvo griebęsi nesuskaičiuojamą daugybę kartų, – net ir tas nieko nereiškė.

Mikaelis parašė Klifordui apie pjesę. Koni, aišku, žinojo apie ją daug anksčiau. Klifordą vėl apėmė saldus nerimas. Jis vėl galės pasirodyti, šį kartą pagerbtas kitų pastangomis. Mikaelis buvo pakviestas į Regbį supažindinti su pirmuoju veiksniu.

Jau buvo vasara, ir Mikaelis atvyko šviesiu kostiumu, baltomis zomšinėmis pirštinėmis ir su labai gražiomis violetinėmis orchidėjomis Koni.

Pirmasis veiksmas sulaukė didžiulio pasisekimo. Net Koni pjesė sujaudino... sujaudino visą jos esybę, kiek dar tos esybės buvo jai likę. Mikaelis, susijaudinęs, kad gali sujaudinti kitus, buvo iš tikrųjų nuostabus... ir, Koni akimis žiūrint, labai gražus. Ji vėl išvelgė jo veide sustingusią kaukę pirmykštės rasės, kurios jau niekas nebenuvils, ir tokį visuotinį pagedimą, kuris net virtęs skaistybe. Juk kita šio parsidavėlio Fortūnai prigimties pusė buvo skaisti – skaisti kaip Afrikos dramblio kaulo kaukė, kurios išskaptuoti grioveliai ir plokštumėlės užglaisto visą bjaurastį. Vienu gaistu pakrerėjęs abudu Čaterlius, Mikaelis džiūgavo – tai buvo labai svarbi akimirka jo gyvenime. Jis laimėjo: pakrerėjo Koni ir Klifordą. Netgi Klifordas, kad ir neilgam, buvo jį įsimylėjęs... jeigu šiuo atveju tinka toks žodis. Bet kitą rytą Mikaelis neberado sau vietos: sudirgęs jis trypė iš nekantrumo ir negalėjo nulaikyti rankų kišenėse. Naktį Koni pas jį neatėjo... ir jis nežinojo, kur jos ieškoti. Koketė!.. Ir šitai jo triumfo valandą!

Jis užlipo į viršų jos svetainėn. Koni žinojo, kad jis ateis. Mikaelio nerimas buvo akivaizdus. Jis paklausė jos nuomonės apie savo pjesę... ar ji jai patikusi? Jis trokšte troško pagyry. Nuo jų kūną jam perverdavo stiprus pasitenkinimo jausmas, beje, kur kas saldesnis nei tas, kurį teikia kūniška meilė. Ir Koni negailėjo liaupsių, nors širdies gilumoje jautė, kad visa tai neturi reikšmės.

– Klausyk, – staiga ryžosi jis, – kodėl mudviem nepradėjus gyventi atvirai? Argi mes negalėtume susituokti?

– Aš juk ištekėjusi, – nustebo Koni, bet jos širdis nė nesuvirpėjo.

– Niekai!.. Jis tikrai sutiks skirtis... Kodėl mudu nesusituokiam? Kaip aš norėčiau! Man tai būtų tikras išsigelbėjimas – vesti ir nor-

maliai gyventi. Dabartinis mano gyvenimas – grynas nesusipratimas, jis paprasčiausiai rieda velniop. Klausyk, juk mudu tiesiog sukurti vienas kitam... Kaip pirštinių pora... Kodėl mudviem nesusituokus? Pasakyk, kas mums trukdo?

Koni pažvelgė į jį nustebusi, bet visai abejinga. Tie vyrai visi panašūs, nieko nemažsto. Sumanys ką nors, ir šauna į dangų kaip petardos, o tu lėk jiems iš paskos.

– Bet aš ištekėjusi, – pakartojo ji. – Ir negaliu mesti Klifordo, pats supranti.

– Bet kodėl? Kodėl negali? – sušuko jis. – Po pusmečio jis tave užmirš. Jis apskritai nesuvokia, kad, be jo, dar kas nors egzistuoja. Aš juk matau – tu neturi iš jo jokios naudos, jis susirūpinęs tik savim.

Tai buvo tiesa. Tačiau ir Mikas neketino rodyti pasiaukojimo.

– Argi ne visi vyrai susirūpinę tiktais savim? – paklausė ji.

– Taip, ko gero, daugmaž visi. Vyras privalo toks būti, jeigu nori prasimušti. Bet tai neturi reikšmės. Svarbiausia, ką vyras gali duoti moteriai. Ar jis gali suteikti jai džiaugsmo, ar ne? Jeigu ne, tai neturi į ją jokios teisės... – jis nutilo ir tarsi hipnotizuotojas išmeigė į ją rusvas iškilias akis: – Manau, kad aš galiu garantuoti moteriai viską, ko tik ji užsigeistų. Šitą aš garantuoju.

– O ką būtent tu gali suteikti? – paklausė Koni vis taip pat nustebusi, nors galėjai pamanyti, kad susižavėjusi. Iš tikrųjų ji neįtė nė nieko.

– Ką tiktai nori, velniai rautų, ką tiktai nori! Galiu aprenkti puošniausiais drabužiais, apkarstyti brangiais papuošalais, atverti bet kurio naktinio klubo duris, supažindinti su kuo tik širdis geidžia. Jei nori – tegu pokyliauja... arba leidžiasi į keliones, ir visur ji bus gerbiama ir svarbi persona... dievaži, viską turės.

Jis kalbėjo pakiliai, kone triumfuodamas, ir Koni žiūrėjo į jį kaip pakerėta, tačiau širdyje jautė tuštumą. Žerinchios ateities planai nesudrumstė net jos sąmonės paviršiaus. Viduje niekas nė nekrustelėjo. O anksčiau Koni būtų visa sujudusi. Jo žodžiai visiškai jos neįaudino, nekėlė į padanges svajonių sparnais. Ji tik sėdėjo ir žiūrėjo kaip užburta, nieko nejausdama, retyškiais tačiau užuosdama nenusakomą ir šleikštų kekšės Fortūnos kvapą.

Mikas sėdėjo kaip ant adatų, pasilenkęs į priekį ir išmeigęs maldaujančias akis į Koni. Tik kas žino, ar jis tuštybės akinamas labiau troško jos sutikimo, ar stingo iš baimės, kad ji iš tiesų nesutiktų.

– Man reikia pagalvoti, – pasakė ji. – Negaliu tuoj pat apsispręsti. Gal tau ir atrodo, kad Klifordo nereikia imti domėn, bet aš manau kitaip. Kai pagalvoji, kaip jis sužalotas...

– Paistalai! Jeigu kiekvienas imsime naudotis savo negaliomis, tai ir aš galiu inkšti, kad esu vienišas, kad visą gyvenimą buvau vienišas, ir dar prisigalvoti krūvas visokių nesąmonių! Po velnių, jeigu jau vyras neturi kuo pasigirti, išskyrus savo trūkumus... – ir jis nususuko, iš įniršio gniauždamas kumščius kelnų kišenėse.

Vakare Mikaelis paklausė:

– Tu šiąnakt ateisi pas mane? Aš juk net dorai nežinau, kur tavo miegamasis.

– Ateisiu, – atsakė ji.

Tą naktį šis keistas, savo nuogybėje kupinas berniukiško naivumo vyras glamonėjo ją itin aistringai. Tačiau drauge su juo pasiekti orgazmo ji nesusėjo. Tik po to ją užplūdo kutenantis geismas ir noras priglusti prie vaikiškai liauno ir švelnaus jo kūno; ir kai jis baigė, jos klubai ėmė pašėlusiai banguoti, o jis, atsidavęs jai visu kūnu ir siela, didvyriškai išlaukė, kol ji pasiekė savo viršukalnę ir keliskart sudejavusi nurimo.

Kai pagaliau jie atšlijo vienas nuo kito, Mikas apmaudžiai ir beveik pašaipiai paklausė:

– Tai ką, negali baigti kartu su vyru? Teks pasiskubinti! Teks išmokti!

Šios kelios frazės ją stačiai pritrenkė. Juk buvo visiškai akivaizdu, kad Mikas gali patenkinti moterį tik atiduodamas iniciatyvą jai.

– Ką tu nori tuo pasakyti? – paklausė ji.

– Tu puikiausiai supranti! Kankini mane valandų valandas, kai man jau viskas... ir aš sukandęs dantis turiu laukti, kol tu pati pasidarai sau malonumą.

Netikėti žiaurūs žodžiai įskaudino ją. Juk dabar jai taip neapsakomai gera ir dabar ji myli jį. Pagaliau argi čia jos kaltė, juk jis, kaip dauguma šiuolaikinių vyrų, baigė dar nepradėjęs. Todėl moteriai ir tenka pačiai savimi pasirūpinti.

– Argi tu nenori, kad aš taip pat patirčiau malonumą? – paklausė ji.

Jis niūriai nusijuokė:

– Argi aš nenoriu? Nieko sau! Argi aš nenoriu gulėti sukandęs dantis, kol tu viską padarysi už mane?

– O vis dėlto? – spyrėsi Koni.

Bet Mikas neatsakė į klausimą.

– Visos moterys velnioniškai panašios: arba visai nieko nejaučia, guli kaip negyvos... arba palaukia, kol vyras visai išsisemia, ir tada tik įsivažiuoja, o tu kentėk. Aš dar nesutikau moters, kuri baigtų kartu su manim.

Koni beveik nesiklausė, nors toks vyriškas požiūris jai buvo ne naujiena. Ją skaudžiai užgavo Miko žodžiai... jo nesuvokiamas žiaurumas. Kuo ji nusikalto?

– Bet juk tu nori, kad aš pajusčiau malonumą, ar ne? – vėl pakartotojo savo klausimą Koni.

– Žinoma! Labai noriu! Bet tegu mane skradžiai, jeigu nors vienam vyrui patinka šitaip laukti, kol moteris juo pasidžiaugs...

Tokių smūgių gyvenime Koni nedaug buvo patyrusi. Nuo tų žodžių kažkas tartum apmirė jos sieloje. Mikaelis ir prieš tai per daug jos netraukė. Kol jie nebuvo suartėję, jinai jo negeidė. Būtų galėjusi puikiausiai be jo apsieiti. Bet jeigu jau jis pažadino ją, tai visiškai suprantama, kad ir ji panoro gauti, kas jai priklauso. Už tai ji, regis, net mylėdavo jį... kaip kad mylėjo šią naktį, ir net norėjo ištekėti.

Ko gero, Mikaelis pajuto jos nusiteikimą ir todėl pats savo rankomis viską suniokojo – sugriovė kaip kortų namelį. Tą naktį dingo jos potraukis ne tik prie šito, bet ir prie visų vyrų. Ji atitolo nuo Mikaelio, lyg jo niekada nė nebūtų buvę.

Viena po kitos bėgo pilkos dienos. Tuščia, betikslė monotonija, Klifordo vadinama „nusistovėjusiu gyvenimu“, kuris tęsiasi metai iš metų, įpratęs gyventi tuose pačiuose namuose vienam šalia kito.

Tuštuma! Galiausiai žmogus vis dėlto turi susitaikyti su tuo, kad gyvenimas yra didžiulė tuštuma. Marios svarbių ir smulkių kasdienių reikalų, sudarančių milžinišką tuštumą!

## Šeštas skyrius

– Kodėl mūsų laikais vyrai ir moterys iš tikrųjų nemyli vienas kito?  
– paklausė Koni Tomio Djukso, kuris buvo jai savotiškas orakulas.

– Nieko panašaus! Manau, kad nuo to laiko, kai buvo išrasta žmonių padermė, vargu ar vyrai ir moterys mylėjo vienas kitą karščiau negu dabar. Ir nuoširdžiau!.. Aš iš tikrųjų mėgstu moteris labiau negu vyrus: jos drąsesnės, jomis gali labiau pasitikėti.

Koni susimąstė.

– Taip tai taip, bet pats jūs su jomis niekada neprasidedate?

– Ar aš? O ką aš, jūsų manymu, šiuo momentu darau? Argi ne su moterimi kuo nuoširdžiausiai šnekuosi?

– Taigi, šnekatės...

– Nejaugi, jeigu jūs būtumėte vyras, man pavyktų padaryti ką nors daugiau negu nuoširdžiai pasišnekėti?

– Turbūt kad nieko, bet moteris...

– Moteris norėtų, kad vyrui patiktų, kad jis su ja kalbėtųsi ir tuo pat metu mylėtų ir geistų jos. O man atrodo, turėtų būti arba viena, arba kita.

– Aš nenoriu su tuo sutikti!

– Be abejo, ir vanduo gal neturėtų būti toks šlapias. Galėtų būti kur kas sausesnis. Bet toks jau jis yra! Man patinka moterys, aš mėgstu su jomis kalbėtis, todėl aš jų neįsimyliu ir negeidžiu. Man tie du dalykai nesuderinami.

– O aš manau, kad jie turėtų būti suderinami.

– Daug kas gyvenime yra ne taip, kaip turėtų būti. Aš tokių dalykų nesvarstau.

Koni vėl susimąstė.

– Netiesa, – pasakė ji. – Vyras gali mylimai moteriai atverti širdį. Aš nesuprantu, kaip galima mylėti, draugiškai ir atvirai nepasikalbant. Argi tai išvis neįmanoma?

– Atvirai sakant, – sutriko jis, – nežinau. Man neverta leisti į apibendrinimus. Aš remiuosi tik savo patirtimi. Man moterys patinka, bet netraukia. Mėgstu su jomis padiskutuoti ir pradedu jausti artumą,

bet ne tokį, kad norėčiau jas bučiuoti. Tokios tokelės! Tik aš, žinoma, nesu tipiškas pavyzdys, greičiau išimtis: vyras, kuris mėgsta moteris, bet jų nemylė, netgi nekenčia, jeigu yra verčiamas vaidinti įsimylėjusį arba laikomas ne tokiu, koks yra.

– Ir jums dėl to neapmaudu?

– O ko? Nė kiek neapmaudu! Aš matau Čarlį Mėjų ir kitus, kurie turi meilės romanų... Ne, nė truputėlio jiems nepavydžiu! Jeigu likimas man padovanos geidžiamą moterį – ačiū jam už tai. Bet kadangi tokios moters nėra, bent jau kol kas tokios nesutikau... vadinasi, esu šaltas ir tenkinuosi tuo, kad kai kurioms moterims jaučiu didelį prielankumą.

– O aš jums patinku?

– Labai! Nors, kaip matot, mums visai nekyla noro bučiuotis. Tiesa?

– Nė iš tolo! – atsakė Koni. – Bet argi būtų nenatūralu, jeigu kiltų?

– Kodėl, dėl Dievo meilės? Man patinka Klifordas, bet ką jūs pasakytumėt, jeigu aš priėjęs apiberčiau jį bučiniais?

– Nejaugi čia nėra jokio skirtumo?

– O kuo gi jis pasireiškia, jeigu imsime kad ir mūsų pavyzdį? Mes esame civilizuoti žmonės ir intymaus tiek vyrų, tiek moterų gyvenimo nekeliame viešumon. Kaip jums patiktų, jeigu aš, kaip koks užjūrio pamaiva, imčiau dabar demonstruoti savo organą?

– Aš pasibjaurėčiau.

– Štai matote! Aš ir sakau jums, kad jeigu mane apskritai galima laikyti vyru, tai gyvenime dar nesutikau man tinkamos moters. Ir visai jos netrokštu. Paprasčiausiai mėgstu moterų kompaniją. Ir kas privers mane įsimylėti ar dėtis astringu meilužiu lovoje?

– Tik ne aš. Bet gal taip kažko netenkama?

– Tai jums taip atrodo. Man – ne.

– Taip, aš jaučiu, kad vyro ir moters santykiams ima kažko stigti. Moteris nebekelia vyrui susižavėjimo.

– O vyras moteriai?

Atsakymas privertė Koni pagalvoti.

– Ne itin, – galiausiai prisipažino ji.

– Verčiau palikime šią temą ir grįžkime prie atviro ir paprasto bendravimo, kaip ir dera protingiems žmonėms. Velniop tą dirbtinę seksualinę prievartą! Aš jos nepripažįstu!

Koni jautė, kad Tomis Djuksas iš tikrųjų teisus. Bet nuo jo žodžių pasijuto tokia vieniša, vieniša ir apleista. Kaip skiedrelė, nešama niūrių vandenių. Kam ji ir visi kiti gyvena?

Šitaip maištavo jos jaunystė. Kokie surambėję ir apatiški tie vyrai. Visa aplinkui surambėję ir apatiška. Mikaelis irgi ne kitoks, taip ją nuvylė. Vyrams nieko nereikia, jiems paprasčiausiai visai nereikia moters, net ir Mikaeliui.

O tie niekšai, kurie apsimeta, kad jiems reikia, ir įsivilioja moterį į lovą, – dar blogesni. Liūdna, ir tiek, bet nieko čia nepakeisi. Tikra tiesa – vyrai prarado savo žavesį: belieka tą žavesį sau įsikalbėti, kaip kad buvo su Mikaeliu. Antraip gyvenimas būtų visiškai nykus. Ji puikiai suprato, kodėl žmonės rengia banketus, apspangę klausosi džiazų ir iki nugriuvimo trypia čarlstoną. Reikia vienaip ar kitaip išlieti ją, savo jaunystę, kitaip nusikankinsi. Koks siaubingas metas ta jaunystė! Jautiesi senas kaip Matuzelis, o viduje kažkas kutena, neduoda ramybės. Koks slogus jos egzistavimas! Ir jokių prošvaisčių! Jau geriau būtų išvažiavusi su Miku, tada jos gyvenimas būtų buvęs ištisinis banketas ir džiazų vakaras. Šiaip ar taip, tai geriau negu aklinti tiesiai į kapo duobę.

Vieną tokią bedžiausmę dieną ji išėjo pasivaikščioti į mišką – paskendusi mintyse, net nematydama, kur žengia. Išgirdusi netoliese šūvį, krūptelėjo ir apmaudžiai susiraukė. Paėjusi toliau išgirdo balsus, ir jos veidas persikreipė. Žmonės! Ji anaiptol netroško jų susitikti. Tačiau netrukus jautri ausis pagavo kitokius garsus. Koni sukľuso – verkė vaikas. Ji išsyk susirūpino – kažkas skriaudžia mažylį. Apimta dar juodesnio apmaudo, ji ryžtingai pasileido žemyn slidžiu takeliu – tuoj prigriebs skriaudiką.

Už posūkio išvydo tolėliau eiguļį ir mažą mergaitę tamsiai raudonu paltu ir kurmio kailio kepurėle.

– Nustok bliovus, melagiūkšte! – piktai šūktelėjo vyras, ir mergytė ėmė žliumbti dar garsiau.

Koni atskubėjo prie jų, jos akys žėrėjo. Pamatęs ją, vyriškis ramiai linktelėjo, bet jo veidas buvo pabalęs iš pykčio.

– Kas atsitiko? Kodėl jinai verkia? – įsakmiai paklausė Koni, uždususi nuo greito ėjimo.

Eigulio lūpos pašaipiai krustelėjo.

– Iš kur man, biednam, žinoti? Jos paklauskite! – atkirto jis tyčia tarmiškai.

Koni išblyško – tartum būtų gavusi antausį. Tačiau įbedė į jį niekinamą žvilgsnį, nors tamsiai mėlynos jos akys jau nebe taip žėrėjo.

– Aš klausiu *jūsų!* – vienu atsidusimu išdrožė ji.

– Suprantu, ponია, – jis pakėlė skrybėlę ir linktelėjo galva. Paskui jau vėl tarmiškai pridūrė: – Tik iš kur man, biednam, žinot.

Ir jis vėl tapo kareiviu – veidas neįskaitomas, tik pablyškęs iš apmaudo. Koni pasisuko į vaiką – devynerių dešimties metų juoda-plaukę mergiūkštę raudonais skruostais.

– Kas atsitiko, mažyte? Pasakyk man, ko tu verki? – paklausė ji mergaitės nutaisiusi meilų balsą. Toji susidrovėjusi tik smarkiau paleido dūdą. Koni ėmė kalbinti dar švelniau.

– Na ko tu, ko tu, neverk! Sakyk, kas tave nuskriaudė? – kiek įmanydama lipšniau klausė Koni ir pasiraususi megztinio kišenėje, savo džiaugsmui, aptiko šešių pensų monetą.

– Nagi, nusišluostyk ašaras! – tarė ji pasilenkusi prie vaiko. – Žiūrėk, ką aš tau turiu!

Kūkčiodama ir šiuksėdama nosimi mergytė atitraukė kumštuką nuo išpurtusio veido, ir gudri juoda akutė dirstelėjo į pinigėlių. Paskui dar porą kart sukūkčiojo ir aprimo.

– Imk ir papasakok man, kas nutiko, na? – Koni išspraudė pinigėlių mergytei į putlų delniuką, ir ta bemat suspaudė kumštelį.

– Aš... aš dėl katytės! – ir vėl sukūkčiojo, bet jau tyliau.

– Kokios katytės, vaikelį?

Kiek padvejojęs kumštukas su moneta droviai dūrė gervuogyno pusėn.

– Va tos!

Koni pasižiūrėjo tenai ir tikrai pamatė po krūmu išdrikusią didelę juodą katę, aptiškusią krauju.

– Ak! – pasibaisėjusi šūktelėjo ji.

– Jinai brakonierė, jūsų šviesybe, – pašaipiai paaiškino eigulys.

Koni piktai pažvelgė į jį.

– Jeigu nušovėte ją mergaitei matant, nenuostabu, kad ji verkia. Visai nenuostabu!

Jis dėbtelėjo į Koni neslėpdamas paniekos. Ji vėl visa nukaito: ar tik nebus pradėjusi barnio, todėl jisai jos ir negerbia.

– Kuo tu vardu? – žaismingai paklausė ji mergaitės. – Nejaugi nepasakysi?

Ta ėmė šniurkčioti nosimi, paskui nenatūraliai spigiu balsu išpoškino:

– Koni Melors!

– Koni Melors! Labai gražus vardas! Vadinasi, tu išėjai su tėveliu pasivaikščioti, o jis pykšt ir nušovė katytę? Bet juk šita katytė negera!

Mergaitė žiūrėjo į ją atviru, tiriamu žvilgsniu, stengdamasi suvokti, kas ji per viena ir kodėl tokia gailėstinga.

– Aš norėjau pasilikti su senele, – pasakė ji.

– Tikrai? O kur tavo senelė?

Mergytė ištiesė ranką ir parodė į kelią.

– Troboj.

– Troboj! Ir tu norėtum pas ją sugrįžti?

– Taip! – atsakė ji vis dar pasikūkčiodama.

– Nori, aš tave palydėsiu? Nuvesiu tave pas senelę? O tėvelis galės eiti toliau dirbti, – ir atsisukusi į eigulį ji paklausė: – Tai jūsų dukrelė?

Jis atidavė pagarbą ir nežymiai linktelėjo.

– Gal leisite man palydėti ją?

– Jeigu jūsų šviesybė taip pageidauja.

Ir vėl jis pažvelgė jai į akis. Ramiai, tiriamai ir atsajai. Jis pasirodė jai labai vienišas ir nepriklausomas.

– Ar tu nori eiti su manim pas senelę, vaikuti?

Mergaitė pakėlė akis ir patempė lūpas:

– Noriu!

Koni mergaitę nepatiko: išpaikinta koketė. Bet vis tiek nušluostė jai veidą ir paėmė už rankos. Eigulys tylomis atidavė pagarbą.

– Likite sveikas! – pasakė Koni.

Iki namų buvo kokia mylia kelio, ir jaunesnioji Koni spėjo gerokai įsipykti vyresniajai Koni. Kaip cirko beždžionė ji buvo prisigraibiusi visokių triukų ir baisiausiai didžiavosi tuo.

Pagaliau priešais pasimatė jauki eigulio troba. Pro atviras duris iš vidaus sklido kažkoks tarškesys. Koni stabtelėjo, o mergaitė paleido jos ranką ir įbėgo vidun.

– Bobulyte! Bobulyte!

– Ką, tu jau sugrįžai?

Kaip ir kiekvieną šeštadienio rytą, senelė šveitė viryklę. Tarpduryje pasirodė nedidukė prakauli moteriškė su plačia prijuoste, šepėčiu rankoje ir suodina nosimi.

– Vajetau, kaipgi čia dabar? – pamačiusi Koni, aiktelėjo ji ir puolė šluostytis veidą rankomis.

– Labas rytas! – pasisveikino Koni. – Jinai verkė, todėl aš parvedžiau ją namo.

Senelė mikliai atsisuko į anūkę:

– O kurgi buvo tavo tėtutis?

Mergiūkštė įsikniaubė senelei į sijoną ir ėmė knerkti.

– Jis ten buvo, – paaiškino Koni. – Jis nušovė valkataujančią katę, ir mergaitė susijaudino.

– Jums tikrai nereikėjo vargintis, ledi Čaterli! Dėkui už gerą širdį, bet tikrai be reikalo varginotės. Kurgi tai matyta, – senutė atsisuko į anūkę, – kad pati ledi Čaterli turėtų su tavim terliotis! Kam jai tas vargas, dievaži!

– Joks čia vargas, pasivaikščiojau, ir tiek, – atsakė Koni šypsodamasi.

– Na kur jau čia, labai ačiū tamstai! Tai sakot, verkė! Aš ir žinojau, kad šitaip baigsis! Jinai jo bijo, štai kur bėda. Jis jai kaip svetimas, grynai kaip svetimas. Man regis, nelengva bus juodviem susišnekėti. Jis labai savotiškas.

Koni nesumojo, ką atsakyti.

– Pažiūrėk, bobulyte! – išsiviepė mergiūkštė.

Senutė žvilgtelėjo į atkištą delniuką su šešių pensų moneta.

– Tu dar ir pinigėlių gavai? Na kam, mieloji ponia, taip mergikę lepinat! Matai, vaikelį, kokios ledi Čaterli tau gera! Tau šįryt labai pasisekė!

Koni negalėjo atitraukti žvilgsnio nuo senutės nosies, ir ši vėl atgalia ranka persibraukė veidą, bet suodžiai vis tiek liko.

Koni jau grėžėsi eiti, o senutė vis nesiliovė tarškėjusi:

– Nežinau nė kaip jums dėkoti, mieloji ponia.

Paskui pasisuko į anūkėlę:

– Nagi, pasakyk ačiū ledi Čaterli!

– Ačiū! – cyptelėjo ta.

– Šaunuolė! – nusijuokė Koni ir atsisveikinusį pasuko atgal, jausdama palengvėjimą, kad daugiau neberekės su jomis bendrauti. Keista, pagalvojo ji, kad tokį liauną išdidų vyrą pagimdė tokia mažučiuokė bukli moteriškutė.

Tuo tarpu senutė, kai tik Koni išėjo, puolė prie indausios veidrodžio. Išvydusi savo veidą, net treptelėjo koja iš apmaudo. „Na, žinoma, būtinai turėjo užklupti mane su šita bjauria prijuoste ir suodina nosim! Įsivaizduoju, ką ji apie mane pamanė!“

Koni iš lėto ėjo namo į Regbį. „Namo“!.. Per daug šiltas žodis tokiam nykiam ir niūriam dvarui. Kadaisė jis gal ir tiko, bet dabar kažkodėl nuvertėjo. Jos karta nuvertino visus žodžius, tokius kaip meilė, džiaugsmas, namai, motina, tėvas, vyras – visi šie iškilnūs, esminiai žodžiai dabar jau apmirę ir sulig kiekviena diena vis labiau menko. Dabar namai – vieta, kur tu gyveni, meilė – niekų pasaka, džiaugsmas – smagiai sušoktas čarlstonas, laimė – žodis, kuriuo veidmainiai mulkina kitus, tėvas – žmogus, gyvenantis savo malonumui, vyras – žmogus, su kuriuo drauge gyveni ir esi jam dvasios ramstis. Na, o seksas – paskutinis iš didžiųjų žodžių – yra tam tikras kokteilis, kuris trumpam atgaivina, o paskui lieki dar labiau nusmurgusi negu buvai. Tu susidėvi! Tartum iš prastos medžiagos pasiūta lėlė, iš kurios lieka vieni skudurai. Lieka tik stojiškai kentėti. Beje, tai teikia tam tikrą malonumą. Jau vien keliavimas per gyvenimo tuštumą, žingsnis po žingsnio, etapas po etapo, pripildo dvasią savotiško šurpaus pasitenkinimo. Žmonės sako: nieko nepadarysi! Šią seną išmintį galiausiai prisimeni tiek šeimoje, tiek meilėje, tiek santuokoje, tiek su Mikaeliu – nieko nepadarysi! Prieš mirtį atsisveikindamas su gyvenimu, žmogus irgi sako: „Nieko nepadarysi!“

O pinigai? Gal tik jiems ši išmintis netinka. Žmogus visada trokšta pinigų. Jam nuolat reikia pinigų, sėkmės, kekšės Fortūnos, kaip nusižiūrėjęs į Henri Džeimsą mėgsta sakyti Tomis Djuksas. Nėra tokio žmogaus, kuris išleistų paskutinį su ir sakytų: „Nieko nepadarysi!“ Ne, ne – jeigu tau bus likę gyventi tik dešimt minučių, vis tiek kam nors prireiks pinigų. Pinigai reikalingi tam, kad biznis paprasčiausiai nesustotų. Tu turi jų turėti. Privalai turėti pinigų. Visa kita nebūtina. Taip jau yra, taigi nieko nepadarysi!

Žinoma, ne tu kaltas, kad gyveni šiame pasaulyje. Bet jeigu jau gyveni, tai pinigai – būtinas dalykas, vienintelė neišvengiama būtinybė. Be viso kito prireikus galima apsieiti. Be pinigų – ne. Ir čia jau tikrai nieko nepadarysi!..

Ji pagalvojo apie Mikaelį ir apie tai, kiek su juo būtų turėjusi pinigų. Bet kas iš to? Tegu judviejų su Klifordu ištekliai skurdesni, bet ji pati padeda jam užsidirbti. Apčiuopiamai prisideda. „Mudu su Klifordu per metus iš rašymo užsidirbame tūkstantį du šimtus svarų, – paskaičiavo ji mintyse. – Užsidirbame pinigų! Užsidirbame! Sukuriame iš nieko! Iš gryno oro! Anoks čia žygdarbis! Bet visa kita – juolab nieko neverta“.

Taigi dūlino Koni namo pas Klifordą ir galvojo, kaip juodu vėl susės drauge ir iš nieko sukurs naują apsakymą. Apsakymą, kuris atneš jiems pelno. Klifordui buvo labiau svarbu, kad jo kūriniai priklausytų pirmarūšei literatūrai. Koni, atvirai kalbant, buvo vis viena. „Nieko juose nėra“, – toks buvo tėvo įvertinimas. Tūkstantis du šimtai svarų per praėjusius metus – štai trumpiausias ir įtikinamiausias argumentas.

Kai esi jaunas, sukandi dantis ir kantriai lauki, kol pinigai pradės rasti iš niekur. Viskas priklauso nuo valios, noro stiprumo. Stiprus troškimas išspinduliuoja nematomą, negirdimą energiją, kuri grįždama atneša tau paslaptinę pinigų niekybę, žodį ant popieriaus skiautės. Magiškas stebuklas ir, žinoma, triumfas. Kekšė Fortūna! Ką gi, jeigu jau esi priverstas pasidavinėti, tai verčiau jai. Gali ją niekinti netgi pasidavinėdamas, o tai nemenka paguoda. Klifordas, suprantama, iki šiol naudojasi vaikišką tabu ir fetišų rinkiniu. Jis būtinai nori būti „labai geras“ rašytojas, nors tai yra didžiausia nesąmonė. Iš tikrųjų geras tiktai tas, kuris madingas. Kokia nauda iš to, jeigu esi tiktai geras ir daugiau nieko. Juk dauguma „labai gerų“ paprasčiausiai pavėlavo į autobusą. O gyvenimas, šiaip ar taip, vienas, ir jeigu tu pavėlavai į autobusą, tai ir liksi stovėti ant šaligatvio drauge su kitais nevykėliais.

Kitą žiemą Koni svajotojo praleisti su Klifordu Londone. Juodu suspėjo į autobusą, tad dabar, įsitaisę viršuje, gali šiek tiek pasipuikuoti.

Blogiausia, kad Klifordas darėsi vis labiau išsiblaškęs ir abejingas, vis dažniau jį apimdavo nesuvokiamos depresijos priepuoliai. Tai kraujavo žaizda, kurią paliko jo sąmonėje patirtas skausmas. Tačiau Koni norėjosi klykti iš nevilties. Dieve mano, jeigu dar ir sąmonė aptems, ką jam tada reikės daryti? Po galais, nejaugi vieno kryžiaus dar negana? Ar reikia žmogų visai pribaugti?

Kartais ji pagaudavo graudžiai verkti, bet ir tada sakydavo sau: „Kvaiša, ko sriūbauji! Bene ašaros padės!“

Išsiskyrusi su Mikaeliu, ji nusprendė, kad jai nieko daugiau nereikia. Tai buvo paprasčiausias neišsprendžiamos problemos sprendimas. Jai pakanka to, ką turi, tik norisi, kad greičiau bėgtų gyvenimas – ir Klifordas, ir jo apsakymai, ir Regbio dvaras, ir ledi Čaterli priedermės, ir pinigai, ir garbė... kad visa prašmėžuotų kuo greičiau. O meilė, intymūs ryšiai ir kitokie pasismaginimai tebus kaip ledai – lyžt ir neber!

Jeigu širdy nesinešiosi, tuoj pat užmirši. Ypač kūniškus džiaugsmus. Pakanka taip nusiteikti, ir visos problemos išnyksta. Seksas – tarsi taurė kokteilio: tiek vienas, tiek kitas greit baigiasi, abu apsvaigina ir sukelia panašius pojūčius.

Tačiau vaikas, kūdikis – vienintelė jaudinanti perspektyva. Prieš pasiryždama šiam eksperimentui, ji gerai apgalvojo visas smulkmenas. Pirmučiausia reikia pasirinkti vyrą, bet keista – nėra pasaulyje vyro, kurio kūdikį jai norėtuši turėti! Gal Mikaelio? Bjauru net pagalvoti! Tas pats, kas triušio! Tomio Djukso?.. Jis labai mielas, bet kažkodėl neįmanoma įsivaizduoti jo tėvu, turinčiu giminės pratęsėją. Jis tartum uždara kapsulė. O iš gausybės kitų Klifordo pažįstamų nėra nė vieno, kuris nekeltų pasidarygėjimo vien pagalvojus, kad reikėtų turėti su juo vaiką. Keletas iš jų, net ir Mikaelis, visai galėtų būti meilužiu, bet kūdikio tėvu – brrr! Niekinga ir šlykštu! Nieko nepadarysi! Nieko nepadarysi!

Ir vis dėlto slaptoje širdies kertelėje Koni puoselėjo viltį turėti vaiką. Kantrybės! Tiktai kantrybės! Ji sijos vyrus per savo sietą tol, kol ras tinkamą. „Aš kelsiuos ir apeisiu Jeruzalės miestą; gatvėse ir aikštėse ieškosiu to, kurį siela myli“. Pranašo laikų Jeruzalės gatvėse buvo neįmanoma rasti mylimo, nors vyrų tenai buvo tūkstančiai. Vyras – *c'est une autre chose\**.

Jai dingojosi, kad jis bus užsienietis – ne anglas, juo labiau ne airis. Tikras užsienietis. Reikia tik truputėlio kantrybės! Kitąmet žiemą ji veš Klifordą į Londoną, o dar po metų jie keliaus į Pietų Prancūziją ir Italiją. Kantrybės! Dėl vaiko skubėti nereikia. Tai jos asmeninis, intymus dalykas, kurį ji vertino su begaliniu tik moterims būdingu rimtumu. Su atsitiktiniu vyru ji nė už ką neprasidės! Meilužį gali pasigauti bet kada, bet vyrą, su kuriuo pradėsi vaiką, – ne, čia reikia kantrybės, tiktai kantrybės. Juk tai visiškai skirtingi dalykai. „Aš kelsiuos ir apeisiu Jeruzalės miestą...“ Jai nereikia meilės. Jai reikia vyro. Tegu net nemielo širdžiai. Svarbu, kad būtų vyras, o ar jis mielas širdžiai, ar nemielas – antraeilis dalykas. Čia įsipina visai kiti motyvai.

Iš vakaro kaip visada palijo ir takeliai buvo pažliugę. Klifordo vežimėlis nebūtų pavažiavęs, ir Koni išėjo viena. Ji dabar kasdien išeidavo pasivaikščioti, dažniausiai į mišką, kur jos niekas netrikdė. Miške ji nesutikdavo nė gyvos dvasios.

---

\* Visai kas kita (*pranc.*).

Tą dieną Klifordas buvo sumanęs nusiųsti eiguliui raštelį, bet kad pasiuntinuką paguldė gripas, – Regbyje nuolat kas nors sirgdavo gripu, – tai Koni pasišovė nueiti pati.

Oras buvo drėgnas ir sustingęs, tartum visas pasaulis būtų iš lėto merdėjęs. Aplinkui buvo pilka, žvarbu ir tylu. Tyli net šachtos – jos dirbo ne visą savaitę, o šiandien kaip tik poilsio diena. Visa ko pabaiga!

Medžiai stovi sustingę, be jokios gyvybės, tik stambūs vandens lašai rieda nuo plikų šakų ir dusliai tekši žemėn. Erdvę tarp šimtamėčių medžių užpildo beviltiškai niūri, negyva tuštuma. Koni ėjo iš lėto, tartum sapnuodama. Senoji giria dvelkė praamžiu liūdesiu, kuris ramino sielą, sudirgintą šiurkštaus ir bejausmio išorinio pasaulio. Ji mylėjo šio išlikusio miško dvasia, bežadį senolių medžių slėpiningumą. Ir vis dėlto jie gyvi, tie galingi tylos viešpačiai. Jie taip pat laukia: atkakliai, kantriai laukia, spinduliuodami savo tylos energiją. Galbūt jie tiktai laukia galo: kada juos nukirs, kelmus išraus ir miško nebeliks – nebeliks nieko. Bet, ko gero, šis santūrus ir taurus tylėjimas, dangų remiančių medžių tylėjimas, reiškia kažką kita.

Ji išėjo iš miško šiaurinėje pusėje ir atsidūrė tiesiai priešais eigulio sodybą. Tamsių plytų namas su frontonais ir dailiu kaminu atrodė negyvenamas – aplink tuščia ir tylu. Tačiau iš kamino vingiavo plona dūmų sruogelė, o aptvertas darželis priešais namą rūpestingai prižiūrėtas, žemė sukasta. Namų durys buvo uždarytos.

Atsidūrusi čia, ji pasijuto kiek nesmagiai, prisiminusi eigulio žvilgsnį – skvarbų ir tiriantį. Ji nenorėjo įsakinėti jam kaip šeimnininkė, mielai būtų apsigrėžusi ir drožusi namo. Koni tyliai pasibeldė, bet niekas neatėjo atidaryti durų. Ji pabeldė dar sykį, bet vis tiek negarsiai. Jokio atsako. Koni žvilgtelėjo pro langą ir pamatė mažą tamsų kambarėlį, iš visa ko sprendžiant, piktai sergstintį savo neliečiamumą.

Ji įsiklausė: už namo buvo girdėti kažkokie garsai. Gerai, jeigu jos neįleido, dabar jau nebesitrauks ir vis tiek pasieks savo.

Už namo kilo status šlaitas, todėl visas užpakalinis kiemas, apjuostas neaukšta mūro tvora, atrodė tartum kokioje lomoje. Ji pasuko už namo kampo ir sustojo. Per du žingsnius nuo jos prausėsi eigulys, nieko nepastebėdamas aplinkui. Jis buvo iki juosmens nuogas, velvetinės kelnės kiek pasmukusios ant liesų strėnų. Balta grakšti nugara palinkusi ties dubeniu su muilinu vandeniu; štai jis panardino į jį galvą, kažkaip savotiškai smulkiai pakratęs ją, išpurtė iš ausų vandenį, mikliai talkindamas liaunomis baltomis rankomis nelygi-

nant vandeny žaidžiantis barsukas – vienai vienas visame pasaulyje. Koni atatupsta pasislėpė už kampo ir tekina pasileido miško link. Ji pati nesitikėjo, kad bus taip sukrėsta. Pone Dieve, kas gi čia tokio, prausiasi vyras, ir tiek!

Tačiau būtent šis vaizdas supurtė visą jos esybę. Ji matė apsmukusias kelnes, slystančias nuo dailių baltų strėnų, švelnias stuburo slankstelių apybraižas ir staiga skausmingai suvokė vienišą atsiskyrėlišką šio žmogaus būtį. Ją apakino tobula, skaisti nuogybė vyriškio, užsisklendusio nuo pasaulio savo būste ir savo širdyje. Ir dar – išgrynintos esybės grožis. Ne apčiuopiamas, netgi ne kūniškas grožis, bet spindinti ir skleidžianti šilumą vienišo gyvenimo liepsna, kuri plasta viduje to, ką galima paliesti ir vadiname kūnu!

Tai, ką ji išvydo, įstrigo jai į pačią širdį ir ji tai jautė. Tačiau protas buvo linkęs ironizuoti. Sugalvok tu man praustis galukiemyje! Ir tikriausiai su dvokiančiu miulu! Ji net susierzino: kodėl ji būtinai turėjo pamatyti tokią nemalonią ir intymią sceną?

Koni apsisuko ir nuėjo į mišką, bet po kurio laiko stabtelėjo ir atsisėdo ant kelmo. Mintys jaukėsi galvoje. Bet dėl vieno dalyko ji neabejojo: Klifordo laiškėlį būtinai reikia atiduoti. Ir niekas jos nesustabdys. Ji duos jam laiko apsirengti, kad tik nesusipėtų išeiti. Sprendžiant iš visko, jis kažkur ruošiasi.

Ir Koni iš lėto pasuko atgal. Apie namus viskas atrodė kaip ir anksčiau. Sulojo šuo. Koni krūptelėjo. Jis ir pats atrodė sumišęs, bet netrukus veidas nušvito.

– Ledi Čaterli! Prašom į vidų!

Jo sutikimas buvo toks malonus ir paprastas, kad Koni nesvarsdydama žengė per slenkstį į mažą apytamą kambarėlį.

– Aš tik norėjau atiduoti jums sero Klifordo raštelį, – tarė ji švelniu, šiek tiek pridususi balsu.

Vyras stovėjo įbedęs į ją mėlynas kiaurai veriančias akis. Koni nejučia net nusuko veidą. Jos drovumas sužavėjo jį, tokia ji pasirodė dar gražesnė. Ir jis nedelsdamas perėmė iniciatyvą.

– Gal prisėstumėt? – pasiūlė nė nemanydamas, kad ji sutiks. Durys tebebuvo atviros.

– Ne, dėkoju. Seras Klifordas prašė... – ji padavė raštelį, nepajėgdama atitraukti žvilgsnio nuo jo akių. Tose akyse buvo tiek šilumos ir gerumo – tiek šilumos, gerumo ir paprastumo, skirto būtent moteriai.

– Gerai, jūsų šviesybe, tuojau pat einu žiūrėti.

Gavęs nurodymą, jis visas tartum persimainė – surimtėjo ir nutolo. Koni buvo laikas eiti, bet ji vis delsė. Ji kažkaip baimingai apžvelgė gražiai sutvarkytą tamsų kambarėlį.

– Ar jūs čia gyvenate visiškai vienas? – paklausė ji.

– Vienui vienas, jūsų šviesybe.

– O jūsų motina?..

– Jinai turi savo trobą kaime.

– O mergaitė su ja?

– Taip, su ja!

Ir jo atviras, išvargęs veidas įgavo švelniai pašaipią išraišką. Koks jis apgaulingas ir nuolat besikeičiantis!

– Žinoma, – tarė jis, matydamas, kad Koni nesupranta, – šeštadieniais motina ateina ir sutvarko namus. O visa kita pats pasidarau.

Koni pakėlė akis. Jo žvilgsnis vėl buvo linksmas, kiek ironiškas, bet šiltas ir malonus. Ji negalėjo juo atsistebėti. Štai stovi jis prieš ją – su kelnėmis, flaneliniais marškiniais, pilku kaklaraiščiu, švelnūs plaukai dar nespėję išdžiūti, o veidas išblyškęs ir išsekęs. Kai akys nebesijuokia, žvilgsnis išlieka šiltas, bet išduoda patirtą kančią. O štai akių mėlis ėmė drumstis ir tarytum nustūmė ją tolyn.

Koni norėjo jam tiek daug pasakyti, bet nutylėjo. Tik vėl pakėlė akis ir paklausė:

– Tikiuosi, nesutrukdžiau jums?

Jo akys pašaiptai prisimerkė.

– Nebent susišukuoti. Atsiprašau, kad aš be švarko – nežinojau, kas beldžia. Niekas čia apskritai nesibeldžia, o tai, kas netikėta, visada gąsdina.

Kai jie nusileido sodo takeliu, jis nuėjo priekin atidaryti vartelių. Vienmarškinis, be duklaus velvetinio švarko jis atrodė itin lieknas, prakaulus, mažumą gunktelėjęs. Ir vis dėlto eidama pro jį Koni pajuto jaunatvišką jo gražių plaukų ir žvilgsnio gyvastingumą. Jam turbūt bus kokie trisdešimt septyneri ar aštuoneri.

Ji nužingsniavo miško link žinodama, kad jis žiūri jai pavymui. Kokį nerimą jis sukėlė jos širdyje, nors ji ir stengėsi likti rami. O eigulys sugrižęs į trobą pagalvojo: „Jinai puiki, nuoširdi! Pati nesuvokia, kokia ji puiki!“

Koni niekaip galvoje netilpo – vyriškis toks nepanašus į eigulį ir apskritai į darbininką. Nors kažką bendra su vietiniais žmonėmis jis turi, bet drauge yra visai kitoks.

- Tas eigulys, Melorsas, labai savotiškas, – pasakė ji Klifordui.  
– Beveik kaip tikras džentelmenas.  
– Beveik? – nusijuokė Klifordas. – Nepastebėjau.  
– Bet ar tau neatrodo, kad jis kažkuo ypatingas? – nenusileido Koni.

– Manau, kad jis neblogas vaikas, bet aš menkai jį pažįstu. Jis tik pernai, mažiau kaip prieš metus, grįžo iš kariuomenės. Man regis, iš Indijos. Greičiausiai ten prisigraibė visokių manierų; gal patarnaudavo kokiam karininkui ir šitaip truputį apsilamdė. Kariuomenėje kartais taip būna. Bet naudos iš to kareivis neturi – grįžęs namo nori nenori vėl pakliūva į tą pačią aplinką.

Koni susimąščiusi žiūrėjo į Klifordą. Jo luomo žmonės nepripažįsta tokio dalyko, kad prastuolis galėtų prasisiekti gyvenime.

- Tai tu nematai, kad jis kažkuo ypatingas? – spyrėsi ji.  
– Atvirai kalbant, ne. Nieko tokio aš nepastebėjau.

Jis pasižiūrėjo į ją smalsiu, sutrikusiu ir įtaroku žvilgsniu. Ir Koni pajuto: jis jai nesako tiesos, tikriau – jis nesako jos sau. Jam koki net užuomina apie kieno nors ypatingumą, išskirtinumą. Žmonės turi būti maždaug kaip jis arba žemesnio lygio.

Koni dar kartą pajuto, kokie šykštūs, skurdūs jos bendraamžių vyrų jausmai. Kaip jie bijo jausti, bijo gyventi!



## Septintas skyrius

Nuėjusi į miegamąjį, Koni nusirengė ir atsistojusi priešais didžiulį veidrodį ėmė apžiūrinėti save – šitai buvo dariusi jau labai seniai. Ji gerai net nesuvokė, kodėl ir kam ji žiūri, bet tol sukiojo lempą, kol toji gerai ją visą apšvietė.

Ir vėl jai atėjo į galvą mintis, jau kelintą kartą, koks trapus, pažeidžiamas, graudžiai bejėgis atrodo nuogas žmonių kūnas; tarsi būtų neužbaigtas, tarsi jam kažko trūktų!

Jos figūra buvo laikoma gražia, bet šiais laikais šiek tiek nebeadinga: gal kiek per moteriška, ne kaip paauglio berniuko. Koni buvo neaukšta, tvirto škotiško sudėjimo, tačiau kupina tokio nevaržomo ir nenusakomo grakštumo, kurio dažnai pakanka, kad moteris būtų laikoma dailia. Jos oda buvo rusvoka, judesiai lėti, visas kūnas, rodos, galėtų būti trapus kaip sunokęs vaisius, bet kažko jam trūko.

Užuot sirpęs ir stangrėjęs, jis tik stambėjo ir zmeko. Lyg per mažai saulės ir šilumos būtų gavęs – šiek tiek papildęs ir nebesultingas.

Moterystės apviltas, jis nepasidarė paaugliška trapus ir kone permatomas, tiktai apiblanko.

Mažutės jos krūtys buvo nusvirusios kaip dvi kriaušėlės. Tiktai neprinokusios, kartokos, tartum atsitiktinai čia užaugusios. Ir pilvas nebebuvo toks standus ir apvalinas, toks žvilgantis ir aksominis kaip jaunystėje, kai ją – ir būtent jos kūną – mylėdavo jos vokietukas. Gaivus ir kupinas laukimo, jis būdavo tikrai nepakartojamas. Dabar pilvas sukrito ir pasidarė plokščias, bet drėblus. Šlaunys, kadaise tokios žangios, moteriškai apvalios ir švytinčios, dabar liko tartum nusklembtos, apvytusios ir bergždžios.

Visas jos kūnas darėsi bergždžias, beformis ir užgesęs. Kokia iš jo nauda? Koni jautėsi baisiai nusiminusi ir nelaiminga. Kuo gi jai džiaugtis? Būdama dvidešimt septynerių, ji jau senė, jos kūnas praradęs gyvastingumą. Jis buvo užmirštas ir atstumtas, todėl ir suseno. Aukštuomenės damos taip prižiūri savo kūną, kad jis tviska tartum porceliano statulėlė. Statulėlės tuščiavidurės, bet jai ir to išorinio blizgesio stinga. Intelektualinis gyvenimas! Staiga ją užplūdo deginanti neapykanta. Juk tai paprasčiausia apgaulė!

Ji pasižiūrėjo į kitą veidrodį, kuriame atsispindėjo nugara, liemuo, strėnos. Ji sulyso, bet tatau jai visai netinka. Kai Koni pasilenkė norėdama geriau save apžiūrėti, nugaroje ties liemeniu susimetė kiek padribusi raukšlė, o kadaise ta vieta buvo tokia žavinga! Pailgos šlaunys ir sėdmenys nebeteko švelnumo ir derlumo. Viskas dingo! Jos kūną mylėjo tik vaikas iš Vokietijos, bet jau greit bus dešimt metų, kai jis miręs. Kaip bėga laikas! Jau dešimt metų jo nebėra, o jai dar tik dvidešimt septyneri. Tas sveikata trykštantis vaikinukas ir negrabus jaunatviškas jo jausmingumas anuomet buvo jai įkyrus. O kur dabar rasi ką panašaus? Vyrai to nebeturi. Graudžiai trumpa jų meilė, kaip Mikaelio – viens du, ir baigta. Nebėr to natūralaus žmogiško geismingumo, kuris užkaitina kraują ir atgaivina visą esybę.

Vis dėlto ji nusprendė, kad visas jos kūno grožis – ties duobute nugaroje ir žemiau – kur pailgos šlaunys ir apvalūs, tingiai romūs sėdmenys. Arabui jie primintų smėlio kopas – apvalias, ilgu nuolaidžiu šlaitu. Šioje vietoje dar ruseno gyvybė ir viltis. Bet ir čia lytis jau menko, vyto nespėjusi pražysti.

Tačiau iš priekio vaizdas buvo liūdnas. Kūnui menkėjant, krūtys ir pilvas suglebo, kone išdziūvo ir suseno, taip ir nepasidžiaugę gyvenimu. Ji pagalvojo apie kūdikį, kurį galbūt teks išnešioti. Tik ar ji tam betinka?

Koni apsilvilo naktinius marškinius ir šmurkštelėjusi į lovą graudžiai pravirko. Karčiomis ašaromis ji išliejo savo apmaudą ant Klifordo, jo rašliavos ir postringavimų – ant visų į ją panašių vyrų, kurie apgaule atėmė iš moters net jos kūną.

Tai neteisinga! Neteisinga! Jos kūnas paniekintas! Ši mintis deginte degino visą jos esybę.

Tačiau rytą vis tiek atsikėlė kaip įpratusi septintą ir nulipo žemyn pas Klifordą. Ji padėdavo jam susitvarkyti visus intymius reikalus, nes vyro tarno namie nebuvo, o tarnaitės jis neprisileisdavo. Ekonomės vyras, pažinęs Klifordą dar vaiką, padėdavo jį pakelti, o visur kitur patarnaudavo Koni – beje, tą ji darydavo noriai. Nors tai buvo jai pareiga, bet ji kuo galėdama norėjo padėti.

Dėl to Koni retai išvažiuodavo iš Regbio, nebent dienai ar dviem, tada ją pakeisdavo ekonomė ponija Bets. Savaime suprantama, kad ilgainiui Klifordas pradėjo priimti pagalbą be jokių skrupulų. Tai buvo natūralu ir neišvengiama.

Šiaip ar taip, giliai širdyje Koni vis labiau degė apmaudu: su ja pasielgta nesąžiningai, ji apgauta! Jeigu jau žmoguje pakirdo fizinės

neteisybės pojūtis – lengvai jo nenumalšinsi. Turi jį kaip nors išlieti, antraip sudegsi. Vargšas Klifordas! Kaip galima jį kaltinti. Jo bėda dar didesnė... Nelaimė palietė visus.

Ir vis dėlto nejaugi jis niekuo nekaltas? O tai, kad jis visai neturi šilumos, nemoka paprastai, šiltai, žmogiškai bendrauti, argi dėl to jis nekaltas? Šilumos ir net gerumo iš jo nelauk – vien šaltas, aristokratiškas mašumas ir apskaičiavimas. Niekad jis neparodė švelnumo, kurį vyrai paprastai jaučia moteriai. Netgi tėvas būdavo su ja meilesnis, nors gyveno tik sau ir buvo tuo patenkintas, bet vis dėlto gebėdavo sušildyti moterį.

Ne, Klifordas ne toks. Visa jo giminė kitokia. Tai dvasios asketai ir atsiskyrėliai, o šilti jausmai jiems – vien prasto skonio pasireiškimas. Reikia apsieiti be jų ir laikytis oriai. Tačiau visa tai gerai, jeigu tu priklausai tam tikram luomui ir klanui. Tuomet gali laikytis labai šaltai, oriai jausti savo vertę ir tuo mėgautis, bet jeigu tu priklausai kitokiam luomui ir kitokiam klanui – tatai nepadės. Kokia prasmė vien pūstis ir įsivaizduoti, kad atstovauji valdančiajai klasei? Juolab kad net kilmingiausių aristokratų išskirtinumas niekuo neparemtas, o jų menama valdžia yra gryniausias farsas. Kokia viso to prasmė? Grynas absurdas.

Koni širdyje brendo maištas. Kas iš to? Kas iš jos atsidavimo Klifordui, iš savo gyvenimo aukojimo jam? Kam pagaliau jinai tarnauja? Abejingai vyro tuštybei, kuri nepripažįsta šiltų žmogiškų ryšių ir niekingai, kaip koks iš prastuomenės kilęs žydas, parsiduoda Fortūnai už kiekvieną sėkmės šypsnį? Be jokių skrupulų ir pagrindo priskiriantis save valdančiajai klasei, Klifordas iškoręs liežuvį vaikosi kekšę Fortūną. Šiaip ar taip, Mikaelis šiuo atžvilgiu elgiasi kur kas padoriau ir yra nepalyginamai daugiau pasiekęs. Tikrai, pažvelgus iš arčiau, Klifordas – paprasčiausias klounas, o tai daug didesnis pažeminimas negu būti akiplėša.

Jeigu tektų rinktis iš judviejų vieną, tai Mikaelis jai daug daugiau davė negu Klifordas. Ir jinai jam labiau reikalinga. Bet kuri prityrusi slaugė gali aptarnauti bekojį invalidą! O dėl narsos, tai Mikaelis – narsus kaip žiurkė, o Klifordas labiau panašus į kvailą, pasipūtusį pudelį.

Regbyje nuolat kas nors svečiuodavosi. Tarp jų ir Klifordo teta Eva, ledi Benerli. Liesa kokių šešiasdešimties metų našlė raudona nosimi, bet vis dar „aukštuomenės dama“. Ji buvo iš labai kilmingos

šeimos, bet laikėsi itin paprastai. Koni ji patiko – kukli ir atvira, jeigu tatai jai būdavo paranku, ir šiaip labai maloni. Ji kaip niekas kitas mokėjo būti ori, aplinkinius žmones laikydama kiek žemesniais už save. Snobizmo neturėjo nė krislo – buvo per daug pasitikinti savimi. Ji tobulai žaidė aukštuomenės žaidimus: mokėjo ramiai ir iškilniai laikytis, palenkdamą kitus savo valiai.

Ji buvo prielanki Koni ir išvalgia patyrusios diduomenės damos akimi mėgino įsiskverbti į jos moteriškų paslapčių gelmę.

– Man regis, jūs tiesiog stebukladarė, – pasakė ji Koni. – Kokią stebuklingą įtaką jūs padarėte Klifordui! Aš niekada nebuvo mačiusi, kaip skleidžiasi talento žiedas, ir štai jis – priešais mane spindi visu grožiu! – Klifordo sėkmė glostė tetos Evos savimeilę. Dar vienas įrašas garbingame šeimos metraštyje! Pačios knygos jos visiškai nedomino, ir kodėl turėtų dominti?

– Aš nemanau, kad čia mano nuopelnas, – tarė Koni.

– Kieno gi daugiau? Tiktai jūsų. Bet jums iš to, kaip matau, nedidelė nauda.

– Kaip?

– Pagalvokite, juk jūs čia gyvenat kaip už grotų. Aš ir Klifordui pasakiau: „Jeigu tavo mergytė vieną dieną nebeišters, kaltink pats save!“

– Bet Klifordas niekuo manęs nevaržo, – pasakė Koni.

– Paklauskite manęs, mieloji, – tarė ledi Benerli, uždėjusi savo liesą plaštaką ant Koni rankos. – Arba moteris gyvena tikrą gyvenimą, arba visą gyvenimą dėl to apgailestauja. Patikėkite manim! – ir ji siurbtelėjo dar vieną gurkšnelį brendžio, tuo galbūt išreikšdama savąjį apgailestavimą.

– Bet argi mano gyvenimas netikras?

– Mano galva, taip! Klifordui derėtų nuvežti jus į Londoną prasi-  
blaškyti. Jo draugai tinka jam, bet ką jie duoda jums? Jumis dėta aš nesitenkinčiau tokiu gyvenimu. Jaunystė netruks prabėgti, taigi visą senatvę ir netgi brandos metą praleisite apgailestaudama.

Ir jos malonybė, užliūliuota brendžio, nugrimzdo į apmąstymus.

Tačiau Koni visai neturėjo ūpo važiuoti į Londoną, kad ledi Benerli vedžiotųsi ją po aukštuomenės salonus. Kokia iš jos aukštuomenės dama, ir apskritai visa tai nuobodu. Po visais žodžiais ji aiškiai jautė savotišką stingdantį šaltuką. Kaip Labradore – dirvos paviršiuje žydi įvairiaspalvės gėlės, o pakask per pėdą – įšalas.

Į Regbį atvažiavo Tomas Djuksas ir dar vienas jų bičiulis, Haris Vinterslou, taip pat Džekas Streindžvėjus su savo žmona Olivija. Pokalbiai buvo daug lengvesnio pobūdžio negu tuomet, kai susirinkdavo ketvertukas, ir visi nuobodžiavo, nes oras buvo prastas ir vienintelės pramogos buvo biliardas ir šokiai grojant pianolai.

Olivija skaitė knygą apie ateitį, kurioje buvo rašoma, kad vaikai bus auginami kolbose, o moterys „imunizuojamos“.

– Puikumėlis! – džiūgavo ji. – Moterys pagaliau turės asmeninį gyvenimą.

Streindžvėjus norėjo vaikų, o jinai ne.

– O ar jūs geidautumėt „imunizuotis“? – klastingai šypsodamasis paklausė jos Vinterslou.

– Manau, kad gamta pati mane „imunizavo“, bet ateityje žmonija turėtų sveikiau protauti ir nepiršti moteriai žeminančio „funkcijos atlikėjos“ vaidmens.

– Kad jinai pakiltų nuo žemės ir nuskrietų laisva padebesiais, – metė Djuksas.

– Aš esu tikras, kad pažengusi civilizacija užglaistys žmogaus organizmo netobulumus, – įsiterpė Klifordas. – Kad ir lyčių santykiavimas – ką jis duoda? Manau, kad jo bus atsisakyta, jeigu vaikai rasis kolbose.

– Na jau ne! – šūktelejo Olivija. – Tuomet tatai kaip tik teiks daugiau džiaugsmo.

– Tarkime, – susimąščiusi prabilo ledi Benerli, – kad meilė mirs, bet tada ją kas nors būtinai turės pakeisti. Galbūt morfijus. Pavyzdžiui, jūs kvėpuojate oru, kuriame yra šiek tiek morfijaus. Ir visi žvalūs ir guvūs.

– O šeštadieniais vyriausybės potvarkiu oras pagardinamas eteriu, kad savaitgalį būtų linksma, – pasakė Džekas. – Šiaip skamba neblogai, bet kažin kokie mes būtume trečiadienį?

– Tol, kol negalvoji apie savo kūną, esi laimingas, – pasakė ledi Benerli. – Bet kai tik pajunti jį, tu vėl bėdžių bėdžius. Tad jeigu civilizacija apskritai tarnauja žmogui, ji turi padėti mums užmiršti savo kūną – tada laikas prabėgs nepastebimai ir mes būsime viskuo patenkinti.

– Būtų gera visiškai atsikratyti kūną, – tarė Vinterslou. – Pats laikas žmogui imtis save tobulinti, ypač fizinį savo apvalkalą.

– Įsivaizduoju, kaip mes sklaidomės ore tarsi tabako dūmai, – pasakė Koni.

– To neatsitiks, – nukirto Djuksas. – Sugrius mūsų seno cirko paplapinė, sužlugs civilizacija. Ir nugarmės skradžiai į bedugnę prarają. Ir vienintelis tiltas per ją, patikėkit manim, bus falas!

– Ak, generole, tegul jūsų vizijos išsipildo! – šūktelėjo Olivija.

– Mūsų pasaulis tikrai išnyks, – konstatavo teta Eva.

– Ir kas gi bus paskui? – paklausė Klifordas.

– Neturiu menkiausio supratimo, bet kas nors vis tiek bus, – atsakė senoji ledi.

– Koni pranašauja, kad žmonės virs dūmais, Olivija – kad moterys bus imunizuojamos, vaikai auginami kolbose, o Djuksas tiki, kad falas bus tiltas į ateitį. O kaipgi bus iš tikrųjų? – paklausė Klifordas.

– Nesuk sau galvos! Gyvenk šia diena, – patarė Olivija. – Kad tik greičiau būtų išrastos apvaisinimo kolbos ir išvaduotos vargšės moterys.

– O gal naujojoje visuomenėje gyvens tikri žmonės, – pareiškė Tomis. – Tikri, protingi, sveiki kūnu ir siela vyrai ir sveikos, gražios moterys? Juk jie kaip diena nuo nakties skirsis nuo mūsų! Mes juk nesame tikri vyrai, ir mūsų moterys – visai ne moterys. Mes tik laikini mąstantys įtaisai, mechaniniai ir intelektualiniai eksperimentai. Ir gal ateis era tikrųjų vyrų ir moterų, pakeisiančių dabartinius gudreivas, kurių intelektas kaip septynmečio vaiko. Tai būtų kur kas nuostabiau negu žmonės – dūmai arba kūdikiai kolbose.

– Oi, kai prasideda kalbos apie tikras moteris, aš nebedalyvauju, – pareiškė Olivija.

– Taip, mummyse nieko nėra vertinga, išskyrus dvasią, – apibendrina Vinterslou.

– Kurią būtina pakurstyti, – pridūrė Džekas ir išgėrė taurelę viskio.

– Jūs taip manot? O aš norėčiau, kad ir kūnas prisikeltų! – tarė Djuksas. – Ilgainiui taip ir bus, kai mums pavyks plačiau praverti savo sąmonę, atsikratyti pinigų ir kitokio balasto. Tuomet įsiviešpataus santykių, o ne kišenės demokratija.

„Norėčiau, kad įsiviešpatautų santykių demokratija, kad ir kūnas prisikeltų!“ – keistai aidėjo Koni ausyse. Ji visai nesuprato, ką tai reiškia, bet šie žodžiai ją ramino, kaip ramina vėjo ošimas ar vandens čiurlenimas.

Šiaip ar taip, visa tai nežmoniškai kvaila. Kaip jai visi pakyrėjo: ir Klifordas, ir teta Eva, ir Olivija su Džeku, ir Vinterslou, ir net Djuksas. Žodžiai, žodžiai, žodžiai! Nesiliaujantis pragariškas tarškėjimas!

Tačiau svečiams išsiskirsčius Koni nepalengvėjo. Ji gyveno savo įprastą gyvenimą, bet po krūtine maudžiantis nepasitenkinimas neslūgo. Dienos slinko viena po kitos, ir ji kažkaip skausmingai jautė laiko bėgimą, nors nieko nauja jis neatnešdavo. Tik ji vis labiau ir labiau lyso. Net ekonomė susirūpino ir pasiteiravo, ar ji neserganti. Tomis Djuksas, ir tas tikino, kad jai kažkas yra, bet Koni sakė, kad jaučiasi gerai. Tiesa, ji kažkodėl ėmė bijoti antkapių, vaiduokliška spindinčių ypač šlykščiu Kararos marmuro baltumu ir kokčių kaip dirbtiniai dantys – jais buvo nusmaigstyta visa Tiveršolo bažnyčios papėdė. Tie kyšantys iš žemės baisenybiški antkapių dantys, kurie, deja, buvo matyti iš parko kaip ant delno, kėlė jai šurpią baimę. Jai dingojosi, kad netrukus ir ji bus užkasta tenai ir papildys tą baugią draugę, užgriautą antkapiais ir paminklais čia, suodžių apneštame Midlandse.

Koni suvokė, kad jai reikia pagalbos, ir brūkštelėjo trumputį *cri de coeur*\* savo seseriai Hildai: „Pastaruoju metu aš nesveikuoju ir nežinau, kas man yra“.

Atsakymas atėjo iš Škotijos, kur Hilda šiuo metu buvo apsistojusi. O kovo mėnesį atvyko pati – dviviečiu judriu automobiliu. Užvažiavo alėja aukštyn, apsuko pievos ovalą, kuriame augo du didžiuliai laukiniai bukai, ir sustojo aikštelėje priešais namą.

Koni pribėgo pasitikti. Hilda išjungė variklį, išlipo ir pabučiavo seserį.

– Koni! – šūktelėjo ji. – Tai kas vis dėlto atsitiko?

– Nieko! – susigėdusi atsakė Koni, bet vien palyginusi save su Hilda suprato, kiek jos prisikentėta. Abiejų seserų oda visuomet buvo gelsvai perlamutrinė, rusvi plaukai švelnūs, stotas iš prigimties tvirtas, bet dailus. O dabar Koni atrodė sunykusi ir papildėjusi, jos kaklas, kyšantis iš megztinio, pageltęs ir apvytęs.

– Bet tu išties sergi, brangute! – pasakė Hilda. Jos balsas buvo toks kaip Koni – minkštas ir duslus. Hilda buvo beveik dvejais metais vyresnė už seserį.

– Ne, nesergu. Gal tiesiog viskas nusibodo, – pasakė Koni šiek tiek graudžiai.

Hildos akys kovingai sužibo. Šios pažiūrėti švelnios ir ramios moters gyslomis tekėjo senųjų amazonių kraujas. Tokia prie vyro nesitaikys.

---

\* Širdies šauksmas (*pranc.*).

– Na ir skylė! – sumurmėjo ji, su nuoširdžia neapykanta apžvelgusi priešais kūpsantį senolį dvarą. Ji atrodė švelni ir šilta kaip sunokusi kriaušė, bet širdyje buvo karinga kaip tos andainykštės mitologinės moterys.

Susitvardžiusi ji nuėjo pas Klifordą. Tas irgi nusistebėjo jos grožiu, bet viduj susigūžė. Žmonos giminaičiai nei manieromis, nei elgesiu jam neprilygo. Jis laikė juos kitokiais žmonėmis, bet išbrovę į jo aplinką jie visada priversdavo jį šokti pagal savo dūdele.

Jis sėdėjo savo kėdėje tiesus ir išpuoselėtas: šviesūs plaukai glotniai sušukuoti, veidas gairus, melsvų, kiek iškilų akių žvilgsnyje – vien mandagus laukimas. Hildai jo išraiška pasirodė nenatūrali ir buka. Klifordas atrodė itin pasitikintis savimi, bet Hildai tas buvo nė motais. Ji buvo pasiruošusi mūšiu ir nebūtų pasitraukusi, net jeigu čia būtų sėdėjęs pats Romos popiežius arba imperatorius.

– Koni labai prastai atrodo, – pradėjo ji švelniu balsu, išmeigusi į jį spinduliuojančias pilkas akis. Ji atrodė drovi, kaip ir Koni, bet Klifordas jautė kietą lyg akmuo škotišką užsispyrimą.

– Ji šiek tiek sulysa, – pasakė jis.

– Ir jūs nesiėmėt jokių priemonių?

– O jos būtinos? – paklausė jis labai lipšniai ir drauge kietai, kaip moka anglai.

Hilda tiktai dėbtelėjo į jį, bet nieko neatsakė. Nei ji, nei Koni nemėgo žodžių dvikovos, bet nuo jos žvilgsnio Klifordui pasidarė daug nesmagiau negu nuo bet kokio kandaus žodžio.

– Aš parodysiu ją gydytojui, – patylėjusi pasakė Hilda. – Gal galėtumėt pasiūlyti ką iš vietinių?

– Deja, ne.

– Tuomet nuvešiu ją į Londoną. Mes turime ten gerą specialistą. Klifordas nutylėjo, nors širdis kunkuliavo iš pykčio.

– Tikiuosi, leisite man pas jus pernaktoti, – nusimaudama pirštines tęsė Hilda, – o seserį išvešiu rytoj rytą.

Iš įniršio Klifordas visas pageltonavo, o vakarop net akių baltymai gelstelėjo – sušlubavo kepenys. O Hilda buvo vis tokia pat: kuklumo ir drovumo įsikūnijimas.

– Jums reikia pasisamdyti kokią nors slaugę, kuri prižiūrėtų vien jus. Arba dar geriau – vyriškį, kuris patarnautų, – tarė Hilda, kai jie po pietų neva ramiai nusiteikę gurdėdavo kavą. Ji kalbėjo švelniu ir tarsi maloniu balsu, bet Klifordui jos žodžiai buvo tartum vėzdų smūgiai per galvą.

– Jūs taip manote? – šaltai paklausė jis.

– Be jokios abejonės! Tai būtina. Antraip mes su tėvu turėsime išsivežti Koni keletui mėnesių. Toliau taip negali tęstis.

– Kas negali tęstis?

– Nejaugi jūs nematote, kaip vargšėlė atrodo? – paklausė Hilda išplėtusi akis. Klifordas sėdėjo priešais ją kaip koks didžiulis virtas vėžys.

– Mudu su Koni aptarsime tai, – pasakė jis.

– Mes jau viską aptarėm, – atšovė Hilda.

Klifordas jau buvo sotus tų slaugių; jis nekentė jų, nes jos kišosi į jo intymų gyvenimą. O vyras – juo blogiau... jis nepakęs, kad vyras sukinėtųsi apie jį, bet kokia moteris geriau. Tik kodėl ne Koni?

Rytą seserys išvažiavo. Šalia Hildos, kuri vairavo, Koni atrodė mažytė tartum Velykų avinėlis. Nors seras Malkolmas buvo išvykęs, namai Kensingtone jų laukė.

Gydytojas atidžiai ištyrė Koni ir smulkiai išklausinėjo apie gyvenimą.

– Kartais matau laikraščiuose jūsų ir sero Klifordo nuotraukas. Įžymybės, galima sakyti. Štai kuo virsta mažos tylios mergytės, nors jūs ir dabar tokia pat – populiarumas jums nepakenkė. Ne, ne! Jokių organinių pakitimų nėra, bet daugiau laukti negalima! Reikia ką nors daryti! Pasakykite serui Klifordui, kad vežtų jus į miestą arba į užsienį ir suteiktų pramogų. Jums reikia prasiblaškyti, tiesiog būtina!

Jūsų jėgos baigia išsekti ir nėra kuo papildyti. Širdelė nusilpus – deja, deja. Bet tai neurozė, tiktai neurozė. Mėnuo Kanuose arba Biaricoje – ir jūs kaip naujai gimusi. Bet laukti daugiau negalima, sakau jums, negalima! Priešingu atveju aš neatsakau už padarinius. Jūsų gyvenimui stinga atsinaujinimo. Reikia išsikrauti, sveikai ir visiškai išsikrauti. Jūs eikvojate savo gyvybines jėgas ir niekuo jų nepapildote. Taip tęstis nebegali, pati suprantate. O liūdesio venkite, šalin liūdnas mintis!

Hilda patempė lūpą – suprask, rimtas dalykas.

Išgirdęs, kad jos mieste, atrūko Mikaelis su puokšte rožių.

– Kas, kas atsitiko? – sušuko jis. – Iš tavęs tik šešėlis beliko! Kaipgi tu šitaip pasikeitei? Ir kodėl man nieko nepranešei? Važiuojam drauge į Ničą! Arba į Siciliją! Taip, į Siciliją, dabar ten labai gražu! Tau reikia saulės! Tau reikia gyvybės! Juk tu akyse nyksti! Važiuojam su manim! Važiuojam į Afriką! Mesk tu tą savo serą Klifordą! Palik jį ir važiuojam su manim! Aš vesiu tave tą pačią akimirka, kai

jis duos sutikimą skirtis. Tu suprasi, ką reiškia gyvenimas. Palaima! Tas Regbis – sukniastas, šlykštus užkampis! Jis kiekvieną pribaigtų! Važiuojam su manim ten, kur daug saulės! Aš žinau, tau reikia būtent saulės ir nors truputį atsikvėpti.

Bet vien pagalvojus, kad dabar, tuoj pat reikėtų palikti Klifordą, Koni gniaužė kvapą. Ne, ji negalės to padaryti. Ne... ne! Negalės, ir tiek. Ji būtinai grįš į Regbį.

Mikaelis buvo didžiai nepatenkintas. Hildai jis nepatiko, bet pirmenybę vis dėlto būtų atidavusi jam, o ne Klifordui. Taigi seserys grįžo į Midlandsą.

Kai Hilda nuėjo pas Klifordą pasišnekėti, jo akių baltymai dar tebebuvo gelsvoki. Jis taip pat savotiškai kankinosi, bet nori nenori turėjo išklaudyti viską: ir ką jam Hilda sakė pati, ir ką Hildai sakė daktaras (apie tai, ką sakė Mikaelis, Hilda, žinoma, neužsiminė) – sėdėjo kaip mumija, kol buvo išdėstyti visi ultimatumai.

– Štai gero tarno adresas. Jis prižiūrėjo vieną invalidą, daktaro pacientą, kuris mirė praėjusį mėnesį. Jis iš tiesų patikimas ir, manau, neatsisakytų.

– Bet aš ne invalidas ir man nereikia tarno, – priešinosi į kampa spaudžiamas Klifordas.

– O štai dviejų moterų adresai. Vieną aš pati mačiau. Ji labai tiktų: kokių penkiasdešimties metų, tyli, rami, maloni ir gana kultūringa.

Klifordas tik žvelgė iš padilbų ir neišdaužė nė žodžio.

– Ką gi, Klifordai, jeigu iki rytojaus nieko nenuspręsimė, aš nušiusiu tėvui telegramą ir mes išsivešime Koni.

– Ir Koni važiuos?

– Ji nenori, bet žino, kad kitos išeities nėra. Mūsų motina mirė vėžiu, nes nuolat nervinosi. Mes neleisime, kad tai pasikartotų.

Kitą rytą Klifordas pasiūlė kaip slaugę priimti poniją Bolton, Tiveršolo parapijos gailestingąją seserį. Matyt, tokią mintį jam pakišo ekonomė. Ponia Bolton ketino mesti tarnybą ir eiti privačiai tarnauti slaugė. Klifordas paniškai bijojo svetimų rankų, bet ponija Bolton kadaise buvo slaugiusi jį sergantį skarlatina.

Seserys negaišuodamos nuvyko pas poniją Bolton. Ji gyveno apynaujame namuke, nuošaliau nuo gyvenvietės. Tai buvo maloni, į penktą dešimtį įkopusi moteriškė, apsirengusi gailestingosios sesers uniforma su balta apykakle ir prijuoste. Kai jos atėjo, ji kaip tik ruošėsi gerti arbatą mažoje baldais užgrioztoje svetainėje.

Ponia Bolton išklausė viešniais labai dėmesingai ir mandagiai ir atrode labai maloni. Kalbėjo kiek tarmiškai, bet taisyklingai, nors ir ne itin sklandžiai. Krūvą metų globojusi sergančius angliakasius, ji buvo tarsi kaimo diduomenės atstovė, be to, labai gerbiama.

– Taip, taip, ledi Čaterli labai nekaip atrodo! Anksčiau buvo tokia žydinti – ir še tau kad nori! Bene per žiemą taip susibaigė? O, jai nelengva, taigi. Vargšas seras Klifordas! Ak, tas karas, ir kas už viską atsakys?

Ji nedelsdama atvyktų į Regbį, jeigu daktaras Šardlou ją išleistų. Jai priklausytų dar atidirbti dvi savaites parapijos slauge, bet juk galima ir kitos slaugės paieškoti.

Hilda parašė daktarui Šardlou laišką, ir kitą sekmadienį ponია Bolton atidardėjo samdytu kebu su dviem lagaminais. Dėl visko su ja kalbėjosi Hilda. O poniją Bolton tik pašnekink. Ji buvo tokia jaunatviška! Balti jos skruostai tolydžio užsiplieksdavo raudoni. O metų jos jau buvo nugyventa keturiasdešimt septyneri.

Jos vyras Tedas Boltonas prieš dvidešimt dvejus metus buvo žuvęs šachtoje, pernai per Kalėdas suėjo lygiai dvidešimt dveji. Per pačias Kalėdas žuvo, o jinai liko su dviem vaikais – vienas dar ant rankų. Dabar jau ta mažylė – Edita – ištekėjusi už vaikiną iš Šefildo, kuris turi savo firmą. O vyresnioji mokytojauja Šefilde ir savaitgaliais parvažiuoja namo, jeigu kas kur nors nepakviečia. Dabar jaunimas linksmai gyvena, ne taip, kaip jos, Aivi Bolton, laikais.

Tedas Boltonas žuvo per šachtos sprogimą būdamas dvidešimt aštuonerių. Jie ten buvo keturiese. Kasyklų meistras šuktelėjo jiems staigiai gultis, ir visi, išskyrus Teda, išsigelbėjo. Per apklausą, palaikydami šeimininką, angliakasiai pasakė, kad Tedas išsigando ir, užuot pakluses įsakymui, mėgino pabėgti, todėl pats kaltas dėl savo žūties. Taigi našlei buvo paskirta tiktai trijų šimtų svarų kompensacija, ir ta pati daugiau kaip dovana negu kompensacija, kadangi tai, girdi, buvusi jo paties kaltė. Maža to, pinigų jai tiesiai į rankas neišmokėjo, nors ji norėjo atidaryti krautuvėlę. Sakė, kad ji juos iššvaistysianti arba pragersianti! Taigi teko tenkintis trisdešimčia šilingų per savaitę. Ir ką jūs manot – kiekvieną pirmadienį iš ryto jinai eidavo į kontorą ir kelias valandas prasisumdavo eilėje – taip, taip, ketverius metus iš eilės kiekvieną pirmadienį. O kas jai buvo daryti su dviem mažais vaikais? Bet Tedo motina jos nepamiršo. Kai mažoji ėmė vaikščioti, ji pasiimdavo abidvi iki vakaro, o ji, Aivi Bolton, tuo metu važiuodavo į

Šefildą – lankė sanitarijos kursus, o ketvirtais metais netgi gavo seselės-slaugės kvalifikaciją. Ji buvo pasiryžusi būti nepriklausoma ir pati išlaikyti vaikus. Kurį laiką dirbo sesele nedidukėje Atvoto ligoninėje. Paskui Tiveršolo angliakasybos kompanija, tiksliau seras Džefris, ją pastebėjo – pamatė, kad ji jau pakankamai patyrusi, ir labai gražiai pasiūlydamas vietą parapijos ligoninėje. Ir ji turinti pripažinti, kad vyresnybė visada jai buvo palanki. Nuo to laiko ji taip ir dirbo, ir tik dabar pasidarė sunkoka tokią naštą nešti, norisi ko nors lengvesnio, nuo kojų nusivarai, kol visus apygardos ligonius apeini.

– Aš kiekvienam galiu pasakyti, kad kompanijos vadovybė manim rūpinosi. Bet niekad nepamiršiu, kaip ji Teda apšaukė bailiu, nors drąsesnio už jį visoje šachtoje nebūtum radęs. Bet ką gali miręs žmogus pasakyti prieš?

Sprendžiant iš kalbos, moteriškė buvo pilna prieštarų jausmų. Ji mylėjo angliakasius, bet jautėsi viršesnė už juos – beveik aukštesnio luomo, tačiau drauge žvelgė į valdančiuosius su panieka. Šeiminkai! Kilus ginčui tarp pastarųjų ir pavaldinių, ji visada palaikydavo darbininkus. Bet šiaip pabrėždavo savo išskirtinumą ir priklausomybę aukštesniam luomui. Tie žmonės ją viliojo, žadindami širdyje anglams būdingą troškimą būti pranašesniai už kitus. Ji jaudindamasi važiavo į Regbį, jaudindamasi kalbėjo su ledi Čaterli. Ką ir sakyti, nepalyginsi su kokia angliakasio žmona! Tatai ponai Bolton stengėsi pabrėžti visomis išgalėmis. Ir vis dėlto retykais prasikišdavo jos nepasitenkinimas Čaterliais – nepasitenkinimas šeiminkais.

– Taip, žinoma, ledi Čaterli būtų visai nusikamavusi! Dėkui Dievui, kad ji turi seserį, kuri atvažiavo į pagalbą. Vyrai – aukštos ar žemos kilmės būtų – negalvoja ir priima visas moters paslaugas kaip savaime suprantamą dalyką. Ak, aš šimtus kartų bandžiau atvesti angliakasius į protą. Serui Klifordui, žinoma, labai sunku taip suluošintam, kur jau čia. Jų šeimos žmonės išdidūs, net kiek pasipūtę, bet čia jau jų teisė. Ir štai ką likimas jiems iškirto. Ledi Čaterli labai nelengva, gal net ir sunkiau negu vyrui. Ko jinai neteko! Aš gyvenau su Tedu tik trejus metus, bet kokį turėjau vyrą – niekad nepamiršiu! Jis buvo nepakartojamas ir linksmas kaip pavasaris. Kas galėjo patikėti, kad jis žus? Aš ir šiandien tuo negaliu patikėti... Ir niekad tuo netikėjau, nors pati savo rankomis numazgojau jo kūną. Bet man jis niekad nebuvo miręs, niekad. Taip ir nesusitaikiau su ta mintim.

Regbyje suskambėjo naujas balsas, labai neįprastas Koni ausiai. Jis sukėlė jai naujų minčių.

Tiesa, pirmąją savaitę ponias Bolton buvo labai nešneki. Jos saviklioja ir įsakmus tonas kažkur išgaravo ir ji buvo labai sudirgusi. Su Klifordu bendravo santūriai, beveik baimingai ir droviai. Tas jam patiko, ir netrukus jis nustojo gėdytis, net nebepastebėdamas jos patarnavimų.

– Ji yra naudinga tuščia vieta! – pareiškė jis. Koni iš nuostabos išplėtė akis, bet neprieštaravo. Kokie skirtingi būna žmonių vertinimai!

Netrukus Klifordas pasikėlė į puikybę ir ėmė elgtis su slauge itin poniškai. Būtent šito ji ir tikėjosi, ir jis nesąmoningai elgėsi kaip norimas. Kaip mes linkę daryti tai, ko iš mūsų laukia kiti! Angliakasiai, kuriuos ji perrišinėdavo ir slaugydavo, būdavo tartum vaikai, norintys, kad juos paguostum ir pažiūrėtum, kur skauda. Prižiūrėdama juos, ji pasijusdavo tokia visagalė, beveik burtininkė. Klifordas neteikė jai tiek svarbos, laikė kone tarnaitę, ir ji be žodžių priėmė šį vaidmenį, taikydama prie aukštosios visuomenės įpročių. Ji patarnaudavo jam tylėdama, nuleidusi pailgą gražų veidą, nuolat kukliai pasiklausdama, ar jau daryti tą ir aną.

- Ne, kol kas nereikia. Vėliau.
- Gerai, sere Klifordai.
- Ateikite po pusvalandžio.
- Gerai, sere Klifordai.
- Ir prašom išnešti tuos senus laikraščius.
- Gerai, sere Klifordai.

Ji tylutėliai išeidavo ir po pusvalandžio tylutėliai sugrįždavo. Su ja buvo nelabai pagarbiai elgiama, bet ji neėmė į galvą. Sukiotis tarp didikų buvo jai nauja ir įdomu. Ji neįtūtė Klifordui nei pasidarytų, nei paniekos. Jis kėlė jai smalsumą kaip tam tikras iki šiol nepažintas ir neištirtas reiškinys – aukštosios visuomenės gyvenimas. Su ledi Čaterli jai buvo kur kas paprasčiau, be to, šeimininkės žodis namuose svariausias.

Ponia Bolton guldydavo Klifordą nakčiai į lovą, o pati miegodavo kambaryje priešais, ir jeigu jis naktį paskambindavo, tuoj pat atskubėdavo pas jį. Rytai taip pat padėdavo apsiruošti ir netrukus jau aptarnaudavo ji visapusiškai, netgi skusdavo – moteriškai švelniai ir atsargiai. Ji buvo labai įgudusi ir išmoninga, tad netrukus suprato, kaip palenkti Klifordą savo valiai. Pagaliau jis ne kažin kuo skyrėsi nuo angliakasių, kai ji švelniai bruoždavo peiliuku jo muilušą smakrą.

Jo nedraugiškumas ir nenuoširdumas jos nė kiek nejaudino. Naujas gyvenimas – nauji dėsniai.

Beje, giliai širdyje Klifordas niekada neatleido Koni, kam toji atsisakė pati juo rūpintis ir atidavė į rankas visai svetimai moteriai. Tuo ji sutrypė gaivų jų artumo žiedą – taip mintyse jis apibūdino šį jos žingsnį. Koni tas puikus jų artumo žiedas buvo tarsi orchidėja, čiulpianti jos gyvybės medžio syvus ir žydinti, jos akimis žvelgiant, gana skurdžiai.

Dabar ji galėjo daug daugiau laiko skirti sau ir rytais savo kambaryje tyliai grodama pianinu dainuodavo: „Nelieski dilgėlių... netrauki meilės saitų“. Iki šiol ji nebuvo supratusi, kokių stiprių būta šių saitų. Bet, ačiū Viešpačiui, jinai nutraukė juos! Kaip gera, kad nebereikia nuolat kalbėtis su Klifordu ir galima pabūti pačiai su savim. Likęs vienas, Klifordas, būdavo, puola prie rašomosios mašinėlės ir spausdina spausdina – iki begalybės. O laisvą laiką praleisdavo kalbėdamas su Koni, kalbėdamas be perstojo: kratydamas ir perkratydamas žmonių charakterius, jų elgesio motyvus ir padarinius bei įvairius individualybės reiškimosi būdus, kol jai pasidarydavo silpna. Ilgus metus ji atsidėjusi klausėsi vyro, kol prisisotino iki kaklo ir staiga pajuto, kad nebegali tų kalbų pakęsti. Kaip gera, kad ji dabar viena.

Jūdviejų sąmonės gijos tartum medžių šaknys buvo susiraižgusios į vieną didžiulį neišardomą gniutulą, kuris pamažu ėmė džiūti. Dabar Koni ėmėsi atpainioti šį rezginį – švelniai ir kantriai, vieną giją po kitos, nors jai magėjo išsipainioti kuo greičiau. Tačiau jų meilės saitai buvo ypatingi ir ne taip jau lengvai nutraukiami. Ponia Bolton šiuo atžvilgiu labai pagelbėjo.

Tiesa, Klifordas vis tiek pageidavo, kaip įpratęs, vakarais draugiškai pasišnekučiuoti su Koni arba drauge garsiai paskaityti kokią knygą, bet dabar ji patvarkė taip, kad Ponia Bolton, atėjusi dešimtą, tuos užsiėmimus nutraukdavo ir ji galėdavo lipti į savo kambarį mėgautis vienatve.

Ponia Bolton valgydavo drauge su ekonomė, šios kambaryje, kadangi juodvi neblogai sutardavo. Net keista, kaip staiga priartėjo tarnų kambariai – iki pat šeimininko kabineto. Anksčiau jų būta daug nuošaliau. Ekonomė Bets kartais ateidavo į Bolton kambarį, ir Koni girdėdavo prislopintus jų balsus. Netgi kai ji su Klifordu vienodu sėdėdavo svetainėje, iš išorės tartum prasismelkdavo prastuomenės pasaulio dvelksmas. Štai kaip pasikeitė Regbis nuo vieno žmogaus atvykimo.

Ir Koni jautėsi atsipalaidavusi, tarsi atsidūrusi kitame pasaulyje; ji ėmė kvėpuoti visa krūtine. Ir vis dėlto buvo baugu, kad dar nemaža galbūt net gyvybiškai svarbių jos šaknų yra susipynusios su Klifordo. Šiaip ar taip, ji lengviau atsikvėpė – prasideda naujas gyvenimo tarpsnis.



## Aštuntas skyrius

Ponia Bolton ir į Koni žvelgė globėjiška akim, pasirengusi suteikti jai savo moterišką ir profesinę pagalbą. Ji nuolat ragino šeimininkę išeiti pasivaikščioti, nuvažiuoti į Atveitą, pabūti gryname ore. Mat Koni buvo įjunkusi kiauras dienas sėdėti prie židinio su knyga ar siuviniu ant kelių ir beveik nekeldavo kojos iš namų.

Vieną vėjuotą dieną, tuoj po Hildos išvažiavimo, Bolton pasiūlė:

– Kodėl jums nenuėjus pasivaikščioti į mišką ir nepasirinkus geltonųjų narcizų už eigulio sodybos? Šitokia grožybe! Pasimerktumėte puokščiukę savo kambaryje, jos taip atšviežina aplinką.

Koni geraširdiškai išklausė tarmiškos slaugės šnekos. Laukiniai narcizai! Pagaliau kiek galima kalėti tarp keturių sienų. Vėl sugrižo pavasaris... „Metų laikai tolydžio keičia vienas kitą, tik mano dienos kaip viena – čia saulė teka, čia jau leidžias“.

O eigulys? Liaunas, baltalytis, kaip vienišas nematomos gėlės kuokelis! Ji visai pamiršo jį, paskendusį savo bekraščiame liūdesy. Bet kažkas sukirbėjo viduje... „Tuo pat už vartų – baltas laukas“... vadinasi, tereikia žengti pro vartus.

Ji jautėsi stipresnė, ėjo tvirčiau, be to, vėjas, tiesiog lenkęs prie žemės parke, dabar aptilo ir nebevargino. Taip norėjosi užmiršti, užmiršti visą pasaulį, visus žmones su jų kokčiais yrančiais kūnais. „... jums reikia atgimti iš aukštybės“\*. „... todėl aš jį prikelsiu pasutinę dieną“\*\*. „... jei kviečio grūdas nekris į žemę ir neapmirs, jis pasiliks vienas, o jei apmirs, jis duos gausų vaisių“\*\*\*. Ir kai krokas išdygs, aš drauge su juo stiebsiuos į saulę! Šios ir kitos frazės skriejo jos galvoje, genamos kovo vėjo.

Vėjo gūšiai atnešdavo neįprastai ryškius saulės blyksnius ir pamiškėje po plikomis lazdynų šakomis geltonuojančios skaisčiažiedės ugniažolės liepsnote liepsnojo. Miškas stovėjo ramus, tikriau aprimęs,

---

\* Evangelija pagal Joną, 3, 7.

\*\* Evangelija pagal Joną, 6, 40.

\*\*\* Evangelija pagal Joną, 12, 24.

tik kartkartėmis praūždavo koks šuoras, kryžmindamas saulės spindulius. Pirmosios plukės jau buvo nužydėjusios, ir visas miškas baltavo nuo daugybės anemonių, apibirusių bundančią žemę. „Ir pabalo žemė nuo tavo kvėpavimo“. Tačiau šiuokart kvėpuota Persefonės. Žvarbų rytą ji išlindo iš pragaro gelmių. Vėjas alsavo šalčiu virš galvos, atsimušdamas į susipynusias medžių šakas. Jis, kaip ir Absalomas\*, įstrigo ir stengėsi ištrūkti laisvėn. Kokios sužvarbusios atrodė anemonės, linguojančios savo baltais nuogais petukais, kyšančiais iš žalių krinolinų! Bet joms nė motais! O štai ir pirmosios raktažolės, irgi palei taką, beskleidžiančios savo gelsvus pumpurėlius.

Vėjas kaukė ir šniokštė aukštai virš galvos ir tik šaltos srovės pasiekdavo apačią. Miškas keistai jaudino Koni, jos skruostai skaisčiai sužydo, mėlynos akys žiburiavo. Ji ėjo iš lėto, skindama raktažoles ir pirmąsias žibutes, kurios kvėpėjo gaiva ir šalčiu. Gaiva ir šalčiu! Giliai susimąščiusi Koni miglino per mišką.

Staiga miškas baigėsi ir atsivėrė laukymė, kurioje stovėjo mūrinis daiktai apsamanojęs namas. Jis buvo rausvas kaip grybo apačia ir tartum išilęs nuo saulės. Prie pat prieangio gelsvai žydėjo jazmino krūmas. Durys buvo uždarytos. Aplink tyku – kaminas nerūksta, ir šuns negirdėti.

Ji atsargiai apėjo namą, už kurio šlaitas kilo aukštytyn. Ji juk turi dingstį – nori pasigrožėti narcizais.

O štai ir jie, trumputukais koteliais, plevena, šiugžda lapeliai, virpėdami nuo šalčio, tokie skaisčius ir tartum gyvi, vis gręžioja, slepia savo veidelius nuo vėjo.

Sakytum iš nevilties purtosi saulėti skivytuoti jų kūneliai, o iš tikrųjų gal visai ne, gal jiems patinka, kai vėjas juos taršo.

Konstancija atsisėdo atsirėmusi nugara į pušelę. Toji palinko nuo jos svorio ir atsitiesė – stipri ir stangri, kupina neįspėjamos gyvybės. Ji gyvena ir stiebiasi į saulę! Koni sėdėjo žiūrėdama, kaip saulė auksina narcizų galvutes, rankomis ir keliais jausdama jos šilumą. Retsykiais net užuosdavo švelnų, sakais dvelkiantį gėlių aromatą. Ramybė ir vienatvė sužadino mintis apie tai, kad ji vėl sugrįžo į savo

---

\* Antroji Karalių knyga, 18, 9. „... Atsitiko gi, kad Absalomas, sėdėdamas ant asilėno, sutiko Dovydo tarnus, o asilėnui palindus po išsiskėtusiu ažuolu, jo galva įkliuvo tarp ažuolo šakų ir, jam pasikorus tarp dangaus ir žemės, asilėnas, ant kurio jis sėdėjo, nuėjo iš po jo“.

nuosavo likimo vagą. Anksčiau ji buvo tartum valtis, pririšta prie kranto, kurią bangos daužė ir blaškė į visus šonus. Dabar ji laisva, ir srovė ją neša priekin.

Saulė atvėso. Atsidūrę pavėsyje narcizai tyliai nunarino galvutes. Taip jie ir stovės iki vakaro ir visą šaltą naktį. Bet kiek stiprybės slypi jų trapume!

Koni pasidarė šalta ir ji atsistojo. Nusiskabė kelis narcizus ir pasuko atgal. Ji nemėgo skinti gėlių, bet norėjosi parsinešti kokį žiedelį. Vėl reikia grįžti į Regbį ir pasilikti tarp jo sienų, storų nepakenčiamų sienų! Sienos! Vis sienos! Bet kur kitur pasislėpsi nuo tokio vėjo.

Kai ji grįžo namo, Klifordas paklausė:

– Kur buvai?

– Po mišką vaikščiojau! Pažiūrėk, kokie žavūs narcizai! Nesitiki, kad jie būtų galėję išaugti iš žemės!

– Ne tiktai, taip pat iš oro ir iš saulės.

– Tačiau pradėti žemėje, – atkirto ji ir net pati nustebo.

Kitą dieną po pietų ji vėl patraukė į mišką. Platus, aukštyt žemyn per maumedyną vingiuojantis takas atvedė ją prie šaltinio, vadinamo Jono paversmiu. Šitoje kalvos atšlaitėje buvo vėsu ir maumedžių paunksnėje nebuvo matyti nė vieno žiedelio. Mažas ledinis šaltinėlis tyliai čiurlendamas tryško iš duobelės, dailiai apdėtos raudonais ir baltais akmenukais. Ledinis, tyras, stebuklingas vanduo! Tai naujasis eigulys bus apdėjęs jį akmenukais. Vos girdimai gurga vanduo, plona srovele srūdama žemyn. Jo kliuksėjimas tarsi varpelių tilindžiavimas prasimuša net pro šniokštimą maumedžių, plikomis ir pasišiaususiomis it vilko plaukai šakomis temdančių atšlaite.

Čia niūroka, šalta ir drėgna. Pasisemti vandens prie šaltinio žmonės ėjo ne vieną šimtą metų. Dabar jau nebeina. Užžėlė aplinkui ištryptas žemės plotelis, pasidarė nyku.

Koni atsistojo ir iš lėto patraukė namų link. Staiga dešinėje išgirdo kažką tuksint ir sustojo pasiklausyti. Ar čia genys, ar kas plaktuku kala? Ne, vis dėlto plaktukas!

Ji ėjo toliau įsiklausydama. Paskui pastebėjo takelį tarp dviejų pušų – tarsi niekur nevedantį. Bet kažkas jai pakuždėjo, kad juo vaikščiojama. Ji ryžtingai pasuko tenai ir prasibrovusi pro jaunų papurusių pušų miškelį atsidūrė sename ažuolyne. Einant taku tolyn, tuksenimas aidėjo vis garsiau ošiančio miško tyloje, nes medžiai netgi ošdami skleidžia tylą.

Netikėtai prieš ją atsivėrė jauki pievutė, kurioje stovėjo netašytų rąstų trobelė. Koni niekad čia nebuvo buvusi! Matyt, šioje nuokampioje vietoje auginami fazanai. Melorsas vienmarškinis priklaupęs kažką kalė. Šuva lodamas puolė artyn, ir eigulys staiga pakėlė galvą ir pamatė ją. Jis atrodė sunerimęs.

Linkstančiomis kojomis Koni žengė prie jo. Eigulys atsistojo ir tylomis linktelėjo galvą. Koni išbrovimas jį suerzino – savo vienvatvę jis vertino kaip vienintelę laisvę gyvenime.

– Niekaip negalėjau suprasti, kas čia stuksi, – pasakė ji dusdama ir kone alpdama. Tiesus jo žvilgsnis ją baugino.

– Šį tą prociavoju – narvus paukščiams darau, – vietine šnekta paaiškino jis.

Ji nesumoję, ką atsakyti, be to, silpnumas vis nepraejo.

– Norėčiau truputį pasėdėti, – tarė ji.

– Užeikit čia ir pasėdėkit, – pasakė jis ir pasuko prie trobelės, pakeliui spardydamas koja skiedras ir kitokias šiukšles. Viduje pristūmė jai grubiai sukaltą lazdyno kėdę.

– Gal pečių užkurt? – pasiūlė jis kažkodėl dar vis kaimietiška tarne.

– Ačiū, nesivarginkit, – atsakė ji.

Ir nejučia žvilgtelėjo į savo rankas: jos buvo pamėlynavusios. Jis mikliai įmetė kelis maumedžio stagarus į nedidelį iš plytų sumūrytą židinuoką kampe, ir po akimirksnio geltoni liepsnos liežuviai pašoko aukštyn į dūmtraukį. Padaręs vietos prie pat ugnies, eigulys pasiūlė:

– Sėskit čia, apšilsit.

Ji persėdo. Kažkodėl negalėjo atsispirti valdingai globėjiškam jo tonui. Prikūsi prie ugnies, šildė sugrubusius pirštus, vis įmesdama į židinį kokią malką, o eigulys lauke kalė toliau. Ji nelabai norėjo sėdėti įsispraudusi į kampa prie ugniakuro. Daug mieliau būtų įsitaisiusi kur prie durų, kad galėtų stebėti jį, bet juk nedera paniekinti šeimininko rūpinimosi.

Trobelė buvo gana jaukiai įrengta: sienos apkaltos nedažytais lentomis, viduryje – rankų darbo stalas, taburetė, dailidės varstotas, didelė įrankių dėžė, įvairiausi įnagai, naujos lentos, vyns. Ant sienos kabėjo kirvis, kaltas, spąstai, kažko prikimšti maišai, jo lietiškalis. Langų čia nebuvo, šviesa sklido pro atviras duris.

Ji įsiklausė: ne itin linksmai tuksena eigulio plaktukas. Matyt, jam apmaudu. Juk pasikėsinta į jo vienvatvę. Ir kas tai padarė! Moteris! Jis

jau prisiragavęs visko tiek, kad turėjo vienintelį troškimą – būti vienas. Ir štai, pasirodo, jis negali to turėti: jis yra samdomas darbininkas, o šitie žmonės – jo šeimnininkai.

O labiausiai jis nenorėjo daugiau bendrauti su moterimi. Jį kaustė baimė – per daug didelę žaizdą buvo palikęs toks bendravimas. Jeigu jis negalės būti vienas, jeigu jo nepaliks ramybėje – tuomet galas. Jis buvo atsirbojęs nuo viso pasaulio. Paskutinė jo priebėga buvo miškas, čia jis norėjo pasislėpti.

Koni sušilo prie židinio, kuris, nuolat pakurstomas, įsiliepsnojo taip, kad pasidarė net per karšta. Tada persėdo į tarpdurį – iš čia buvo matyti, kaip dirba eigulys. Atrodė, kad jis nemato jos, bet žvilgsnį jautė. Tačiau lyg niekur nieko susikaupęs triūsė toliau, o rudžius šuo tupėjo pasibrukęs uodegą ir budriai dairėsi aplink.

Liekno kūno judesiai ramūs ir vikrūs – štai narvas ir baigtas. Eigulys apvertė jį, patikrino dureles ir atidėjo į šalį. Paskui atsistojo, nuėjęs pasiėmė seną narvą ir pasistatė jį ant tos pačios trinkos, kur dirbo. Pabandė virbus – kai kurie lūžinėjo tarp pirštų. Jis ėmė traukyti vinis. Paskui apvertė narvą ir susimąstė. Atrodė, kad jis nė nenujaučia šalia esant moterį.

O Koni nenuleido nuo jo akių. Drabužiai nepaslėpė jo atsajumo ir vienišumo, kurį jinais išžiūrėjo, kai matė jį pusnuogi: vienišas kaip žvėris ir įnikęs į savo darbą, bet sykiu paskendęs mintyse, kaip būna, kai siela vengia, bodisi bet kokio bendravimo. Net ir dabar jis ramiai ir kantriai stengiasi atsitolinti nuo jos. Tačiau ši ramybė ir begalinė kantrybė sklido iš žmogaus, kuris iš prigimties nekantrus ir aistringas – ir tai Koni pajuto visu kūnu. Galvos palenkimas, greiti ir ramūs rankų judesiai, jaudinantis liekno stuomens išlinkimas – viskas bylojo kantrybę ir užsislendimą. Ji pajuto, kad jo gyvenimo skriauda daug gilesnė ir skaudesnė negu jos, daug gilesnė ir skaudesnė, o gal net ir nebepataisoma. Ir jos pačios bėdos išsyk sumenko, o atsakomybės našta tartum ir visai nebeslėgė.

Taip ji ir sėdėjo tarpduryje lyg sapnuodama, nebejausdama nei laiko, nei kas dedasi aplinkui. Svajos buvo nunešusios ją taip toli, kad ji nepastebėjo staigaus Melorso žvilgsnio. Visiškai nurimusiam jos veide jis įskaitė laukimą. Taip, tai laukimas. Plonytis ugnies liežuvėlis staigiai nutvilkė jam strėnas ties pačiu stuburkauliu ir jis vos nesudejavo balsu. Jis negalėjo nė pagalvoti apie joki artimesnį bendravimą, vien ta mintis kėlė jam mirtiną siaubą ir pasišlykštėjimą.

Kad tik ji greičiau išeitų ir paliktų jį vieną! Jis bijojo, kad ji neprimestų jam savo valios, savo moteriškos valios, bijojo šiuolaikinės moters užsispyrimo. O dar labiau bijojo jos šalto, aristokratiško įžūlumo daryti tai, kas patinka. Juk, šiaip ar anaip, jis tėra samdinys. Jos buvimas čia kėlė jam apmaudą.

Staiga Koni atsipeikėjo ir sutrikusi atsistojo. Diena jau slinko vakarop, bet ji niekaip negalėjo prisiversti išeiti. Ji priėjo prie eigučio. Šis iškart atsistojo įdėmiai žvelgdamas į ją. Pavargęs jo veidas buvo sustingęs ir bereikšmis.

– Čia taip gera, taip ramu, – prabilo jinai. – Niekada anksčiau nesu čia buvusi.

– Nejau?

– Ko gero, ateisiu dažniau čia pasėdėti.

– Kodėl ne.

– Ar jūs užrakinote duris išeidamas?

– Taip, jūsų mylista.

– Gal ir man duotumėt raktą, kad aš galėčiau kartais užsukti?

Turite antrą raktą?

– Musėt neturiu, – vėl tarmiškai atsakė jis. Koni sumišo. Jis tyčia ją erzina. Po galais, bene jis trobelės šeimininkas?

– Ar nebūtų galima padaryti antro rakto? – paklausė ji įtaikiu balsu, kuriame buvo justas moteriškas užsispyrimas pasiekti savo.

– Antro! – pakartojo eigučys ir pervėrė ją piktu, tūžmingu žvilgsniu.

– Taip, tokio paties, – paraudusi atrėmė Koni.

– Gal verčiau paklauskit pono? – gynėsi eigučys.

– Teisybė! Jis tikrai gali turėti antrą raktą. O jeigu ne, tai paimsime tą, kurį jūs turite, ir pasidarysime naują. Manau, kad tai neužtruks daugiau kaip porą dienų. Tiek laiko jūs turbūt galėsite pakentėti.

– Kažin kaip čia bus. Nežinau, kad kas apylinkėje mokėtų raktus dirbti.

Koni plykstelėjo iš pykčio.

– Gerai! Pažiūrėsim.

– Tamstos valia!

Jųdviejų akys susitiko. Jo žvilgsnis buvo labai nemalonus: šaltas, dygus, kupinas paniekos ir bejėgiškumo. Jos – degantis ryžtu.

Vis dėlto jai suspaudė širdį – kaip jis ėmė jos neapkęsti, kai ji pamynė jo valią! Ir kokia neviltsi jį apėmusi!

– Sudie!

– Sudie, jūsų mylista! – jis linktelėjo ir staigiai nosisuko. Ji pažadino jo širdyje jau beveik užgesusią žvėrišką neapykantą – neapykantą moters savivalei. Tačiau jis ničnieko negalėjo padaryti. Tą Melorsas puikiai žinojo!

Koni taip pat įsiutino vyriškio užsispyrimas. Nieko sau tarnas! Ir ji paniurusi nužingsniavo namo.

Bolton sėdėjo ant kalvos po senu bukmedžiu ir laukė jos.

– Aš jau buvau pradėjusi nerimauti, jūsų šviesybe, – džiaugsmingai pasitiko ją slaugė.

– Ar aš kur nors pavėlavau? – paklausė Koni.

– Ne, kodėl... tik serui Klifordui seniai metas gerti arbatą.

– O kodėl gi jūs nepadavėte jam?

– Aš nemanau, kad man derėtų sėdėti prie ponų stalo. Kažin ar serui Klifordui tai patiktų, jūsų šviesybe.

– Nesuprantu, kodėl turėtų nepatikti, – atšovė Koni.

Ji nuėjo į Klifordo kabinetą. Ant padėklo žvilgėjo senovinis varinis virdulys.

– Ar aš pavėlavau, Klifordai? – paklausė ir padėjusi ant stalo gėles paėmė arbatžolių dėžutę. Ji tebebuvo su šaliu ir skrybėlaite. – Nepyk. Bet kodėl neleidai poniai Bolton paruošti tau arbatos?

– Man tokia mintis ir į galvą nebuvo atėjusi, – kandžiai atkirto jis. – Nelabai galiu įsivaizduoti ją prie stalo.

– Nejau mūsų arbatinukas tokia šventenybė, kad jai nevalia prie jo prisiliesti?

Jis smalsiai žvilgtelėjo į ją.

– Ką tu veikei visą popietę?

– Vaikštinėjau ir ilsėjaisi vienoje pašiūrėje. Žinai, ant didžiojo bugienio dar yra uogų.

Ji nusitraukė šalį ir su skrybėle atsisėdo plikyti arbatos. Skrebučiai, ko gero, jau bus sukietėję. Uždengusi arbatinuką dėkleliu, ji atsistojo paimti vazelės. Vargšės žibuoklės jau buvo nuleipusios, stamantrūs stiebeliai suglebę.

– Atsigaus, – tarė ji statydama vazelę priešais Klifordą, kad jis galėtų užuosti.

– Švelnumu Junonos vokams jos prilįgsta, – padeklamavo jis.

– Bent jau su žibuoklėmis tikrai nepalyginsi, – tarė ji. – Tie elžbietiečiai tikri trumparegiai.

Ji įpylė jam arbatos.

– Kaip manai, ar nėra antro rakto tos trobelės prie Jono paversmio, kur veisiami fazanai? – paklausė ji.

– Turėtų būti, o ką?

– Aš šiandien atsitiktinai ten užėjau – niekad nebuvau buvusi. Nuostabi vietelė. Kodėl negalėčiau ten kartais užsukti pasėdėti?

– Ar Melorsas buvo?

– Taip! Dėl to aš ten ir pakliuvau. Išgirdau jį kalant. Man pasirodė, kad jam visai nepatiko mano įsibrovimas. O kai pasiteiravau apie antrą raktą, kone šiurkščiai atrėžė.

– Ką būtent?

– Nieko ypatinga, tik išraiška buvo šiaip sau. O apie raktus jis nieko nežinaš.

– Gal ir bus koks tėvo kabinete. Visi raktai tenai. Betsas juos atskiria. Paprašysiu, kad paieškotų.

– Būk malonus.

– Tai sakai, Melorsas šiurkščiai kalbėjo?

– Ne, nieko tokio jis nepasakė! Bet jam aiškiai nepatiko, kad aš šeimininkauju jo valdose.

– Ko gero.

– Ir vis dėlto nesuprantu, kodėl jis turėtų būti nepatenkintas. Pagaliau juk tai ne jo namai. Ta buveinė visai ne jo nuosavybė. Kodėl negaliu ten užsukti, jeigu man norisi?

– Žinoma, gali, – sutiko Klifordas. – Tas vyrukas per daug pučiasi.

– Tu taip manai?

– Be jokios abejonės! Manosi esąs kažkoks ypatingas. Matai, kai jam gyvenimas su žmona nesusiklostė, stojo karinèn tarnybon ir, rodos, tūkstantis devyni šimtai penkioliktai metais buvo išsiųstas į Indiją. Kurį laiką tarnavo Egipte kavalerijos pulko kalviu. Visą laiką dirbo su žirgais – puikiai juos pažino. Paskui kažkoks pulkininkas iš Indijos jį nusižiūrėjo ir suteikė jam leitenanto laipsnį. Taip, padarė karininku. Vėliau, kiek žinau, jis grįžo kartu su savo pulkininku į Indiją, kažkur į šiaurės vakarų pasienį. Tenai susirgo, gavo pensiją. Tačiau, matyt, išbuvo kariuomenėje iki pat pernai metų. Natūralu, kad tokiam žmogui kartais sunku grįžti į savo luomą. Kartais gali nesusivaldyti. Bet, kiek žinau, savo pareigas jis atlieka gerai. Na, o karininkiškų Melorso įpročių aš, suprantama, netoleruosiu.

– Kaip jie galėjo duoti jam karininko laipsnį, jeigu jis kalba kaip Derbišyro kaimietis?

– Ne... Jam kartais užėina. Kalba jis puikiai – lyginant su jo luomo žmonėmis. Gal jis nusprendė, kad jeigu vėl atsidūrė žemesnėje padėtyje, tai atitinkamai ir kalbės.

– Kodėl tu man anksčiau viso to nepapasakojai?

– Žinai, aš bodžiuosi tokiomis nutikimais. Jie griaua nusistovėjusią gyvenimo tvarką. Paskui žmogui šimtus kartų tenka dėl to apgailestauti.

Koni mintyse sutiko. Kokia nauda iš tokių nepatenkintų ir niekur nebepritampančių žmonių?

Klifordas taip pat susigundė gražiu oru – nusprendė pavažiuoti į mišką. Pūtė šaltas, bet neįkyrus vėjas, o saulė buvo šilta ir viską perimanti kaip pati gyvybė.

– Nuostabu, – pasakė Koni, – bet tokią tikrai puikią pavasario dieną tartum atgyji. Dažniausiai netgi oras čia atrodo apmiręs. Žmonės naikina patį orą.

– Manai, čia žmonių darbas? – paklausė jis.

– Taip. Jie visi iškvepia tokius kamuolius nuobodulio, nepasitenkinimo ir pykčio, kad oras nebetenka gyvybės. Esu tuo visiškai tikra.

– O gal tam tikros atmosferos ypatybės silpnina žmonių gyvastį? – paklausė jis.

– Ne, visatą teršia žmogus, – atšovė ji.

– Ir kerta šaką, ant kurios sėdi, – pridūrė Klifordas.

Vežimėlis sunkiai burgzdamas riedėjo miško taku. Nuo lazdynų šakos karojo šviesiai geltoni žirginiai, saulėtose atšlaitėse žydėjo plukės, plačiai išskleidusios žiedlapius, tartum džiaugsmingai sveikindamos gyvenimą – taip pat džiaugsmingai kaip kadais, kai ir žmonės džiūgavo kartu su jomis. Jos kvepėjo obelių žiedais. Koni nuskynė keletą Klifordui.

Jis paėmė gėles ir susidomėjęs pradėjo apžiūrinėti.

– „Ramybės nuotaka nesutepta“, – pacitavo jis. – Gėlėms šie žodžiai tinka kur kas labiau negu graikiškoms vazoms.

– Koks klaidus pasakymas „nesutepta“! – pasipiktino ji. – Tik žmonės geba viską sutepti.

– Na, kažin, kažin... o kaipgi sraigės ir kitokie gyviai? – suabejojo jis.

– Netgi sraigės tik ryja viską, bet negadina, ir bitės taip pat.

Ji supyko ant Klifordo, kam jis viską tuoj verčia žodžiais. Žibuoklės jam – Junonos vokai, o plukės – nesuteptos nuotakos. Kokie

atgrasūs tie žodžiai, jie nuolat spraudžiasi priekin ir temdo jai akis: būtent jie ir sutepa viską, tie gatavi žodžiai ir frazės, iščiulpiantys syvus iš visko, kas gyva.

Pasivaikščiojimas su Klifordu nebuvo labai sėkmingas. Tarp jų kilo įtampa, kurios abu dėjosi nepastebį, tačiau dėl to ji nė kiek nemažėjo. Staiga visa savo moteriško instinkto jėga ji ėmė stumti jį šalin nuo savęs. Jai norėjosi išsivaduoti nuo jo, ypač nuo jo sąmonės, žodžių, nesveikai perdėto savo asmens sureikšminimo, nesibaigiančio kasdieninio mėgavimosi savim ir savo žodžiais.

Vėl prasidėjo lietūs. Bet po dienos kitos Koni vis tiek išsirengė pasivaikščioti į mišką. Ir nudrožė tiesiai į trobelę. Dulksnojo, bet oras buvo nešaltas, ir miškas pro lietaus uždangą atrodė tylus ir susimąstęs.

Štai ir laukymė. Tuščia! Trobelės durys užrakintos. Koni atsisėdo ant rąstinio priebučio laiptelių ir susigūžė, kad ilgiau išlaikytų šilumą. Taip ji sėdėjo klausydamasi, kaip lyja lietus, kaip tylutėliai šnara ir šiurena krisdami lašai, kaip dūsauja medžių viršūnėse vėjas, nors jo lyg ir nėra. Ją supo seni galingi ažuolai, pilkais, nuo lietaus patamsėjusiais kamienais, apvalūs ir pilni gyvybės, nevaržomai išskėtę šakas. Žemė tebebuvo plika, tik kur ne kur stiebėsi plukių žiedeliai, į akį krito putino krūmai ir rausvi susiraizgę gervuogynai. Pernykščius paparčius kone visai užgožė žali plukių lapeliai. Ko gero, tai vienas iš dar nesuteptų kampelių. Nesuteptų! Visas pasaulis suteptas.

Yra dalykų, kurių neišmanoma sutepti. Kad ir dėželės sardinių. Niekaip nesutepsi uždarytų sardinių. Daug yra tokių moterų ir vyrų! Bet žemė!..

Lietus aprimo. Ažuolyne pasidarė šviesiau. Koni norėjo eiti, bet negalėjo atsistoti. Ji jau sustiro nuo šalčio, bet vidinis stingdantis apmaudas laikė surakinę sąnarius ir neleido nė pakrutėti.

Sutepta! Ji sutepta, nors niekas jos tiesiogiai neprievartavo. Tai buvo prievartavimas negyvais žodžiais, kurie žemina, ir negyvomis mintimis, kurios temdo protą.

Pribėgo rudas šuva, bet nelėjo, tik suvizgino šlapią it sulipusi plunksna uodegą. Iš paskos jam pasirodė vyriškis blizgančia nuo lietaus vaškytine striuke, kokias dėvi vairuotojai. Pamatęs ją, jis raustelėjo. Nors greito žingsnio ir nesulėtino, bet visas įsitempė. Jis atsistojo ir stovėjo sausame plotelyje po priebučio stogu. Jisai tylomis linktelėjo ir žingsniavo tiesiai į ją. Koni pasitraukė į šalį.

– Aš išeinu, – pasakė ji.

– Laukėt, kol atrakinsiu? – paklausė jis žiūrėdamas ne į ją, bet į trobelę.

– Ne, aš tik pasėdėjau truputį pastogėje, – ramiai ir oriai atsakė ji. Jis žvilgtelėjo į ją. Ji atrodė sušalus.

– Musėt nesuradot antro rakto? – paklausė jis.

– Ne, bet tai nesvarbu. Čia prieangyje sausa. Sudie!

Kaip ją erzino tarmiška jo šneka!

Jis įdėmiai pažvelgė į ją, paskui pasikėlęs striukę įkišo ranką kelnių kišenėn ir ištraukė trobelės raktą.

– Kad norit, imkit raktą, o aš kur kitur paukštiną pasidarysiu.

– Ką tai reiškia?

– Sakau tamstai, rasiu vietą, kur fazanus auginti. Nesimaišysiu po kojų.

Ji spoksojo į jį, stengdamasi suvokti jo kaimietišką vogravimą.

– Kodėl jūs nekalbate normalia anglų kalba? – šaltai paklausė ji.

– Ar aš? Maniau, kad aš gerai šneku.

Koni tylėjo apimta pykčio.

– Jeigu reikia, pasiimkit, o jeigu norit, palaukim iki rytojaus – aš čia šiukšles aprinksiu. Ar gerai bus?

Koni ne juokais supyko.

– Man nereikia jūsų rakto, – atšovė ji. – Ir visai nenoriu, kad jūs išsikraustytumėt iš savo paties trobelės. Aš neketinu varyti jūsų lauk, meldžiamasis. Man tik retkarčiais, kaip kad šiandien, norisi čia pasėdėti. Prieangyje visai neblogai, tad pakaks apie tai.

Jis dėbtelėjo į ją, ir mėlynos jo akys pašaipiai sublizgo.

– Kodėl, man visai nieko, kad tamsta ateini, – pradėjo jis tarmiškai retuoti. – Imkit raktą ir naudokitės viskuo. Tik šituo čėsu labai darbais apsvirtęs, negaliu nė atsitraukt nuo paukščių. Žiemą čia beveik nebūnu, tik pavasarį turiu fazanus dabot. Jūsų mylista musėt nenorės, kad aš baladočiaus ir rodyčiaus po akim.

Koni klausės nejučia stebėdamasi.

– Kodėl jūs manote, kad man trukdysit? – paklausė ji.

Eigulys susidomėjęs pažvelgė į ją.

– Man pačiam klapatas, – pasakė jis trumpai, bet svariai.

Ji nukaito.

– Ką gi! – apsisprendė pagaliau. – Nekliudysiu jums. Nors mielai būčiau pasižiūrėjusi, kaip jūs triūsiate su paukščiais. Bet jeigu manote,

kad aš jums trukdysiu, tai pasistengsiu neįkyrėti, būkite ramus. Juk jūs tarnaujate Klifordui, o ne man.

Paskutinis sakinys nuskambėjo keistai, nors ji nesuvokė kodėl ir nusprendė nesukti sau dėl to galvos.

– Ne, trobelė tamstos. Kada tik ir kiek tik jūsų mylista norit. O mane per savaitę galite iš čia išvaryti. Reikia tik...

– Reikia ko?

– Reikia tik tamstai panorėti, kad aš nesimaišyčiau po kojų, kai būsit čia.

– Bet kodėl? – piktai paklausė ji. – Juk jūs kultūringas žmogus. Nejaugi manot, kad aš turėčiau jūsų bijoti? Kodėl išvis turėčiau paisyti jūsų buvimo? Kodėl man tai turi rūpėti?

Jis žvilgtelėjo į ją dygiu žvilgsniu.

– Tamstai neturi rūpėt, visai neturi rūpėt, – pasakė jis.

– Tai kas tuomet kliudo? – paklausė ji.

– Liepsit padaryti jums antrą rakta?

– Ne, dėkui! Nereikia.

– Aš vis dėlto padarysiu. Tegu bus du.

– Jūsų tonas man atrodo įžūlus, – tarė ji paraudusi ir sunkiai kvėpuodama iš susijaudinimo.

– Ne, ne, – skubiai atsakė jis. – Nekalbėkit taip! Jokiu būdu! Aš visai nenorėjau nieko pasakyti! Tik pamislinau, jeigu ponias nori čia vaikščiot, tai man reiks visai išeit ir bus daug klapato. Bet jeigu jūsų mylista į mane nežiūrės, tai... juk trobelė pono Klifordo, ir viskas bus, kaip ponias labiau patiks, o į mane nė nežiūrėkit, aš čia po truputį krapštinėsiuos.

Koni ėjo namo visiškai sutrikusi. Niekaip nesuprato, ar eigulys iš jos pasijuokė ir mirtinai įžeidė, ar iš tiesų kalbėjo, ką galvoja: neva jis supratęs, kad ji ketinusi jį išvaryti. Jai net tokia mintis į galvą nebuvo atėjusi! Pamanykit, koks svarbus asmuo! Yra čia į ką žiūrėti!

Ji ėjo dorai nesupaisydama nei savo minčių, nei jausmų.

## Devintas skyrius

Koni net nustebo, staiga pajutusi Klifordui priešiškumą. Maža to, jai ėmė atrodyti, kad visą laiką jo nemėgo. Ne niekino ar nekenė – jausmas nebuvo toks stiprus, – tiesiog jis jai buvo fiziškai atgrasus. Jai toptelėjo, jog ir ištekėjo už jo todėl, kad bjaurėjosi. Bet iš tikrųjų, žinoma, ją patraukė ir suviliojo jo protas. Tam tikra prasme jis buvo jos mokytojas, pranokstantis ją visais atžvilgiais.

Dabar, kai susižavėjimas jo protu išblėso ir dingo be pėdsako, ji jautė tiktai pasibjaurėjimą. Tas jausmas kilo iš pačių sielos gelmių, ir ji tik dabar suvokė, kaip jis nuodijo jai gyvenimą.

Ji jautėsi bejėgė ir vieniša. Kad kas nors ateitų ir padėtų jai. Bet niekas visame pasaulyje negali jos išgelbėti. Žmonija yra pasibaisėtina, nes prarado sveiką protą. Civilizuota visuomenė išprotėjo. Pinigai ir vadinamoji meilė – dvi didžiausios jos manijos. Pinigų manija – nepalyginamai stipresnė. Individas bando įsitvirtinti, pamišėliškai siekdamas pinigų ir meilės. Kad ir Mikaelis! Jo gyvenimas ir veikla – gryna beprotybė. Ir jo meilė – taip pat beprotybė.

Klifordas niekuo ne geresnis. Ko verti jo plepalai! Ko verta visa jo rašliava! Noras žūt būt prasisiekti! Juk tai tikrų tikriausias pamišimas! Ir kasmet vis blogiau – išties manija.

Baimė sekino Koni. Gerai dar, kad Klifordas paleido ją iš savo gniaužtų ir priprato prie Bolton. Pats jis to nesuvokė. Dažniausiai beprotybės laipsnį byloja tai, kiek žmogus ko nesuvokia, kur link nusitęsia jo sąmonės dykumos.

Ponia Bolton – puiki daugeliu atžvilgių. Bet ir ją apsėdusi šiuolaikinės moters manija – nepasotinamas noras valdyti ir laikyti palenkus kitus savo valiai. Nors pati įsivaizduoja, kad atsidėjusi tarnauja artimui ir gyvena dėl kitų. Klifordas sužavėjo ją tuo, kad visada ar bent jau gana dažnai paversdavo niekais jos bandymus įsakinėti, instinktyviai užbėgdamas jai už akių. Jis mokėjo subtiliau, tvirčiau vadovauti negu ji. Tuo jis labiausiai ją pakerejo.

Galbūt tuo jis pakerejo ir Koni.

– Ar ne puiki dienele? – švelniu, įtaigiu balsu vinguriavo Bolton.  
– Šiandien jums būtų visai ne pro šalį pasivėžinti, sere Klifordai, saulutė taip gražiai šviečia.

– Jūs taip manot? Būkit maloni paduoti man tą knygą – geltonu viršeliu. O hiacintus, manyčiau, reikia išnešti iš kambario.

– Kodėl? Jie tokie gražūs! – nutęsė ji. – O kvapas tiesiog neapsakomas.

– Kvapas kaip tik man ir nepatinka, – atsakė jis. – Laidotuvėmis atsiduoda.

– Tikrai? – šuktelėjo ji nustebusi ir šiek tiek išižeidusi, bet vis tiek susižavėjusi. Ji tučtuoju išnešė hiacintus – toks ypatingas Klifordo išrankumas padarė jai išpūdį.

– Ar man jus širyt nuskusti, ar pats norėsite? – būdavo, klausia ji vienodai švelniu, rūpestingu, nuolankiu ir drauge valdingu balsu.

– Nežinau. Šiek tiek luktelėkit. Kai nuspręsiu, paskambinsi.

– Gerai, sere Klifordai! – itin romiai ir įtaikiai sako ji ir tyliai pasišalina. Tačiau kiekvienas jo atsisakymas tik suteikia daugiau jėgų, sustiprina jos valią.

Kai po kurio laiko jis paskambina, ji pasirodo nedelsdama.

– Širyt verčiau jūs mane nuskuskit, – sako jis.

Jos širdis suspurda iš džiaugsmo.

– Gerai, sere Klifordai, – angelo balseliu atsako ji.

Ji buvo švelniarankė, graškščių ir net lėtokų judesių ir viską darė labai vikriai. Iš pradžių Klifordas negalėjo pakęsti, kai ji prisiliesdavo pirštais jam prie veido. Bet dabar priprato ir net ėmė jausti kaskart vis didesnį malonumą. Leido jai skusti kone kasdien: tuomet jos veidas priartėja, o žvilgsnis, toks susikaupęs ir susirūpinęs, seka rankos judesius. Ilgainiui jos pirštai įsiminė visus lūpų, skruostų, smakro ir kaklo iškilumus ir įdubimus. Tai buvo išpuoselėtas, žydingas ir gražus aristokrato veidas.

Ji taip pat buvo graži – baltas, pailgas ir visiškai ramus veidas, skaisčios, bet neįžvelgiamos akys. Begaliniu savo švelnumu ir kone meile ji ėmė Klifordą į savo rankas, ir jis pamažėle pasidavė.

Dabar ji patarnavo jam kada tik prireikdavo, jis jautėsi su ja daug laisviau negu su Koni ir nesigėdijo priimti jos lipšnių paslaugų. Jai patiko prižiūrėti jį, patiko valdyti jo kūną ir tenkinti pačias intymiausias jo reikmes. Kartą ji pasakė Koni:

– Giliau pažvelgus, visi vyrai – vaikai. Kad ir tie angliakasiai – jau, rodos, toks žaliūkas, bet jeigu tik susergera – terliojies kaip su vaiku, dideliu vaiku! Tuo atžvilgiu visi vyrai vienodi!

Iš pradžių Bolton manė, kad *tikras* džentelmenas, toks kaip seras Klifordas, turi kažkuo skirtis, tad judviejų santykiuose Klifordas turėjo pirmenybę. Tačiau kai, jos pačios žodžiais tariant, pažvelgusi giliau, tai pamačiusi, kad jis toks kaip visi – vaikas suaugusio vyro kūnu. Tiesa, vaikas savotiško temperamento, puikių manierų, mokantis valdytis ir išmanantis tokius dalykus, kurie jai nė nesisapnavo ir kuriais jis vis dar gebėdavo ją įbauginti.

Kartais Koni lyg kas traukdavo už liežuvio pasakyti vyrui: „Dėl Dievo meilės, neatsiduok šitaip visas tai moteriai!“ Bet ilgainiui jai pasidarė vis tiek.

Jiedu, kaip įpratę, sėdėdavo vakarais drauge iki kokios dešimtos ir šnekučiuodavosi, kartu skaitydavo arba aptarinėdavo jo rankraščius. Tačiau andainykščio jaudulio kaip nebūta. Rankraščiai kėlė jai nuobodulį, nors ji ir toliau pareigingai juos perrašinėjo. Ilgainiui Bolton galės perimti ir šią priedermę.

Mat Koni buvo pasiūliusi slaugei išmokti spausdinti, ir toji nedvejodama kibo į darbą. Ji mokėsi labai stropiai, ir dabar Klifordas jau galėjo padiktuoti jai vieną kitą laišką. Bolton spausdindavo iš lėto, tačiau be klaidų. Sunkius žodžius ir reetsykiais pasitaikančius prancūziškus posakius jis kantriai diktudavo paraidžiui. Ji taip nuoširdžiai stengdavosi, kad Klifordas kone jautė malonumą ją mokydamas.

Dabar Koni kartais pasiskųsdavo skaudama galva ir tuoj po pietų eidavo į savo kambarį.

– Gal ponias Bolton sudarys tau draugę ir paloš su tavim kortomis, – sakydavo ji Klifordui.

– Nesirūpink, brangioji, aš rasiu ką veikti. Eik ir ilsėkis.

Vos tik ji išeidavo pro duris, jis tuoj pat skambindavo ir kviesdavosi slaugę, kad ši suloštų su juo kortomis ar net šachmatais. Jis buvo išmokęs ją visų šių žaidimų. Koni kažkodėl būdavo nemalonu žiūrėti, kaip Bolton, visa iškaitusi ir susijaudinusi kaip mokinukė, nedrąsiai paliečia karalienę ar žirgą, paskui staigiai atitraukia ranką. O Klifordas pranašiai šypsodamasis kandžiai sako:

– Reikia sakyti *J'adoubé*\*!

Jinai pakelia į jį spindinčias išsigandusias akis ir susidrovėjusi klusniai kartoja:

– *J'adoubé!*

---

\* Šiuo atveju: taisau (*pranc.*).

Taip, jis mokė ją. Ir jam tai patiko, leido pajusti savo galią. O jai buvo nepaprastai įdomu. Juk žingsnis po žingsnio ji perima dvarininkų gyvenimo stilių, visa, kas atmetus turtą sudaro aukštuomenės esmę. Tai ją be galo jaudino. Kartu ji sumaniai stengėsi priišti Klifordą prie savęs. Savo nuoširdžiu susijaudinimu ji slapta glostė jo savimeilę.

Dabar Koni pamatė Klifordą tokį, koks jis buvo iš tikrųjų: vulgaroka, gana vidutiniška ir tuščia, išlepusi kūnu. Aivi Bolton gudrybės ir guvus vadovavimas nuleidus akis buvo matyti kaip ant delno. Bet vis dėlto Koni negalėjo suprasti, kuo Klifordas ją taip jaudina. Kad būtų įsimylėjusi, to tikrai nepasakysi. Ją jaudino bendravimas su kilmingu ponu, dvarininku, žmogum, kuris rašo apsakymus ir eilėraščius ir kurio nuotraukos pasirodo laikraščiuose. Jaudino beveik kaip slapta aistra. O jos „mokymas“ taip audrino sielą ir žadino tokį atsaką, kaip joks meilės ryšys nebūtų gebėjęs. Tiesą sakant, būtent tai, kad meilė buvo neįmanoma, leido Bolton laisvai mėgautis aistra, kuri buvo visai kitokia – Bolton geidė išmanyti, išmanyti viską, ką ir jis.

Žinoma, tam tikra prasme moteriškė buvo įsimylėjusi jį – nelygu, ką mes apskritai vadiname meile. Ji atrodė tokia graži ir jaunatviška, o akys – kartais tiesiog kerinčios. Atsargūs, švelnūs judesiai buvo kupini pasitenkinimo savim, pergalingo, slapto pasitenkinimo. Ak, tas slaptas pasitenkinimas! Koni jis kėlė pasišlykštėjimą.

Nėra ko stebėtis, kad būtent ši moteris užmovė Klifordui apynasrį! Ji prisispyrusi dievino jį, visa atsiduodama tarnystei ir tenkindama visus jo norus. Nėra ko stebėtis, kad jis jautėsi pamalonintas!

Jiedu prašnekėdavo valandų valandas. Tikriausiai, šnekėdavo daugiausia Bolton. Ji išklodavo jam visas Tiveršolo kaimo paskalas. Tai būdavo ne vien paskalos. Jos pasakojimai buvo verti Gaskel, Džordž Eliot ir Mitford kartu sudėjus, tik dar pagražinti tokiomis smulkmenomis, kurias garbiosios rašytojos nutylėdavo. Tik duok jai kalbėti – išgirsi tokių gyvenimo istorijų, kad nė knygos nereikės. Ji pažinojo žmones, taip artimai ir pikantiškai mokėjo nupasakoti jų nutikimus, kad buvo miela, nors šiek tiek ir nejauku, klausytis. Iš pradžių ji nedrįso, pasak jos, „nešioti gandų“ iš Tiveršolo. Bet pradėjusi nebevaliojo sustoti. Klifordas rinko „medžiagą“, ir Bolton galėjo jos pateikti šokiai. Koni suvokė, kur slypėjo vadinamasis vyro talentas: jis mokėjo sumaniai ir tartum iš šalies pateikti paprasčiausius plepalus. Apšnekėdama ką nors, Bolton, žinoma, labai įsijausdavo – ją, galima sakyti, pagaudavo įkvėpimas. Neįtikima, kiek kaime atsitikdavo vi-

sokių dalykų ir kaip smulkiai ji viską žinojo. Jos istorijų būtų pakakę dešimtims tomų.

Koni klausydavosi jos susižavėjusi, bet paskui jai visada būdavo nesmagu. Nedera akinti nesveiko smalsumo. Nors jeigu klausysies svetimų paslapčių jausdama pagarbą ir tikrą užuojautą nuolat ko-vojančiai su savim ir kenčiančiai žmogaus sielai, nebus nieko gėdinga. Juk net ir satyra yra užuojautos forma. Ir mūsų gyvenimas teka ten, kur mus neša mūsų užuojauta. Kaip tik tuo ir svarbus mums roman- nas, jeigu jis gerai parašytas. Jis gali praturtinti ir nuplukdyti mūsų užuojautą prie dar nematytų krantų arba nukreipti ją nuo to, kas jau nebegyva. Gerai parašytas romanas gali atskleisti slapčiausias gyveni- mo kerteles, nes būtent joms, slapčiausioms mūsų juslinio gyvenimo kertelėms, reikia jautraus supratimo, kuris išplautų ir išgrynintų jas tartum potvynio vanduo.

Tačiau romanas, kaip ir paskalos, gali dirbtinai sužadinti užuojautą ar priešiškungą ir apnuodyti mūsų sąmonę. Juk romanas gali aukštinti kuo žemiausius jausmus, jeigu visuomenė laiko juos „švariais“. Toks kūrinys, kaip ir paskalos, tampa piktybiškas, juolab kad išoriškai jis, vėl kaip paskalos, gina „nekaltuosius“. Bolton visada gindavo „nekaltuosius“. „Jis pasirodė niekam tikęs, o ji tokia puiki moteris“. Tuo tarpu net iš jos pasakojimo būdavo matyti, kad toji moteris pa- prasčiausia saldžialiežuvė, o vyras atžarus, bet teisingas. Taigi atžarus, bet teisingas virsdavo „niekam tikusiu“, o saldžialiežuvė – „puikia moterim“. Štai kokia piktybiška, tačiau visuotinai priimta vaga tekėjo Bolton užuojauta.

Todėl ir gėda klausytis gandų. Kaip gėda skaityti ir daugumą romanų, o ypač populiariausius. Šiandien skaitytojai atsišaukia tik tuomet, kai apeliuojama į jų nedorybes.

Šiaip ar taip, iš Bolton pasakojimų susidarė visai kitoks Tiveršolo kaimo vaizdas. Tai buvo anaipol ne maurais užėjęs snaudžiantis užutėkis, kaip atrodė iš šalies, bet klaikus žemų aistrų ir instinktų verpetas. Klifordas, aišku, pažinojo daugumą minimų žmonių, Koni – vos vieną kitą. Tačiau tie įvykiai, rodos, buvo paimti greičiau iš Centrinės Afrikos džiunglių, o ne iš Anglijos kaimo gyvenimo.

– Turbūt jau girdėjot, kad Teti Olsop ištekėjo aną savaitę! Kaip- gi! Turit pažinoti – Teti Olsop, senojo Džeimso, batsiuvio, duktė. To, kuris namą pasistatė prie Pai Krofto. Seniokas pernai pasimirė. Aštuoniasdešimt trejų buvo, bet miklus kaip jauniklis. Pasyldo žie-

mą ant kalniuko, kur vaikų nučiuožinėta, ir susilaužė koją. Tas jį, vargšeli, ir pribaižė – neišgyveno tokios gėdos. Tai va, o pinigus visus paliko Teti, sūnams – nė penso. Aš žinau, Teti penkeriais metais vyresnė... taip, pernai rudenį jai sukako penkiasdešimt treji. Jų šeima protestantai, ir kad žinotumėt, kokie dievobaimingi! Trisdešimt metų, iki tėvui numirštant, jinai mokytojavo sekmadieninėje mokykloje. Paskui susimetė su vienu tokiu iš Kinbruko. Nežinau, ar esat kada jį matę – toks pagyvenęs, raudona nosim, mėgsta puoštis, Vilkokas jo pavardė, pas Harisoną medienos sandėly dirba. Tai jam jau ne mažiau kaip šešiasdešimt, bet kad pamatytumėt juos abu – kaip du balandėliai; vaikšto už rankučių susikibę, prie vartelių sustoję kad bučiuojasi! Arba dar geriau – atsisėda jinai jam ant kelių ir sėdi prie pat lango, kad visi matytų – o langas didžiulis, su erkeriu, jos name Pai Krofte. Paties Vilkoko sūnams jau keturiasdešimt, žmoną tik prieš porą metų palaidojo. Laimė, kad senasis Džeimsas Olsopas to nemato – jis ją kietai laikė! Dabar jau jie apsivedė ir išvažiavo į Kinbruką, tai, žmonės sako, jinai nuo ryto iki vakaro vienais marškiniiais po namus vaikštinėja – nieko sau vaizdelis! Bjauru žiūrėt, kai senatvėje žmonės taip išsidirbinėja! Aršiau už jaunus, tik daug šlykščiau atrodo. Mano galva, čia kinas kaltas. Aš visada sakiau: reikia žiūrėti tik tokius filmus, kur gali ko nors išmokti, bet, gink Dieve, ne kokias ten melodramas ar meilės istorijas. Bent jau vaikų neleistų! O dabar – suaugę kvailioja kaip vaikai, o seniai visai nuo kopėčių nuvažiavo. Kalbėk, kad gudrus, su jais apie moralę – visiems nusispjaut. Kas ką nori, tas tą ir daro, ir visi tuo patenkinti. Teisybė, dabar jau ne taip darkosi – šachtose darbo sumažėjo ir su pinigais striuka. Užtat pilna burna skundų, net baisu, ypač moterims vis negerai. Vyrai, tie kenčia ir tyli, – ką jie, vargšai, gali padaryti! Bet moteriškės – oho! Tiesiog netveria kailyje. Iš pradžių, norėdamos pasirodyti, aukoja princesės Marijos vestuvinei dovanai, o kai pamato visas grožybes, kurias ta gauna, tai sienom ima lipti iš pavydo. „Atsirado mat, kuo aš už ją prastesnė! Šešerius kailinius kompanija jai padovanojo, geriau man vieni būtų kliuvę! Verčiau būčiau sau pasilikusi tuos dešimt šilingų! Įdomu, ką jinai man padovanos? Aš naujo lietpalčio štai negaliu nusipirkti, nors mano senis dirba kaip jautis, o jai vagonais gėrybes gabena. Laikas ir mums, skurdžiams, pinigėliais pasidžiaugti, turtuoliai gana jų prisiturėjo. Man štai reikia lietpalčio, nors verk, o už ką aš jį pirksiu?“ Aš joms sakau: „Džiaukitės, kad turit ką apsirengti ir ko pavalgyti,

o ne apie puošmenas galvokit!“ O jos man tuojau atkerta: „O kodėl princesė Marija nesidžiaugia ir nepasitenkina savo senais skudurais? Tokios kaip ji gauna vagonais, o aš lietpalčio negaliu nusipirkti. Samata! Pamanykit – princesė! Bene iš kitokio molio drėbta? Ne, čia svarbiausia – pinigai, o kad jinais ir taip jų turi, tai jai ir dar prideda! Tik man niekas nieko neduoda, o kuo aš blogesnė! Tik nepradėkit čia aiškinti apie išsilavinimą! Visą lemia pinigai. Man štai mirtinai reikia lietpalčio, o pinigų nėra“. Niekas daugiau nerūpi, tik skudurai. Joms nieko nereikia padėti septynias ar aštuonias ginėjas už žieminių palatą – ir tai angliakasių dukros, nepamirškite – arba dvi ginėjas už vaikišką skrybėlaitę. Užsimaukšlina tokią ir drožia į bažnyčią, o mano laikais mergaitės ir pigiausią skrybėlaitę gavusios neatsidžiaugdavo. Kai šiemet jie savo metodistų bažnyčioje šventė kažkokias metines ir sekmadieninės mokyklos vaikams pastatė pakylą kone iki lubų, tai girdėjau, kaip panelė Tompson – sekmadieninės mokyklos pirmos mergaičių klasės mokytoja – sakė, kad toje pakyloje sėdėjusių vaikučių šventiniai kostiumai kainavę daugiau kaip tūkstantį svarų! Tokie dabar laikai! Ir nieko tu nepadarysi. Jie iš proto kraustosi dėl drabužių. Berniukai irgi, ne tik mergaitės. Vaikinai visus pinigus iššvaisto sau – naujiems apdarams, rūkalams, gėrimams angliakasių klube, išvykoms į Šefildą du tris kartus per savaitę. Ne, gyvenimas dabar kitoks. Nieko jie nebijo, nieko negerbia, turiu galvoje jaunimą. Vyresni vyrai – ir kantresni, ir geresnės širdies, visą save pačiai atiduoda. Iš to irgi maža gero. Moterys dabar velnių priėdusios. Bet sūnūs visai į tėvus nenusidavę. Ničnieko nuo savęs neatplėš, kitam neatiduos – viskas tik sau. Jeigu jiems patari, kad nemėtytų taip pinigų, pataupytų namams, tai atsakymas visada toks pat: „Suspėsiu! Kol jaunas, noriu smagiai pagyventi. Visa kita – palauks“. Taip, dabartinis jaunimas atžarus ir savanaudis, jeigu norite žinoti. Visus rūpesčius seniems užkrauna. Kur pažvelgsi – niekur nebėra tvarkos.

Klifordui ėmė ryškėti visai naujas angliakasių kaimo vaizdas. Jis visada šiek tiek privengdavo vietinių gyventojų, bet manė, kad jų gyvenimas daugmaž ramus ir nusistovėjęs. O dabar?

– Ar jaučiama socializmo, bolševizmo įtaka žmonėms? – paklausė jis.

– O kaipgi! – atsakė Bolton. – Plačiagerklių netrūksta. Bet daugiausia moterys, iki kaklo paskendusios skolose. Vyrai jų nepaiso. Nemanau, kad Tiveršolo angliakasiai kada virstų raudonaisiais. Jie per daug dori. Tiesa, iš jauniklių kartais koks vienas kitas pradeda

sapalioji nesąmones. Bet ne iš įsitikinimo, o kad pinigų pristinga – klube burnelę išmesti ar kartą kitą į Šefildą nukakti. Daugiau jiems nieko nereikia. Kai kišenėje vėjai ima švilpti, tada prisimena raudonųjų skelbavimus. Bet rimtai niekas jais netiki.

– Tai jūs manote, kad pavojaus nėra?

– Visiškai jokio! Jei žmonės turės sotų karnį, viskas bus gerai. Bet jeigu sunkus metas užsitęs, jaunimas gali ir sukvailioti. Aš jums sakau, kad tie ištižėliai myli tik save. Nors, atvirai tariant, abejoju, ar jie išvis kam nors tikę. Jiems niekas ne galvoj, tik trankytis motociklais ir lakstyti į šokius Šefilde. Nežinau, kas galėtų juos priversti surimtėti. Visas jų darbas – vakarais išsičiustyti ir dumti į Šefildą, kad galėtų pasipuikuoti prieš mergiotes salėje – trypti visokius čarlstonus ir dar bala žino ką. Kartais pilnas autobusas jų prisigrūda: kostiumuoti mūsų šachtų vaikinai važiuoja į šokius, o kiek dar nurūksta savo mašinomis ar motociklais drauge su panom? Ir niekas jiems gyvenime nerūpi, nebent žirgų lenktynės Donkasteryje ir Derbis – juk jie stato už kiekvieną važiavimą. Ir dar futbolas! Bet netgi futbolas šiais laikais nebe toks kaip anksčiau – toli gražu. Pasak jų, dabar tai jau nebe žaidimas, o sunkus darbas. Ne, šeštadienio vakarą jaunimas dažniausiai burzgia motociklais į Šefildą ar Notingamą.

– Bet ką jie ten veikia?

– Ogi slampinėja po miestą, arbatą gurkšnoja jaukiose kavinėse, tokiose kaip „Mikado“, eina su merginomis į šokius, kiną ar varjetė. Dabartinės mergužėlės nenusileidžia vaikinams, daro kas patinka.

– O kai neturi tam pinigų?

– Dažniausiai iš kur nors prasimano. Kai jau visus išmėto, tada ima piktžodžiauti. Bet bolševikų iš jų niekad nebus, nes vyrukams daugiau nieko nereikia, tiktai pinigų laikui praleisti, o mergiotėms – irgi to paties, madingiems drabužiams pirktis. Visa kita jiems nė motais. Protelis per skystas socialistais būti. Jie į nieką gyvenime rimtai nežiūri ir niekada nežiūrės.

Koni su nuostaba pagalvojo, kad darbo žmonės iš esmės neskiria nuo kitų luomų. Visur tas pats. Ir Tiveršole, ir Meiferyje, ir Kensingtone. Šiais laikais visi luomai vienodai vaikosi pinigų – tiek vyrai, tiek moterys. Žmonės skiriasi tik tuo, kiek kuris yra sukaupęs ir koks jo apetitas.

Bolton išjudintas, Klifordas pradėjo domėtis savo šachtomis. Pajuto ryšį su jomis. Jį apėmė dar nepatirtas savo paties reikšmin-

gumo suvokimas. Šiaip ar taip, juk jis yra tikrasis šachtų šeimininkas, šachtos – jo kūnas ir kraujas. Savo galios pajautimas, kurį jis kadaise su pasibjaurėjimu vydamo šalin, dabar užvaldė jį.

Tiveršolo telkiniai jau buvo beišsibaigę. Likusios tik dvi veikiančios šachtos: Tiveršolo ir Naujojo Londono. Tiveršolo šachta kadaise garsėjo ir anglimis, ir pelnu. Tačiau jos aukso amžius jau buvo praėjęs. Naujasis Londonas niekada nebuvo labai turtingas, bet paprastai nuostolių neatnešdavo. O dabar atėjo sunkūs laikai, ir žmonės nebenorėjo dirbti tokiose šachtose.

– Iš Tiveršolo daugybė darbininkų perėjo į Staks Geito ir Vaitkoverio šachtas, – porino Bolton. – Juk jūs turbūt nematėte Staks Geito kasyklos, kuri po karo atidaryta, tiesa, ponas Klifordai? O, būtinai kurią dieną nuvažiuokit, ten viskas kitoniškai: prie pat bokšto pastatyta chemijos gamykla, jau ir į šachtą nebepanašu. Sako, kad iš tų perdirbamų gamykloje atliekų – kaipgi jos vadinamos? – daugiau pelno negu iš anglių. O kokie namai darbininkams pastatyti – visai kaip miestiečių! Daug vis dėlto Tiveršolo vyrų ten perėjo ir patenkinti, gyvena daug geriau negu mūsiškiai. Jie sako, kad Tiveršolo giesmelė jau sugiedota, dar metai kiti, ir šachtą reikės uždaryti. O Naująjį Londoną dar greičiau. Dievaži, negaliu įsivaizduoti, kad Tiveršolas nedirbtų. Kai streikas, jau irgi nesmagu, bet jeigu užsidarys – pasaulio pabaiga, ir tiek. Dar mano vaikystėje Tiveršolas buvo geriausia šachta šalyje, visi pavydėjo tam, kas ten dirbo. Kiek pelno ji davė! O dabar vyrai sako, kad čia skęstantis laivas ir reikia visiems nešti kudašių. Aš negaliu klausytis! Žinoma, daug kas pasiliks, kol bus kokio darbo. Ne visiems prie širdies tos naujoviškos šachtos: baisiai gilios ir visokių mašinų prigrūsta. Kai kurie net prisibijo tų „geležonų“, kaip jie vadina mašinas rūdai kirsti. Juk per amžius tą darė žmonės! Be to, sako, ir atliekų taip daugiau susidaro, o už jas algos nemoka. Sako, greitai žmonėms visai darbo žemėje neliksia, visus mašinos išstumsiančios. Bet juk ir anksčiau taip kalbėjo, kai reikėjo su senomis audimo staklėmis atsisveikinti. Aš dar pamenu, kaip jos atrodė. Mano galva, kuo daugiau mašinų, tuo daugiau darbininkų joms reikia. Žmonės kalba, kad Tiveršolo ir atliekos kitokios negu Staks Geito ir perdirbti netinka, bet man tai juokas, juk šachtos mažiau kaip per tris mylias viena nuo kitos. Na, bet tokios sklinda kalbos. Ir beveik visi burba, girdi, nieko nedaroma, kad angliakasių sąlygos bent kiek pagerėtų, ir merginoms darbo jokio nėra. Vargšėlės kasdien į Šefildą pirmyn atgal

važinėja. Dievaži, tai bent būtų, jeigu Tiveršolas atgimtų! Kitaip šitų kalbų apie šitą skęstantį laivą ir iš jo bėgančias žiurkes neužčiaupsi. Žinoma, per karą šachtos klestėjo. Seras Džefris gyveno iš savo kapitalo procentų – pajamos garantuotos ir jokios rizikos. Taip žmonės šneka! O dabar, girdi, valdytojai ir savininkai ne kažin ką uždirba. Sunku patikėti, ar ne? Atrodė, šachtos veiks amžinai. Kas tada, mano vaikystės laikais, būtų pagalvojęs, kad reikalai šitaip pasisuks! Bet štai jau uždaryta Naujoji Anglija ir Kolvik Vudas. Net šiurpu žiūrėti: viskas apleista, bokštas apaugęs medeliais ir krūmais, bėgiai aprūdiję. Mirusi šachta – tai tikras galas. Kas bus, jeigu Tiveršolą uždarys? Net baisu pagalvoti. Tas amžinas gaudesys, nutylantis nebent per streiką, bet ir tuomet ventilatoriai nesustoja, nes poniai dažniausiai neiškeliami į viršų. Dievaži, keistas tas gyvenimas, net nejunti, kaip metai bėga, tikrai nejunti.

Bolton šnekos pažadino Klifordą iš stingulio. Tėvo dėka jo pajamos iš tiesų buvo garantuotos, nors ir nedidelės. Šachtos jam nelabai rūpėjo. Jis siekė užkariauti visai kitokį pasaulį – literatūros ir šlovės pasaulį. Pasaulį, kuriame gyvena garsenybės, o ne duonpelniai.

Dabar jis suprato, kuo skiriasi pasisekimas visuomenėje nuo kasdieninio darbo sėkmės, dykinėtojų visuomenė nuo duonpelių. Klifordas, kaip privatus asmuo, savo apsakymais antrino dykinėtojams ir labai jiems įtiko. Tačiau po viršutiniu šios visuomenės sluoksniu buvo kitas – baises, purvinas ir net bauginantis – darbininkų pasaulis. Jiems juk taip pat reikia turėti savų rėmėjų, nors aptarnauti juos dar nemaloniau negu dykinėtojus. Jis rašė savo apsakymus ir „neblogai gyvavo“ savo aplinkoje, o Tiveršolas pamažėle merdėjo.

Dabar jis suvokė, kad kekšė Fortūna minta ne tik pataikavimais, garbstymais, glostymais pagal plauką – visu tuo, ko nešykšti jai rašytojai ir menininkai, bet ir geidauja užkrimsti kai ko rimčiau – mėsos ir kaulų. Šį patiekalą jai siūlo tie, kurie gyvena iš pramonės.

Taip, dvi didelės gaujos šunų vaikosi Fortūną: vieni vizgindami uodegas, siūlydami pasilinksminimus, knygas, filmus, pjeses, ir kiti – ne taip krintantys į akį ir kur kas žiauresnės veislės, šeriantys ją mėsa, kuri yra pagrindinė pinigų žaliava. Išpuoselėti, parodiniai pramogų šunys pjaunasi dėl Fortūnos prielankumo. Tačiau tai niekai, palyginti su žūtbutine kova, nepastebimai vykstančia tarp tų, kurie užtikrina Fortūnai kasdieninį kąsnį – kaulus.

Ponios Bolton pakurstytas, Klifordas susigundė stoti ir į šią kovą – užvaldyti kekšę Fortūną brutalia industrijos jėga. Jis pasijuto

daug žvalesnis. Tam tikra prasme Bolton padarė iš jo vyrą – žmona šito taip ir nesugebėjo. Koni atkirsdavo jį nuo išorinio pasaulio ir jis tegalvodavo apie save ir savo padėtį. Bolton atkreipė jo žvilgsnį į aplinkui vykstantį gyvenimą. Jo dvasia subliūško. Bet protas ir kūnas pasidarė daug veiklesni.

Jis netgi prisivertė dar syki nuvykti į šachtas. Tenai jį pasodino į vežimėlį ir nuleido žemyn. Taip su vagonėliu ir vežė per visą kirtavietę. Tai, ko buvo išmokęs prieš karą ir kas atrodė amžinai užmiršta, nejučia atgimė atmintyje. Nejudėdamas jis sėdėjo vežimėlyje, o šachtos valdytojas, pasišviesdamas ryškiu žibintuvėliu, rodė jam rūdus sluoksnius. Šeiminkas beveik nekalbėjo, bet galva įtemptai dirbo.

Jis vėl ėmėsi knygų apie angliakasybą, studijavo vyriausybės suvestines, nagrinėjo naujausius anglių gavybos ir cheminio anglių bei skalūnų apdorojimo metodus, kurie buvo aprašyti vokiškoje literatūroje.

Žinoma, vertingiausi atradimai kiek įmanoma buvo laikomi paslapyje. Bet jeigu jau pradėjai domėtis angliakasyba, ėmei tyrinėti jos metodus ir priemones, anglių atliekas ir jų panaudojimą chemijos pramonėje, būsi nustebintas pritrenkiančio dabartinės techninės minties lygio – taip nežmoniškai ji ištobulėjo, tartum pats šėtonas būtų pakuždėjęs mokslininkams ir inžinieriams nežemiškų idėjų. Techninis pramonės mokslas buvo kur kas įdomesnis negu menas ar literatūra, kuri tėra apgailėtinas aistrų ir kvailybės mišinys. Šios srities vyrai tartum dievai arba demonai. Pagauti įkvėpimo, jie sukuria kažką nauja ir kovoja, kad jų atradimai būtų pritaikyti. Šiai veiklai amžius neturi jokios reikšmės. Tačiau Klifordas žinojo, kad, susidūrę su žmoniškų jausmų pasauliu, tokie savo jėgomis iškilę individai būna kaip trylikamečiai. Didžiulis, baisus prieštaravimas!

Bet dievai nematė! Tegu „žmogiški“ jausmai ir gyvenimo supratimas atbunka iki idiotizmo, kas jam darbo. Velniop visa tai. Klifordui rūpi šiuolaikinės angliakasybos technologija – reikia išgelbėti Tiveršolą.

Diena iš dienos jis važiuodavo į šachtą tirti padėties. Inžinieriams ir valdytojams – tiek antžeminiams, tiek požeminiams – atsirado tiek darbo, kiek jie nė nesapnavo! Valdžia! Jį užliejo dar nepatirtas jausmas: visi šie žmonės, šimtai angliakasių, yra jo valdžioje! Aiškindamasis padėtį, jis pamažėle ėmė vadžias į savo rankas.

Iš tiesų Klifordas tartum gimė iš naujo. Tik dabar jis pajuto gyvenimo skonį! Iki tol, užsisklendęs su Koni apmąstymų ir meninių

ieškojimų pasaulėlyje, jis iš lėto merdėjo. Dabar baigta. Pakaks. Iš šachtos gelmių, iš kirtavietės, siūbtelėjo į jį gyvenimo gaivalas. Troškus požemių oras atrodė jam tyresnis už gryną deguonį. Čia Klifordas pajuto savo galią. Galią! Vadinasi, jis pajėgus dar šį tą nuveikti, ir jo laukia dideli darbai. Jis laimės, būtinai laimės! Šitos pergalės nepalyginsi su ta, kurią jis laimėjo savo apsakymais – populiarumą tarp gyvybiškai išsekusių ir piktų žmonių. Tai bus tikro vyro pergalė.

Iš pradžių jis tikėjosi išgelbėti šachtą elektra. Paskui gimė nauja idėja. Vokiečiai išrado garvežį, kuriam kuras bus paduodamas automatiškai ir kūrikas nereikalingas. Tokiam garvežiui reikia ir naujoviško kuro, kuris tam tikromis sąlygomis po truputį degdamas skleidžia didelį karštį.

Klifordas išsyk susidomėjo kuru, kuris lėtai dega didžiuliam karštyje. Tokiam degimui, be oro, reikia dar kažkokio papildomo išorinio veiksnio. Ir jis nusprendė paeksperimentuoti, pasisamdęs pagalbon jauną galvotą chemiką. Klifordas džiūgavo. Pagaliau jis sugebėjo peržengti ribotas savo galimybes.

Išsipildė didžiausias jo troškimas. Menas nepadėjo jam to padaryti, tiktai pablogino padėtį. Bet dabar jis gavo, ko norėjo.

Jis neįtarė, kad jam už nugaros stovi ponia Bolton. Nesuvokė, kiek yra priklausomas nuo jos. Tačiau jai esant keisdavosi net jo balsas – darydavosi švelnesnis ir mažumėlę intymus.

Su Koni jis būdavo šiek tiek susikaustęs. Jautėsi jai nepaprastai daug skolingas ir elgėsi su ja itin pagarbiai ir dėmesingai, o jos dėmesys jam buvo tik paviršinis. Tačiau buvo aišku, kad jis slapta jos bijo. Naujasis jame pabudęs Achilas taip pat turėjo kulną, ir tokia moteris kaip Koni, jo žmona, galėjo jį pražudyti. Klifordas jautė kažkokią kone vergišką baimę, todėl buvo jai labai malonus. Tačiau kalbantis su ja jo balsas būdavo kiek įsitempęs, ir jis vis dažniau tylėdavo jos akivaizdoje.

Tiktai likęs vienas su Bolton jis iš tiesų jausdavosi esąs valdovas ir šeimnininkas, ir jo žodžiai nevaržomi liejosi patys, kaip ir jo slaugės. Jis leisdavosi jai skutamas ir visas trinamas šlapiu rankšluosčiu lyg mažas vaikas – tikrą tikriausias vaikas.

## Dešimtas skyrius

Dabar Koni ilgai būdavo viena, ir svečiai rečiau beatvažiuodavo. Klifordui jų nebereikėjo. Jis nusigrėžė net nuo ištikimojo ketvertuko. Pasidarė keistas. Daug mieliau sėdėdavo prie radijo, kuris tais laikais buvo nepigus malonumas, ir kartais jam pavykdavo net čia, neramioje Midlandso padangėje, išgirsti Madridą ar Frankfurtą.

Valandų valandas jis išsėdėdavo prie traškančio garsiakalbio. Koni apstulbusi žiūrėdavo į vyrą, kai jis taip sėdėdavo – sustingusiu veidu, apimtas ekstazės, lyg pamišėlis klausydamasis ar dėdamasis besiklausąs garsų, sklindančių iš to keisto aparato.

Ar jis ką nors girdėdavo? O gal tik sėdėdavo apdujęs, o galvoje knibždėdavo kažkokios mintys? Koni nežinojo. Tokiomis valandėlėmis ji užsirdarydavo savo kambary arba bėgdavo į mišką. Kartais ją apimdavo siaubas. Atrodė, kad visi protingi žemės padarai pamažu kraustosi iš proto.

Klifordas vis labiau tolo apsėstas naujos pramoninės veiklos manijos, iš žmogaus virsdamas kažkokiu „gyvu padaru“ su kietais, nepramušamais šarvais ir minkštu kaip košė vidumi – vienu iš industrinių ir finansinių šiuolaikinio pasaulio krabų ir vėžių, bestuburių vėžiagyvių su plieniniais it mašinų kiautais ir liulančiais kūnais. Koni padėtis darėsi beviltiška.

Ji netgi nebuvo laisva. Klifordui buvo būtina ją turėti. Jis kraupo nuo minties, kad žmona gali jį palikti. Visa savo keistai minkštakūne esybe, jausmais ir žmogiškuoju ego jis buvo kibte įsikibęs į ją nelygiant vaikas arba koks silpnaprotis. Ji privalo būti čia, ledi Čaterli, dvaro šeimininkė ir jo žmona. Kitaip jis papuls kaip kvaišelis akivare.

Pajutusi tą neišivaizduojamą priklausomybę, Koni pasibaisėjo. Ji girdėjo jį kalbantis su šachtos valdytojais, direktorių tarybos nariais, jaunais mokslininkais ir stebėjosi, kaip Klifordas mokėjo įsigilinti į dalyko esmę, kaip mokėjo valdyti, kažkokiu nesuvokiamu būdu paveikti vadinamuosius veiklos žmones. Jis ir pats tapo veiklos žmogumi, nepaprastai apsikriū verslininku ir įtakingu šeimininku. Koni išvelgė čia Bolton įtaką – pagalba atėjo kaip tik tuo metu, kai Klifordas išgyveno krizę.

Tačiau likęs vienas su savo jausmais šis apsukruoilis ir veiklos žmogus pasidarydavo visiškas minkštagalvis. Jis kaip pamišęs garbino Koni, savo žmoną, garbino kaip aukštesnę būtybę, kaip kokį stabą – taip laukiniai, drebėdami iš begalinės baimės ir net neapykantos, garbsto savo visagalius stabus. Iš Koni jis norėjo tik vieno – priesaikos, kad ji niekada jo nepaliks ir neišduos.

– Klifordai, – kartą pasakė ji (kai jau turėjo trobelės raktą), – ar tu tikrai norėtum, kad aš kada nors pagimdyčiau vaiką?

Jis dėbtelejo į ją šviesiomis iškiliomis akimis, lyg ką nujausdamas.

– Aš nieko prieš, jeigu tas mudviem nepakenks.

– Kam nepakenks? – paklausė ji.

– Mūsų santykiams, mūsų meilei. Jeigu tai bus paliesta, tai aš nesutinku. Be to, aš ir pats gal kada nors turėsiu savo vaiką!

Koni pasižiūrėjo į jį apstulbusi.

– Aš sakau, kad galbūt netrukus man viskas susitvarkys.

Koni tebežiūrėjo į jį tokia pat apstulbusi, kad jam net nesmagu pasidarė.

– Vadinasi, tu nenorėtum, kad aš tau pagimdyčiau kūdikį?

– Aš tau dar kartą sakau, – jausdamasis įvartytas į kampa, paskubėjo atsakyti Klifordas, – gerai, jeigu tik tu nenustosi dėl to manęs mylėjusi. Bet jeigu tai pakeis mūsų santykius, tai aš kategoriškai nesutinku.

Koni neteko amo – ją sukaustė išgąstis ir panieka. Juk tai kvailio sapaliojimas. Jis nebežino, ką šneka.

– Būk ramus, mano jausmai tau nepasikeis, – kandžiai pasakė ji.

– Tada gerai! – tarė jis. – Tai svarbiausias dalykas. Tokiu atveju aš nė kiek neprieštarauju. Man net labai patiktų, kad po namus bėgiotų vaikas ir būtų kuo rūpintis. Tada aš turėčiau gyvenimo tikslą, nes žinočiau, kad čia tavo vaikas, ar ne, mieloji? Aš nieko nereiškiu, visiškas nulis. O tu esi viskas, taip susiklostė gyvenimas. Tu juk pati tą žinai, ar ne? Matai, kokia mano padėtis. Be tavęs aš visiškas niekas. Gyvenu dėl tavęs ir tavo ateities. Pats savaiame aš esu tuščia vieta.

Koni klausėsi jausdama širdyje vis didesnę nevirtį ir pasibjaurėjimą. Štai tokia pusiau tiesa, pusiau melu žmogus nuodija savo gyvenimą. Koks sveiko proto vyras sakytų moteriai tokius dalykus! Bet vyrai nebeturi sveiko proto. Koks vyras, turėdamas bent krislą savigarbos, užkrautų moteriai tokią baisią atsakomybės už gyvybę našlą ir paliktą ją vieną, tuštumoje?

Maža to, po pusvalandžio Koni išgirdo, kaip Klifordas impulsyviai ir karštai lieja širdį Bolton su tokia savotiška aistra, lyg ji būtų jo meilužė ir motina sykiu. O ji tuo tarpu rengė jį vakariniais drabužiais, nes namuose buvo laukiama svarbių svečių iš biznio pasaulio.

Kartais Koni atrodydavo, kad ji nebeišters ir numirs, kad ją negyvai prislėgs nesuvokiamas melas ir neapsakomai žiaurus nesu-  
pratimas. Neįprastas Klifordo dalykiškumas stulbino, o jo keliaklups-  
čiavimas prieš ją varė į neviltį. Jų niekas nebesiejo. Pastaruoju metu  
jie net neprisiliesdavo vienas prie kito. Jis jau nebepaimdavo jos  
rankos kaip anksčiau ir nelaikydavo švelniai suspaudęs. Kadangi  
nebebuvo nė to menko ryšio, jis ėmė kankinti ją savo garbstymais.  
Tas žiaurumas radosi iš visiško bejėgiškumo. Ir Koni jautė, kad tuoj  
išprotės arba numirs.

Pasitaikius progai, ji bėgdavo į mišką. Vieną popietę, kai susi-  
mąščiusi sėdėjo prie Jono paversmio ir žiūrėjo, kaip burbuliuodamas  
sunkiasi iš gelmės ledinis vanduo, prie jos priėjo eiguļys.

– Turiu jums raktą, jūsų šviesybe! – tarė jis kariškai sveikinda-  
masis.

– Labai ačiū, – sutrikusi iš netikėtumo atsiliepė Koni.

– Atsiprašau, bet trobelėje ne per švariausia. Sutvarkiau kaip  
mokėjau.

– Aš nenorėjau pridaryti jums rūpesčių, – tarė ji.

– Koks čia rūpestis. Po savaitės sodinsiu perekšles ant kiaušinių.  
Bet jos nesibaidys jūsų. Tiesa, rytais ir vakarais ateisiu pasižiūrėti,  
bet pasistengsiu kuo mažiau jums trukdyti.

– Jūs man nė kiek netrukdysit, – teisinosi ji. – Verčiau aš visai į  
trobelę nevaikščiosiu, jeigu varžau jus.

Jis smalsiai žvilgtelėjo į ją mėlynomis akimis. Žvilgsnis buvo  
malonus, bet lyg ir nutolęs nuo pasaulio. Šiaip ar taip, prieš ją sto-  
vėjo normalus, sveikai protaujantis žmogus, nors pažiūrėti sunykęs  
ir ligotas. Jį kamavo kosulys.

– Jūs sergate! – pasakė ji.

– Niekis, truputėlį peršalau! Persirgau plaučių uždegimu ir vis  
tebekosėju. Praeis!

Jis laikėsi atokiai ir neketino prieti.

Koni gana dažnai užsukdavo į trobelę – ir rytais, ir popiet, – bet  
jo niekada nerasdavo. Be abejonės, jis tyčia jos vengė. Norėjo išsau-  
goti savo vienatvę.

Jis buvo rūpestingai sutvarkęs trobelę: prie židinio pastatęs nedidelį staliuką su kėde, palikęs krūvelę skiedrų ir glėbelį malkų, kuo toliau nukišęs visus įrankius ir spąstus, kad neprimintų jo. Laukymėlėje priešais trobelę buvo įrengęs palapinę iš šakų ir šiaudų – pastogę paukščiams. Tenai pastatė penkis narvus su lizdais. Kartą, kai ji atėjo, dvi rudos karingai nusiteikusios vištos budriai dairydamosi jau tupėjo ant fazanų kiaušinių – abi pasipūtusios ir be galo išdidžios, tenkinančios savo moteriškąją esmę. Koni vos neapsipylė ašaromis. Kokia ji vieniša ir niekam nereikalinga, netgi ne moteris apskritai, o kažkoks baimių kamuolys.

Pamažu visose gūžtose įsitaisė perekšlės – trys rudos, viena pilka ir viena juoda. Motiniškos reikmės, moteriškos prigimties vedamos visos vištos vienodai švelniai taisėsi ant kiaušinių, kuo labiau pašiaušdamos plunksnas. Kokiomis žėrinčiomis akutėmis jos spoksojo į Koni, kai ta atsitūpdavo prie jų, kaip piktai ir išgaštingai kudakuodavo – geriau nė nesiartink!

Trobelėje Koni rado indą su grūdais ir pasėmusi saują atkišo vištomis. Bet tos nelesė. Tik viena taip piktai kaptelėjo, kad Koni net pašoko. Bet ji vis tiek buvo pasiryžusi ką nors išsiūlyti perekšlėms – juk jos nei lesa, nei geria perėdamos. Pripylusi į skardinę atnešė joms vandens. Viena višta atsigėrė, ir Koni labai apsidžiaugė.

Dabar ji kasdien ateidavo aplankyti vištų – tiktai čia jos širdis atsileisdavo ir sušildavo. Iškilmingi Klifordo pareiškimai persmelkdavo ją lediniu šalčiu nuo galvos iki kojų. Nuo ponios Bolton balso ir verslininkų pokalbių irgi krėsdavo šurpas. Netgi retskykiais ateinantys Mikaelio laišakai, ir tie, šalčiu vėrė širdį. Jeigu ir toliau taip tęsis, ji tikrai numirs.

Tuo tarpu pavasaris nesnaudė. Miške išsiskleidė mėlyni varpeliai, išsprogo lazdynų pumpurai ir apibiro šakas tartum žali lietaus lašai. Kaip baisu: pats pavasaris, o širdy – šalta žiema. Tiktai perekšlės, taip išdidžiai ir jaukiai tupinčios ant kiaušinių, skleidė savo motinišką šilumą! Koni atrodė, kad jos sąmonė kiekvieną akimirką gali užgesti.

O paskui, vieną saulėtą dieną, kai miške po lazdynais žydėjo tuntai raktažolių, o palei taką mėlynavo žibutės, atėjusi prie trobelės Koni pamatė, kad mažulytis jauniklis plonomis kojytėmis žygiuoja apie narvą, o mama perekšlė kata visa gerkle. Tą akimirką pilkšvai rusvas fazaniukas su tamsiais taškeliais jai atrodė vienintelis gyvybės blykstelėjimas visoje žemėje. Koni kaip paklaikusi puolė artyn.

Gyvybė! Gyvybė! Tyra, spinduliuojanti, bebaimė gyvybė! Nauja gyvybė! Toks mažas ir visiškai nieko nebijantis padarėlis! Netgi tuomet, kai paklusęs nerimastingiems perekšlės šauksmams jauniklis vargais negalais įsiropštė atgal į gūžtą po motinos sparneliu, išgaščio jo elgesyje nebuvo. Jam tai atrodė žaidimas, gyvenimo žaidimas. Ir tikrai po kelių akimirkų pro gelsvai rudas plunksnas jau kyštelėjo maža smaili galvutė ir ėmė stebeilyti į Visatą.

Koni buvo sužavėta. Bet tuo pat metu dar niekada taip skaudžiai nejautė savo, kaip moters, bergždumo. Tas jausmas darėsi nebepakeliamas.

Dabar ji nieko daugiau nenorėdavo, tik greičiau atsidurti laukymėje prie trobelės. Visa kita gyvenime – kankinantis sapnas. Tiesa, kartais jai visą dieną tekdavo išbūti Regbyje ir eiti šeiminkės pareigas. Tokiomis dienomis pajusdavo, kad jos dvasia nyksta – nyksta ir serga.

Vieną vakarą, net nepasiteiravusi, ar bus vakare svečių, ji pabėgo tuoj pat po pavakarių. Jau buvo vėlu, ir ji lėkė per parką, lyg kas būtų vijęsis. Kai pasiekė mišką, saulė jau leidosi, bet ji ryžtingai patraukė toliau, nepastebėdama po kojomis plytinčio gėlių kilimo. Rausva žara dar ilgai švytės danguje.

Ji atskubėjo į laukymę visa iškaitusi ir kaip nesava. Eigulys buvo čia. Vienais marškiniiais jis uždarinėjo nakčiai narvus, kad mažieji jų gyventojai būtų saugūs. Bet vis tiek pilkšvi mažyliai dar tapseno mažomis kojytėmis po šiaudine pastoge, neatsišaukdami į susirūpinusios motinos kudakavimą.

– Aš būtinai noriu pamatyti jauniklius! – šūktelejo ji vos atgaudama kvapą ir sutrikusi pasižiūrėjo į eigulį, nelabai suvokdama, kad jis čia. – Kiek jau jų?

– Kol kas trisdešimt šeši! – atsakė tas. – Visai neblogai!

Ir jam išsiritantys paukščiukai teikė nesuvokiamo džiaugsmo.

Koni atsitūpė prie kraštinio narvo. Trijulė jau buvo viduje, bet smalsios jų galvutės tolydžio kyščiojo pro auksaspalves plunksnas. Štai dvi jau dingo visai ir liko tik viena – kaip blizgantis karoliukas išnašiamame perekšlės kūne.

– Taip norisi juos paliesti, – pasakė ji kišdama pirštus pro narvo virbus į vidų. Bet višta tuoj pat skaudžiai įkirto jai į delną, ir Koni išsigandusi atitraukė ranką.

– Oho, kaip kerta! Ji manęs nekenčia! – nustebusi pasakė ji. – Bet juk aš jų nenuskriausiu!

Eigulys, stovintis šalia jos, nusijuokė ir pritūpęs ramiai ir nesibaimindamas įkišo ranką į narvą. Senoji perekšlė kaptelėjo jam į ranką, bet ne taip skaudžiai. Neskubėdamas, atsargiai pasirausęs tarp plunksnų, jis ištraukė sugniaužęs kumštyje plonai cypsintį paukščiuką.

– Prašom! – pasakė jis atkišdamas jai.

Ji paėmė mažą pilką kamuoliuką abiem rankomis. Paukščiukas svirduliuodamas atsistojo neįtikimai trapiomis, beveik besvorėmis kojytėmis, ir jo gyvybės virptelėjimas persidavė jai į delnus. Bet štai mažylis drąsiai pakėlė dailią apvalią galvutę ir žvitriai apsidairęs aplink tyliai cyptelėjo.

– Koks mielas! Koks narsus! – švelniai pasakė ji.

Tupėdamas šalia jos, eigulys irgi šypsodamas žiūrėjo į mažąjį narsuolį Koni delnuose. Staiga jis pastebėjo, kaip ašara kaptelėjo jai ant riešo.

Jis išsyk atsistojo ir nuėjo prie kito narvo. Senoji liepsna, kurią manė išblėsus visiems laikams, nelauktai išsižiebė jo viduje ir siūbtelėjo į strėnas. Jis pabandė užgesinti ją atsukdamas Koni nugarą. Tačiau liepsna neblėso, tik slinko vis žemyn, jau kaitindama kelius.

Jis atsigręžė į Koni. Ji klūpėjo ant žemės, iš lėto kaip sapne tiesdama rankas į priekį, kad jaunikliai galėtų sugrižti pas motiną. Ir tiek joje buvo nebylios vienumos, kad iš gailėsčio jam sugniaužė širdį.

Negalvodamas, ką daro, jis greitai prišoko prie jos ir vėl pritūpęs šalia paėmė jai iš rankų paukščiuką – juk jinai bijojo vištos – ir įdėjo atgal į gūžtą. Ugnis strėnose užsiplieskė dar labiau.

Jis baugiai pažvelgė į ją. Nusukusi veidą Koni verkė, išliedama ašaromis visą vienišos savo kartos skausmą. Staiga jo širdis ištirpo kaip vaškinė, ir jis uždėjo ranką jai ant kelių.

– Nereikia verkti, – švelniai pasakė jis.

Ji užsidengė veidą delnais – jos gyvenimas baigtas, ir niekas dabar nebeturi prasmės.

Jis uždėjo ranką jai ant peties ir švelniai, atsargiai ėmė glostyti. Ranka nesąmoningai leidosi žemyn liesdama nugaros išlinkimą ir nejučia apsistodama ties duobute. Paskui, be galo švelniai, lyg sapne, ėmė glostyti apvalų jos klubų iškilumą.

Koni susirado suglamžytą nosinę ir nieko aplink nematydama ėmė šluostytis akis.

– Gal užeisite į vidų? – paklausė jis tyliu, bejausmiu balsu. Švelniai apkabinęs per pečius, jis padėjo jai atsistoti ir nuvedė į trobelę

nepaleisdamas, kol peržengė slenkstį. Nustūmęs į šali kėdę ir staliuką, jis ištraukė iš įrankių spintelės kareivišką antklodę ir neskubėdamas patiesė ant grindų. Koni stovėjo kaip įbesta ir negalėjo atitraukti akių nuo jo veido – balto ir be jokios išraiškos, kaip žmogaus, susitaikiusio su lemtimi.

– Gulkitės, – pasakė jis švelniai ir uždarė duris – trobelėje staiga pasidarė tamsu, visiškai tamsu.

Nuostabiai klusniai ji atsigulė ant antklodės. Paskui pajuto, kaip švelni ranka, nepajėgianti suvaldyti aistringo virpulio, liečia jos kūną. Štai jis surado jos veidą, švelniai švelniai paglostė, be galo raminamai ir drąsiai, o paskui lūpos prisilietė jos skruosto.

Ji gulėjo visai nekrutėdama, pusiau miegodama, pusiau sapnuodama. Staiga suvirpėjo pajutusi, kaip jo ranka, klaidžiodama drabužių klostėse, atsargiai ir negrabiai ieško priėjimo. Bet radusi – toliau kelią jau žino. Iš lėto, atsargiai jis atsegė ir nutraukė žemyn plono šilko suknelę ir paliko prie kojų. Saldaus virpulio krečiamas, palietė nuogą minkštą jos kūną ir pabučiavo tiesiai į bambą. Negalėdamas daugiau valdytis, jis paėmė ją išsyk, ir minkštas snūdus jos kūnas pripildė jį nežemiškos ramybės. Moters kūnas visada teikdavo jam palaimingą ramybę.

Ji ir toliau gulėjo nekrutėdama, tartum miegodama, visą laiką tartum miegodama. Tiktai jis vienas buvo aktyvus, tiktai jis pasiekė orgazmą – viską tiktai jis vienas, jinai nebeturėjo jėgų. Netgi tvirtai ją apglėbusios rankos, ritmingas jo kūno judėjimas ir ištryškusi jos viduje sėkla nepažadino jos iš savotiško snaudulio, ir tik tuomet, kai viskas buvo baigta ir jis tankiai kvėpuodamas prigludo jai prie krūtinės, ji pamažėle ėmė peikėtis.

Tik dabar jos sąmonėje šmėstelėjo miglota mintis: kam? Kam viso to reikėjo? Kodėl tartum vėjas nupūtė ją užgulusį debesį ir paliko ramu? Ar tai tikra? Ar tikra?

Nerimstantis šiuolaikinės moters protas kankinamai ieškojo atsakymų. Ar tai tikra? Jeigu atiduodi vyrui save visą – vadinsi, jausmas tikras. O jeigu lieki pati su savim, tai toks ryšys nieko nevertas. Koni atrodė, kad ji labai sena, kad išgyveno jau milijonus metų. Ji nebegali pakelti savęs pačios. kažkas turi nuimti tą jos naštą. Nuimti naštą.

Vyras gulėjo ir paslaptینگai tylėjo. Ką jis jaučia? Ką galvoja? Jinai nežino. Svetimas, nepažįstamas žmogus. Reikia palaukti, nedrąsu nutraukti tokį paslaptینگą jo tylėjimą. Apglėbęs ją rankomis, jis guli

jai ant krūtinės, prigludęs savo suprakaitavusiu kūnu, ir atrodo toks artimas. Bet kartu visiškai tolimas ir nepažįstamas. Nors būti su juo ramu. Net jo tylėjimas ramina.

Koni tai suprato, kai jis pagaliau atsistojo ir nuėjo. Tartum būtų palikęs ją likimo valiai. Surado tamsoje jos suknelę, užtraukė iki kelių ir apsirengė pats. Paskui tyliai atidarė duris ir išėjo į lauką.

Dangus buvo dar rausvas, bet virš ažuolų jau skaisčiai švietė jaunasis mėnuo. Ji greitai atsistojo, užsisagstė suknelę, pasitaisė plaukus. Tada išėjo pro duris.

Brūzgynus jau buvo užkloję tamsūs šešėliai, bet aukštai dangus dar vaiskiai švytėjo, nors saulė jau buvo nusileidusi. Eigulys išnirio iš šešėlio – veidas tartum balta dėmė.

– Eime? – pasakė jis.

– Kur?

– Aš palydėsiu jus iki vartelių.

Greitosiomis apsitvarkęs, užrakino trobelę ir priėjo prie Koni.

– Ar jūs nesigailite, kad taip atsitiko? – paklausė jis eidamas šalia.

– Ne! Ne! O jus? – paklausė ji.

– Ar aš? Niekada! – nusijuokė jis. – Bet yra daug visokių „bet“.

– Kokių „bet“?

– Seras Klifordas. Visi kiti. Vieni nemalonumai.

– Kodėl? – užsigavo ji.

– Visada taip būna. Ir jums klius, ir man. Tokiais atvejais visada būna nemalonumų, – nesustodamas kalbėjo jis.

– Tai vis dėlto gailitės? – perklausė jinai.

– Iš dalies! – atsakė jis pakėlęs akis į dangų. – Maniau, kad su tuo viskas baigta. Ir vėl viskas iš pradžių.

– Kas iš pradžių?

– Gyvenimas.

– Gyvenimas! – kaip aidas pakartojo ji, ir ją pervėrė keistas virpulis.

– Taip, gyvenimas, – tarė jis, – nuo jo nepabėgsi. O jeigu ir pavyksta kur pasislėpti, tai esi kaip ir miręs. Ką gi, jeigu man lemta vėl nusivilti, tebūnie.

Koni viską regėjo kitaip, bet vis dėlto...

– Tai tik meilė, – linksmai pasakė ji.

– Vis tiek, – atsakė jis.

Beveik iki pat vartelių jie ėjo per tamsų mišką tylėdami.

– Bet jūs nejučiat man neapykantos? – susimąščiusi paklausė ji.

– Ne, žinoma, ne, – atsakė jis. Ir staiga stipriai prispaudė ją prie krūtinės – vėl atgimė apmalšinta aistra: – Ne, man buvo gera, labai gera. O jums?

– Ir man taip pat, – pasakė ji, nors tai nebuvo tikra tiesa, nes tuo metu ji buvo tarsi apdujusi.

Jis švelniai ir karštai pabučiavo ją.

– Kaip gaila, kad pasaulyje tiek daug kitų žmonių, – tarė jis liūdnai.

Ji nusijuokė. Jie jau buvo prie parko vartų. Melorsas atidarė juos praleisdamas Koni.

– Aš toliau neisiu, – pasakė jis.

– Nereikia! – ir ji atsisveikindama padavė jam ranką. O jis suėmė ją abiem.

– Ar man dar ateiti? – paklausė ji viltingai.

– O taip, taip!

Ji nususuko ir nuėjo per parką namų link.

Jis pasitraukė į šalį ir žiūrėjo, kaip ji žengia į tamsą blyškaus horizonto fone. Žiūrėjo jai įkandin kone su apmaudu. Jis taip norėjo būti vienas, o ji vėl jį pririšo. Brangiai jam teks už ją sumokėti – laisve, karčia laisve žmogaus, kuris labiau už viską brangina savo vienvatę.

Jis pasuko atgal į tamsią miško tankmę. Aplinkui tylu, mėnulis jau nusileido. Bet jis mokėjo atskirti nakties garsus – Staks Geito šachtoje užė keltuvai, plentu burzgė mašinos. Neskubėdamas jis įkopė į pliką kalvą. Iš ten buvo matyti visas slėnis: skaisčios Staks Geito žiburių girliandos, mažesnės Tiveršolo šachtoje, geltonos kaimo šviesos – žiburiai šen ir ten, išsibarstę po visą tamsoje skendintį slėnį, o tolumoje, kadangi naktis šviesi, žioruoja aukštakrošnės – kaip tik šią akimirką liejasi iki baltumo įkaitęs metalas. Kokios ryškios ir piktos Staks Geito lempučių šviesos! Jose esama kažkokio šėtoniško prado! Bruzdulio ir nuolatinio judėjimo kupinas industrinio Midlandso naktų košmaras. Štai bilda žemyn keltuvai su septintos valandos angliakasių pamaina – ir taip triskart per parą.

Jis nulipo žemyn ir vėl atsidūrė tamsiame miško prieglobstyje. Nors tas prieglobstis buvo santykinis. Šachtų ir gamyklų triukšmas ardė vienvatę, o ryškios, nors ir nematomos, šviesos tartum tyčiojosi

iš žmogaus. Nėra tokios vietos, kur galėtum jaustis saugus ir nepasiekiamas. Pasaulis nemėgsta atsiskyrėlių. O dabar, suartėjęs su ta moterimi, jis vėl įsisuko į pražūtingą kančių ratą. Iš patirties žinojo, kuo visa tai baigiasi.

Čia buvo kalta visai ne ta moteris, ir net ne meilė ar kūniškas geismas. Kalta visa ši aplinka – tos piktos lempų šviesos ir pragariškas mašinų žvangesys. Čia, godžių mechanizmų ir mechaninio godulio karalystėje, kur žėri ugnys, liejasi įkaitęs metalas, plentu kriokdamos lekia mašinos – čia tūno piktas siaubūnas, pasirengęs sunaikinti viską, kas jam nepaklūsta. Netrukus jis sunaikins mišką, ir mėlyni varpeliai čia jau niekada nebežydės. Visą, kas trapu ir švelnu, nušluos kun-kuliuojanti karštos geležies upė.

Jis prisiminė Koni, ir begalinis švelnumas užliejo širdį. Vargšėlė tokia vieniša ir net pati nenutuokia, kokia ji puiki – per daug puiki tiems bejausmiams stuobriams, su kuriais bendrauja. Dieve, ji gležna kaip laukinis hiacintas, visai nepanaši į dabartinės moteris – beformes kaip guma ir šaltas kaip metalas. Jie pražudys ją! Tikrai pražudys, kaip pražudo kiekvieną švelnų gyvenimo daigą. Būtent švelnų! Šios moters širdyje slypi švelnumas – toks, kokį skleidžia pražystantis hiacinto žiedas ir kokio jau seniai nebeturi šių laikų moterys. Bet jis nors vieną mirksnį sušildys ją savo širdies šiluma. Nors vieną mirksnį, kol nepasotinamas geležinių pabaisų pasaulis ir mechaninio godulio Mamona suris ir juos abu.

Nešinas šautuvu ir vedinas šunimi jis sugrįžo į tamsoje skandinčius namus. Įėjęs vidun uždegė lempą, įkūrė ugnį židinyje ir sėdo vakarieniauti. Jis valgė duoną su sūriu ir žaliais svogūnais, užsigerdamas alumi – vienas ir visiškoje tyloje, kurią taip mėgo. Kambarėje buvo švaru ir sutvarkyta, tik stigo jaukumo. Nors ko daugiau norėti – tinkuotame židinyje skaisčiai pleška ugnis, tiesiai virš balta klijuote užtiesto stalo šviečia žibalinė lempa. Jis pasiėmė knygą apie Indiją, bet šiandien negalėjo skaityti. Vienmarškinis atsisėdo prie židinio, bet nerūkė kaip paprastai, o pasistatė šalia kaušą alaus. Ir užsigalvojo apie Koni.

Atvirai sakant, jis gailėjosi to, kas įvyko, ir labiausiai dėl pačios Koni. Kamavo blogas nujautimas. Ne todėl, kad būtų padaręs nuodėmę ar negerai pasielgęs – dėl to sąžinė jo negraužė. Jis žinojo, kad sąžinė yra ne kas kita kaip baimė – visuomenės arba savęs paties. Savęs jis nebijojo. Bet štai visuomenė jį išties gąsdino. Jis instinktyviai jautė, kad visuomenė – tai grėsmingas, pasiutęs žvėris.

Moteris! Kaip būtų gera, kad visame pasaulyje liktų tik jiedu abu. Geismas pakirdo vėl, ir jo mikas krustelėjo kaip paukštukas. Tačiau tuo pat metu krūtinę suspaudė nerimas ir baimė, kad tas baisusis padaras, piktai spiginantis elektrinėmis akimis, pamatys juodu. Vargšėlė Koni tebuvo jam jauna moteris, ir tiek, jauna moteris, kurią jis tačiau paėmė ir kurios geidė vėl.

Jis pasiražė spiriamas staiga pakirdusio geismo, – jau ketveri metai jo gyventa vienui vieno, be jokio vyro ar moters šalia, – atsistojo, vėl apsilvilo lietpaltį, persimetė šautuvą per petį ir išėjo su šunimi į žvaigždėtą naktį. Genamas geismo ir baimės, kurią jam kėlė tas piktas riaumojantis pasaulis anapus miško, jis suko savo įprastą ratą. Ėjo lėtai ir tyliai. Jis mėgavosi tamsa ir visas susisupo į ją. Tarsi kokią brangenybę tamsa slėpė brinkstantį jo geidulį – neramiai spurdančią vyrišką jo lytį, degančias strėnas. Ak, jeigu jis turėtų bendraminčių, su kuriais drauge galėtų įveikti tą žėrinčią elektrinę pabaisą ir išsaugoti gyvenimo švelnumą, moterų švelnumą ir tikrą geismo teikiamą džiaugsmą. Jeigu jis turėtų tokių bendraminčių! Bet visi vyrai buvo anapus ir mėgavosi žvėries tuštybe, vieni pergalingai žygiuojantys godžių mechanizmų ir mechaninio godulio kolonos priekyje, o kiti – trempiami marširuojančių kojų.

Konstancija tuo tarpu skubėjo per parką namo apie nieką negalvodama. Jai nebuvo kada galvoti. Reikėjo suspėti pietų.

Ji susierzino radusi duris užrakintas nakčiai. Teko skambinti. Atidarė Bolton.

– Pagaliau, jūs šviesybe! Aš jau buvau pradėjusi nerimauti, kur jūs prapuolėt! – šelmiškai pasakė ji. – Tiesa, seras Klifordas jūsų nepasigedo. Jis turi svečią, poną Linlį, ir jiedu dabar šnekučiuojasi. Ponas turbūt pasiliks pietų, kaip jūs manote?

– Greičiausiai.

– Gal man paprašyti, kad pradėtų nešti po kokių penkiolikos minučių, kad jūs spėtumėt neskubėdama persirengti?

– Taip, malonėkite.

Generalinis šachtų valdytojas ponas Linlis buvo jau pagyvenęs žmogus, kilęs iš šiaurės. Klifordo manymu, jo ranka buvo nepakanamai kieta, ypač pokario metų sąlygomis ir pokariniams angliakasiams, kurie buvo linkę nepersidirbti. Tačiau Koni mėgo poną Linlį ir buvo labai patenkinta, kad jis atvyko be savo palaižūnės žmonos.

Linlis pasiliko pietų, ir Koni suvaidino šeimninę, kuri taip patikdavo vyrams: kuklią, dėmesingą ir malonią, romiai žvelgiančią didelėmis mėlynomis akimis, neišduodančiomis, ką ji tuo metu galvoja. Koni taip dažnai vaidindavo šį vaidmenį, kad jis pasidarė tartum antroji jos prigimtis, nė kiek nenustelbianti tikrosios. Nors keista – tada, kai ji vaidindavo, visa kita išgaruodavo iš sąmonės.

Ji kantriai laukė, kol galės užlipti į viršų pabūti su savo mintimis. Atrodo, kad mokėjimas laukti – tai jos jėga.

Tačiau atsidūrusi savo kambaryje ji negalėjo susikaupti, mintys painiojosi. Ji nebežinojo, ką galvoti. Kas jis per žmogus? Ar ji iš tiesų jam patiko? Širdis sakė, kad nelabai. Bet jis geras. Šiltas, kažkoks vaikiškas gerumas, taip staiga ir netikėtai atsiskleidęs, palenkė ją, ir ji atsidavė. Tiktai turbūt jis visoms moterims būtų toks švelnus. Pagaliau net jeigu ir taip, vis tiek su juo buvo keistai gera ir ramu. Be to, jis toks aistringas, toks tyras ir aistringas. Bet greičiausiai jis su visomis elgiasi kaip su ja ir jos nė kiek neišskyrė. Iš tikrųjų ji buvo jam viena iš daugelio. Moteris, ir tiek.

Bet gal taip ir geriau. Šiaip ar taip, jis išvelgė ir pamylėjo joje moterį, ko iki šiol nedarė nė vienas vyras. Kiti buvo labai atidūs jos asmenybei, bet negailestingi jai kaip moteriai. Šiuo atžvilgiu jie niekindavo arba visai ignoruodavo ją. Vyras būdavo pašėlusiai meilūs Konstancijai Rid arba ledi Čaterli, bet ne jos kūnui. O jam nerūpėjo Konstancija ar ledi Čaterli – jis glostė jos klubus ir krūtis.

Kitą dieną ji vėl nuėjo į mišką. Oras buvo ramus, bet apniukęs. Po lazdynais jau žaliavo laiškėniai, ir medžiai tylomis stanginosi skleisdami pumpurus. Šiandien ji visu kūnu jautė, kaip ažuolų syvai storais kamienais srūva aukštyn, iki pat viršaus, ir plūsta į liepsnojančius it bronzos pumpurus. Tartum potvynis, kylantis aukštyn ir užliejantis dangų.

Ji atėjo į laukymę, bet eigulio ten nebuvo. Nelabai ir tikėjosi jį rasti. Fazaniukai, jau išsiropštę iš lizdų, kuriuose nerimastingai kudakavo rudos vištos, lakstė po visą laukymę kojomis nesiekdami žemės. Koni sėdėjo ir žiūrėdama į juos laukė. Net negalvojo nieko, tik laukė. Jauniklių, ir tų, beveik nematė. Laukė.

Laikas slinko lėtai kaip sapne, o jo vis dar nebuvo. Ji nelabai tikėjosi, kad jis ateis. Dieną jis čia neužsukdavo. Reikia grįžti namo gerti arbatos. Bet prisiversti buvo nelengva.

Pakeliui į namus pradėjo dulkti lietus.

– Vėl lyja? – paklausė Klifordas, pamatęs ją purtant skrybėlę.

– Ne, krapnoja.

Ji tylėdama, paskendusi mintyse išpilstė arbata. Norėjo šiandien pamatyti eigulį ir patirti, ar tai buvo iš tikrųjų tiesa. Ar visa tai iš tikrųjų įvyko.

– Nori, paskaitysiu tau ką nors? – paklausė Klifordas.

Koni dėbtelėjo į vyrą. Nejaugi bus suuodęs?

– Pavasarį aš visada nekaip jaučiuosi. Geriau truputį pailsėsiu, – atsakė ji.

– Tavo valia. Bet gal tau kas iš tiesų negerai?

– Ne! Tiesiog neturiu jėgų – kaip kiekvieną pavasarį. Pasikviesi Bolton palošti kortomis?

– Ne! Pasiklausysiu radijo.

Jo balse skambėjo savotiškas pasitenkinimas. Koni užlipo į viršų. Šleikščiai aksominiu, saldžiu balsu diktorius ėmė kažką pasakoti apie gatvės pardavėjų šūksnius, nerdamasis iš kailio ir maivydamasis neka mažiau už senuosius pardavėjus. Ji apsilviko seną violetinį lietpaltį ir išsmuko pro šonines duris.

Lietaus dulksna tartum šydu užklojo pasaulį – paslaptinę ir priltusį. Oras buvo nešaltas, ir ji sukaito skubėdama per parką. Turėjo atsisagstyti lietpaltį.

Miškas buvo tylus ir slėpingas po smulkiu vakaro lietumi, sergstintis kiaušinėlių, sprogstančių pumpurų ir besiskleidžiančių žiedų paslaptį. Padūmavusiame ore medžių kamienai atrodė juodi ir blizgantys, tarsi būtų nusimetę drabužius ir likę nuogi, o žemė po jais, rodos, net zvimbė iš žalumo.

Laukymė ir dabar buvo tuščia. Fazaniukai buvo sulindę po perekšlių sparnais, tik keli nuotykių ieškotojai dar stypčiojo sausame lopinėlyje po šiaudiniu stogu, bet ir tie jau buvo sunerimę.

Vadinasi, eigulys taip ir nebuvo pasirodęs. Jis tyčia slapstosi. Arba kas nors atsitiko. Gal nueiti į namus pažiūrėti?

Bet, matyt, laukimas – jos lemtis. Ji atsirakino trobelę savo raktu. Viduje viskas sutvarkyta: grūdai skardinėje, antklodė sulankstyta ir padėta ant lentynos, kampe tvarkingai pastatytas naujas šiaudų kūlys. Ant sienos kabo žibintas. Stalas ir kėdė sugražinti ten, kur stovėjo.

Ji atsisėdo ant taburetės prie durų. Kaip tylu! Į stogą švelniai barbena lietus, bet vėjo jokio. Apskritai jokių garsų. Medžiai stovi prietemoje kaip galiūnai milžinai – nekalbūs, apgaubti šešėlių ir gyvi. Viskas aplinkui gyva!

Artinosi naktis. Ji tuojau turės eiti. Jis nenori su ja susitikti.

Bet staiga jis išdygo laukymėje – juoda vaškytinė vairuotojo striukė blizgėjo sušlapusi. Jis dirstelėjo į trobelę, nežymiai linktelėjo ir nuskubėjo prie narvų. Tylėdamas atsitūpė prie jų, įdėmiai apžiūrėjo ir rūpestingai uždarė nakčiai.

Pagaliau iš lėto priėjo prie Koni. Jinai tebesėdėjo ant taburetės. Jis sustojo prieangyje priešais ją.

– Tai atėjot, – pasakė prodainiu, kaip kalba vietiniai.

– Taip, – atsakė Koni žiūrėdama į jį. – Jūs vėluojate!

– Taigi, – nutęsė jis nosisukęs į mišką.

Ji lėtai atsistojo ir pastūmė taburetę į šalį.

– Užeisite vidun? – paklausė ji.

– Ar žmonės nieko nesakys, kad jūs vaikštote čia kas vakarą?  
– paklausė jis įdėmiai žiūrėdamas į ją.

– Kokie žmonės? – Koni sutrikusi pakėlė akis. – Aš juk prižadėjau, kad ateisiu. Niekas nežino.

– Netruks sužinoti, – atsakė jis. – Ir kas tada?

Ji nesumoję, ką atsakyti.

– Kodėl jie turėtų sužinoti? – pagaliau pasakė.

– Visada sužino.

Jos lūpa virpėjo.

– Aš nieko negaliu padaryti, – užsikirsdama pratarė ji.

– Kodėl? – nesutiko jis. – Jūs galite čia neateidinėti... jeigu panorėsite, – pridūrė tylėsniu balsu.

– Bet aš nepanorėsiu, – dar tyliau atsakė ji.

Jis žiūrėjo miško pusėn ir nieko nesakė.

– Bet kas bus, kai vis dėlto sužinos? – paklausė pagaliau. – Pagalvokite apie tai! Pagalvokite, kokį pažeminimą patirsite – girdi, susidėjo su vyro tarnu.

Ji pakėlė akis į jį, bet jis tebebuvo nosisukęs.

– Ar tai... – suvebleno ji, – ar tai reiškia, kad aš jums nereikalinga?

– Pagalvokit! – pakartojo jis. – Pagalvokit, kas bus, jeigu žmonės sužinos... seras Klifordas ir... visi aplinkui ims malti liežuviais?

– Aš galiu išvažiuoti.

– Kur?

– Bet kur! Aš turiu pinigų. Mano motina paliko man dvidešimt tūkstančių svarų, ir Klifordas tikrai jų nepaims. Aš galiu išvažiuoti.

– O jeigu jūs nenorėsite išvažiuoti?

– Ak, man vis tiek, kas bus.

– Taip tik atrodo! Jums nebus vis tiek! Žmogui niekada nebūna vis tiek. Atsiminkite, kad jūsų šviesybė susidėjote su eiguliu. Tai ne tas pats, kas su kilmingu ponu. Ir jums tikrai nebus vis tiek. Nebus.

– Klystate. Kam jūs man prikišate tuos titulus! Negaliu jų pakęsti! Aš jaučiu, kad žmonės su pašai pa kreipiasi į mane „jūsų šviesybe“! Jie iš tikrųjų šaiposi! Net ir jūsų balse girdžiu pašai pa!

– Mano?

Pirmą kartą jis pasižiūrėjo tiesiai į ją.

– Aš nesišai pa iš jūsų, – pasakė.

Žiūrėdama jam į akis, ji pamatė, kaip jos ima vis labiau ir labiau tamsėti, kaip plečiasi vyzdžiai.

– Ir jūs nebijote taip rizikuoti? – paklausė jis prikimusi u balsu.

– Pagalvokite. Pagalvokite, kol nevēlu.

Keista, jis grasino ir sykiu meldė.

– Bet aš neturiu ką prarasti, – apmaudžiai tarė ji. – Jeigu žinotumėt, koks mano gyvenimas, tai suprastumėt, kad aš būčiau laiminga jo atsikračiusi. Bet gal jūs bijote dėl savęs?

– Taip! – atrėžė jis. – Bijau. Aš bijau. Aš daug ko bijau.

– Ko? – paklausė ji.

Jis kryptelėjo galva atgal – suprask, viso to, kas jam už nugaros.

– Visko! Ir visų! Visų jų drauge!

Staiga jis pasilenkė ir pabučiavo jos nusiminusį veidą.

– Netikėkit. Man irgi vis tiek, – pasakė jis. – Būkim kartu, ir tegu visi eina po velnių. Kad tik paskui nesigailėtumėt!

– Neatstumkit manęs, – maldaujama balsu paprašė ji.

Jis palietė pirštais jos skruostą ir nelauktai vėl pabučiavo.

– Tada įleiskite mane vidun. Ir nusivilkite lietpaltį.

Jis pakabino šautuvą, nusivilko šlapią striukę ir paėmė antklodes.

– Atnešiau dar vieną antklodę, kad turėtume kuo užsikloti, jeigu prireiks.

– Aš negaliu ilgai, – pasakė ji. – Pusę aštuonių pietūs.

Jis dirstelėjo į ją, paskui į savo laikrodį.

– Gerai, – pasakė.

Uždarė duris ir uždegė lempą ant sienos – prisuko, kad vos šviestų.

– Kada nors atsigriebsim, – pasakė.

Jis rūpestingai patiesė atklodę – vieną sulankstęs padėjo jai po galva. Paskui atsisėdo ant taburetės ir prisitraukė ją artyn, viena ranka stipriai glausdamas prie savęs, o kita ieškodamas jos kūno. Tą akimirką, kai ranka užčiuopė jos nuogybę, jam užgniaužė kvapą. Po lengvu apatiniu sijonu ji buvo nuoga.

– Kokia laimė vien liesti tave! – pasakė glostydamas jos liemenį ir klubus. Jos oda buvo švelni, šilta ir kažkuo ypatinga. Jis nuleido galvą ir skruostu ėmė brūžuoti jai pilvą ir klubus. Kaip ir tąsyk, ji nesuvokė, kas jį taip žavi. Negalėjo suprasti, kad liesdamas jos gyvą paslaptinę kūną jis gėrisi jos grožiu, gėrisi iki apsvaigimo. Nes tik aistros apimtas žmogus geba jį pajusti. O jeigu aistra užgesusi arba jos visai nėra, sunku suprasti didingą ir jaudinantį kūno grožį. Tuomet jis atrodo netgi kažkuo gėdingas. Gyvas, šiltas prisilietimas leidžia suvokti grožį kur kas giliau negu žiūrint iš šalies. Ji jautė jo skruostą glustelint prie šlaunies, prie pilvo, prie sėdmenų, jautė kutenantį ūsų ir minkštų plaukų prisilietimą, ir jai ėmė virpėti keliai. Ją apėmė dar nepatirtas jaudulys ir bejėgiškumas. Net baugoka buvo nuo visų tų glamonių, kurios tarytum gobė ją iš visų pusių. Ir vis dėlto ji kažko dar laukė.

Net kai jis paėmė ją, – ir pasiekęs tikslą staiga pajuto begalinį palengvėjimą ir atsipalaidavimą, tikriau sakant, nuostabią ramybę, – ji vis dar laukė. Ir jautėsi truputį apvilta. Nors žinojo, kad iš dalies kalta ji pati. Įsikalbėjo sau, kad yra atsiribojusi nuo visko. Dabar gal visą gyvenimą to nebeatsikratys. Ji gulėjo nejudėdama, jausdama savyje stiprius jo judesius, išsismelkiančius giliai į vidų, staigų jo kūno virpulį ir sėklos išsiveržimą, silpstančią įtampą. Jo sėdmenų susitraukimai buvo šiek tiek komiški. Moteriai, ir ypač nedalyvaujančiai šiame žaidime, tie vyro sėdmenų susitraukimai išties atrodo juokingi. Kaip ir apskritai visa vyro poza ir visi jo veiksmai akto metu!

Vis dėlto ji gulėjo ramiai ir jai nesinorėjo bėgti šalin. Nesinorėjo net ir atsiimti kas priklauso ir pačiai patirti malonumą, kaip kadaise su Mikaeliu. Ji tik gulėjo nekrutėdama, o iš akių jai sruvo ašaros.

Jis irgi gulėjo ramiai. Bet laikė ją prispaudęs ir stengėsi sušildyti liaunas jos kojas tarp savųjų. Jis gulėjo prigludęs prie jos, atiduodamas savo šilumą.

– Tau šalta? – paklausė jis tyliu balsu, lyg jie būtų buvę labai arti. O ji jautėsi palikta ir nutolusi nuo jo.

– Ne, bet man laikas eiti, – pasakė ji švelniai.

Jis atsiduso, suspaudė ją dar smarkiau, paskui atleido. Jis neįtarė, kad ji verkia, ir manė ją esant su juo.

– Turiu eiti, – pakartojo ji.

Jis pasikėlė, atsiklaupė prie jos, pabučiavo trikampį tarp šlaunų ir patraukęs žemyn jos sijonus apsirengė pats. Visa tai jis darė automatiškai, nesidairydamas į šalis, pasikliaudamas menka žibinto šviesa.

– Ateik kada pas mane į namus, – pasakė jis žiūrėdamas į ją iš viršaus. Jo veidas buvo malonus, ramus ir kupinas pasitikėjimo.

Ji vis dar bejėgiškai gulėjo ir žiūrėdama į jį galvojo: „Koks jis man svetimas, visiškai svetimas!“ Ji netgi pajuto jam savotišką priešišumą.

Jis apsvilko striukę, pasidairė skrybėlės, kuri buvo nukritusi ant žemės, persimetė per petį šautuvą.

– Nagi kelkis! – tarė tebežiūrėdamas į ją šiltu ramiu žvilgsniu. Ji lėtai atsistojo. Nenorėjo niekur eiti. Bet ir pasilikti netraukė.

Jis padėjo jai apsvilkti ploną lietpaltį, apžiūrėjo, ar viskas gerai.

Tada atidarė duris. Lauke buvo visiškai tamsu. Prieangyje tupintis ištikimas šuva pašoko ant kojų, džiaugsmingai pasitikdamas šeiminką. Pilkšva dulksnos marška dengė aklinoje tamsoje skendintį mišką.

– Gal pašviesti žibintu? – pasiūlė jis. – Vis tiek po mišką niekas nevaikščioja.

Jis ėjo priekyje, apšviesdamas žibintu siaurą keliuką, šlapią žolę, juodas, blizgančias it gyvatės šaknis, nusvirusias gėles. Aplinkui – vien pilkšva dulksna ir neįžvelgiama tamsa.

– Ateik kada, – pasakė jis. – Gerai? Mudu jau vis tiek nagus įkišę.

Koni negalėjo suprasti, kodėl jo geismas toks nepasotinamas. Juk tarp jų nieko nėra, jis žmoniškai nėra su ja kalbėjęs ir, be to, ji negalėjo nuslopinti bodėjimosi prasčiokiška jo kalba. Tas jo „ateik kada“ skambėjo taip, lyg būtų buvęs taikomas kokiai kaimietei. Pastebėjusi rausmenės lapus, Koni sumetė, kokioje maždaug vietoje jie galėtų būti.

– Dabar penkiolika po septynių, – pasakė jis, – suspėsi. Tartum pajutęs jos atsitolinimą, jis ėmė kalbėti kitaip. Ties paskutiniu alėjos posūkiu, už kurio turėjo pasirodyti lazdynų giraitė ir vartai į parką, Melorsas užgesino žibintą.

– Čia jau nebeapsiklysimė, – tarė jis ir švelniai suėmė ją už rankės.

Eiti tamsoje buvo nepigu – nežinai, kur statai koją, bet eigulys mokėjo koja čiuopti kelią, jam toks ėjimas buvo ne pirmiena. Prie vartų jis padavė jai elektrinį žibintuvėlį.

– Parke kiek šviesiau, – pasakė jis, – bet vis tiek paimk, kad neišklystum iš tako.

Iš tiesų parke medžių buvo mažiau ir tarp jų tvyrojo vaiduokliška sidabrinė migla. Staiga jis prisitraukė ją prie savęs ir užkišęs savo vėsią drėgną ranką jai už suknelės ėmė glostyti šiltą jos kūną.

– Gyvybės nepagailėčiau už prisilietimą prie tokios moters kaip tu, – pasakė jis užsikirsdamas. – Pabūk dar valandėlę.

Ji pajuto, kad jo aistra vėl užsiliepsnojo.

– Ne, ne, aš jau turiu bėgti, – pasakė Koni beveik išsigandusi.

– Taip, – staiga atitokęs jis paleido ją.

Ji pasigrėžė eiti, bet akimirksniu vėl atsisuko.

– Pabučiuok mane, – paprašė ji.

Jis pasilenkė prie jos ir apgraibomis pabučiavo į kairę akį. Ji atkišo lūpas ir jis švelniai jas pabučiavo, bet tuoj pat atsitraukė. Jis nemėgo bučiuotis į lūpas.

– Aš ateisiu rytoj, – pasakė ji jau eidama. – Jeigu galėsiu.

– Gerai! Tik ne taip vėlai, – atsišaukė jis iš tamsos.

– Labanakt! – tarė ji, jau nebegalėdama jo įžiūrėti.

– Labanakt, jūsų šviesybe, – pasigirdo balsas.

Ji stabtelėjo ir pasižiūrėjo atgal į šlapią juodą sieną. Tamsoje ryškėjo vien jo siluetas.

– Kodėl tu taip pasakei? – paklausė ji.

– Taip sau, – atsakė jis. – Labos nakties, paskubėk.

Ji nėrė į pilkšvą nakties tirštybę. Šoninės durys buvo atviros, ir ji įsmuko į savo kambarį niekieno nepastebėta. Vos spėjo uždaryti duris, ir nuaidėjo gongas, bet pirma reikėjo išsimaudyti, būtinai išsimaudyti. „Daugiau niekada nebeveluosiu, – nusprendė ji. – Kam aš čia turiu nervintis“.

Kitą dieną ji nebėjo į mišką, o išvyko kartu su vyru į Atveitą. Klifordas kartkartėmis išvažiuodavo iš sodybos. Tam buvo nusisamdęs vairuotoją – jauną pečiuitą vaikina, kuris prireikus galėdavo iškelti šeimnininką iš mašinos. Klifordas staiga panūdo aplankyti savo krikštėvį Leslį Vinterį, kuris gyveno Šiplio dvare netoli Atveito. Jis jau

buvo nebejaunas, turtingas – vienas iš šachtų savininkų, susikrovusių nemažą pelną karaliaus Edvardo laikais. Jo didenybė dažnai užsukdavo į Šiplį pamedžioti. Senovinis namas buvo išpuoštas lipdiniais ir labai stilingai apstatytas. Vinteris neturėjo šeimos ir labai didžiavosi savo skoniu. Vaizdą gadino tik daugybė šachtų aplinkui. Leslis Vinteris buvo prisirišęs prie Klifordo, tačiau ypatingos pagarbos jam neįautė – nepritarė krikščionio rašytojovimui ir afišavimuisi laikraščiuose. Šis prisiekęs karaliaus Edvardo mokyklos šalininkas visokius plunksnagraužius laikė ne šios žemės gyventojais. Su Koni senasis dvarininkas laikėsi perdėm maloniai. Jo akimis, ji buvo graži, kukli moteris, beprasmiškai aukojanti savo gyvenimą Klifordui. Neapsakomai gaila, kad ji negalės duoti gyvybės Regbio įpėdiniui. Pats Vinteris taip pat neturėjo palikuonių.

Įdomu, svarstė Koni, ką jis pasakytų sužinojęs, kad ji guli su eiguliu ir tas siūlo ateiti kada pas jį į namus. Pasibjaurėtų ir pasmerktų ją, nes labiausiai nekenčia skurdžių, kurie nori pasidaryti ponais. Jeigu ji turėtų meilužį iš savo rato, jis nė akim nemirkletėtų – juk Koni moka atrodyti tokia kukli ir romi, tokia mergišškai drovi, o gal ir iš prigimties tokia yra. Vinteris ją vadino „mielu vaikelium“ ir brukte įbruko jai gražią miniatiūrą, vaizduojančią moterį aštuoniolikto amžiaus drabužiais.

Koni vis galvojo apie eigulį. Štai kad ir ponas Vinteris, tikras džentelmenas ir aukštuomenės žmogus, laiko ją asmenybe ir nesuplaka į krūvą su visomis pasaulio moterimis, ir neleidžia sau kreiptis į ją „tu“.

Ji nėjo į mišką nei tą, nei kitą, nei dar kitą dieną. Kol jis laukia, kol geidžia jos (kaip ji įsivaizdavo), tol jinais neis. Tačiau ketvirtą dieną Koni jau nebegalėjo rasti vietos. Bet vis tiek nusprendė, kad neis ir neatsiduos dar kartą tam vyriškiui. Reikia kuo nors užsiimti: nuvažiuoti į Šefildą, aplankyti pažįstamus. Tačiau vien pagalvojus apie tai bloga darėsi. Pagaliau ji nusprendė eiti pasivaikščioti – ne į mišką, bet priešingon pusėn, pro geležinius vartus kitame parko gale. Buvo tyki apniukusi pavasariškai šilta diena. Ji ėjo susimąsčiusi, pati nesuvokdama savo minčių. Ji ir aplinkui nieko nematė, kol prie Merhėjaus fermos garsiai sulėjo šuo. Jau ferma! Jos ganyklos tęsiasi iki parko tvoros, artimiausi kaimynai, kaip sakoma, bet Koni jau seniai buvo čia užklydusi.

– Belai! – pašaukė ji didelį baltą bulterjerą. – Belai! Ar jau pamiršai mane? – Koni truputį bijojo šunų. Belas kiek atsitraukė ir skalijo toliau. O ji norėjo pakliūti į medžiotųjų draustinį.

Iš namo išėjo ponija Flint – Koni amžiaus moteris, kadaise mokytoja, ir, Koni nuomone, gera veidmainė.

– O, nejaugi ledi Čaterli? Čia tai bent! – jos akys sužvilgo, o skruostai nuraudo kaip mergaitės. – Belai, Belai! Liaukis! Kaip tau ne sarmata loti ant ledi Čaterli! Belai, nagi liaukis!

Ji pribėgo prie šuns ir sušėrė jam pašluoste, paskui priėjo prie Koni.

– Anksčiau jis mane pažindavo, – pasakė Koni spausdama šeimininkei ranką. Flintai nuomojo Čaterlių žemę.

– Pažįsta tamstą ir dabar, pažįsta. Tiktai nori pasirodyti, – šypsodamasi iki ausų ir nenuleisdama nuo Koni drovaus žvilgsnio tikino ponija Flint. – Labai jau seniai jūsų nematė. Ar dabar geriau jaučiatės?

– Taip, ačiū, neblogai.

– Mažne visą žiemą nesirodėt. Gal užeitumėt į vidų mano mažytės pasižiūrėti?

– Gerai, – Koni dvejojo. – Nebent valandėlę.

Ponija Flint puolė pirma bent kiek apsitvarkyti, o Koni ėjo iš lėto ir įžengusi į tamsią virtuvę neryžtingai stabtelėjo. Ant krosnies kunuliavo virdulys. Sugrįžo ponija Flint.

– Atleiskite man, dėl Dievo meilės, – pasakė ji. – Prašom čia.

Juodvi įėjo į svetainę. Priešais židinį ant kilimėlio sėdėjo maža mergaitė, staliukas buvo greitosiomis paruoštas arbatai. Jauna tarnaitė, sumišusi ir negrabi, ėmė atbula trauktis į koridoriaus gilumą. Mažylė buvo kokių metų – žvutri, rusvaplaukė kaip tėvas, smalsių mėlynų akių. Atrodo, bus ne iš baikščiųjų. Iš visų pusių apdėta pagalvėmis, o aplink – daugybė skudurinių lėlių ir kitokių žaislų, kaip dabar įprasta.

– Kokia nuostabi mergytė! – tarė Koni. – Ir kaip išaugo! Kokia didelė! Didelė mergytė!

Kai ji gimė, Koni padovanojo jai šali, o per Kalėdas – celiulioidinius ančiukus.

– Nagi, Džozefina, pažiūrėk, kas pas mus atėjo! Kaip manai, kas? Čia juk ledi Čaterli, ar pažinai, Džozefina?

Burbulas įsispirijo smailiomis akutėmis į Koni – dvarininkų titulai kol kas dar jai nieko nereiškė.

– Eikš pas mane! Ateisi? – pakvietė Koni mažylę.

Mergaitei buvo vis tiek, tad Koni pakėlė ją ir pasisodino ant kelių. Kaip smagu šitaip laikyti vaiką ir jausti šiltą jo kūnelį, čiupinėti mažas putlias rankutes, beatodairiškai mataruojančias kojeles!

– Aš va kaip tik gėriau sau viena arbatėlę. Lukas išvažiavo į turgų, tai nusprendžiau truputį atsipūsti. Gal išgersite su manim puodelį, ledi Čaterli? Jūs, žinoma, pripratusi prie kitokios arbatos, bet gal neatsisakysit?..

Koni neatsisakė, nors jai ir nepatiko užuomina – kas kam darbo, prie ko ji pripratusi. Stalas buvo padengtas iš naujo – šeimininkė atnešė geriausius puodelius ir arbatinuką.

– Tik nesirūpinkit, – paprašė Koni.

Kur tau! Tokie rūpesčiai poniai Flint – vienas malonumas. Koni tuo tarpu žaidė su mažyle. Ją linksmino moteriškas pyplės narsumas, o mažas šiltas kūnelis kėlė saldų jaudulį. Nauja gyvybė! Bebaimė, nes visai beginklė. Suaugę visi sukaustyti baimės.

Ji išgėrė puodelį arbatos, kuri buvo labai stipri, užsikąsdama juoda gardžia duona su sviestu ir slyvų uogiene. Ponia Flint raudo iš sumišimo, švytėjo iš laimės ir purkštavo iš susijaudinimo, lyg prieš ją būtų sėdėjęs koks šaunus riteris. Jos išsinekėjo apie moteriškus dalykus ir abi liko patenkintos.

– Arbata tai jau mūsų nekokia, – atsiprašė ponია Flint.

– Daug geresnė negu mūsų, – nuoširdžiai paprieštaravo Koni.

– Ak! – sudejavo ponია Flint, žinoma, netikėdama.

Pagaliau Koni atsistojo eiti.

– Man laikas, – pasakė ji. – Vyras neturi supratimo, kur aš esu. Dar pamans, kad kažkas atsitiko.

– Jam nė į galvą nešaus, kad tamsta čia, – visa iškaitusi nusijuokė šeimininkė. – Gaus šauklį siųsti.

– Sudie, Džozefina, – Koni pabučiavo mergytę ir pašiausė rudus jos plaukus.

Ponia Flint užsispyrė išleisti tokią gerbiama viešnią pro nebevaikštomas ir visokiais daiktais užgriozdotas duris, kurios vedė į darželį, apsodintą ligustrų gyvatvore. Abipus takelio žydėjo dvi lysvės vešlių aksominių primulių.

– Kokios gražios! – pagyrė Koni.

– Lukas jas vadina išverstakėmis, – nusijuokė Flint. – Aš jums paskinsiu.

Ir ji su įkarščiu puolė skinti gelsvų pūkuotų žiedų.

– Gana! Gana! – sustabdė ją Koni.

Jos priėjo prie nedidelių sodo vartelių.

– Koku keliu eisite? – pasidomėjo Flint.

– Per draustinį.

– Palaukite, tuoj pažiūrėsim. Aha, karvės jau aptvare. Nors dar ne visos. Bet vartai užrakinti, jums teks perlipti.

– Niekis, perlipsiu, – pasakė Koni.

– Gal aš palydėsiu jus iki aptvaro.

Jos ėjo per skurdžią triušių nuniokotą pievą. Miško paukščiai traukė džiaugsmingas vakaro giesmes. Piemuo ragino atsilikusias karves, ir tos iš lėto miglino per ištryptą pievą.

– Susivėlino šįvakar pamelžti, – tarė ponია Flint nepatenkinta.

– Žino, kad Lukas grįš tik su tamsa.

Jos priėjo prie tvoros, už kurios augo eglaičių jaunuolynas. Varteliai buvo užrakinti. Anoje pusėje ant žolės stovėjo tuščias butelis.

– Čia eigulio butelis pienui, – paaiškino ponია Flint. – Mes jam čionai pastatome, o jis pasiima.

– Kada? – paklausė Koni.

– Ogi kaip jam pasitaiko. Dažniausiai rytą. Na ką gi, sudie, ledi Čaterli! Apsilankykite, nepamirškite. Tokia viešnia – džiaugsmas namams.

Koni perlipo per tvorelę ir atsidūrė take tarp tankių aštriaspyglių eglaičių. Flint pasileido tekina per ganyklas namo. Tipiška mokytoja su senamadiška skrybėlaite. Koni nepatiko jaunuolynas – čia kažkaip niūru ir trošku. Ji ėjo greitai žingsniu, nuleidusi galvą ir galvojo apie Flintų mergaitę. Kokia žavi pyplė, tik kojytės kreivokos, kaip tėvo. Jau dabar matyti, bet gal dar išaugs. Kiek šilumos ir pilnatvės teikia kūdikis ir kaip Flint riečia prieš ją nosį! Ką gi, ponია Flint turi tai, ko jai neduota ir greičiausiai niekada nebus duota turėti. Taip, Flint didžiavosi motinyste, ir dar kaip didžiavosi. O Koni, nors ir nenorėdama, trupučiuką, išties tik trupučiuką, jai pavydėjo.

Staiga ji krūptelėjo ir net suriko iš išgąščio. Priešais stovėjo vyriškis.

Tai buvo eigulys. Stovėjo ir nesitraukė iš kelio, kaip Balaamo asilė.

– Kaip tu čia atsidūrei? – nustebęs paklausė jis.

– O kaip tu? – vos atgaudama kvapą pralėmė Koni.

– Iš kur tu? Buvai trobelėje?

– Oi ne! Buvau Merhėjaus fermoje.

Jis įdėmiai, tiriama pažvelgė jai į akis, ir Koni kaltai nuleido galvą.

– O dabar ėjai į trobelę? – griežtokai paklausė jis.

– Ne! Turiu eiti namo. Užsibuvau pas kaimynus. Niekas nežino, kur aš esu. Ir taip jau vėluoju. Man jau reikia bėgte bėgti.

– Atrodo, vengi manęs? – paklausė jis kiek pašaipiai.

– Ne! Visai ne. Tik...

– Tai kas tada? – paklausė jis ir priėjęs apkabino ją. Jis taip prispaudė Koni, kad ji pajuto bundant jo lytį.

– Oi, tik ne dabar, tik ne dabar! – suriko ji stumdama jį nuo savęs.

– Kodėl, dar tik šešios. Turi visą pusvalandį. Neik! Neik! Aš noriu tavęs.

Jis dar tvirčiau suspaudė ją, ir ji suprato, kaip jam jos reikia. Senasis instinktas kuždėjo jai nepasiduoti, kovoti už savo nepriklausomybę. Bet kažkokia kita jos esybės dalis keistai apsunco ir pasidarė vangis. Ji jautė vyro nekantravimą ir nebeturėjo jėgų priešintis.

Eigulys apsidairė.

– Eime, eime tenai! – ėmė raginti jis, smelkdamasis akimis į eglaičių jaunuolino tankmę.

Jis atsisuko į ją. Jo žvilgsnis buvo skvarbus ir deginantis, bet be meilės. Tačiau valia jau buvo apleidusi Koni. Nei kojos, nei rankos nebeklausė. Ji paklūsta jam, ji pasiduoda.

Traukdamas ją paskui save, jis prasibrovė pro dygią eglaičių sieną į nedidelę aikštelę, kurioje kūpsojo krūva sausų šakų. Eigulys nužėrė keletą jų ant žemės, užmetė ant viršaus savo striukę ir liemenę, ji turėjo atsigulti ant jų ir gulėti po medžio šakomis kaip kokia patelė, kol jis, likęs vienais marškiniais ir kelnėmis, stovėjo ir žiūrėjo į ją užspeisto žvėries akimis. Tačiau net ir dabar jis tramdėsi – pasirūpino kuo tinkamiau ją paguldyti. Nors apatinius iš nekantrumo perplėšė, nes ji gulėjo sustingusi ir jam nepadėjo.

Jis prisisegė drabužius ir prigludęs prie jos išsiskverbė į vidų. Akimirka jis gulėjo ant jos ramiai, visas išsitempęs ir virpantis, paskui, apimtas staigaus nevaldomo geidulio, ėmė judėti sukeldamas joje dar nepatirtą virpulių bangavimą. Viena po kitos ritosi, užčiojo per ją švelnios liepsnos, minkštos kaip pūkai ir žėrinčios, stebuklingos liepsnos, lydančios ir perlydančios visą jos vidų. Tartum varpeliai, tilindžiuojantys vis ploniau ir švelniau, kol nebeįmanoma iškęsti. Koni net neišgirdo, kaip riktelėjo. Bet kaip greitai, kaip greitai viskas baigėsi! Ir ji jau nebegali, kaip anksčiau, pati nieko daryti. Dabar viskas kitaip, visai kitaip. Neklauso jos nei rankos, nei kojos – ji negalės

pasinaudoti juo ir patirti malonumo. Jai belieka laukti, apmaudžiai laukti ir jausti, kaip jis pamažu traukiasi, menksta, ir pagaliau ateina toji baisi akimirka, kai jis išslysta iš jos galutinai. Tuo tarpu jos iščios atvertos ir pasirengusios švelniai priglobti svečią, kaip jūros aktinija, kuri tiesia lapelius kviesdama slūgstantį potvynio vandenį sugrįžti ir vėl užlieti ją. Nejučiom ji aistringai prisispaudė prie jo, vis dar neatsiskyrusio nuo jos, ir pajuto, kaip jos viduje ėmė brinkti ir krutėti nelyginant koks sprogstančio žiedo pumpuras, kuris ritmiškai augo ir didėjo skleisdamasis vis labiau ir labiau, kol užpildė visą jos atsidavusią esybę; tada ji pajuto tolygius nenusakomus vyriško kūno judesius, netgi ne judesius, bet sukurius, kurie gręžėsi vis giliau ir giliau į jos kūną ir sielą, kol ji visa ištirpo verpetuojančio, tobulo ir skaidraus jausmo vandenyne ir iš krūtinės nejučia išsiveržė dejonės ir šūksmai. Balsas, skrodžiantis pačią nakties šerdį, gyvybės balsas! Vyras, baimingai džiūgaudamas, atliepė jai – gyvastingi syvai trykštelėjo į jos iščias. Drauge su jais jis išliejo savo geismą ir dabar gulėjo nurimęs, pamažu peikėdamasis, o ir ji palengva paleido jį iš glėbio ir atspalaidavo. Taip jie gulėjo nieko nejausdami, netgi vienas kito, abu kažkur kitur. Pagaliau jis krustelėjo, suvokė, kad yra nuogas ir beginklis. Koni pajuto, kaip atsiskiria jų kūnai ir jis palieka ją. Ne, šito ji neištvers. Nuo šiol jis turi visada glauti ją prie savęs.

Tačiau jis atsikėlė, pabučiavo ją ir pridengęs jos nuogybę ėmė rengtis pats. Ji gulėjo žiūrėdama į medžių šakas, nepajėgdama pajudėti. Eigulys užsisagstė kelnes ir apsidairė. Visur tylu ir tuščia, tik šuo nuščiuvęs guli pasidėjęs snukį ant letenų. Jis atsisėdo ant šakų krūvos ir tylėdamas suėmė Koni ranką.

Ji pasisuko ir pasižiūrėjo į jį.

– Mudu spėjom kartu, – pasakė jis.

Ji tylėjo.

– Nuostabu. Dauguma vedusių porų nugyvena visą gyvenimą ir to nepatiria, – tęsė jis mieguistu balsu.

Ji pažvelgė į jo susimąščiusį veidą.

– Tikrai? – paklausė. – Tai tu patenkintas?

– Patenkintas, – atsakė jis žiūrėdamas jai į akis. – Viskas gerai.

Jis nenorėjo, kad jinai kalbėtų. Pasilenkė prie jos ir pabučiavo. Tai bent bučinys – kad taip visą gyvenimą!

Pagaliau ji atsisėdo.

– Argi vyrai ir moterys retai patiria tai? – naiviai pasmalsavo ji.

– Dauguma niekada. Jau vien iš išvaizdos gali spręsti, – jis kalbėjo nenoriai, gailėdamasis, kad pradėjo.

– O su kitomis moterimis tau pavykdavo?

Jis pasižiūrėjo į ją su šypsena.

– Aš nežinau, – pasakė. – Nežinau.

Jai pasidarė aišku, kad jis niekada nesakys jai to, ko nenorės sakyti. Ji stebėjo jo veidą, ir aistros maudulys vėl įsimetė į slėpsnas. Tačiau ji iš paskutiniųjų spyrėsi žinodama, jog nustos pati save gerbti.

Apsivilkęs liemenę ir striukę, jis ėmė skintis kelią pro jaunuolyną, skrodžiamą įkypų besileidžiančios saulės spindulių.

– Aš tavęs nelydėsiu, – pasakė jis. – Taip bus geriau.

Prieš nueidama ji ilgai žiūrėjo į jį. Šuo nekantravo ir ragino šeiminką skubėti namo, o šiam jau irgi, regis, nebebuvo ko pridurti. Viskas jau pasakyta.

Koni iš lėtoėjo namo jausdama, kad jos viduje kažkas iš esmės pasikeitė. Jos išsčiose gimė dar viena esybė – karšta kaip ugnis ir švelni. Ir ta nauja jos esybė dievino jį. Taip dievino, kad keliai linko tolstant nuo jo. Visa jos siela atgijo, atsivėrė, patikliai ir aklai garbindama vyrą su primityviausios moters įkarščiu. „Toks jausmas, lyg nešiočiau kūdikį, – pasakė sau. – Lyg nešiočiau pilve kūdikį“. Ir iš tiesų jos išsčios, lig šiol buvusios aklinais uždaros, tartum prasivėrė ir prisipildė naujos gyvybės – ne tokia jau lengva, bet nuostabi našta.

„Jeigu aš turėčiau kūdikį! – svajojo ji. – Arba jeigu galėčiau nešioti jį kaip savo kūdikį!“ Nuo tokios minties jai pakirto kojas ir ji suprato, kad pagimdyti kūdikį apskritai ir pagimdyti jų nuo vyro, kurio trokšta tavo kūnas, yra du skirtingi dalykai. Pirmuoju atveju čia nėra nieko ypatinga, bet turėti vaiką su vyru, kurio geidžia tavo kūnas ir nori tavo išsčios, tai visiškai kita, nauja kokybė, ir Koni būtų jau nebe ta ankstesnioji Koni, ji pasiektų gelmėje glūdinčią moterystės širdį, pačią kūrinių užuomazgą.

Ne aistra jai buvo nauja patirtis, o tas beribis dievinimas. Koni visą gyvenimą bijojo šito jausmo, nes jis atima jėgas. Ir dabar jinai bijojo, nes jei per daug į jį išžiūrės, tai praras save, savo individualumą ir pasidarys kaip vergė, kaip laukinė. Ji neturi pasidaryti vergė. Ją baugino toks vyro garbinimas, bet kol kas įveikti jo nėra jėgų. Tačiau nugalėti šį jausmą įmanoma. Jos valia velniškai stipri, ir jai būtų vieni niekai užgniaužti šį saldų kūno potraukį. Ji ir dabar galėtų tai padaryti – bent jau taip jai atrodo – galėtų suvaldyti savo aistrą.

O kodėl nepabuvus bakchante, bakchanališkai skriejančia per miškus pasitikti savojo Ijakcho\*, gryojo falo, nepriklausančio jokiai asmenybei, bet uoliai tarnaujančio moteriai dievuko! Kam reikia to žmogaus ir jo individualybės! Jis tėra šventovės tarnas, skaisčiojo falo, jos nuosavybės, nešiotojas ir sergėtojas.

Naujasis atradimas vėl pažadino aistrą, tik dabar vyras tebuvo niekingas objektas, paprasčiausias falo savininkas, kuris, vos tik atlikęs savo funkciją, turėtų būti sudraskytas į gabalus. Koni jautė, kaip jos kojos ir rankos, kaip visas jos kūnas sustiprėjo, ir ji pavirto tikra bakchante – greita kaip žaibas patele, galinčia priveikti patiną. Bet širdį slėgė sunkumas. Ji nenori to, jau yra tai patyrusi, tai beprasmiška ir beviltiška, o dievinti – išties neregėtai puiku. Tai toks beribis, švelnus, gilus ir nepatirtas jausmas. Ne, ne, šalin geležinę, nepalenkiamą valią – kaip ji ją išsekino, sukaustė ją; dabar Koni stačia galva puls į naujo gyvenimo verpetą, pasiners į savo iščių gelmę, aidžiai šnabždančia nebylius susižavėjimo žodžius. Kol kas šito vyro bijoti nereikia.

– Buvau užsukusi į Merhėjaus fermą, išgėriau arbatos su ponia Flint, – paaiškino jinai Klifordui. – Man rūpėjo pamatyti vaikėlį. Tokia žavi mergytė, plaukai rudi ir plonyčiai kaip voratinklis. Labai miela! Ponas Flintas buvo išvykęs į turgų, tad mes pasivaišiname trise: šeimininkė, mažylė ir aš. Tu jau buvai pradėjęs nerimauti, kur aš dingau?

– Taip, žinoma, bet paskui pagalvojau, kad užėjai pas ką arbatos, – atsakė Klifordas su pavydo gaidėle balse. Šeštuoju jausmu jis užuodė kažkokį žmonos pasikeitimą, kažką nauja ir jam nesuvokiama, bet nusprendė, kad tai dėl kaimynų mergaitės. Jis manė, kad vienintelis dalykas, kuris graužia Koni, yra tas, kad ji neturi vaiko. Negali imti ir pasidaryti jo, kaip sakoma.

– Aš mačiau, kaip ponia ėjote per parką prie geležinių vartų, – pasakė ponia Bolton. – Tai pamaniau, kad pas mūsų parapijos kunigą.

– Iš pradžių taip ir žadėjau, bet paskui pasukau į fermą.

Abiejų moterų akys susitiko: Bolton skaisčiai pilkos ir tiriančios, Koni – mėlynos, miglotos ir neįprastai gražios. Bolton buvo beveik tikra, kad Koni turi meilužį, bet kur jinai jį susirado ir ką tokį? Argi čia, apylinkėje, yra koks tinkamas?

---

\* Ijakchas – graikų mitologijos dievas, tapatinamas su Bakchu ir Dionisu.

– Jums tik į sveikatą kartkartėmis išeiti prasivėdinti ir pasižmonėti, – pareiškė ponja Bolton. – Aš ne kartą sakiau serui Klifordui, kad jūsų šviesybei reikia dažniau tarp žmonių būti.

– Taip, aš ir pati labai patenkinta, kad nuėjau, – pritarė jai Koni. – Kad tu žinotum, Klifordai, kokia šauni ir narsi mergiūkštė. Plaukučiai skaisčiai rudi ir švelnūs švelnūs, tikri pūkai, o akytės žydros kaip porcelianas. Žinoma, juk tai mergaitė, antraip nebūtų tokia drąsi kaip koks mažutis vikingų karžygs.

– Teisybė, jūsų malonybe, Flintai visi tokie. Užsispyrę ir ruda-plaukiai, – įsiterpė Bolton.

– Ar nenorėtum jos pamatyti, Klifordai? Aš pakviečiau jas arbatos.

– Ką pakviete? – sunerimęs paklausė jis žmonos.

– Ponią Flint su mergaite. Kitą pirmadienį.

– Tu galėsi jas priimti savo kambaryje, – pasakė jis.

– Argi tu nenori pamatyti mažylės? – šūktelėjo Koni.

– Kodėl, aš ateisiu pažiūrėti, tik nesirengiu su jomis gerti arbatos.

– Ką gi, – atsiduso Koni žiūrėdama į jį išplėstomis padūmavusiomis akimis. Tačiau matė ne Klifordą, o kažką kitą.

– Tenai jums bus dar jaukiau, jūsų šviesybe, ir ponja Flint jausis laisviau negu sero Klifordo akivaizdoje, – pasakė Bolton.

Taip, Koni turi meilužį, širdyje džiūgavo ji. Bet kas jis? Kas jis toks? Gal ponja Flint padės atspėti.

Klifordui buvo neramu. Jis nepaleido Koni po pietų, o jai norėjosi pabūti vienai. Ji smalsiai pasižiūrėjo į vyrą, bet pakluso.

– Ar palošim, ar man tau paskaityti? Sakyk, ko norėtum? – paklausė jis nejaukiai.

– Paskaityk, – tarė Koni.

– O ką? Poezijos ar prozos? O gal pjesę?

– Paskaityk ką nors Rasino, – pasiūlė ji.

Kadaiše jis labai mėgdavo Rasiną. Skaitydavo pompastišku prancūzišku stiliumi, bet dabar neturėjo įkvėpimo ir kažkodėl jautėsi nesmagiai – mieliau būtų pasiklausęs radijo. Tuo tarpu Koni sėdėjo su siuviniu rankose – siuvo mažą suknelytę iš savo senos geltono šilko suknius Flintų mažylei. Grįžusi iki pietų spėjo ją sukirpti ir dabar siuvo dudenant vyro balsui, o jos sielą buvo užliejusi palaiminga ramybė.

Giliai viduje ji jautė tolimą praūžusios aistros gaudesį, lyg dar tebeaidėtų jau nutilę varpai.

Klifordas pasakė jai kažką apie Rasiną. Ji vos spėjo pagauti jo žodžių prasmę.

– Taip! Taip! – linktelėjo ji ir pakėlė akis į vyrą. – Iš tikrųjų puikiai pasakyta.

Ir jis vėl krūptelėjo pamatęs tą iš gilumos sklindantį jos mėlynų akių švytėjimą, tą išorinę ramybę. Ji niekada nebūdavo tokia atsi-palaidavusi ir rami. Ji skleidė kažkokius kerus, lyg kokią stebuklingą, svaiginantį aromata, kuriam jis negalėjo atsisipirti. Klifordas skaitė toliau (o ką gi jam beliko daryti?) prancūziškai gargaliuodamas, o Koni atrodė, kad tai vėjas užauja kamine. Nė vieno Rasino žodžio ji taip ir nesuvokė.

Ji buvo toli, pasinėrusi į savo palaimingą pasaulį, kaip medis pa-vasarį, kuris ošdamas su džiaugsmingu atodūsiu skleidžia pumpurus. Tame jos pasaulyje buvo ir vyras, be vardo ir pavardės, laibakojis falo misterijos dalyvis. Visu savo kūnu, kiekviena savo ląstele ji jautė jį ir jo vaisių. Jo kūdikis buvo jos kraujyje, kaip pasakiškas oro švytėjimas tuoj pat po saulėlydžio.

„Nei rankų, regis, neturėjo ji, nei kojų, nei akių, nei garbanų auksinio šilko...“

Ji – kaip miškas, kaip tamsi ažuolų tankmė, be garso sproginanti milijardus pumpurų. Painiame šakų – jos kūno – rezginyje trumpam užmigo aistros paukščiai.

O Klifordas vis skaitė, gargaliavo ir švankštė tardamas svetimus garsus. Kaip visa tai keistai skamba! Ir koks jis pats atrodo keistas, kai sėdi šitaip palinkęs prie knygos – civilizuotas grobuonis, pečiuitas ir be kojų! Koks neregėtas padaras! Stipri, nepalankiama ir šalta tarsi plėšraus paukščio valia ir nė krislelio, nė krislelio šilumos! Vienas iš tų ateities gyventojų, kurie neturi sielos, vien šaltą kaip ašmenys valią. Ją net nupurtė pagalvojus.

Ir vis dėlto švelni, šilta gyvybės liepsna stipresnė už jį, o jis net nesuvokia ją esant.

Skaitymas nutrūko. Koni krūptelėjo. Ji pasižiūrėjo į jį ir pamačiusi jo žvilgsnį – apsitraukusį migla, klastingą ir tartum kupiną neapykantos – išsigando dar labiau.

– Labai tau dėkui! Tu tikrai puikiai skaitai Rasiną! – švelniai pasakė ji.

– Beveik taip pat puikiai, kaip tu jo klausaisi, – negailestingai atkirto jis, o patylėjęs paklausė: – Ką tu čia siuvi?

– Vaikišką suknytę ponios Flint dukrytei.

Jis nusisuko. Vaikas! Vaikas! Lyg būtų apsėsta.

– Šiaip ar taip, – tarė jis reikšmingai, – kiekvienas randa Rasino kūryboje tai, ką nori. Surikiuoti ir įvilkti į gražią formą jausmai daug vertesni už stichiškus.

Koni žiūrėjo į jį plačiai išplėtusi svajingas, miglotas akis.

– Be abejo, – pasakė ji.

– Šiuolaikinis pasaulis tik vulgarina jausmus, paleisdamas juos nuo grandinės. Mums reikia susigražinti senuosius apribojimus, štai kas.

– Taip, – nutęsė Koni įsivaizduodama, kaip Klifordas buka veido išraiška klausosi pamišėlišku radijo diktoriaus šūkalojimų. – Žmonės dedasi turį jausmus, bet iš tikrųjų nejaučia nieko. Vien tik įsivaizduoja.

– Būtent! – sutiko jis.

Tiesą sakant, jis buvo pavargęs. Šis vakaras jį nuvargino. Verčiau būtų pavartęs kokią angliakasybos knygą ir susitikęs su valdytoju, pagaliau – pasiklausęs radijo.

Įėjo ponia Bolton, nešina dviem stiklinėmis pieno su salyklu: Klifordui – kad geriau miegotų, Koni – kad eitų į kūną. Tai buvo slaugės įvesta naujovė.

Išgėrusi pieną, Koni lengviau atsiduso – dabar galės eiti, ir ačiū Dievui, kad nereikia padėti Klifordui nusirengti ir atsigulti. Ji paėmė iš jo stiklinę ir pastatė ant padėklo, ketindama jį išsinešti.

– Labanakt, Klifordai! Saldžių sapnų! Rasinas gerai nuteikia nakčiai. Labanaktis!

Ir nuskubėjo prie durų. Nuėjo net nepabučiavusi vyro nakčiai. Jis žiūrėjo jai pavymui skvarbiu lediniu žvilgsniu. Šit kaip! Net nepabučiavo atsiseikindama, nors jis skaitė jai visą vakarą. Kokia kietaširdė! Tegu tas bučinys bus vien formalumas, bet juk gyvenimas ir paremtas tokiais formalumais. Ji tiesiog bolševikė. Apsigimusi bolševikė. Su šaltu įtūžiu jis žiūrėjo į duris, už kurių dingo žmona. Jo širdis kunkuliavo pykčiu.

Paskui, kaip visada artėjant nakčiai, jį suėmė baimė. Jis buvo tikras nervų kamuolys. Dieną būdavo įnikęs į darbą ir kupinas jėgų. Kai klausydavosi radijo, irgi būdavo ramu, bet paskui prisėlindavo nerimas ir baimė – lyg priešais būtų vėrusis bedugnė tuštuma. Jam darydavosi baisu. Koni būtų galėjusi nuvyti šalin tą baimę, jeigu būtų panorėjusi.

Tačiau buvo aišku, kad ji nenorės. Beširdė ir bejausmė, kad ir ką dėl jos darytų. Visą savo gyvenimą jai paaukojo, o jos širdis net nekrustelėjo. Svarbiausia, ko ji pati nori. „Ponia mėgsta viršų rodyti“.

Dabar štai užsikėpė vaiko. Ir taip, kad jis būtinai būtų tik jos, jos vienos, o ne jo!

Jei ne jo luošumas, šiaip Klifordas buvo sveikas: rausvaskruostis, pečiuitas, plačia krūtine ir, kaip sakoma, kūningas. Ir vis dėlto mirties jis bijojo. Kažkur jo tykojo šiurpi praraja, kažkokia tuštuma, kuri praris jo energiją. Kartais, kai būdavo pavargęs, jis ir dabar jausdavosi miręs, iš tikrųjų miręs.

Ilgainiui jo blyškių, kiek pasprogusių akių žvilgsnis keistai pasikeitė: pasidarė gudrus, nuožmokas ir šaltas kaip ledas. Ir tuo pat metu – kone išūlus. Sunku nusakyti tą jo žvilgsnio išūlumą: jis tartum triumfavo įveikęs patį gyvenimą. „Kas valios paslaptį atspės, jai angelai paklūsta...“

Bet labiausiai jis bijojo naktų, kai negalėdavo užmigti. Tuomet itin skaudžiai slėgdavo kūno suniokotumas. Šlykštu atrodė taip gyventi negyvenant, egzistuoti naktimis, gyvenimo paniekintam.

Tiesa, dabar jis galėdavo paskambinti Bolton, ir ji tuoj pat atėdavo. Tai buvo didelė paguoda. Ji atskubėdavo su chalatu, ant nugaros tabaluojančia palaida kasa ir atrodydavo keistai jaunatviška, nors rusvi plaukai jau buvo pasidabruoti. Ji išvirdavo jam kavos ar ramunėlių arbatos, palošdavo su juo šachmatais arba kortomis. Kaip ir dauguma moterų, ji greitai viską perprasdavo, tad šachmatais išmoko žaisti visai pakenčiamai ir narsiai gindavosi net tuomet, kai blakstienos jau lipdavo nuo miego. Taip jie sėdėdavo drauge, suartinti nakties tylos, – tikriau ji sėdėdavo, o jis gulėdavo lovoje, – apšviesti naktinės lempeles, vydami šalin katras miegus, katras baimę – ir žaisdavo žaisdavo... paskui išgerdavo kavos su sausainiais, ir vis tylomis, netrikdydami nakties ramybės, reikalingi vienas kitam.

Šią naktį ji spėliojo, kas galėtų būti ledi Čaterli meilužis. Prisiminė savąjį Teda, jau kadais palikusį šį pasaulį, bet jai iki šiol vis dar gyvą. Drauge su tais prisiminimais sukilo senoji nuoskauda, kurią jai padarė žmonės, o ypač ponai savininkai, nužudę jos vyrą. Iš tikrųjų tai jie jo nenužudė. Tačiau jai taip atrodė. Dėl to širdies gelmėje ji niekuo nebetikėjo ir nepripažino jokių autoritetų.

Mieguistos mintys apie Teda ir nežinomą ledi Čaterli meilužį susipynė, ir ji staiga persiėmė kitos moters jausmais – pajuto pagiežą

serui Klifordui ir visam tam pasauliui, kuriam jis atstovauja. Tuo pat metu ji lošė su juo kortomis iš šešių pensų. Lošti su baronetu ir netgi pralošinėti jam šešiapensius atrodė jai garbė.

Jie visada lošdavo azartinius žaidimus. Taip Klifordas užsimiršdavo. Išlošdavo paprastai jis. Ir šiąnakt jam sekėsi. Vadinasi, loš iki paryčių. Laimė, švisti pradėjo anksti, apie penkias.

Koni tuo laiku jau kietai miegojo. O eigulys irgi dar nebuvo atsigulęs. Jis uždarė narvus, apėjo mišką, paskui grįžęs namo pavarieniavo. Tačiau gulti nėjo, tik atsisėdo prie židinio ir susimąstė.

Prisiminė savo vaikystę Tiveršole, savo santuoką, trukusią penkerius ar šešerius metus. Prisiminė žmoną, kaip visada su kartėliu. Ji išliko jo atmintyje šiurkšti ir žiauri. Tiesa, jis nebematė jos nuo 1915 metų, kai išėjo tarnauti į kariuomenę. Nors ji niekur nedingo, gyvena greta, už trijų mylių, ir dabar dar bjauresnio būdo negu anksčiau. Duok Dieve, daugiau niekada jos neberegėti.

Jis prisiminė savo gyvenimą kariuomenėje. Indija, Egiptas, vėl Indija: lengvabūdiškas, nesudėtingas gyvenimas su arkliais, pulkininkas, kuris jį mylėjo ir kurį jis mylėjo, per keletą metų užsitarnautas leitenanto laipsnis, dar kiek, ir būtų buvęs kapitonas. Paskui staigi pulkininko mirtis nuo plaučių uždegimo – pats vos irgi neiškeliavo iš šio pasaulio – sušlubavusi sveikata, vidinis nerimas. Pagaliau grįžimas į Angliją ir darbas paprastu darbininku.

Jis bandė prisitaikyti gyvenime. Šiame miške vylėsi, nors laikinai, būsiąs saugus. Šaudyti čia niekas kol kas nešaudė, augink sau sveikas fazanus, ir tiek. Čia nereikia tarnauti ginkluotiems vyrams. Čia jis vienas, atsitvėręs nuo gyvenimo – tai viskas, ko jis troško. Pagaliau čia jo gimtosios vietos. Čia netgi gyvena jo motina, nors jūdviejų ryšys labai menkas. Stumi sau dienas vieną po kitos, be žmonių, be vilties. Kur jam daugiau dėtis?

Jis iš tiesų nežinojo, ką dar galėtų daryti. Per keletą metų kariuomenėje, besisukiodamas tarp karininkų ir jų civilių tarnų, bendraudamas su karininkienėmis ir kitais šeimų nariais, jis neteko vilties kada nors susilyginti su jais. Vidurinio arba aukščiausio visuomenės sluoksnio atstovai laikėsi nuo jo atstu, savotiškai smalsaudavo, bet neprisileisdavo, duodami suprasti, kad jis jiems svetimas.

Todėl jis ir grįžo į savo žmonių ratą. O čia rado tai, ką per tuos metus jau buvo spėjęs užmiršti – smulkmeniškumą, šiurkštumą. Jam tai buvo bjauru, nes jau žinojo žmogaus laikysenos vertę. Žinojo, kaip

svarbu kad ir apsimesti, kad tu nedrebi dėl kiekvieno skatiko ir moki pakilti aukščiau virš visų gyvenimo smulkmenų. Tačiau prastuomenė nė nemano apsimetinėti. Laimėtas ar praloštas pensas perkant mėsą jiems kur kas svarbiau negu pataisa Evangelijoje.

O ko verti vien jau tie nesiliaujantys susirėmimai dėl algų pakėlimo! Pagyvenęs tarp savininkų, jisai suprato, kokios bergždžios pastangos rasti čia kokią nors išeitį. Nors mirk, nieko neišspręsi. Geriausia numoti į visa tai ranka, nekreipti dėmesio į pinigus.

Bet jeigu esi vargšas ir nelaimingas, tai nori nenori turi su jais skaitytis. Ilgainiui pinigai pasidaro svarbiausias dalykas gyvenime. Pinigų trauka kaip didžiulis vėžys suėda tiek vargšus, tiek turtuolius. Jis tai traukai atsispyrė.

Na ir kas iš to? Ką gyvenimas jam pasiūlė vietoj meilės pinigams? Ničnieko.

Tiesa, jis gali gyventi vienas, mėgautis liūdnais savo vienvėdės džiaugsmiais ir auginti fazanus, kad vieną gražią dieną tuoj po pusryčių juos iššaudytų keli storapilviai. Tuštybė, tuštybė n-tuoju laipsniu.

Bet kam jam apie tai galvoti, kam jaudintis? Ir jis negalvojo ir nesijaudino tol, kol toji moteris neįžengė į jo gyvenimą. Jis kone dešimčia metų vyresnis už ją. Ir tūkstančiu metų labiau patyręs, pradedant esmingiausiais dalykais. Jų ryšys vis stiprėja. Netruks ateiti diena, kai jis pasidarys toks glaudus, kad teks gyventi drauge. „Netrauki meilės saitų!“

O kas toliau? Kas gi toliau? Ar bereikia jam vėl pradėti viską iš naujo, galima sakyti, išdegusioje dykynėje? Ar reikia pririšti prie savęs tą moterį? Ar reikia veltis į žiaurias grumtynes su jos luošu vyru? Ir į tokias pat grumtynes su savo pikčiurna žmona, kuri jo nekenčia? O varge vargeli! Juk jis nebe tas anų dienų linksmas vaikinys. Ir nebe toks nerūpestingas. Bet kokia skriauda, bet kokia bjaurastis jį skaudžiai žeidžia. Ir še tau kad nori – moteris!

Bet jeigu jiedu ir atsikratytų sero Klifordo ir jo pačios, ką tada daryti? Ką jis pats darytų? Kaip gyventų? Reikia kažko imtis. Negi būsi išlaikytinis, juk jo pensija niekis, palyginti su jos ištekliais.

Šios kliūtis neįmanoma įveikti. Nebent važiuoti į Ameriką laimės ieškoti? Bet jis netikėjo magiškuoju doleriu. O galbūt, galbūt esama dar kitų kelių?

Miego jis visai nenorėjo, net gulti netraukė. Išsėdėjęs kaip stabas iki vidurnakčio gododamas savo liūdnas godas, staiga atsistojo ir nusikabino nuo sienos apsiaustą ir šautuvą.

– Eime, brolau, – tarė šuniui. – Kvėptelėsim gryno oro.

Naktis buvo žvaigždėta, bet be mėnulio. Neskubėdamas, vis pasiklausydamas ir pasižvalgydamas jis suko savo įprastinį ratą. Vienintelis eigulio priešas buvo spąstai triušiams, kuriuos statė daugiausia Staks Geito angliakasiai iš Merhėjaus pusės. Bet dabar buvo poravimosi metas ir netgi brakonieriai to šiek tiek paisė. Šiaip ar taip, ėjimas per mišką tykojant vagišių nuramino ir išblaškė mintis.

Į pabaigą toks lėtas ir atsargus žingsniavimas – kelio susidarė kokios penkios mylios – nuvargino jį. Užlipo į kalvelę ir apsidairė. Tyloje buvo girdėti tolimas Staks Geito šachtos ūžimas – ji niekad nesustodavo. Ir vieninteliai žiburiai tamsoje tebuvo elektros lempučių girliandos kasykloje. Pasaulis miegojo nugrimzdęs į tamsą ir dūmus. Buvo pusė trijų. Bet netgi miegodamas šis pasaulis buvo slegiantis ir grasus, tolydžio drebinamas pravažiuojančio traukinio ar sunkvežimio ir žaibuojantis aukštakrosnių ugnimis. Geležies ir anglių pasaulis, kietas kaip geležis ir skendintis anglių dūmuose, varomas begalinio ir niekad neišsenkančio godulio. Vien tik godulio, godulio, kirbančio per miegus.

Kalvos viršūnėje pūstelėjo šaltas vėjo gūsis, ir eigulys užsikosėjo. Jis vėl prisiminė moterį. Kažin ką dabar būtų atidavęs už jos kūno šilumą savo glėby, kad galėtų susisupęs į vieną antklodę su ja užmigti. Visas amžinybės viltis ir praeities džiaugsmus būtų atidavęs, kad ji būtų šalia, po ta pačia antklode su juo, ir kad jie taip galėtų miegoti, paprasčiausiai miegoti. Rodės, nieko daugiau gyvenime nereikia, tiktai apkabinti tą moterį ir miegoti.

Jis nuėjo į trobelę, susisupo į antklodę ir atsigulęs ant grindų bandė užmigti. Bet negalėjo: buvo šalta, be to, slėgė tarsi koks menkavertiškumas. Kažko jam stinga, kažko žiauriai stinga jo vienišai būčiai. Jam reikėjo jos, kad galėtų paliesti, stipriai stipriai apkabinti, nors trumpam pajusti pilnatvę ir užmigti.

Jis vėl atsikėlė ir išėjo lauk. Šįkart patraukė parko vartų link, paskui taku prie namo. Artėjo ketvirta valanda. Oras tebebuvo šaltas ir vaiskus, bet dar nešvito. Pripratęs prie tamsos, jis ir taip matė gerai.

Žingsnis po žingsnio didžiulis namas traukė jį kaip magnetas. Jam norėjosi būti arčiau jos. Ne geismas jį viliojo, visai ne. Jis ėjo genamas to paties skausmingo suvokimo, kad vienišam jo gyvenimui kažko trūksta. Trūksta moters, kuri gulėtų šalia, tyliai prigludusi jam prie krūtinės. Galbūt jis ją suras. Gal išsikvies pas save arba pats kaip nors nusigaus iki jos. Kentėti nebebuvo jėgų.

Pamažu, tyliai žengdamas, eigulys lipo į kalvą, ant kurios stūksojo dvaras. Jau viršuje apėjo aukštų medžių giraitę ir išėjo į taką, sukantį aplink rombo pavidalo pievelę priešais duris. Toje pievelėje augo du galingi bukai, ir eigulys jau matė naktyje juoduojančius jų siluetus.

Štai ir namas – žemas, ilgas, niūrus. Pirmame aukšte, Klifordo kambaryje, degė šviesa. Bet kuriame jinai, moteris, laikanti tą nematomą ir negailestingai traukiantį savęsp gijos galą – šito jis nežinojo.

Jis priėjo artėliau ir nepaleisdamas šautuvo iš rankų sustojo ant tako ir įsižiūrėjo į namą. Gal vis dėlto pavyktų surasti, kaip nors pasiekti ją? Čia nėra kokia neįveikiama tvirtovė, o jis sumanumu nenusileistų vagišiui. Kodėl nesuradus jos?

Taip jis stovėjo sustingęs, kažko laukdamas, kol už nugaros ėmė brėkšti rytai. Jis matė, kaip pirmame aukšte užgeso šviesa. Tikėtai nematė, kaip prie lango priėjo Bolton ir atitraukusi tamsmėlynio šilko užuolaidas įsižiūrėjo į švintantį dangų, laukdama nesulaukdamą aušros, kad Klifordas ją pamatytų ir pagaliau galėtų pailsėti, mat įsitikinęs, kad aušta, jis užmigdavo beveik tą pačią akimirką.

Limpančiomis nuo miego blakstienomis Bolton stovėjo prie lango ir laukė. Staiga ji krūptelėjo ir kone suriko balsu. Priešais namą ant tako juodavo vyriškio siluetas. Nuvijusi šalin miegus, ji įsižiūrėjo, stengdamasi niekuo neatkreipti Klifordo dėmesio.

Ryto saulė sparčiai sklaidė nakties šešėlius, ir tamsi figūra dabar atrodė mažesnė ir aiškesnių kontūrų. Štai šautuvas, getrai, apkritusi striukė – ar tik ne Oliveris Melorsas, sero Klifordo eigulys! Žinoma, va ir šuva šniukštinėja greta kaip šešėlis, laukia šeimininko!

Ko jam čia reikia? Bene nori visus namus ant kojų sukelti? Ko jis čia stovi kaip įbestas, įsmeigęs akis į langus, kaip šuva prie durų, už kurių užuodžia rujojančią kalę?

Viešpatie mieliausias! Mintis pervėrė kaip žaibas. Štai kas ledi Čaterli meilužis! Jis! Jis!

Tik pamanykit! O ką, kadaise ir ji pati buvo jį šiek tiek įsimylėjusi! Kai jam buvo šešiolika, o jai – dvidešimt šešeri. Ji tada mokėsi, ir jis jai padėdavo: aiškino anatomiją ir kitus dalykus. Vaikinas buvo nepėsčias, Šefildo mokyklos pirmūnas, ragavęs prancūzų kalbos ir kitokių mokslų, bet po viso to staiga įsidarbino šachtoje kalviu – arklius kaustyti. Girdi, todėl, kad mylės arklius, bet iš tikrųjų, nors niekada nebūtų prisipažinęs, paprasčiausiai pabūgo pasaulio.

Šiaip puikus buvo vaikinas, dievaži, puikus, jai labai padėjo, o jau aiškinti mokėjo – viską suprasdavai. Ne kvailėnis buvo už serą Klifordą ir dažniausiai sukirodavosi moterų draugėje. Labiau prie moterų buvo linkęs negu prie vyrų.

Bet toks jis buvo tol, kol vedė tą Bertą Kouts – rodos, tam, kad jam blogiau būtų. Kartais žmonės taip padaro, iš nusivylimo ar dar ko. Nieko tat nuostabaus, kad iš to šnipštas išėjo. Užtat išvažiavęs visą karo metą ir išstarnavo kariuomenėje. Ir į karininkus prasimušė, ir viską – sakyk, ką nori, tikrų tikriausias džentelmenas! Ir po viso to sugrįžk tu man į Tiveršolą ir įsidarbink eiguiliu! Dievaži, yra žmonių, kurie nemoka pasinaudoti sėkme! Ir vėl įsikando tą prasčiokėlių tarmę. Nors ji, Aivi Bolton, žino, kad jis gražiausiai moka kalbėti kaip bet kuris kilmingas ponas – neatskirsi.

Šit kaip viskas pasisuko! Jos šviesybė pasidavė eiguilio vilionėms! Ką gi, jos šviesybė ne pirmoji! Kažkuo jis traukia moteris. Bet vis tiek – eikit sau! Tiveršolo kaimo bernas ir ledi, Regbio dvaro šeimininkė! Tai bent antausis aristokratų Čaterlių giminei!

Tuo tarpu eiguylis, vis labiau brėkštant, suvokė, kad nieko nebus. Vienatvės neatsikratysi. Teks su ja nugyventi visą gyvenimą. Ir tik kartais, kartais tuštuma užsipildys. Tiktai kartais! Tų akimirų turėsi kantriai laukti. O vienatvę reikės priimti kaip gyvenimo būtinybę. Ir tas akimirkas, kai tuštuma užsipildys, – taip pat. Jos vis tiek ateis. Tik nereikia skubinti.

Ir geismas, atginęs jį čionai, iškart nuslopo. Jis pats jį nuslopino, nes taip reikėjo. Turi būti einama iš abiejų pusių. Ir jeigu ji neina jo pasitikti, jis jos nepersekios. Jokiu būdu. Jis turi pasitraukti ir laukti, kol ji pati ateis.

Jis iš lėto apsisuko mąstydamas apie laukiančią vienatvę. Taip bus geriau. Ji turi ateiti pas jį, o jam neverta tuščiai ją sekioti. Neverta!

Bolton matė, kaip jis nuėjo sau, o šuva nubidzeno iš paskos.

„Hm, – tarė ji mintyše. – Vienintelis vyras, apie kurį aš nebuvau pagalvojusi, bet kaip tik apie jį ir reikėjo pagalvoti. Jaunystėje jis buvo man labai dėmesingas, kai aš netekau Tedo. Tokios, vadinasi, tokelės! Įdomu, ką *jis* pasakytų sužinojęs!“

Ir ji tyliai išėjo iš kambario, pergalingai žvilgtelėjusi į jau miegantį Klifordą.

## Vienuoliktas skyrius

Koni tvarkė vieną iš Regbio sandėliukų. Jų buvo keletas. Apskritai iš šių namų nėra buvę nieko parduota, tad visi kampai buvo užgriozdoti. Sero Džefrio tėvas mėgo paveikslus, o motina – činkvečento baldus. Pats seras Džefris dievino raižyto ažuolo komodas ir drabužių spintas. Ir taip iš kartos į kartą. Klifordas kolekcionavo avangardinius paveikslus, pirktus už gana kuklią kainą.

Taigi sandėliuke dulkėjo nevykęs sero Edvino Landsiro darbas, patetiškas Viljamo Henrio Hanto paveikslas su paukščių lizdais ir kitoks akademinis šlamštas, galintis ne juokais išgašdinti Karališkosios akademijos nario dukterį. Ji nusprendė vieną dieną viską peržiūrėti ir išmesti lauk. Tačiau neregėti baldai ją sudomino.

Čia buvo rūpestingai suvyniotas, kad netreštų, senovinis dalbergijos medžio lopšys. Koni išvyniojo jį ir ilgai apžiūrinėjo: koks grožis!

– Kaip gaila, kad neprireiks, – atsiduso talkinusi jai Bolton. – Nors dabar tokie lopšiai jau nebemadingi.

– Gali dar ir prireikti. Gal aš turėsiu kūdikį, – pasakė Koni abeingai, lyg būtų kalbėjusi apie naują skrybėlaitę.

– Jūs turite galvoje, jeigu kas atsitiktų serui Klifordui? – užsikirsdama pasitikslino slaugė.

– Ne! Juk serui Klifordui tik kojos paralyžiuotos, o šiaip jam nieko netrūksta, – išpoškino Koni nė nemirkstelėjusi.

Tą mintį jai pakišo pats Klifordas. Sykį jis pasakė: „Be jokios abejonės, aš dar galiu būti tėvu. Šiuo atžvilgiu nesu sužalotas. Potencija gali vėl atsirasti, net jeigu šlaunys ir blauzdos paralyžiuotos. Pagaliau spermą galima dirbtinai suleisti“.

Ir iš tiesų tomis dienomis, kai jis pajusdavo jėgų antplūdį ir įnikęs tvarkydavo šachtų reikalus, jam atrodydavo, kad jo vyriškas pajėgumas grįžta. Išgirdusi tokius jo svarstymus, Koni iš pradžių pasibaisėjo, bet dabar labai sumaniai pasinaudojo šia versija savisaugos dėlei. Juk ji tikrai gali pagimdyti kūdikį, tik, žinoma, ne Klifordo.

Bolton akimirką neteko žado. Ji nepatikėjo ir įtarė kažkokią kląsą. Nors dabar gydytojai daro panašius dalykus. Juk čia kaip medžio skiepijimas.

– Meldžiu Dievą, kad taip būtų, jūsų šviesybe. Kokį apturėtumėt džiaugsmą, ir visi namiškiei taip pat. Dievaži, naujagimis Regbyje! Kaip viskas pasikeistų!

– Įsivaizduoju! – pritarė Koni ir atidėjo į šalį tris prieš šešiasdešimt metų tapytus paveikslus, ketindama nusiųsti Šortlandso grafienės labdariniam turgui. Šitie akademikų darbai sužavės vadinamąją turgaus grafienę. Iš tos laimės gal net paskambins. Kaip Klifordą siutina jos skambučiai!

Tuo tarpu Bolton mintyse svarstė: „Dieve šventas! Ar tik ne Oliverio Melorso kūdikį tamstyte žadi mums padovanoti? Tai bent gražumėlis – Tiveršolo vaikas Regbio dvarponių lopšyje! O kuo gi jis blogesnis?“

Tarp kitų keistenybių sandėliuke dar buvo gana didelė japoniška juodo lakuoto medžio dėžė, puikaus darbo ir kokių šešiasdešimties septyniasdešimties metų senumo su galybe visokių skyrelių įvairiausiems daiktams susidėti. Viršus skirtas tualetu reikmenims: šepėčiai, buteliukai, veidrodėliai, šukos, visokios dėžutės ir net maži dailūs skutimosi peiliukai su idėkliukais, skutimosi puodelis ir kitkas. Žemiau – sekreteras: rašalo spaustukai, plunksnakočiai, rašalinės, rašomasis popierius, vokai, bloknotai. Toliau – rankdarbių skyrelis: trejos skirtingo dydžio žirkklės, adatos, paprastų ir šilkinų siūlų ritės, adymo kiaušinis – visa kuo geriausios kokybės. Dar žemiau buvo nedidukė vaistinė, pristatyta buteliukų su etiketėmis „Opiumo lašai“, „Miros spiritinis užpilas“, „Gvazdikų aliejus“ ir kitokiomis, bet visi tušti. Dėžė buvo visiškai nauja ir uždaryta atrodė kaip nedidukas kelioninis lagaminas. Kaip ten viskas taip gražiai tilpo, buvo tikra mįslė. Skysčiui iš buteliuko išsipilti nebūtų buvę vietos.

Dėžė buvo įmantriai išraižyta – puikus Viktorijos stiliaus darbas. Bet kažką ji turėjo atgrasaus. Ji neturėjo sielos.

Tačiau Bolton ja susižavėjo.

– Pažvelkite, kokie nuostabūs šepėčiai, tokie prašmatnūs ir pūkūs skutimosi šepetėliai, net trys! O žirkklės! Už jokių pinigų tokių nenusipirksi! Niekur nesu mačiusi tokių gražumynų!

– Tikrai? – paklausė Koni. – Tai pasiimkite sau.

– Oi, ne, ne, jūsų šviesybe!

– Imkite! Ji čia gulės iki pasaulio pabaigos. Jeigu neimsite, tai aš nusiūsiu ją grafienei drauge su paveikslais, o ji tiek nenusipelnė. Verčiau jau imkite!

– Ak, jūsų šviesybe! Aš niekada gyvenime negalėsiu jums atsidėkoti.

– Ir nereikia, – nusijuokė Koni.

Ir Bolton išplaukė iš sandėliuko paraudusi iš susijaudinimo, spausdama prie krūtinės juodą gremėzdišką dėžę.

Betsas nuvežė ją namo drauge su kroviniu. Kaip tokia proga nepasikviesi bičiulių! Pasigrožėti dovana atėjo mokytoja, vaistininko žmona ir ponias Vidon, kasininko padėjėjas pati. Visoms dėžė padarė stulbinantį įspūdį. Paskui viešnios puolė aptarinėti naujieną – ledi Čaterli kūdikį.

– Stebuklai, ir tiek, – pareiškė Vidon.

Tačiau Bolton kirste nukirto: jeigu vaikas gims, tai jis bus tikrai sero Klifordo. Štai taip!

Jau po kelių dienų pastorius atsargiai pasiteiravo Klifordo:

– Ar tiesa, kad mes galime tikėtis sulaukti dvare įpėdinio? Išties begalinė Viešpaties kilniaširdystė!

– Visko gali būti, – tvirtai, nors ir kiek ironizuodamas, atsakė Klifordas. Jis ir pats buvo beįtikįs, kad gali turėti savo vaiką.

Vieną popietę į Regbį užsuko Leslis Vinteris – eskvairas Vinteris, kaip visi jį vadino: liesas, pasitempęs septyniasdešimties metų vyriškis. Kaip Bolton jį apibūdino ponias Bets – džentelmenas iki panagių. Lėta, su pauzėmis jo kalbėjimo maniera buvo tokia pat atgyvenusi kaip vyriškas perukas. Skriejančiam pro šalį Laikui protarpiais iškrenta kokia sena prašmatni plunksna.

Vyrai aptarinėjo angliakasybos padėtį. Klifordas tvirtino, kad jo anglis, netgi pačias prasčiausias, galima paversti itin kokybišku kuru, jeigu į degančią krosnį bus paduodamas suspaustas ir rūgštis garų prisodrintas oras. Jau seniai pastebėta, kad pučiant stipriam, drėgnam vėjui anglis dega ypač kaitriai, beveik be suodžių, ir sudegus lieka smulkūs pelenai, o ne iš lėto blėstančios žarijos.

– Bet kur tu rasi įrenginių savo kurui deginti? – paklausė Vinteris.

– Pats pasidarysiu. Aš pats naudosiوسي savo kuru. Ir pardavinėsiu elektros energiją. Neabejoju, kad man tai tikrai pavyks.

– Na, jeigu taip, tai puiku, tiesiog puiku, mano berniuk. Žinoma! Tiesiog puiku! Jeigu tau reikės mano pagalbos – sakyk. Mano laikas

jau praėjo, ir maniškiai angliakasiai tokie kaip aš. Bet kas žino, galbūt mane pakeis tokie kaip tu. Puiki mintis! Angliakasiai vėl bus aprūpinti darbu, o tau nereikės ieškoti rinkos savo anglims. Puiki mintis, tikiuosi, kad tau pasiseks. Jeigu aš turėčiau savo sūnų, tai jie tikrai sugalvotų, kaip atnaujinti Šiplį. Beje, sakyk, mano berniuk, ar tie gandai apie Regbio įpėdinį turi pagrindo?

– Argi tokie gandai sklando?

– Manęs pasiteiravo Maršalas iš Filingvudo – štai ir viskas, ką žinau. Be abejo, aš niekam nė žodžiu neprisitarsiu, jeigu gandai nerimti.

– Nežinau, ką jums ir atsakius, – kiek nejaukiai, bet keistai žėrinčiomis akimis nutęsė Klifordas, – bet vilties yra. Vilties yra.

Vinteris priėjo prie Klifordo ir paspaudė jam ranką.

– Mano mielas berniuk, kad tu žinotum, koks aš laimingas tai girdėdamas. Vadinasi, nenueis veltui tavo triūsas, jeigu yra viltis turėti sūnų. Tiveršolo vyrai bus aprūpinti darbu. Ak, mano berniuk, juk tai ir yra rūpinimasis savo tauta, kad kiekvienas norintis galėtų dirbti!

Senukas ne juokais susigraudino.

Kitą dieną, kai Koni merkė į stiklo vazą ilgakotes geltonas tulpes, Klifordas paklausė:

– Koni, žmonės kalba, kad tu žadi man padovanoti įpėdinį?

Koni pasidarė silpna, bet ji lyg niekur nieko toliau tvarkė gėles.

– Negirdėjau, – atsakė ji. – Gal kieno piktas pokštas?

Jis patylėjo.

– Manau, kad ne, – galiausiai tarė jis. – Greičiau pranašystė.

– Šįryt gavau tėvo laišką, – nesitraukdama nuo gėlių tarė ji. – Seras Aleksandras Kuperis kviečia mane liepą ir rugpjūtį pagyventi Venecijoje, Esmeraldos viloje, ir tėvas sutiko.

– Liepą ir rugpjūtį? – perklausė Klifordas.

– Ne, ne, aš neišbūčiau tiek. O tu tikrai negali važiuoti?

– Aš į užsienį nevažinėju, – nukirto jis.

Koni nunešė gėles ant palangės.

– O tu nieko prieš, kad aš važiuočiau? – paklausė ji. – Jau anksčiau buvau pažadėjusi.

– Kuriam laikui?

– Kokiom trim savaitėm.

Klifordas tylėjo.

– Gerai, – iš lėto pradėjo jis kiek paniuręs. – Tris savaites gal ir

ištverčiau. Jeigu būčiau visiškai tikras, kad tu neužsimanysi pabūti ilgiau.

– Tikrai neužsimanysiu, – pasakė ji paprastai ir užtikrintai, galvodama visai ne apie jį. Klifordas pajuto jos tikrumą ir patikėjo ja – patikėjo, kad sugrįš dėl jo. Jam išsyk atlėjo širdis.

– Tokiu atveju, – pralinks mėjęs tarė jis, – čia nieko tokio! Ar ne?

– Manau, kad taip, – tarė ji.

– Pakeisti aplinką bus tau į naudą.

Ji pasižiūrėjo į jį kažkokiu keistu žvilgsniu.

– Norėčiau vėl pamatyti Veneciją, – pasakė ji. – Nuplaukti į kokią tuščiau salelę įlankoje, pasimaudyti. Tik žinai, aš nepakenčiu Lido! Ir nemanau, kad man patiktų sero Aleksandro Kuperio ir ledi Kuper draugė. Bet jeigu Hilda bus ten, mes turėsime savo gondolą, tada tai tikrai bus gera. Aš labai norėčiau, kad tu važiuočiau.

Ji pasakė tai nuoširdžiai. Jai tikrai norėjosi suteikti jam bent šitokių džiaugsmų.

– Įsivaizduok mane *Gare du Nord*\* arba Kalė krantinėje!

– Kodėl ne? Kiek kartų mačiau nešant sėdimuosiuose neštuvuose kare sužeistus vyrus. Be to, mes visur važiuosime automobiliu.

– Mums reikės mažiausiai dviejų vyrų.

– Kam? Paimtumėm Fildą, o kitą susirastumėm, kai reikėtų.

Tačiau Klifordas papurtė galvą.

– Dar ne šiemet, brangioji. Dar ne šiemet! Kitais metais gal ir pamėginsiu.

Kitais metais! Kas žino, ką jie atneš, tie kiti metai, nelinksmi galvojo ji, eidama iš kambario. Ji pati nenori važiuoti į Veneciją – kitas vyras laiko ją čia. Bet ji važiuos, juk negali nepaisyti tam tikro etiketo. Be to, jeigu gims kūdikis, Klifordas pamans, kad ji turėjo meilužį Venecijoje.

Jau buvo gegužė, bet oras vis tiek šaltas ir drėgnas. Šalta gegužė – geri javai ir šienas! Šiais laikais geras derlius ypač reikalingas! Koni susiruošė į artimiausią Atveito miestelį, kur Čaterlių pasirodymas vis dar buvo svarbus įvykis. Ji važiavo viena, mašiną vairavo Fildas.

Nors medžiai ir žemė jau buvo pasidengę gegužės žaluma, apylinkės atrodė nykiai. Šalta, lietus prakvėpęs dūmais, ore justai naudoto

---

\* Šiaurinė stotis (*pranc.*).

garo prieskonis. Žmogus čia gyvena per jėgą. Nieko tat nuostabaus, kad vietiniai gyventojai tokie neišvaizdūs ir šurkštūs.

Automobilis ropštėsi aukštyn į kalvą, vingiuodamas purvinomis Tiveršolo gatvelėmis, pro pajuodusius nuo dūmų plytinius namus, dengtus aprūkusiomis aštriakampėmis blizgančiomis čerpėmis, per įjuodusį nuo anglių dulkių purvą, juodais ir šlapiais šaligatviais abipus. Viskas atrodė be galo slogu. Toks absoliutus natūralios gamtos, gyvenimo džiaugsmo paneigimas, toks absoliutus kiekvienam žemės gyventojui būdingo grožio instinkto neturėjimas, toks visiškas harmonijos nuojautos praradimas buvo stačiai neįtikimas. Muilo rietuvės, sukrautos bakalėjų vitrinose, krūvos citrinų ir rabarbarų daržovinėse, siaubingos skrybėlės siuvėjų languose – visos šios „grožybės“ skriejo pro šalį, kol jas pakeitė košmariškas kino teatras su paaukuoto gipso puošmenomis ir šlapiomis afišomis, kviečiančiomis pažiūrėti „Moters meilę“, ir galop nauja Ankstyvųjų krikščionių bažnyčia – raudonų plytų monstras su žaliais ir avietiniais vitražų langais. Už jos – aukštėlesnė Veslių metodistų bažnyčia, jau pajuodusių plytų, atitverta geležiniais turėklais ir aprūkusia gyvatvore. Kongregacinė bažnyčia, kuri laikė save išrinktą, buvo pastatyta iš grubiai tašyto smiltainio ir turėjo bokštą, nors ir nelabai aukštą. Toliau buvo išsidėstę nauji mokyklos pastatai, brangiu raudonu žvyru išbarstyta ir geležiniais turėklais aptverta sporto aikštelė – visa taip pompastiška, kad nesuprasi, kas čia – bažnyčia ar kalėjimas. Penkios pavyzdingos mergaitės, ką tik baigusios muzikos pamokoje solfedžio pratimus, užtraukė „gražią vaikišką dainelę“. Deja, ji niekuo nebuvo panaši į dainą, natūraliai plaukiančią dainą: kažkoks staugimas, apytikriai atkartojantis melodiją. Nebuvo ji panaši nei į laukinių rėkavimus, turinčius subtilų ritmą, nei į žvėrių balsus, kurie visada ką nors sako. Su niekuo žemėje jo nepalyginsi, ir tai vadinama dainavimu. Kol Fildas pylė benzina, Koni sėdėjo automobilyje ir apmirusia širdžia klausėsi. Kas bus su tokia tauta, kuri nebeturi jokios nuojautos ir sugeba tiktai šitaip keistai mechaniškai kaukti ir demonstruoti antgamtiską valios jėgą?

Taškydamasis per balas, žemyn gatve atidardėjo vežimas su angelimis. Fildas įjungė variklį ir automobilis ėmė ropštis į kalną – pro dideles, bet nykias audinių ir drabužių krautuves, pro paštą. Galop jis įsuko į nedidukę turgaus aikštę, esančią kalvos viršuje. Pro „Saulės“ – gink Dieve, ne smuklės, o kavinės – duris išlindo Semo Bleko galva ir linktelėjo ledi Čaterli automobiliui.

Bažnyčia liko kairėje tarp tamsių medžių. Automobilis leidosi žemyn pro viešbutį „Angliakasių herbas“. Toli užpakaly liko „Vellingtonas“, „Nelsonas“ ir „Saulė“. Štai jau dingo iš akių ir „Angliakasių herbas“, dabar jie važiavo pro „Mechanikų halę“, beveik prabangią „Angliakasių gerovę“, paskui pro naujų „vilų“ virtinę tiesiai į pajuodusį plentą su aprūkusiomis gyvatvorėmis iš šonų – Staks Geito link.

Tiveršolas! Štai jis, Tiveršolas! Linksmoji Anglija! Šekspyro Anglija! Nieko panašaus – tai šių dienų Anglija! Koni suprato tai jau seniai, kai tik atsikėlė čia gyventi. Tiveršole užgimė nauja žmonių rasė, išstobulinusi savo komercinius, socialinius ir politinius gebėjimus, o intuityviają dvasios pusę numarinusi – numarinusi amžinai. Visi jie čia gyvi lavonai, bet nežmoniškai atkakliai besilaikantys savojo gyvenimo supratimo. kažkas antgamtiška ir nesuvokiama. Tai pragaras. Ir padariniai nenusakomi. Ar galima numatyti, kaip elgsis gyvas lavonas? Kai pro šalį pravažiavo sunkvežimiai, prisigrūdę darbininkų iš Šefildo plieno lydyklų – keistai susisukusių ir susitraukusių žmogystų, išsirengusių ekskursijon į Metloką, – Koni suspaudė paširdžius. „Viešpatie, – galvojo jinai, – kaip žmogus elgiasi su savo artimu? Kokią dalį valdantieji skiria savo valdiniams? Jie išnuodijo juose visa, kas žmogiška. Apie kokią visuotinę brolybę dar kalbėti? Tai tikrų tikriausias košmaras!“

Jau kelintą kartą Koni apėmė slogus, gerklę gniaužiantis beviltiškumo jausmas. Jeigu šitokie padarai sudaro industrines mases, o jiems vadovauja tokie, kokius ji pažįsta, tai nebėra jokios vilties, nebėra nė mažiausios vilties. O ji dar svajoja turėti kūdikį, Regbio paveldėtoją! Regbio paveldėtoją! Ji net nusipurtė.

Bet juk Melorsas iš jų! Taip, bet jis skiriasi nuo jų ne mažiau negu ji nuo savųjų. Tačiau net ir ji nebeturi tikėjimo žmonių brolybe. Tas tikėjimas miręs. Brolybė mirusi. Aplinkui vien susvetimėjimas ir jokios vilties. Štai kokia yra Anglija, kokia jos širdis. Koni gyvena joje ir mato visa tai savo akimis.

Automobilis artėjo prie Staks Geito šachtos. Lietus liovėsi, ir oras sutvisko skaidria gegužės šviesa. Virtinės kalvų bangavo į pietus Piko link ir į rytus Mansfildo ir Notingamo link. Koni važiavo į pietus.

Kelias kilo vis aukštyn, ir kairėje ant aukščiausios kalvos stūksojo tamsiai pilkšva Vorsopo pilis; žemiau apie ją spietėsi šviežiai rausvai nutinkuoti angliakasių namukai, o dar žemiau raitėsi tamsių dūmų ir

balto garo uodegos, virstančios iš didžiulės šachtos, kuri kasmet atnešdavo tūkstančius svarų hercogui ir kitiems akcininkams. Senoji pilis jau buvo visai sugriuvusi, bet jos sienos vis dar kūpsojo virš horizonto ir juodų bei baltų dūmų draiskanų, plevenančių drėgname ore.

Už posūkio automobilis nuriedėjo lygiu keliu Staks Geito link. Žiūrint iš automobilio atrodė, kad Staks Geitas – tai tik didžiulis ir gremėzdiškas naujas viešbutis „Konigsbio herbas“ – raudonai ir baltai dažytas statinys su paauksinimais, riogsantis kažin kur nuo kelio, lyg negyvenamoje vietoje. Bet įdėmiai pažvelgus kairėje buvo dailių „modernių“ namelių su sodais ir vejomis – lyg kokių domino lentelių, kurias išmėtė milžinai žaisdami iš pasalų užgroboje žemėje. O už tų namelių į dangų stiebėsi pritrenkiantys ir grėsmingi šiuolaikiškos šachtos statiniai, chemijos gamyklų, kažkokių ilgų galerijų konstrukcijos – didžiulės ir neregėtų, nežemiškų pavidalų. Pačios šachtos stovų nei žiočių jau nebesimatė – toks aplinkui buvo susigrūdimas. O pačiame priekyje stovėjo išdėliotos domino lentelės, savotiškai nustebusios ir laukiančios, kada gi su jomis bus žaidžiama.

Tai buvo Staks Geito šachta, įrengta tuoj po karo. Tiesą sakant, buvo dar ir senoji šachta už kokios pusmylės, važiuojant žemyn nuo „viešbučio“, nors Koni nebuvo apie ją net girdėjusi. Toji buvo visai nedidukė, šalia spietėsi aprūkę seni mūriukai, pora bažnytėlių, pora krautuvėlių, pora smuklių.

Bet dabar senosios šachtos lyg ir nebebuvo. Naujojoje Staks Geito gyvenvietėje nėra nei bažnyčios, nei smuklės ir netgi krautuvės, vien tik dūmais ir garais alsuojantis monstras šiuolaikinė Olimpija, kurios šventyklose meldžiamasi visiems dievams, krūvelė žaislinių nameliukų ir viešbutis. Pažiūrėti pirmos klasės viešbutis iš esmės buvo smuklė.

Visi šie statiniai iškilo jau Koni atvykus į Regbį, ir namukai prisigrūdo visokių perėjūnų, be kita ko, gerokai apmažinusių Klifordo triušius.

Automobilis važiavo toliau. Aplinkui, kiek akis užmato, plytėjo kalvomis nuvilnijęs kraštas. Grafystė. Kadaisė jos būta garsios ir turtingos. Priekyje, prigludęs prie horizonto linijos, dunksojo puikusis Čedvik Holas su daugybe langų – žymūs Elžbietos stiliaus rūmai. Išdidūs ir vieniši stūksojo jie virš didžiulio parko, tačiau atrodė jau senamadiški, atgyvenę savo amžių. Jie vis dar buvo prižiūrimi, bet tik kaip įžymybė. Girdi, pažvelkite, kaip mūsų protėviai gyveno!

Tai praeitis. Dabartis apačioje. Ir tik Dievas žino, kur randasi ateitis. Automobilis pasuko į gatvelę, kurioje stovėjo nedidukai pajuodę angliakasių namai, ir ėmė leistis į Atveitą. Apniukusią dieną iš Atveito į dangų kilo dūmai ir garai, tarsi smilkalai nežinomų stabų garbei. Koni visada apimdavo keistas jausmas išvydus žemumoje plytintį Atveitą, perkirstą geležinkelio bėgių, vedančių į Šefildą, ilgus su ugnimi rūkstančius kasyklų ir aukštakrosnių kaminus, liūdną ir susisukusį it kamščiatraukis bažnyčios špilį, kuris kas akimirką baudėsi nugriūti, tačiau vis tebestovėjo iškišęs savo smailę pro dūmų kamuolius. Čionai nuo seno suvažiuodavo į mugę žmonės iš visų apylinkių. Vienas geriausių viešbučių buvo „Čaterlių herbas“. Atveite Regbis reiškė visą dvarą, giminės rezidenciją, o ne vien namą prie Tiveršolo.

Pajuodę angliakasių namukai stovi susiglaudę prie kelio – mažučiai, jaukūs kaip ir prieš šimtą metų. Plentas pereina į gatvę, ir štai tu jau miesto centre – tartum nė nebūta vilnijančių kalvų su kur ne kur vaiduokliška kyšančiais pilių ir rūmų bokštais. Apačioje – raizgus plieninių bėgių tinklas, aplinkui – vien milžiniškų lydymo ir kitokių cechų sienos. Kurtinamai žvanga metalas, žemę drebina sunkūs vilkikai, šaižiai švilpia garvežiai.

Kreivomis, vingriomis gatvelėmis nusigavę iki bažnyčios, atsiduriate pačioje Atveito širdyje – laikas čia sustojęs prieš du šimtus metų. Vienoje iš šių kreivų gatvelių rasite ir viešbuti „Čaterlių herbas“, ir senovinę vaistinę. Kadaisė šiomis gatvelėmis galėjai išeiti tiesiai į atvirus laukus, kur stūkso pilys ir išdidžiai kelia galvas dvarponių rūmai.

Kryžkelėje stovintis policininkas pakėlė ranką, praleisdamas tris anglių prikrautus sunkvežimius, kurių riaumojimas drebino senutėlės bažnyčios pamatus.

Toks tat dabar Atveitas. Senovinės suktos municipalinio miesto gatvelės su vienas prie kito prisiglaudusiais aprūkusiais nameliukais įsilieja į plentą, palei kurį „dabindami“ slėnį rikiuojasi jau naujesni, rausvesni ir kur kas erdvesni namai – modernūs angliakasių būstai. O už jų – jau pažįstamas vaizdas: virš kalvų ir pilių kuorų sklaidosi dūmų ir garų kamuoliai, tolumoje matyti rausvi naujausių mūriukų lopai – vieni įdubose, kiti ant šlaitų, visu savo neapsakomu bjaurumu ryškėjantys dangaus fone. O tarp jų, tarp jų visų – tai, kas liko iš senosios Anglijos – karietų ir kaimo sodybų, o gal ir Robino Hudo Anglijos, kur laisvu nuo darbo laiku klaidžioja paniurę angliakasiai, priversti pažaboti savo medžiotojišką instinktą.

Anglija, manoji Anglija! Bet kuri gi ta *manoji*? Įspūdingi Anglijos rūmai vis dar gražiai atrodo nuotraukose ir sukuria elžbietiečių gyvenimo iliuziją. Dar tebestovi grakštūs karalienės Onos ir Tomo Džonso laikų statiniai, tačiau suodžiai tirštai apkrito nuobodžius jų lipdinius, nuo kurių jau kadai nusitrynė paauksinimai. Jie tuštėja vienas po kito kaip ir rūmai. O dabar juos net ir griaua. Na o kaimiškos Anglijos sodybos... tai štai jos – plytinės dėžutės beviltiškai nykiose apylinkėse.

Žemėn verčiami Jurgio epochos pastatai. Fričlis – puikus tos epochos pavyzdys, griauamas tiesiog dabar, Koni važiuojant pro šalį. Iki karo pastatų būklė buvo nepriekaištinga, ir juose gražiai išsirengę gyveno Veterliai. Bet dabar namai pasidarė per daug dideli ir brangūs išlaikyti, tad kraštovaizdis nebedžiugino širdies. Didikai ėmė keltis į ramesnes vietas, kur galėjo švaistyti pinigus nematydami, kaip jie uždirbami.

Tai istorija. Viena Anglija išstumia kitą. Šachtos praturtino dvarininkus. Dabar jos išstumia juos, kaip išstūmė kaimo sodybas. Vienas reiškinyš išstumia kitą. Naujoji Anglija išstumia senąją. Šie nesiliaujantys pokyčiai vyksta ne organiškai, bet mechaniškai.

Koni, priklausydama dykaduonių klasei, laikėsi išikibusi šių jau nykstančios senosios Anglijos atplaišų. Ji negreitai suprato, kad siaubinga ir atgrasi naujoji Anglija jau baigia ją išstumti ir ilgainiui išstums visai. Fričlio jau nebėra, Istvudo taip pat, Šiplio – eskvairo Vinterio numylėtinio Šiplio – dienos jau suskaičiuotos.

Koni trumpam užsuko į Šiplį. Galiniai vartai buvo prie pat perėjos virš geležinkelio bėgių, vedančių į šachtas. Pačios Šiplio šachtos stūksojo tuoj pat už parko. Vartai buvo neužrakinti, nes angliakasiams buvo leista eiti per parką. Jie ir šiaip mėgdavo čia pasivaikščioti.

Automobilis pravažiavo dekoratyvinius tvenkinius, į kuriuos angliakasiai mėtė perskaitytus laikraščius, ir nuriedėjo taku, vedančiu prie didžiųjų durų. Namas stovėjo truputį šone, ant kalniuko – dailus aštuoniolikto amžiaus vidurio namas, papuoštas lipdiniais. Priešais puikavosi kukmedžių alėja, kadaise vedusi prie jo pirmtako, o pats namas stovėjo gaubiamas ramybės ir tartum linksmai merkdamas akį savo senoviniais langais. Už namo plytėjo puikūs sodai.

Eskvairo namas Koni patiko labiau negu Regbis. Čia buvo daug daugiau šviesos, gyvybės, skonio ir rafinuotumo. Kambariai išmušti kreminiais paneliais, lubos paauksintos, visi kambariai puikiai ir itin

prabangiai įrengti. Net koridoriai suapvalintais kampais buvo erdvūs ir jaukiai apstatyti.

Leslis Vinteris gyveno vienas. Jis dievino savo namus. Bet prie parko buvo prigludusios trys jo paties šachtos. Vinteris buvo taurios ir kilnios prigimties. Jis, galima sakyti, pats pakvietė angliakasius naudotis jo parku. Argi ne angliakasiai padarė jį turtingą? Taigi matydamas būrius tų prasčiokų slampinėjant apie jo dekoratyvinius tvenkinius (tiesa, jam pakako sveiko proto dalį parko apie namą palikti jiems neprieinama) taip save guosdavo: „Galbūt angliakasiai teikia ne tokį estetinį pasigėrėjimą kaip elniai, bet jie duoda kur kas daugiau naudos“.

Tačiau iš tikrųjų taip buvo tikrai karalienės Viktorijos valdymo laikotarpiu, antroje, auksinėje (finansiniu požiūriu), jo pusėje. Tais laikais angliakasiai buvo „šaunūs ir darbštūs vyrukai“.

Šiuos žodžius, tarsi teisindamasis, Vinteris pasakė viešėjusiam pas jį tuometiniam Velso princui. Ir princas savo gomurine anglų kalba atsakė:

– Jūs sakote tikrą tiesą. Jeigu Sandrinheme būtų rasta anglių, aš liepčiau iškasti vejoje šachtą ir laikyčiau ją didžiausia kraštovaizdžio puošmena. Patikėkite, aš būčiau nieko prieš iškeisti savo elnius į angliakasius, kai dabar tokia anglių kaina. Be to, kiek žinau, jūsų darbininkai – dori vyrai.

Vis dėlto princas, matyt, perdėm vertino pinigų grožybę ir pramonės malones.

Šiaip ar taip, princas tapo karaliumi, o kai karalius mirė, atėjo kitas, kurio didžiausias rūpestis buvo nemokamų pietų dalijimas vargšams.

O dabar „šaunūs ir darbštūs“ vyrukai apsupo Šiplį iš visų pusių. Naujos angliakasių gyvenvietės siautė parką, ir eskvairas ėmė jausti savo kaimynų priešišumą. Jis buvo pratęs būti savo valdų ir savo angliakasių šeimininkas – kilniaširdis, bet ganėtinai orus šeimininkas. Pastaruoju metu, papūtus kažkokiems naujiems vėjams, jis pasijuto stumiamas iš savo vietos. Dabar – tai buvo visiškai aišku – jau jis pats darėsi čia svetimas. Šachtos, gamyba ėmė piršti savo valią, nukreiptą prieš šeimininką džentelmeną. Savavaliavo visi angliakasiai, ir sunku darėsi jiems atsilaikyti. Jis jautėsi stumiamas lauk – lauk iš čia arba ir suvis iš gyvenimo.

Eskvairas Vinteris, buvęs kareivis, spaudimą atlaikė. Tačiau po pietų pasivaikščioti į parką nebeidavo. Tūnodavo, galima sakyti,

pasislėpęs už savo namo sienų. Tą kartą susiruošė palydėti Koni iki vartų – vienplaukis, brangios odos batais, šilkinėmis vyšnių spalvos kojiniomis jis ėjo per parką, iš lėto, su atžvalga kažką jai dėstydamas. Tačiau pamatęs stovint būreliais angliakasių, kurie spoksojo į jį tuščiais žvilgsniais, nei sveikindamiesi, nei linktelėdami, šis prakaulus senas aristokratas visas susigūžė kaip narve uždarytas gražuolis elnias nuo įkyrių publikos žvilgsnių. Angliakasiai anaipol nebuvo nusiteikę būtent prieš jį. Tačiau nuo jų žvelgė toks šaltis, kad norėjosi bėgti kuo toliau. Be to, jų viduje pasislėpęs ruseno pavydas. Jie „jam tarnauja“. Suvokdami savo nepraustaburniškumą, jie nekentė elegantiškos, išpuoselėtos, aristokratiškos jo būties. „Kas jis toks!“ Jie nekentė ne jo, o to, kas juos skyrė.

Beje, slapčiausioje širdies kertelėje senasis kareivis jautė, kad jie gal ir turi tokią teisę. Jo privilegijose esama kažko gėdingo. Tačiau jis atstovauja tam tikrai sistemai ir niekam savo pozicijų neužleis.

Nebent mirčiai. Pastaroji netruko ateiti – pasikvietė jį staiga, tuoj po Koni vizito. Vinterio testamente Klifordas nebuvo užmirštas.

Turto paveldėtojai tučtuojau davė nurodymus nugriauti Šiplį. Tokio namo išlaikymas per daug brangiai kaštuotų. Niekas čia nenorės gyventi. Taigi Šiplis buvo nugriautas. Kukmedžių alėja iškiršta. Parkas išnaikintas, padalintas sklypais ir užstatytas. Atveitas visai čia pat. Keistoje, plikoje ir niekieno žemėje nusidriekė seniai lauktos mūrinių namukų gatvelės. Šiplio dvaras!

Tai įvyko per metus po paskutinio Koni apsilankymo. Dvaro vietoje iškilo nauja Šiplio dvaro gyvenvietė – griežtos gana glaudžiai sustumtų raudono mūro „vilų“ eilės. Kas būtų patikėjęs, kad dar prieš dvylika mėnesių čia stovėjo lipdinių ornamentais išpuoštas namas.

Štai jums karaliaus Edvardo architektūrinio landšafto planavimo paskutinis akordas – dekoratyvinė šachta vejoje.

Viena Anglija išstumia kitą. Eksvairų Vinterių ir Regbio dvarų Anglija nugarmėjo į nebūtį, mirė. Tačiau procesas dar nesibaigė.

Kas bus paskui? Koni negalėjo įsivaizduoti. Ji tikrai matė, kaip vis naujos gatvelės šliaužia į laukus, nauji statiniai kykla prie šachtų, matė merginas šilkinėmis kojiniomis ir vyriukus, besitrainiojančius po šokių aikštelę arba labdaros klubą. Jaunoji karta neturi supratimo apie senąją Angliją. Kultūrinėje tautos tradicijoje atsivėrė plyšys, panašiai kaip Amerikoje. Tikras industrinis perversmas. Bet kas toliau?

Koni visada jautė, kad toliau nėra nieko. Ji norėjo įkišti galvą į smėlį arba bent jau įsikniaubti į mylimojo krūtinę.

Pasaulis toks sudėtingas, nesuvokiamas ir klaikus! Prasčiokų tiek daug ir jie išties nepakenčiami, mąstė Koni važiuodama namo ir žiūrėdama į grįžtančius iš šachtų angliakasių: įjuodę, susisukę, persikreipę jie sliūkino vilkdami kojas, apautas sunkiais kaustytais batais. Pilkšvi, saulės nematantys veidai su ryškiai boluojančiais akių baltymais, nuo žemų šachtos lubų sulinkę kaklai, pakumpę pečiai. Vyrai! Gal jie ir kantrūs, ir geros širdies, tačiau kažkas, ką vyras privalo turėti, jau kadai mirę. Ir vis dėlto tai vyrai. Jie turi vaikų. Moterys gimdo nuo jų. Baisu, baisu net pagalvoti! Jie geri ir romūs. Bet juk tai viso labo pusžmogiai, pilkoji žmogaus esybės dalis. Ir „geri“ jie tik kol kas. Tas jų gerumas tik pusinis. O kas būtų, jeigu ta mirusioji jų pusė staiga imtų ir prisikeltų? Ne, ne, baisu net pagalvoti! Koni šiuropino pramonė. Ji atrodė jai tokia nesuvokiama. Gyvenimas, kuriame nėra grožio, intuityvaus harmonijos pajautimo, gyvenimas, kuris vyksta po žeme.

Ir nuo tokių vyrų gimsta vaikai. Ak, Dieve tu mano!

Beje, Melorsas irgi gimė nuo tokio tėvo. Nors jo dar būta kiek kitokio. Per keturiasdešimt metų žmonija pasikeitė, neįtikimai pasikeitė. Geležis ir anglis giliai įsiėdė į vyrų kūnus ir sielas.

Gyvi išsigimėliai! Kas jų laukia? Galbūt išsekus anglims jie vėl dings nuo žemės paviršiaus? Tūkstančiai jų išdygsta iš niekur, išgirde šachtų šauksmą. Gal jie tėra kokia paslaptinga kasyklų fauna? Kitos realybės padarai, elementalai, aptarnaujantys anglies elementą, kaip kad metalo liejikai yra elementalai, aptarnaujantys geležies elementą. Gal tie vyrai visai ne vyrai, bet anglies, geležies ir molžemio fauna? Ir gal todėl jiems būdingas keistas, nežmogiškas mineralų grožis: anglies žibėjimas, geležies pilkšvumas, atsparumas ir sunkis, stiklo skaidrumas? Keisti, deformuoti mineralų pasaulio elementalai! Anglys, geležis ir molžemis jiems tas pats, kas žuvims jūra arba kinivarpoms išpuvęs medis. Besiskaidančių mineralų anima!

Koni džiaugėsi grįžusi namo – čia ji galės įkišti galvą į smėlį. Ji net buvo linkusi pasišnekučiuoti su Klifordu. Midlandso kasyklos ir aukštakrosnės paveikė ją kaip košmariškas sapnas.

– Žinai, aš vis dėlto užvažiavau į panelės Bentli krautuvėlę išgerti arbatos, – pasakė ji.

– Nejaugi? Vinteris būtų tave pavaišinęs.

– Žinoma, bet aš nenorėjau nuvilti panelės Bentli.

Panelė Bentli buvo nuobodi, romantiškai nusiteikusi senmergė stambia nosimi; ji taip susikaupusi ir ceremoningai vaišindavo arbata, nelyginant kunigas, teikiantis sakramentą.

– Ar ji teiravosi apie mane? – paklausė Klifordas.

– Žinoma! „Leiskite man paklausti jūsų malonybės, kaip laikosi seras Klifordas?“ Man regis, ji garbina tave labiau negu garsiąją seserį Keivel!

– Tikiuosi, pasakei jai, kad aš trykštų sveikata?

– Taip! Ir ji atrodė tokia susižavėjusi, lyg tau gyvam dangus būtų atsivėręs. Aš pakviečiau ją ateiti, jei kada būtų Tiveršole, ir aplankyti tave.

– Mane? Kurio galo?

– Na ką tu, Klifordai. Ji tave taip dievina, kad nedera į tai neat-siliepti. Jos manymu, net šventas Jurgis tau neprilygsta.

– Nejaugi tikrai atvažiuos?

– Kad tu būtum matęs, kaip ji visa nukaito! Net pagražėjo tą akimirką, vargšėlė! Kodėl vyrai neveda moterų, kurios iš tiesų juos dievina?

– Moterys šiek tiek vėlokai išmoksta tą daryti. Bet ar ji tau pa-žadėjo apsilankyti?

– Ak, jūsų šviesybe! – pamėgdžiojo Koni dūstančią iš susijaudi-nimo panelę Bentli. – Aš net nediršau svajoti apie tokią laimę!

– Nedrišau svajoti! Koks absurdas! Meldžiu Dievo, kad ji čia nepasirodytų. Na, o kaip tau patiko jos arbata?

– „Lipton“, ir labai stipri! Bet, Klifordai, ar tu supranti, kad panelei Bentli ir daugybei tokių kaip ji tu esi *Roman de la rose*\*?

– Net jeigu ir taip, man dėl to nei šilta, nei šalta.

– Jos renka tavo nuotraukas žurnaluose ir, ko gero, kasnakt mel-džiasi už tave. Argi tai ne puiku?

Ir Koni nuėjo į viršų persirengti.

Tą vakarą jis pasakė jai:

– Tu juk tiki, kad santuoka tvirtinama danguje?

---

\* Romanas apie Rožę (*pranc.*) – Gijomo de Loriso ir Žano de Meno viduramžių poema, kurioje kalbama apie poeto meilę Rožei, ikūnijančiai moteriškumo idealą ir dievišką palaimą. Riterių romanams būdingą mylimosios paveikslą čia atstoja „moters idėja“ – Rožė.

Ji žvilgtelėjo į jį.

– Tavo žodžiuose aš girdžiu žvangant ilgą ilgą grandinę, kuri velkasi iš paskos, kad ir kur važiuotum.

– Aš tik norėjau pasakyti, – susierzinęs tarė jis, – kad jeigu tu jau vyksti į Veneciją, tai gal ne tam, kad užmegztum *au grand sérieux\** romaną?

– *Au grand sérieux* romaną Venecijoje? Ne, užtikrinu tave, Venecijoje aš galėčiau užmegzti nebent *au très petit sérieux\*\** romaną.

Jos žodžiai nuskambėjo šiek tiek niekinamai. Klifordas žiūrėjo į ją pakėlęs antakius.

Rytą nusileidusi apačion ji pamatė Flosi, tupinčią prie Klifordo durų ir tyliai inkščiančią.

– Flosi, – tyliai pašaukė ji, – ką tu čia veiki?

Ir ji atsargiai pravėrė Klifordo duris. Klifordas sėdėjo lovoje, stalelis su spausdinimo mašinėle buvo nustumtas į šoną, kojūgalyje stovėjo išsitempęs eigulys. Flosi prasispraudė vidun. Nežymiu galvos judesiu Melorsas jai liepė grįžti, ir ta iššliūkino atgal už durų.

– Labas rytas, Klifordai! – pasisveikino Koni. – Aš nežinojau, kad tu užsiėmęs.

Paskui ji žvilgtelėjo į eigulį ir pasisveikino su juo. Tas atsakė jai pusbalsiu, beveik nežiūrėdamas jos pusėn, tačiau Koni pakirto kojas vien nuo jo buvimo.

– Atsiprašau, kad sutrukdžiau, Klifordai.

– Nieko tokio. Aš visai nesu rimtai užsiėmęs.

Ji išėjo iš kambario ir užlipo į mėlynąją svetainę. Tenai atsisėdo prie lango ir žiūrėjo, kaip eigulys eina tolyn alėja – grakščiai, tyliai, nekrisdamas į akį. Jam buvo būdingas igimtas orumas ir išdidumas, bet drauge jis atrodė kažkoks trapus. Samdinys! Klifordo samdinys! „Ne žvaigždės kaltos, mielas Brutai, bet patys mes, save vergais padarė“\*\*\*.

Ar jis vergas? Iš tikrųjų? O ką jis mano apie ją?

Diena buvo saulėta, ir Koni, Bolton padedama, triūsė sode. Šios dvi moterys, nejučia paklusdamos tolydžio žmonių sielas užplūstančių simpatijų potvyniams ir atoslūgiams, pajuto abipusį prielankumą.

---

\* Labai rimtą (*pranc.*).

\*\* Nelabai rimtą (*pranc.*).

\*\*\* V.Šekspyras. „Julijus Cezaris“.

Priišusios raudonuosius gvazdikus, jos griebėsi daigų. Abidvi mėgo kapstyti žemėje. Koni ypač patikdavo kišti švelnias augalo šakneles į juodą purią dirvą ir pirštais apspausti jas iš visų pusių. Šį pavasario rytą ji jautė virpėjimą savo iščiose, lyg ir jas būtų palietęs džiugus saulės spindulys.

– Ar jūs seniai netekote vyro? – paklausė ji Bolton imdama daigelį ir kišdama į žemę.

– Prieš dvidešimt trejus metus! – atsakė toji, atsargiai skirdama sukibusias daigų šakneles. – Taip, prieš dvidešimt trejus metus jie parnešė jį namo.

Koni suspaudė širdį. Kaip siaubingai staiga tai įvyksta! „Parnešė jį namo!“

– O kaip jis žuvo? – paklausė jinai. – Jis buvo laimingas su jumis?

Natūralus moters klausimas moteriai. Bolton atgalia ranka nusibraukė ant veido užkritusią plaukų sruogą.

– Net nežinau, jūsų šviesybe. Jis niekam nenorėjo nusileisti ir iš esmės su niekuo nebendraudavo. Nemėgo lankstyti. Tas užsispyrimas jį ir pražudė. Aš pasakyčiau, kad nelabai jis ir saugojosi. Manau, viskuo kalta šachta. Jam iš viso nereikėjo liūsti į šachtą, bet tėvas jį privertė, kai buvo dar berniukštis. O įkopus į trečią dešimtį ne taip lengva išeiti.

– Jis pats sakė, kad jos nekenčia?

– Oi, ne, niekada! Niekada nėra sakęs, kad ko nors nekenčia. Jeigu kas, būdavo, tik susiraukia, ir tiek. Jis niekada nieko nebijojo – kaip tie naujokėliai, kurie su daina traukdavo į žygį ir pirmam mūšy padėdavo galvas. Nebuvo koks lengvapėdis, bet nesisaugojo, ir gana. Aš vis sakydavau: „Tu nieko negaili – nei savęs, nei kitų!“ O jis gailėjo, ir dar kaip! Prisimenu, kaip sustingęs sėdėjo šalia, kai gimdžiau savo pirmagimį, o kai viskas buvo baigta, pasižiūrėjo į mane lyg pasmerk-tasis. Pačiai buvo ne pyragai, tačiau gavau jį guosti. Na ko tu dabar, sakau, viskas juk gerai, gerai bus. O jis žvilgt į mane ir taip keistai nusišypsojo. Taip ir neištarė nė žodžio. Bet po to, man rodosi, jam jau niekada nebebuvo su manim gera naktį. Būdavo, ima ir sustoja. Man net kantrybė kartais trūkdavo. „Kas tau, po galais, darosi?“ – sakau jam, o jis tyli, nors tu ką. Kitąsyk vėl tas pats, o gal jam kitaip ir neiš- eidavo. Jis nenorėjo, kad aš turėčiau daugiau vaikų. Negaliu dovanoti jo motinai, kad įleido jį tada į kambarį. Jam nereikėjo to matyti. Jeigu vyrui įlenda į galvą kokia mintis, sudie, proteli mieliausias.

– Nejaugi šitaip jį paveikė? – nustebė Koni.

– Taip, jis, atrodo, negalėjo suprasti, kad tie visi skausmai – gamtiški. Ir tas jam apnuodijo trumpo vedybinio gyvenimo džiaugsmus. Aš jam sakydavau: „Jeigu aš nebijau, tai ko tu bijai? Tai mano reikalas!“ Bet jis į kalbas nesileisdavo. „Šitaip negerai“, ir baigta.

– Jis turbūt buvo labai jautrus.

– Taigi taigi, labai jautrus. Visi vyrai tokie: labai jautrūs, kai nereikia. Ir aš manau, kad jis, pats to nesuvokdamas, nekentė šachtos, tiesiog nekentė. Numiręs jis atrodė toks ramus, lyg būtų pagaliau išsivadavęs. O koks gražus buvo! Man širdis plyšo į jį žiūrint: guli toks tylus ir šviesus, lyg būtų norėjęs mirti. Ak, tas vaizdas sudraskė man širdį. O viskuo kalta šachta.

Kelios gaudžios ašaros nuriedėjo jos skruostais, ir Koni apsi-ašarojo. Diena buvo tokia pavasariškai šilta, gaiviai kvėpėjo žemė ir geltonuojanti pieva, aplinkui sprogo pumpurai, o sodas vis dar buvo nutviekstas gaivinančios saulės.

– Kaip jums buvo sunku! – atsiduso Koni.

– Ak, mieloji ponia, iš pradžių aš net nesupratau gerai, kas įvyko. Tik vis, atsimenu, kartojau: „Aukseli, už ką tu mane palikai!“ Ir visai neverkiau. Kažkodėl man atrodė, kad jis sugriš.

– Bet juk jis nenorėjo jūsų palikti, – pasakė Koni.

– Žinoma, ne, mano ponia. Aš tik taip iš kvailumo kalbėjau. Ir vis laukiau, kada jis sugriš. Ypač naktimis. Atsibundu ir galvoju: „Kodėl jo nėra šalia?“ Lyg ne aš pati, o mano jausmai nenorėjo patikėti, kad jis nebegriš. Rodos, jis tuoj ateis, pasakys man ką nors ir mes vėl būsim drauge. Nieko daugiau nenorėjau, tik kad jis būtų šalia, kad jausčiau jo kūno šilumą. Tūkstantį naktų, metų metus aš jo laukiau, kol supratau, kad jis niekada nebegriš.

– Tiktai prisiglausti – daugiau nieko.

– Taip, mano ponia, tiktai prisiglausti prie jo! Kol gyva aš to ilgėsiuos. Ir jeigu pakliūsiu į dangų, mes susitiksime ir tada aš ramiai užmigsiu jo glėbyje.

Koni baimingai pažvelgė į gražų svajingą moters veidą. Dar viena aistringa prigimtis Tiveršole! „Tik prisiglausti prie jo!“ Netrauki meilės saitų!

– Kaip sunku būna, kai įsileidi vyrą taip giliai į širdį, – tarė Koni.

– Gerai jūs sakot, mano mieloji! Tai didžiausia kančia. Man atrodė, kad žmonės norėjo jo mirties. Kad šachta norėjo jo mirties.

Dievaži, man atrodė, kad jeigu ne žmonės ir ne šachta, mudviejų niekas nebūtų išskykęs. Bet visi nori atskirti moterį nuo vyro, jeigu tie myli vienas kitą.

– Jeigu myli ir kūnu, ir siela, – pridūrė Koni.

– Taip, mano ponija! Pasaulyje daugybė kietaširdžių žmonių. Kiekviena rytą, kai jis eidavo į šachtą, aš vis galvodavau: nereikia jam ten eiti, nereikia. Bet ką jis daugiau galėjo veikti? Ką vyrui daryti?

Moters balse Koni pajuto vis dar rusenančią neapykantą.

– Bet ar gali artumas taip ilgai būti gyvas? – staiga paklausė Koni.

– Kad po tiek laiko dar vis jaustum jį?

– Ak, mieloji mano, o kas dar gali likti? Vaikai užauga ir išplasnoja sau. O vyras... vyras ne... Tačiau net ir tai jiems maga sunaikinti, net artumo prisiminimą. Ir tą daro tavo pačios vaikai! Ką čia dabar kalbėti! Gal mes ir būtume išsiskykę, kas žino. Bet jausmo nepergalėsi. Verčiau jau visai nepažinti meilės. Ir vis dėlto moteris, gyvenime nejautusios vyro šilumos, kad ir baisiausiai išsipusčiusios ir užrietusios nosis, atrodo man tokios bedalės, tokios vargšelės... Ne, geriau jau taip... O žmonėms per daug pagarbos nejaučiu.

## Dvyliktas skyrius

Tuoj po priešpiečių Koni išėjo į mišką. Diena buvo tikrai nuostabi: pirmosios pienės buvo išskleidusios savo geltonas galvutes, pirmieji saulučių žiedai akino savo baltumu. Lazdynai buvo apsigobę sprogs-tančių pumpurų skraiste, pamarginta dulkėtais pernykščių žirginių auskarėliais. Geltonos spirgės – dabar jau jų buvo marios – žydėjo visu smarkumu, įnirtingai sprausdamosi į priekį ir goždamos viena kitą savo auksiniu švytėjimu. Aplinkui – sodrus geltonis, vasaros pranašas. Ir primulės, droviosios blyškiaveidės primulės, jau nebesivaržydamos žydėjo kekėmis. Tamsiai žalia hiacintų jūra buvo pasišiaušusi gelsvais it burbuolės pumpurais, palei jojimo taką stiebėsi neužmirštuolės, vėrė akiai savo violetinę grožybę sinavadai, o po krūmais žemė buvo nuberta melsvais paukščių kiaušinėlių lukštais. Kur pažvelgsi – išbrinkę pumpurai ir naujos gyvybės alsavimas.

Eigulio trobelėje nebuvo. Aplinkui tvyrojo ramybė, garde mikliai bėginėjo rudaplunksniai fazaniukai. Koni norėjo jį pamatyti ir patraukė takeliu, vedančiu į jo namus.

Pamiškėje stovintis namas buvo užlietas saulės. Durys plačiai atvertos. Šalia jų darželyje kuokštais augo pilnaviduriai narcizai, o abipus tako raudonavo pilnavidurės saulutės. Pasigirdo šuns lojimas ir priešais atbėgo Flosi.

Durys plačiai atvertos! Vadinasi, jis namie. Saulė buvo apšvietusi raudonas plytų grindis. Eidama takeliu, ji pro langą pamatė jį. Vienmarškinis jis sėdėjo prie stalo ir valgė. Šuva nepiktai amtelėjo ir ėmė vizginti uodegą. Jis atsistojo, priėjo prie durų, šluostydamasis burną raudona nosine ir dar tebekramtydamas.

– Ar galima įeiti? – paklausė Koni.

– Įeik.

Saulė buvo nutvieskusi skurdų kambarėlių, prikvipusį avienos kepsniu, keptu krosnelėje, kuri tebestovėjo ant nuleistų židinio grotelių, o šalia ant balto popieriaus lapo buvo padėta keptuvė. Židinyje spragsi ugnelė, tyliai švilpčioja virdulys.

Ant stalo stovi jo lėkštė su nebaigtomis valgyti bulvėmis ir aviena, duona pintoje duoninėje, druskinė ir mėlynas kaušas alaus. Vietoj staltiesės – balta klijuotė. Eigulys stovėjo šešėlyje.

– Vėlai pusryčiauji, – pasakė ji. – Sėsk ir valgyk!

Jis atsisėdo ant kėdės prie durų saulės atokaitoje.

– Buvau Atveite, – pasakė jis ir atsisėdo, bet nevalgė.

– Valgyk, – pakartojo ji.

Bet jis nebeprisilietė prie valgio.

– Gal ko norėtum? – paklausė. – Gal puodelį arbatos, virdulys kaip tik verda?

Jis vėl kilstelėjo nuo kėdės.

– Jeigu tu nieko prieš, aš pati išpilsiu, – pasakė ji stodamasi. Jisai atrodė nusiminęs, matyt, jinai trukdo jam.

– Arbatinis tenai, – jis parodė į seną kampinį bufetą. – Puodeliai taip pat. O arbatžolės ant židinio tiesiai virš galvos.

Koni atnešė juodą arbatinį, pasiėmė nuo lentynos dėžutę arbatos. Paskui išskalavo arbatinį karštu vandeniu ir akimirką stabtelėjo dairydamasi, kur jį išpilti.

– Išpilk už durų, – pasakė jis. – Vanduo švarus.

Ji išėjo laukan ir šliūkstelėjo vandenį ant tako. Kaip čia gražu, kaip ramu, tikra miško karalystė. Ažuolai dabinosi geltonais lapais, saulutės atrodė nelyginant raudono pliušo sagos. Ji žvilgtelėjo į didelę smiltainio plokštę po kojomis ir pagalvojo, kiek nedaug tėra žengiančių per šį slenkstį.

– Kaip čia gera, – pasakė ji. – Tokia nuostabi tylą, viskas alsuoja gyvybe ir ramuma.

Jis vėl jau valgė, bet lėtai ir nenoromis. Koni jautė, kad jis kaip nesavas. Ji tylomis paruošė arbatą ir pastatė arbatinį ant šoninės lentynos, kaip buvo mačiusi darant kaimiečius. Jis atstūmė lėkštę ir nuėjo į namo gilumą. Spragtelėjo skląstis, ir netrukus jis grįžo su lėkšte, kurioje buvo sūrio ir sviesto.

Koni padėjo ant stalo du puodelius: jų iš viso du ir tebuvo.

– Ar gersi arbatos? – paklausė ji.

– Jeigu tu taip nori, gersiu. Cukrus bufete, grietinėlė ašotėlyje irgi ten. Pienas sandėliuke.

– Jeigu turi ūpo... – pasakė jis su švelnia ironiška šypsena, iš lėto kramtydamas duoną su sūriu. Ji nuėjo į indaują, kur siurbliu buvo pumpuojamas vanduo. Kairėje buvo durelės – greičiausiai čia ir bus

sandėliukas. Koni atidarė jas ir širdyje nusijuokė iš tokio sandėliuko: ilga, siaura, iš vidaus baltai nudažyta spinta, nors čia vis dėlto tilpo statinaitė alaus, indai ir šiek tiek maisto. Ji įsipylė lašelį pieno ir sugrižo atgal prie stalo.

– Iš kur imi pieną? – paklausė ji.

– Iš Flintų! Jie palieka man butelį aptvaro gale. Ten, pameni, kur aš sutikau tave!

Bet jis vis tiek buvo kaip nesavas.

Ji pripylė į puodelius arbatos ir pakėlė grietinėlės ašotėlį.

– Man be pieno, – pasakė jis. Paskui sukľuso: lauke prie durų lyg kas sukrebždėjo.

– Geriau, kad durys būtų uždarytos, – pasakė jis.

– Man nesinorėtų, – atsakė ji, – niekas juk čia neis, ar ne tiesa?

– Nelabai, bet ką gali žinoti.

– Tegu sau ateina, – tarė ji. – Mudu juk tik arbatą geriam. Kur šaukšteliai?

Jis ištiesė ranką ir ištraukė stalčių. Koni atsisėdo prie stalo taip, kad pakliūtų į patį vidurį pro duris plūstančio šviesos pluošto.

– Flosi! – pašaukė eigulys šunį, gulintį ant kilimėlio prie durų.

– Eik, apsišniukštinėk, kas ten! – paliepė jis iškėlęs smilių.

„Apsišniukštinėk“ nuskambėjo labai įtakingamai, ir šuva išturseno į žvalgybą.

– Tu šiandien kažko nusiminęs? – paklausė ji.

Jis pakėlė į ją akis.

– Nusiminęs! Ne, man tiesiog įkyrėjo! Važiavau paimti šaukimų į teismą dviem brakonieriams, kuriuos pagavau, ir... et, nemėgstu aš žmonių.

Jis kalbėjo šaltu ir net piktu balsu, taisyklinga anglų kalba.

– Tu nekenti eigulio darbo? – paklausė ji.

– Eigulio darbo? Kodėl, jis man patinka! Bet tik tada, kai esu vienas ir niekas manęs nejudina. O kai tenka trainiotis po policijos nuovadą ir kitokias kontorą laukiant, kol koks nors pusgalvis teiks išklausti... ojoj, tada pradedu lipti sienomis... – ir jis ironiškai nusišypsojo.

– Ar tu galėtum gyventi nuo nieko nepriklausydamas? – paklausė Koni.

– Nuo nieko nepriklausydamas? Jeigu tu klausi, ar galėčiau pragyventi iš savo pensijos, tai galėčiau. Taip, galėčiau! Bet man reikia dirbti, kitaip bus galas. Nuo ryto iki vakaro turiu būti užsiėmęs. Pradėti

ką nors savo aš dabar neturiu ūpo. Galiu tik kam nors tarnauti, antraip jau po mėnesio man sugestų nuotaika ir viską mesčiau. Taigi čia man visai neblogai, ypač pastaruoju metu...

Jis vėl pašaipiai nusijuokė.

– Bet kodėl tavo prasta nuotaika? – paklausė ji. – Ar visada ji tokia?

– Beveik, – atsakė jis juokdamasis. – Tulžis vis išsilieja.

– Tulžis išsilieja?

– Na, taip! Ar nežinai, ką tai reiškia?

Ji apmaudžiai tylėjo. Jis visai nemato jos.

– Aš po mėnesio išvažiuoju, – pasakė ji.

– Išvažiuoji? Kur?

– Į Veneciją?

– Veneciją! Su seru Klifordu? Kuriam laikui?

– Kokiam mėnesiui, – atsakė jina. – Klifordas nevažiuoja.

– Jis pasiliks čia?

– Taip. Jam per sunku keliauti.

– Vargšas bėdžius, – nuoširdžiai užjausdamas tarė jis.

Abu patylėjo.

– Ar tu neužmirši manęs per tą laiką? – nutraukė tylą Koni.

Jis pakėlė akis ir pasižiūrėjo tiesiai į ją.

– Užmiršiu? – perklausė jis. – Juk žinai, kad žmogus nieko neužmiršta. Atmintis čia niekuo dėta.

Ji norėjo paklausti: „O kas dėtas?“ – bet kažkodėl dusliu balsu ištarė:

– Aš pasakiau Klifordui, kad galbūt turėsiu kūdikį.

Pagaliau jis iš tikrųjų pamatė ją ir įsisiurbė žvilgsniu į jos akis.

– Šit kaip! – ištarė pagaliau. – Ir ką jis pasakė?

– Jis nieko prieš. Jeigu visi manys, kad vaikas jo, jis bus visai patenkintas, tikrai, – pasakė ji nedrįsdama pakelti į Melorsą akių.

Jis ilgai tylėjo, paskui vėl pažvelgė į ją.

– Apie mane, suprantama, nebuvo kalbos? – paklausė jis.

– Ne. Apie tave nebuvo, – atsakė Koni.

– Toks reproduktorius ne jo skonio. Na o iš kur turėtų atsirasti tas vaikas?

– Aš galiu turėti meilės ryšių Venecijoje, – paaiškino ji.

– Gali, – lėtai ištarė jis. – To ir važiuoji?

– Visai ne to, – atsakė ji maldaujama žvilgsniu žiūrėdama į jį.

– Vadinasi, kad būtų vėliau kuo pasiteisinti, – tarė jis.

Įsiviešpatavo tyla. Jis žvelgė pro langą su vos pastebima šypsena – pašaipia ir sykiu skausminga. Koni erzino tas jo pašaipumas.

– Tai tu nesiėmei jokių apsisaugojimo priemonių? – staiga paklausė jis. – Nes aš tai nesiėmiau.

– Ne, – vos girdimai atsakė ji. – Aš to nemėgstu.

Jis nužvelgė ją, paskui vėl nukreipė akis į langą, vis taip pat keistai vyposdamas.

Tyla buvo slegianti.

Pagaliau jis atsigręžė į ją ir neslėpdamas pajuokos paklausė:

– Vadinasi, aš buvau reikalingas tau tik tam, kad galėtum turėti vaiką?

– Ne, ne visai, – nuleidusi galvą sušnabždėjo ji.

– Tai kam tuomet? – paklausė jis kandžiai.

Koni pažvelgė į ją su priekaištu ir tarė:

– Nežinau.

Jis pratrūko kvatoti.

– Tegul mane skradžiai, bet ir aš nežinau.

Ir vėl įsiviešpatavo ilga ir įtempta tyla.

– Ką gi, – pasakė jis pagaliau. – Kaip jūsų šviesybė pageidauja. Jei-gu gims vaikas, seras Klifordas bus patenkintas. Ir aš nieko neprarasiu. Atvirkščiai, būsiu patyręs keletą puikių akimirku, išties puikių! – ir jis pasirąžė, tramdydamas žiovilį. – Jeigu tu pasinaudojai manimi, tai man toks dalykas jau nebe pirmiena, bet šį kartą bent jau buvo kaip niekad malonu, nors, žinoma, savęs po to labiau gerbti nepradėsi.

Ir jis vėl kažkaip savotiškai pasirąžė – per kūną nuvilnijo virpulyš, o žandikaulis keistai atsikišo.

– Bet aš nesinaudojau tavimi, – pasakė ji nuolankiai.

– Visada pasirengęs patarnauti jūsų šviesybei, – atsakė jis.

– Ne, – tarė ji. – Man patiko tavo kūnas.

– Iš tikrųjų? – nusijuokė jis. – Na, tuomet mes atsiskaitę. Nes ir man patiko tavo.

Jis žiūrėjo į ją keistu, patamsėjusiu žvilgsniu.

– Gal einam į viršų? – paklausė jis virpančiu balsu.

– Ne, tik ne čia. Ne dabar! – ištarė jinai prisiversdama, bet jeigu jis būtų nors kiek spyrėsis, ji nebūtų pajėgusi jam pasipriešinti.

Jis vėl nusisuko ir tartum pamiršo ją.

– Man norėtūsi liesti tave, kaip tu tą darai, – pasakė ji. – Aš niekada dar neliečiau tavęs.

Jis pasižiūrėjo į ją ir vėl nusišypsojo.

– Dabar? – paklausė.

– Ne, ne! Tiktai ne čia! Trobelėje. Gerai?

– O kaip aš tave liečiu?

– Kai glamonėji.

Jis pasižiūrėjo į ją ir susidūrė su jos sunkiu nerimastingu žvilgsniu.

– Tau patinka? – paklausė jis tebesišypsodamas.

– Taip, o tau? – savo ruožtu paklausė Koni.

– Man? Taip, – atsakė jis jau rimtai. – Kam dar klausi.

Koni iš tiesų žinojo. Ji atsistojo ir pasiėmė skrybėlę.

– Man laikas eiti, – tarė.

– Taip, žinoma, – mandagiai sutiko jis.

Ji norėjo, kad jis paliestų ją, pasakytų ką nors, bet jis tik tylėjo ir mandagiai laukė.

– Ačiū už arbata, – pasakė ji.

– Nedrįstu dėkoti jūsų šviesybei už tai, kad pagerbėt savo atsilankymu mano būstą, – pasakė jis.

Ji nuėjo takeliu, o jis stovėjo tarpduryje ir žiūrėjo jai pavymui kreivai šypsodamasis. Pribėgo Flosi iškėlusiu uodegą. O Koni kaip negyva boglino miško linkui jausdama, kad jis stovi tenai ir žiūri į ją su ta nepaaiškinama šypsena lūpose.

Grįžo namo prislėgta ir suirzusi. Ją sutrikdė jo žodžiai, kad ji juo pasinaudojusi, nes tam tikra prasme tai buvo tiesa. Bet jam nederėjo taip sakyti. Ją kankino prieštaringi jausmai: pasipiktinimas juo ir karštas noras susitaikyti.

Per pavakarius Koni jautėsi nesmagiai ir vos sulaukė pabaigos. Tačiau ir atsidūrusi savo kambaryje nepasijuto geriau ir blaškėsi nerasdama vietos. Reikėjo nedelsiant kažkam ryžtis. Ji nueis į trobelę. O jeigu jo tenai nebus? Tuo geriau.

Ji nepastebėta išsmuko pro užpakalines duris ir patraukė tiesiai į mišką. Nuotaika buvo prasta. O kai priėjo laukymę, pasijuto visai nekaip. Jis jau buvo čia – stovėjo pasilenkęs, vienais marškiniais ir varė iš narvų vištas, apspistas fazaniukų, kurie buvo dar truputį nerangūs, bet daug grakštesni už viščiukus.

Ji žengė tiesiai prie jo.

– Matai, aš atėjau!

– Kaipgi, matau! – atsakė jis atsitiesdamas ir kiek nustebeęs žiūrėdamas į ją.

– Tokiu metu išleisi vištas?

– Kad jos jau visai sumenko betupėdamos. Ir vis tiek nenori eiti lauk ir palesioti. Perekšlės negalvoja apie save – joms rūpi tik kiaušiniai arba viščiukai.

Vargšės vištos, koks aklas pasiaukojimas, net visai svetimiems kiaušiniams! Koni nužvelgė jas su gailėsčiu. Tarp vyro ir moters stoji tyła, kurią nutraukti abiem stigo drąsos.

– Tai gal einam į trobelę? – paklausė jis pagaliau.

– Tu to nori? – paklausė ji nelabai tikėdama.

– Taip, jeigu tu nieko prieš.

Ji tylėjo.

– Na tai kaip, einam?

Ir ji nuėjo su juo į trobelę. Kai jis uždarė duris, buvo jau beveik sutemę, tad, kaip ir anais kartais, teko pasišviesti menka žibinto šviesa.

– Tu be apatinių? – paklausė jis.

– Be!

– Na gerai, tada aš irgi nusirengsiu.

Jis patiesė antklodes, o vieną paliko šone užsikloti. Ji nusiėmė skrybėlaite ir papurtė plaukus. Jis atsisėdo, nusiavė batus, nusimovė getrus ir velvetines kelnės.

– Gulkis! – pasakė stodamasis, kai buvo likęs vienais marškiniiais. Ji tylėdama pakluso, o jis atsigulė šalia ir užtraukė antklodę ant abiejų.

– Na štai! – tarė jis.

Jis pakėlė suknelę iki pat viršaus, kol apsinuogino krūtys, ir ėmė jas švelniai bučiuoti, lūpomis smulkiai kąščiodamas spenelius.

– Oi, kaip gera, kaip gera! – staiga pasitrynęs skruostu į jos šiltą pilvą, tarė jis.

Koni apkabino jį po marškiniiais, bet jai buvo baugu – baugu jo lieso, švelnaus, nuogo kūno, kuris atrodė toks galingas, plieniniais raumenimis. Ji susigūžė iš baimės.

Ir kai jam su palengvėjimo atodūsiu išsprūdo: „Oi, kaip gera, kaip gera!“ – jos širdis suvirpėjo ir dvasia ūmai pasipriešino. Pasipriešino tokiam grynai kūniškam artumui, jo nekantravimui greičiau ją turėti. Ir šį kartą jos aistra nepasiekė palaimingos smailės: ji gulėjo inertiskai apkabinusi jo kūną, kuris kaip pašėlęs smeigėsi į ją, o jos dvasia, žvelgianti kažkur nuo viršugalvio, iš šalies stebėjo visa, kas vyksta,

ir tyliai juokėsi iš to įnirtingo strėnų kilsnėjimo, mažne groteskiško skubėjimo pasiekti trumpą atpalaiduojantį orgazmą. Ir tai yra meilė, šitie mėšlungiški sėdmenų susitraukimai, šitas apgailėtinais mažas glembantis šlapias penis! Ne veltui šiuolaikinis jaunimas niekina šį spektaklį, juk tai iš tiesų spektaklis. Tiesą sako poetai, kad Dievas, sukūręs žmogų, turėjo juodojo humoro jausmą: davęs jam protą, privertė gulinėti štai tokia juokinga poza ir įdiegė aklą, nevaldomą norą dalyvauti šiame juokingame spektaklyje. Net Mopasanas vadino šią „viršūnę“ žeminančiu dalyku. Vyras niekina lytinį aktą, bet negali be jo apsieiti.

Šaltas, pašaipus, neižvelgiamas moters protas vertino visa tai iš šono, ir nors ji gulėjo visiškai ramiai, jautė, kad dar kiek, nublokš ji nuo savęs ir išsivaduos iš nepakenčiamo jo glėbio, iš to absurdiško šlaunų mankymo. Jo kūnas jai atrodė apgailėtinas, nepadorus, netobulas ir net atstumiantis savo šiurkščiu netobulumu. Žmogaus evoliucija tikrai atmes šį spektaklį, šią „funkciją“.

Ir vis dėlto kai jis netrukus baigė ir gulėjo nuščiuvęs, grimzdamas į tylą ir nesuvokiamą, stingią tolumą, kur jos sąmonė jau nebesiekė, jai suspaudė širdį. Jis tolo, tolo nuo jos kaip atoslūgio vanduo, palikdamas ją tarsi akmenį ant kranto. Jis traukėsi. Jo širdis paliko ją. Jis viską suprato.

Prieštaringi jausmai sukėlė jai tokį skausmą, kad neištverusi ji pravirko. Jis nekreipė į tai dėmesio, o gal net nejuto. Rauda supurtė visą jos kūną, ir jis atsipeikėjo.

– Ė! – pasakė jis. – Nepavyko šįkart. Tu buvai ne su manim.

Tikrai jis suprato! Ji ėmė dar smarkiau raudoti.

– Kas gi čia tokio? – paklausė jis. – Kartais ir taip būna.

– Aš... aš negaliu tavęs mylėti, – springdama ašaromis atsakė ji.

– Negali? Bet kam taip krimstis? Niekas tavęs neverčia. Kaip yra, taip yra.

Jis vis dar gulėjo uždėjęs ranką jai ant krūtinės. Bet ji jau buvo paleidusi jį iš savo glėbio.

Jo žodžiai menkai ją tepaguodė. Ji pratrūko raudoti balsu.

– Na jau, na, – ramino jis. – Gyvenime pasitaiko ir šilto, ir šalto.

– Bet aš noriu tave mylėti, o negaliu, – graudžiai kūkčiodama pakartojo ji. – Man viskas atrodo taip baisu.

Jis nusijuokė – nustebejęs ir šiek tiek apmaudžiai.

– Kas gi čia per baisumas? – pasakė jis. – Daug kas gali atrodyti.

O baisaus nieko nė būti negali. Ir nesibaimink, kad nemyli. Per jėgą mylimas nebūsi. Krepšyje šalia pilno visada rasi ir tuščiaavidurį riešutą. Ir vieną, ir kitą turi perkąsti.

Jis atitraukė ranką nuo krūtinės ir daugiau nebelietė jos. Ji pajuto net kažkokį piktą džiaugsmą. Ir kaip ją erzino tarmiška jo kalba! Jeigu jam šaus į galvą, jis atsistos tiesiai priešais ją ir sagstysis tas pasibaisėtinas velvetines kelnes. Šiaip ar taip, Mikaeliui bent jau pakakdavo padorumo nususukti. O šitas kiek praprusęs prasčiokas taip pasitiki savimi, kad net nenutuokia, koks klounas kitiems atrodo.

Ir vis dėlto kai jis atsitraukė nuo jos ir buvo tylomis besistojas, ji įsikibo į jį kaip pamišusi.

– Neik! Neik! Nepalik manęs! Nepyk! Laikyk mane! Stipriai laikyk! – šnibždėjo ji, desperatiškai spausdamasi prie jo iš visų jėgų ir net nesuvokdama, ką sako. Ji norėjo išsigelbėti nuo savęs pačios, nuo savo vidinio pykčio ir pasipriešinimo. Kokio vis dėlto stipraus to pasipriešinimo būta!

Jis vėl ją apkabino ir prisitraukė prie krūtinės. Staiga ji pasirodė jam tokia maža, tartum paukščiukas lizdelyje. Koni priešiškus dingo, ir ją užliejo įstabi ramybė. Ir tuomet jis pajuto, kaip karštai geidžia tos mažytės ir jaudinančios būtybės, tirpstančios jo glėbyje, kaip stipriai ir kartu švelniai pulsuoja kraujas jo gyslose trokšdamas jos, tokios gležnos, tokios skaudžiai gražios jo rankose. Minkštai, lyg per sapną, kaip ir visada, kai jį apimdavo grynas ir švelnus geismas, jis glostė delnu aksominę jos strėnų odą, vis žemiau ir žemiau, tarp švelnių sėdmenų, vis artėdamas prie slapčiausios jos kūno kertelės. Ji tartum tirpo švelniose jo geismo liepsnose. Ji pasidavė jam. Jautė, kaip užtikrintai pasistojo neįtikimai sutvirtėjusi jo varpa, ir visa atsidavė jo valiai. Šiurpulys perbėgo kūnu – staigus tarsi mirtis, ir ji atsivėrė. Kad tik jis nebūtų dabar nekantrus! Tai būtų žiauru, juk ji visa jam atsivėrusi ir bejėgė!

Pajutusi neišvengiamą jo artėjimą, tokį nebūdingą ir bauginantį, ji visa vėl suvirpėjo. Jeigu jis dabar perskros jos švelniai išsiskleidusį kūną nelyginant durklas, ji mirs. Širdį skaudžiai sužnybė siaubas. Bet jis įėjo kažkaip lėtai, nešdamas ramybę – klampią, pirmapradę ramybę, iš kurios užgimė pasaulis. Baimė krūtinėje nuslopo, ir ją apėmė ramuma, niekas nebeslėgė. Ji visiškai atsipalaidavo ir visa atsidavė nešančiai tėkmei.

Ji buvo tartum jūra – tamsios didžiulės bangos kilo vis aukščiau ir aukščiau, ir štai jau išsijudino visa bežadė juodų vandėnų galybė,

o pačioje gelmėje – ak! Vandenyms prasivėrė, ir jūra paribo ilgų ir toli riedančių bangų ratilais, o pačioje gilversmėje švelnūs ir vis gilėjantys, vis žemiau siekiantys postūmiai vėrė tolydžio gilesnius jos esybės sluoksnius, ritindami kaskart didesnes bangas nežinomo kranto linkui ir, regis, vis labiau ją apnuogindami, vis giliau stumdami slaptį gelmėn, o bangos nešė ją tolyn nuo jos pačios, palikdamos vieną, kol staiga kūną supurtė saldūs ir tokie smarkūs traukuliai, perimdami visą jos gyvastį, pačią jos šerdi, o paskui viską užgulė tamsa, ir ji dingo. Dingo ir drauge tebebuvo čia, nes gimė iš naujo – moterimi!

Ak, kaip gera, kaip gera! Bangavimui slūgstant, ji prisiminė visus pojūčius. Visu kūnu karštai prigludo prie svetimo vyro, prie jo paslaptingo, jautraus galiuko, kuris, ką tik toks stiprus ir pašėlęs, dabar nepastebimai ir švelniai išsprūdo iš jos, ir ji vos nesuriko balsu jo netekusi ir panūdo vėl susigražinti. Jis buvo toks nuostabus! Jai buvo taip gera su juo!

Tik dabar ji suvokė, kad jis panašus į mažą bežadį ir gležną pumpurėlį, ir iš jos lūpų išsiveržė skausmingos nuostabos šūksnis – moters širdis apraudojo galia, virtusią negalia.

– Jis buvo toks nuostabus! – sudejavo ji. – Toks nuostabus!

Jis nesakė jai nieko, tik švelniai bučiavo, vis dar gulėdamas ant jos. O ji – sudeginta auka ir naujai gimusi būtybė – dejavo iš palaimos.

Giliai širdyje pakirdo keistas susižavėjimas juo. Vyras! Nesuprantama vyrų poveikio galia! Glamonėdama rankomis jo kūną, ji vis dėlto kažko būgštavo. Ji šiek tiek bijojo tos keistos, dar taip neseniai priešiškos ir mažumą atstumiančios būtybės – vyro. Štai ji liečia jį tartum žemės dukra pusdievį. Koks jis gražus, kokia švelni jo oda! Koks dailus, dailus ir stiprus, kokia skaisti ir švelni jo aistringo kūno ramybė! Galingos ir švelnios lyties ramybė! Koks gražus! Koks gražus! Jos rankos droviai nuslydo nugara prie apvalainų sėdmenų kauburėlių. Grožis. Koks grožis! Ją persmelkė netikėtas naujas suvokimas. Kaip čia yra, kad tai, kas anksčiau buvo atgrasu, dabar pasidarė gražu? Koks neapsakomas tobulumas tų šiltų, kietų ir tokių gyvastingų sėdynės pusrutulių! Jie tartum gyvena savo atskirą gyvenimą – skleidžia šilumą ir begalinį jaukumą. O koks savotiškas svoris to minkšto kapšelio, pūpsančio tarp kojų! Kokia paslaptis glūdi jame! Kokia neįspėjama ir sunki paslaptis, kurią gali pasidėti ant delno! Tai visa ko pradžia, bet kokio gėrio, tobulo pirmapradžio gėrio pradžia.

Ji prisispaudė prie jo, atsidususi iš nuostabos, baimingo pasigėrėjimo ir kone siaubo. Jis suėmė ją smarkiau, bet nepratarė nė žodžio. Jis niekada tokiu metu nekalbėdavo. Ji spaudėsi prie jo vis arčiau ir arčiau, norėdama geriau pajusti jo kūno stebuklą. Staiga iš absoliučios, nesuvokiamos tylos palengva, bet apčiuopiamai tarsi jūros banga ėmė kilti jo lytis – ateina dar viena stichija. Ir jos širdis baimingai nutirpo.

Šį kartą jų suartėjimas buvo itin švelnus ir spinduliuojantis visomis vaivorykštės spalvomis, nenusakomas jokiais žodžiais ir neaprepiamas protu. Visa jos esybė nevaldomai virbėjo it gyva plazma. Ji nesuvokė, kas vyksta, neprisiminė, kas jai buvo. Tik žinojo, kad nieko puikesnio dar nebuvo patyrusi. Tik tiek. Ir paskui nežinia kiek laiko ji gulėjo apimta begalinės ramybės ir atitrūkusi nuo viso pasaulio. O jis vis dar buvo su ja, nugrimzdęs į neišmatuojamą tylą. Jiedviem žodžių nereikėjo.

Kai sąmonėn ėmė grįžti išorinis pasaulis, ji prigludo jam prie krūtinės ir sumurmėjo: „Tu mano meilė! Mano meilė!“ Jis tylėdamas dar labiau spaudė ją, o ji susirietė į kamuoliuką jam prie krūtinės, jausdama visišką pilnatvę.

Tačiau jo tylėjimas buvo beribis. Jis laikė ją savo rankose kaip gėlę – tyliai ir keistai.

– Kur tu? – sušnabždėjo ji. – Kur tu esi? Pasakyk ką nors! Pasakyk man ką nors!

– Mergyte mano! – bučiuodamas švelniai sumurmėjo jis.

Ji nesuprato, ką jis pasakė, nesužinojo, kur jis yra. Jo tylėjimas tarsi tolino juos vieną nuo kito.

– Tu juk myli mane, ar ne? – sumurmėjo ji.

– Negi nežinai? – atsakė jis.

– Bet vis tiek pasakyk! – maldavo ji.

– Myliu, myliu! Argi nejauti? – atsakė jis mieguistu balsu, bet jo žodžiai skambėjo švelniai ir tvirtai. Ir ji prisiglaudė prie jo dar arčiau. Jis buvo toks ramus ir užtikrintas, ir ji norėjo, kad jis patikintų ir ją.

– Taip, tu myli mane! – sušnabždėjo ji tvirtai. Jo rankos glamonėjo ją atsargiai, lyg gėlės žiedą. Delnas jau nebevyrpėjo iš geismo, bet buvo švelniai intymus. Ir vis dėlto neįveikiama pagunda užsitikrinti meilę nedavė jai ramybės.

– Pasakyk, kad visada mane mylėsi! – prašė ji.

– Taip! – atsiliepė jis kažkur iš toli.

Ji jautė, kad jos klausimai atitolina jį nuo jos.

– Ar ne laikas keltis? – paklausė jis pagaliau.

– Ne! – pasipriešino ji.

Tačiau Koni jautė, kad jis viena ausimi jau klausosi, kas dedasi už durų.

– Tuoju sutems, – pasakė jis primygtinai.

Ji pabučiavo jį sugrubusia širdžia – jos, kaip moters, laimės valanda baigėsi.

Jis atsistojo, pasuko lempą, kad ryškiau šviestų, ir ėmė mikliai rengtis. Stovėdamas virš jos, jis sagstėsi kelnes ir žiūrėjo į ją tamsiomis padidėjusiomis akimis, veidas šiek tiek paraudęs, plaukai išsidraikę, toks šiltas, tylus ir gražus blausioje žiburio šviesoje, toks gražus, kad trūksta žodžių. Ji panoro kuo greičiau prisiglausti prie jo, apkabinti, nes tas jo grožis buvo toks nerealus ir tolimas, kad įmanydama ji su ašaromis būtų puolusi prie jo, čiupusi į glėbį ir niekada nebepaleidusi. Ne, ji niekada jo neturės. Ji vis dar gulėjo ant patiestos antklodės – nuoga, dailiomis šlaunimis ir jis net nenutuokė, apie ką jina galvoja, bet ir jis ja grožėjosi – kokia gležna, stebuklinga būtybė ir, negana to, ji priklauso jam.

– Man gera, kai būnu pas tave, – pasakė jis.

– Ar aš tau patinku? – jos širdis ėmė smarkiai plakti.

– Kam dar šnekėti, juk aš ateinu pas tave. Aš myliu tave už tai, kad šiandien man visa atsidavei. Ir kad viskas buvo taip, kaip buvo.

Jis pasilenkė ir pabučiavo minkštą jos šlaunį, pasitrynė į ją skruostu ir užtraukė antklodę.

– Ir tu niekada manęs nepaliksi? – paklausė ji.

– Neklausinėk tokių dalykų, – atsakė jis.

– Bet tu dabar tiki, kad aš tave myliu? – paklausė ji vėl.

– Ką tik tu mylėjai mane, nė pati nebūtum patikėjusi, kad taip gali.

Bet kas žino, kaip bus vėliau, kai pradėsi apie tai galvoti!

– Ne, niekada taip nekalbėk... Bet tu jau nebemanai, kad aš norėjau pasinaudoti tavimi, ar ne?

– Kaip pasinaudoti?

– Kad galėčiau pagimdyti vaiką?..

– Dabartės su kuo nori gali vaiką pasidaryti, – pasakė jis ir atsėdęs ėmė autis getrus.

– Na jau ne! – šuktelėjo jina. – Juk iš tikrųjų tu taip nemanai?

– O ką? – pažvelgė jis iš padilbų ir pridūrė: – Taip dar geriau...

Ji gulėjo nekrutėdama. Jis tyliai atidarė duris. Dangus buvo tamsiai mėlynas, o prie horizonto skaidriai žalias kaip turkis. Jis išėjo lauk suvaryti į gardus vištų. Kažką negarsiai pasakė šuniui. O ji gulėjo ir negalėjo atsistebėti šituo gyvenimo ir būties stebuklu.

Kai jis sugrižo, ji vis dar gulėjo spinduliuodama iš laimės. Jis atsisėdo šalia ant suolo, nuleidęs rankas tarp kelių.

– Ar ateisi pas mane naktavot prieš kelionę? – paklausė jis ir pakėlęs antakius išsispitrijo į ją.

– Naktavot? – pamėgdžiodama pakartojo ji.

Jis nusišypsojo.

– Naktavot, – pakartojo jis. – Kad būt su miegu. Taip reikia. Kada ateisi?

– Musėt sekmadienį, – atsakė ji.

– Musėt sekmadienį! Cha! – nusijuokė jis. – Ne, tau neišeina.

– Kodėl neišeina?

Jis vėl nusijuokė. Kaimiški žodžiai kažkodėl keistai ir taip juokingai skambėjo jos lūpose.

– Gerai, kelkis, metas žygiuot, – jis pasilenkė ir švelniai paglostė jai skruostą. – O tu nebloga, pasirodo, boba. Geresnės putytės visoj žemėj nerasi. Ypač kai nori, kai labai reikia!

– Kas ta putytė? – paklausė ji.

– Nežinai? Tai, ką turi apačioj ir pro kur aš įeinu pas tave. Visa – iš vidaus ir iš lauko.

– Iš lauko! – pamėgdžijo ji. – Putytė! Kaip kokios patelės, ar ne?

– Ne, ne, gyvuliai yra gyvuliai, ir nieko daugiau. O tavo putytė – tai visai kas kita, argi nesupranti? Juk joje visas tavo grožis!

Ji atsikėlė ir pabučiavo jį į tarpuakį. Jis žiūrėjo į ją tamsiomis, nepakeliamai gražiomis akimis taip švelniai ir taip neapsakomai šiltai!

– Iš tikrųjų? – paklausė ji. – Aš rimtai tau patinku?

Nieko nesakydamas jis pabučiavo ją.

– Tau reikia eiti.

Jo ranka nuslydo pažįstamais jos kūno išlinkimais – ramiai, bet švelniai ir maloniai.

Kai ji temstant bėgo namo, pasaulis atrodė tarytum sapnas: medžiai lingavo lyg nuleidę inkarus laivai, o įkalnė namo linkui atrodė lyg kokio didžiulio gyvūno nugara.



## Tryliktas skyrius

Sekmadienį Klifordas užsimanė pasivažinėti po mišką. Rytas pasi-taikė puikus. Kriaušės ir obelys staiga apstulbino pasaulį pasakiško baltumo žiedais.

Kaip žiauru, kad tokią dieną, kai visa žemė žydi, kažkas turi padėti Klifordui persėsti iš krėslo ant „maudymosi kėdės“. Tačiau jis pats tartum užmiršo savo luošumą ir netgi savotiškai juo didžiavosi. Koni iki šiol suspausdavo širdį, kai reikėdavo perkelti apmirusias jo kojas į kitą vietą. Dabar tą darė Bolton arba Fildas.

Ji laukė jo alėjos gale, prie bukmedžių. Pagaliau pasirodė veži-mėlis: jis artinosi pukšėdamas, negrabiai, iš lėto ir reikšmingai. Pri-važiavęs prie žmonos, Klifordas pareiškė:

– Štai ir seras Klifordas atjojo ant savo eikliojo žirgo!

– Kur ten – skriete atskriejo, – nusijuokė Koni.

Jis sustojo ir atsisukęs nužvelgė ilgą, patamsėjusį nuo laiko senąjį namą.

– O Regbiui nė motais! – pasakė jis. – Nors ko čia stebėtis, juk šeimininkas pažabojų naujausią žmogaus proto pasiekimą, ir joks ristūnas jam neprilygs.

– Ko gero, – sutiko Koni. – Platono sielos šiandien keliautų į dangų ne dvikinkiu vežimu, bet „Fordu“.

– Arba „Rols-Roisu“. Platonas juk buvo aristokratas!

– Teisybė! Nebėra juodžių, kuriems reikėtų bizūno ir raginimų. Platonui nė į galvą nebuvo atėję, kad mums nebereikės nei juodų, nei baltų žirgų – vežios vien varikliai!

– Varikliai ir benzinai, – pataisė Klifordas. – Kitais metais tikiuosi kiek paremontuoti savo senuką. Turėčiau gauti papildomą tūkstantį svarų. Bet darbas dabar taip brangiai kainuoja! – pridūrė jis.

– Būtų gerai! Kad tik darbininkai daugiau nestreikuotų!

– Kokia nauda jiems vėl streikuoti? Sužlugdys pramonę, ir tiek. Tikriausiai, kas dar iš jos liko. Dabar net ir aklas tai mato!

– O gal jie to ir siekia? – pasakė Koni.

– Grynai moteriška logika! Pramonė bent jau prikemša jiems pilvus, jeigu ne pinigines, – tarė Klifordas, ir tas jo pasakymas Koni kažkodėl priminė slaugę Bolton.

– Bet ar ne tu kurią čia dieną sakeisi esąs konservatyvus anarchistas? – paklausė ji nekaltai.

– O tu nesupratai, ką aš norėjau pasakyti, – atkirto jis. – Aš norėjau pasakyti tik tiek, kad žmogus gali daryti ką nori, būti kuo nori, jaustis kuo nori, bet tiktai privačiame gyvenime, nesikėsindamas į visuomenės ir valdžios įstatymus.

Koni kelis žingsnius paėjo tylėdama. Paskui tarė:

– Kiaušinis irgi gali pūti kaip nori, kad tik lukštas nesutrūktų. Tačiau supuvę kiaušiniai kaip tik ir sutrūkinėja patys.

– Bet žmonės ne vištų ir netgi ne angelų kiaušiniai, mano mieloji pamokslininke, – pasakė jis.

Šį vaiskų rytą Klifordas buvo labai žvaliai nusiteikęs. Aukštai danguje čireno vieversėlis, iš šachtos tolumoje tyliai kilo garas. Visai kaip anais laikais, prieš karą. Iš esmės Koni nenorėjo ginčytis. Juolab žingsniuoti greta Klifordo vežimėlio į mišką. Todėl ją ir buvo apėmusi tokia priešgyniavimo dvasia.

– Ne, – pasakė jis. – Streikų daugiau nebus, jeigu gamyba bus tinkamai sutvarkyta.

– O kodėl nebus?

– Todėl, kad streikai nebeteks prasmės.

– Ir darbininkai tau pritaro? – paklausė ji.

– O mes jų nė neklausim. Taip viską sutvarkysim, kad jie net nepastebės. Juk visa tai jų pačių labui, kad išsaugotume gamybą.

– Taip pat ir tavo labui, – pasakė ji.

– Savaiame suprantama! Visų labui. Tačiau kur kas daugiau jų negu mano paties labui. Aš galiu pragyventi ir be šachtų, o jie ne. Jie numirs iš bado, jeigu nebus šachtų, o aš turiu kitų pragyvenimo šaltinių.

Jie atsisuko į negilioje lomoje išsidėsčiusią anglių kasyklą, į Tiveršolo namelius, spirale kylančius į kalną. Senos, įjuodusios bažnyčios varpai skambėjo: „Šventa! Šventa! Šventa!“

– Nejaugi darbininkai leis jums diktuoti sąlygas? – paklausė ji.

– Mano mieloji, niekur jie nedings. Reikia tik žinoti, iš kurios pusės prieiti.

– Bet ar ne geriau būtų remtis abipusiu supratimu?

– Žinoma. Bet tai bus įmanoma tik tuomet, kai jie įsisąmonins, kad svarbiausia yra gamyba, o ne žmonės.

– O ar būtinai gamyba turi priklausyti tau? – paklausė ji.

– Nebūtinai. Bet tam tikra prasme ji man priklauso, taip, tikrai priklauso. Nuosavybės klausimas yra įgavęs mažne religinį atspalvį. Jau nuo Kristaus ir švento Pranciškaus laikų. Tik dabar mes sakome kiek kitaip: ne „išdalink savo turtą vargšams“, bet „sudėk visą savo gerą į gamybą, kad vargdieniai turėtų iš ko gyventi“. Tai vienintelis būdas pamaitinti visus alkstančius ir aprengti visus neturinčius kuo apsigobti. Išdalink viską vargšams – ir mirsi badu drauge su jais. Planuoti visuotinį badą – kvaila. Netgi skurstančiųjų lygybė anaipol nėra patrauklus dalykas. Skurdas šlykštus.

– O nelygybė?

– Tai likimas. Kodėl Jupiterio planeta didesnė už Neptūną? Pasaulio tvarkos nepakeisi!

– Bet jeigu jau atsirado pavydas, neapykanta ir nepasitenkinimas... – pradėjo ji.

– Reikia daryti viską, kad tam būtų užkirstas kelias. Kas nors turi tam renginiui vadovauti.

– Ir kas dabar tam renginiui vadovauja?

– Žmonės, kuriems priklauso pramonė, kurie ją valdo.

Kurį laiką jieėjo nešnekėdami.

– Man regis, tie žmonės blogi vadovai, – nutraukė tylą Koni.

– O ką jie, tavo manymu, turėtų daryti?

– Jie nesuvokia visos savo, kaip vadovų, atsakomybės.

– Jie suvokia ją kur kas geriau negu tu, kaip ledi, suvoki savąją.

– Man tai buvo primesta. Aš gal to visai nenorėjau, – atšovė ji.

Jis sustabdė vežimėlį ir pasižiūrėjo į ją.

– Kas šiais laikais gali sau leisti nusimesti nuo pečių atsakomybę? Parodyk man bent vieną, kuris, anot tavęs, mėgintų atsikratyti savo, kaip vadovo, atsakomybės?

– Bet aš nenoriu niekam vadovauti, – paprieštaravo ji.

– Šit kaip! Bet juk tai bailumas. Tau likimas išmetė tokią kortą. Ir turi savo našta nešti. Kas davė angliakasiams visa, kas turi gyvenime vertę: politinę laisvę, kad ir ne kažin koki, bet vis dėlto išsimokslinimą, normalias sanitarines sąlygas, sveikatos apsaugą, knygas, muziką – viską? Kas visa tai jiems davė? Vieni angliakasiai perdavė kitiems? Ne! Visi Anglijos šipliai ir regbiai kartu sudėjus davė jiems tai ir toliau privalo duoti. Tai yra jų pareiga.

Koni klausėsi visa nuraudusi.

– Aš norėčiau ką nors duoti, – pasakė ji. – Bet nevalia. Viskas parduodama. Tavo širdy su žiburiu nerastum nė krislo nuoširdžios užuojautos. O, kita vertus, kas atėmė iš žmonių galimybę gyventi natūraliai, per ką angliakasiai neteko vyriškumo ir kas išstūmė juos į šitą industrinį košmarą? Kieno tai darbas?

– Ir ką gi man dabar daryti? – paklausė Klifordas net pažaliavęs.  
– Paprašyti, kad ateitų manęs apiplėšti?

– Kodėl Tiveršolas toks baisus, toks koktus? Kodėl jų gyvenimas toks beviltiškas?

– Jie patys tą Tiveršolą pasistatė. Tai viena iš jų laisvės apraiškų. Jie pasistatė sau Tiveršolą, kuris jiems gražus, ir gyvena savo gyvenimą, kuris jiems irgi patinka. Aš negaliu jiems pasiūlyti mainais savojo. Žiūrėk, višta, savo laktos.

– Bet tu juk verti juos dirbti tau. Jų lakta – tai tavo šachta.

– Niekio panašaus. Kiekviena višta pati ieškosi lesalo. Aš jokio žmogaus prievarta nevarau man dirbti.

– Šachta užgožia jiems gyvenimą, ir jų padėtis beviltiška taip pat, kaip ir mūsų! – šukte sušuko Koni.

– Aš taip nemanau. Tai tik romantinio kalbos stiliaus apraiškos, blėstančio ir mirštančio romantizmo reliktai. Pažiūrėti visai neatrodo, kad tavo padėtis dabar būtų beviltiška, mano mieloji Koni.

Tai buvo tiesa. Tamsiai mėlynos jos akys žėrėjo, skruostai degė skaisčiu raudoniu, o krūtinėje kunkuliavo aistringas maištas, visiška beviltiškumo priešingybė. Žolėje Koni išžiūrėjo ką tik prasiskleidusias pūkuotas raktažoles. Ją suėmė apmaudas: Klifordas tikrai neteisis, bet kažkodėl ji negali jam to įrodyti, negali tiksliai pasakyti, dėl ko būtent jis neteisis.

– Niekio keista, kad jie tavęs nemėgsta.

– Taip visai nėra, – atšovė jis. – Ir nepainiok sąvokų: jie nėra žmonės, kaip kad tu supranti tą žodį. Jie – gyvuliai, ir tu niekada jų nepažinai ir nepažinsi. Nepripaišyk kitiems to, ko nėra. Prastuomenė visuomet liks prastuomenė. Nerono vergai ne kažin kuo skyrėsi nuo mūsų angliakasių ar Fordo darbininkų. Aš turiu omenyje tuos Nerono vergus, kurie dirbo kasyklose ir laukuose. Tai masės, jos nesikeičia. Iš jų gali iškilti ryškių asmenybių. Bet masėms tai neturi įtakos. Masėms niekas nedaro jokio poveikio. Tai vienas pagrindinių sociologijos pos-

tulatų. *Panem et circenses*\*! Tačiau šiandieninis švietimas – prastas reginių pakaitalas. Mūsų laikų klaida ta, kad mes sujaukėme reginių programą ir apnuodijome darbo žmones mokslo nuotrupomis.

Kai Klifordas taip įsijausdavo, Koni darydavosi nejauku. Jo postringavimuose apie darbininkus esama kažkokios negailestingos tiesos. Bet kaip tik ji ir slegia.

Matydamas, kad Koni pablyško ir nutilo, Klifordas vėl įjungė variklį ir nebepratara nė žodžio iki pat parko. Čia jis sustojo, ir Koni atidarė jam vartelius.

– Dabar mums reikia griebtis ne kardo, – pasakė jis, – o bizūno. Nuo amžių pradžios darbininkai buvo valdomi ir turės būti valdomi iki amžių pabaigos. Tvirtinti, kad jie gali patys tvarkyti savo gyvenimą, veidmainiška ir juokinga.

– Ir tu sugebėtum juos valdyti? – paklausė ji.

– Ar aš? Žinoma! Nei mano protas, nei valia nėra suluošinti, o kojomis nevaldoma. Aš galiu įnešti savo indėlį, kuo puikiausiai. Padovanok man sūnų, ir jis įneš savąjį po manęs.

– Tačiau jis nebus tikras tavo sūnus, iš valdančiųjų klasės... bent jau gali taip atsitikti, – užsikirto ji.

– Man visai nesvarbu, kas bus jo tėvas, jeigu tai bus sveikas, normalių protinių sugebėjimų vyras. Duok man bet kurio sveiko ir normalių protinių sugebėjimų vyro vaiką, ir aš padarysiu iš jo tobulą Čaterlio kopiją. Svarbu ne tai, kas mus pradėjo, bet kokią mums likimas vietą paskyrė. Įleiskite bet kurį vaiką į valdančiųjų terpę, ir jis užaugs valdytoju. O karaliaus ar grafo vaikas, užaugęs tarp prasčiokų, bus tikras plebėjas, savo klasės produktas. Lemia aplinka.

– Vadinasi, prastuomenė nėra atskira rasė, o aristokratiškumą suteikia visai ne kraujas?

– Toli gražu, mieloji! Visa tai tik romantiškos iliuzijos. Aristokratija – tai funkcija, žmogaus likimas. Darbininkija – taip pat likimas, tik kitoks. Atskiro asmens savybės nieko nereiškia. Svarbu, kur jis užaugo ir kokią funkciją vykdyti buvo ruošiamas. Aristokratiją kuria ne individai, o visos aristokratų klasės, kaip visumos, egzistavimas. Taip pat ir masių egzistavimas sukuria kiekvieną jos narį tokį, koks jis yra.

– Vadinasi, tarp vienu ir kitų nėra artimo meilės?

---

\* Duonos ir reginių! (*lot.*)

– Tai priklauso nuo požiūrio. Visi mes turime pilvus, kurie reikalauja maisto. Tačiau veiklos atžvilgiu tarp valdančiųjų, turinčių kuriamąją funkciją, ir valdomųjų, atliekančių vykdomąją – neperžengiama praraja. Tos dvi socialinės funkcijos tiesiogiai priešingos. O kaip tik jos formuoja individo bruožus.

Koni žiūrėjo į vyrą išplėtusi akis.

– Tu ir stovėsi čia? – paklausė ji.

Klifordas įjungė variklį. Jis pasakė viską, ką norėjo. Ir vėl nugrimzdo į savotišką buką apatiją, kuri Koni taip erzino. Ji nusprendė bent jau miške su juo nebesiginčyti.

Priešais tartum tarpeklio dugnas vingiavo jojimo takas, iš abiejų pusių spaudžiamas lazdynų sienos, virš kurios į dangų kilo dar pilkšvoki medžių vainikai. Vežimėlis iš lėto burgzdamas ropštėsi aukštyn, pamažėle nirdamas į neužmirštuolių karaliją, tarsi pieno puta švytinčią lazdynų šešėlyje. Klifordas stengėsi važiuoti viduriu, kur kažkieno kojos jau buvo išmynusios per gėles takelį, tačiau Koni eidama iš paskos matė, kaip vežimėlio ratai pasišokėdami ritasi per kvapniųjų krunių kupstą, kaip priploja prie žemės melsvus vaisginų žiedelius. Na o dabar štai palieka kilvaterį neužmirštuolių jūroje.

Kokių tik gėlių čia nebuvo! Ką tik pražydusių varpelių salelės mėlynavo kaip maži ežerėliai.

– Teisingai tu sakei, kad miške gražu, – tarė Klifordas. – Net akys raibsta. Kas yra pasaulyje gražiau už anglišką pavasarį!

Galima pagalvoti, mintyse nusistebėjo Koni, kad tas pavasaris prasiėjo parlamento potvarkiu. Angliškas pavasaris! Kodėl ne airiškas arba žydiškas? Vežimėlis palengva riedėjo tolyn pro kuokštus mėlynžiedžių varpelių, stačiais kaip javų stiebeliais, tiesiai per pilkus varnalėšų lapus. Netrukus jie privažiavo kirtimą, skaisčiai nutviekstą saulės. Jos šviesoje ryškiai mėlyni varpelių guotai atrodė čia alyviniai, čia raudoni. O tarp jų rusvas susisukusias galveles kėlė paparčiai – legionai jaunų žalčių, pasirengusių pakuždėti Ievai naują paslaptį.

Klifordas nesustojo iki pat nuolydžio pradžios. Koni neskubėdama sekė iš paskos. Jau sprogo minkštučiai rudi ažuolų pumpurai. Visa gamta švelniai vadavosi iš stingulio. Netgi gumbuoti praamžiai ažuolai dabinosi švelniais lapeliais, skėsdami plonyčius rudus sparnečius, nelyginant šikšnosparniukai, pajutę šviesą. Kodėl žmonės sykiu neatsinaujina, neišleidžia šviežių ūglių? Tikri karšinciai!

Klifordas sustabdė vežimėlį prieš pat nuolydį ir pasižiūrėjo žemyn.

Platus takas buvo užtvindytas mėlynų varpelių, ir visas šlaitas skleidė šiltą melsvą šviesą.

– Šiaip jau spalva labai graži, – tarė Klifordas, – tačiau tapybai netinka.

– Visiškai, – abejingai atsiliepė Koni.

– Gal pabandžius nusileisti iki šaltinio? – paklausė Klifordas.

– O atgal užvažiuosi? – paklausė ji.

– Pamėginsim. Kas nebando laimės, nieko ir nelaimi!

Ir vežimėlis ėmė atsargiai, kresčiodamas leistis žemyn nuostabiu taku, visiškai užkariautu laukinių melsvų hiacintų. Ak, vargas laive, įstrigęs hiacintų sekumose! Skriaudi valtelė paskutiniuose niekieno vandenyse, išsirengusi į paskutinį mūsų civilizacijos plaukiojimą! Kur link gi tu irkluoji, ratuotas vaiduokliškas laive? Ramus ir savim patenkintas nuotykių ieškotojas su sena juoda skrybėle ir tvido švarku sėdėjo nepratardamas nė žodžio ir akylai stebėdamas taką. Ak, kapitone, mano kapitone, nuostabioji mūsų kelionė jau baigėsi! Nors gal dar ir ne! Kilvateriu žengė Konstancija pilka suknele, nenuleisdama akių nuo vežimėlio, kuris pasišokinėdamas ritosi apačion.

Jie pravažiavo siaurą skynimą, vedantį trobelės link. Ačiū Dievui, vežimėlis nebūtų jame išsitekęs, net ir žmogui sunku prasisprausti. Pagaliau vežimėlis atsidūrė šlaito papėdėje ir apsisukęs dingo už krūmų. Už nugaros Koni išgirdo tylų švilptelėjimą. Ji staigiai atsuko: šlaitu prie jos leidosi eigulys, o jam iš paskos risnojo šuo.

– Seras Klifordas nori apsilankyti trobelėje? – paklausė jis žiūrėdamas jai tiesiai į akis.

– Ne, tiktai prie paversmio.

– Aha! Gerai! Tada aš galiu eiti sau. Bet šįvakar pasimatysime. Aš lauksiu tavęs dešimtą prie parko vartų.

Jis vėl pasižiūrėjo jai tiesiai į akis.

– Taip, – sunkiai ištarė ji.

Staiga jie išgirdo pypsint. Pypt! Klifordas spaudė klaksoną kviesdamas Koni. „Aū!“ – atsiliepė Koni. Eigulio veidu perbėgo šešėlis, ir jis švelniai perbraukė ranka jai krūtinę – iš apačios į viršų. Koni išsigandusi žvilgtelėjo į jį ir pasileido bėgti žemyn, vėl šaukdamą: „Aū!“ Vyrškis žiūrėjo iš viršaus, kaip ji bėga, paskui šyptelėjo ir apsisukęs patraukė savo keliu.

Klifordas tuo tarpu jau pamažiukais stūmėsi į kitą maumedžiais apaugusią kalvą, kurioje per vidurį šlaito tryško šaltinis. Koni pasivijo jį prie pat vandens.

– Mano kledaras ši tą sugeba, – tarė jis turėdamas omenyje vežimėlį.

Koni nužvelgė dideliausius pilkus varnalėšų lapus, grėsmingai ke-rojančius pamiškėje. Žmonės vadina juos „Robino Hudo rabarbarais“. Kokie tylūs ir niūrūs atrodo jie prie šaltinio! Tačiau pats šaltinis buvo toks tyras ir taip linksmai čiurleno! Staiga duburio krante sujudėjo smėlis. Kurmis! Jis kapstėsi į viršų rausdamas smėlį rausvomis len-tenėlėmis ir akiai mataruodamas smailiu it gražtas snukučiu, iškėlęs aukštyn mažą riestą nosytę.

– Atrodo, kad jis mato nosies galiuku, – tarė Koni.

– Turbūt geriau negu akimis! – pasakė Klifordas. – Ar gersi?

– O tu?

Ji nukabino nuo šakos emaliuotą puoduką ir pasilenkusi prisėmė jį Klifordui. Jis gėrė vandenį mažais gurkšneliais. Paskui ji pasėmė dar ir atsigėrė pati.

– Kaip ledas! – pasakė vos atgaudama žadą.

– Geras! Tu norėjai gerti?

– O tu?

– Norėjau. Bet pats nebūčiau sugalvojęs.

Koni girdėjo, kaip kala genys, kaip švelniai ir paslaptinai vėjas šiurena maumedžių šakas. Ji pasižiūrėjo aukštyn. Balti debesys plaukė dangaus mėlyne.

– Debesys! – pasakė ji.

– Iš tokių lietaus nebus, – atsakė jis.

Ant žemės šmėstelėjo šešėlis. Kurmis išlindo ant smėlio.

– Koks šlykštus padaras, reikėtų jį užmušti, – pasakė Klifordas.

– Tu tik pažvelk! Juk jis kaip iš akies trauktas pastorius sakykloje!  
– šuktelėjo ji.

Koni nuskynė keletą kvapiosios krunės žiedelių ir atnešė Kli-fordui.

– Šviežio šieno kvapas, – pasakė ji. – Panašiai kvėpėdavo ro-mantiškos praėjusio šimtmečio damos, kurios, ko gero, buvo visai nekvailos!

Koni vėl pakėlė akis į baltus debesis.

– Kažin, lis ar ne, – suabejojo ji.

– Kodėl lis? Ar tu nori, kad lytų?

Jie pasuko atgal. Klifordas atsargiai važiavo žemyn. Nusileido į šešėlių pritemdytą daubą, pasuko dešininį ir pavažiavę dar kokį šimtą

jardų atsidūrė ilgos įkalmės papėdėje. Visas varpeliais apaugęs šlaitas buvo nutviekstas saulės.

– Nagi, seni, pirmyn! – tarė jis užvažiuavęs ant tako, kylančio į viršų. Įkalmės būta stačios ir grublėtos. Vežimėlis sunkiai, lyg nenoromis lipo aukštyn, čia sparčiau pasispirdamas, čia vėl vos ne vos, bet vis dėlto yrėsi priekin, kol prisikasė iki hiacintų pievelės. Čia supūkšėjo, krūptelėjo, ir kai hiacintai jau buvo likę už nugaros, visai sustojo.

– Papypsėk, – pasiūlė Koni. – Gal eigulys išgirs ir atėjęs pastums. Nors aš ir pati galiu. Čia nedaug tereikia.

– Tegu jis pailsi, – atsakė Klifordas. – Pakišk po ratu akmenį, jei nesunku.

Koni pakišo akmenį ir jiedu ėmė laukti. Po kurio laiko Klifordas vėl įjungė variklį. Vežimėlis šokčiojo ir drebėjo, skleisdamas keisčiausius garsus, lyg koks paralitikas.

– Duok, aš pastumsiu! – tarė Koni atsistojusi už nugaros.

– Ne! Nestumk! – piktai uždraudė jis. – Ko jis tada vertas, jeigu jį reikia stumti! Pakišk akmenį!

Dar viena pertraukėlė, dar vienas mėginimas išjudėti, bet dar labiau nevykęs negu ankstesnis.

– Nesispriok, leisk man pastumti, – tarė Koni. – Arba paspausk klaksoną.

– Luktelėk!

Ji luktelėjo, o jis pabandė dar sykį, bet tik pasunkino padėtį.

– Jeigu nenori, kad aš stumčiau, tuomet papypsėk, – pasakė ji.

– Po velnių! Ar tu gali bent kiek patylėti!

Koni prikando liežuvį. Klifordas negailestingai kankino silpną vežimėlio varikliuką.

– Tu jį galutinai pribaisi, Klifordai, – neiškentė Koni. – Pagailėk nors savo nervų.

– Jeigu aš galėčiau išlipti iš tos geldos ir pasižiūrėti, kas ten yra! – apmaudžiai tarė jis ir paspaudė gergždžiantį klaksoną. – Gal Melorsas suprastų, kas atsitiko.

Jie laukė tarp išmindžiotų gėlių, o jiems virš galvų dangų vis labiau traukė debesys. Tyloje ėmė burkuoti laukinis karvelis. Klifordas nustelbė jį savo pypsėjimu.

Netrukus iš už posūkio atskubėjo eigulys ir kariškai pasisveikino.

– Ar išmanot ką nors apie variklius? – griežtai paklausė Klifordas.

– Bijau, kad ne. Sugedo?

– Turbūt, – burbtelėjo Klifordas.

Melorsas pasilenkė prie rato ir apžiūrėjo varikliuką.

– Deja, neturiu jokio supratimo apie tokius mechanizmus, sere Klifordai, – ramiai pasakė jis. – Jeigu benzinas ir tepalas nesibaigė...

– Gerai apžiūrėk, ar niekas nelūžo, – nutraukė jį Klifordas.

Eigulys atrėmė šautuvą į medį, nusivilko striukę ir numetė šalia. Rudžius jo šuo įsitaisė šalia saugoti šeimininko gero. Melorsas atsitūpė ir pirštu ėmė čiupinėti tepaluotą variklį, susierzinęs, kad jau spėjo susitepti švarius sekmadieniniais marškinius.

– Neatrodė, kad kas nors būtų lūžę, – pasakė jis. Atsistojęs nusmaukė skrybėlę nuo kaktos ir pasitrynė antakius, turbūt mąstydamas.

– Nepastebėjot, ar rėmas apačioje sveikas? – paklausė Klifordas.  
– Pažiūrėkit!

Eigulys atsigulė ant pilvo ir nepatogiai išsilenkęs ėmė kažką knebinėti po varikliu. Koks graudžiai mažas ir silpnas atrodo vyras, kai jis šitaip guli ant pilvo vidury bekrastės žemės.

– Kiek suprantu, viskas gerai, – pasigirdo duslus balsas iš apačios.

– Matau, kad jūs nieko negalit padėti, – pasakė Klifordas.

– Manau, kad ne! – jis išropojo iš po vežimėlio ir atsitūpė – būdinga angliakasių poza. – Bent jau iš išorės jokių lūžimų nesimato.

Klifordas paleido variklį, išjungė bėgį. Vežimėlis nejudėjo iš vietos.

– Pavarykit smarkiau, – pasiūlė eigulys.

Klifordas dėjosi negirdįs, bet greitį padidino, ir variklis ėmė burgzti kaip mėsinė musė. Paskui sukosėjo, krioktelėjo ir tartum atgijo.

– Atrodo, važiuos, – pasakė Melorsas.

Klifordas jau buvo įjungęs bėgį. Vežimėlis krūptelėjo ir iš lėto pajudėjo.

– Aš truputį pastūmėsiu, ir jis įveiks tą kalną, – pasisiūlė eigulys, eidamas iš paskos.

– Jokių būdu! – atkirto Klifordas. – Pats užvažiuos.

– Bet, Klifordai! – įsiterpė Koni, sėdėdama ant kelkraščio. – Juk tu pats žinai: šita įkalnė jam per stati. Kodėl tu toks užsispyręs?

Klifordas pabalo iš pykčio. Jis iš visų jėgų patraukė rankeną. Vežimėlis pašoko iš vietos, pariedėjo keletą jardų ir sustojo kaip įbestas vidury varpelių pievos, kuri buvo dar tik pradėjusi žydėti.

– Dabar jau rimtai įstrigo! – pasakė eigulys. – Per mažas galin-gumas.

– Mes ne pirmą kartą važiuojam į šitą kalną, – šaltai paprieštaravo Klifordas.

– Šiandien nebeužvažiuosit, – atsakė eigulys.

Klifordas tylėjo. Jis ėmė traukyti visas rankenas iš eilės, čia pa-spausdamas, čia atleisdamas akceleratorių, lyg būtų norėjęs išgauti kokią melodiją. Miškas aidėjo nuo neiįprastų garsų. Paskui jis staigiai atleido stabdį ir įjungė bėgį.

– Jūs jį visai sugadinsit, – sumurmėjo eigulys.

Vežimėlis trūktelėjo ir pakrypo ant šono į griovį.

– Klifordai! – suriko Koni puldama į priekį.

Bet eigulys jau buvo spėjęs sugriebti vežimėlį už ranktūrio. Kli-fordas užgulė rankenas ir vis dėlto išvairavo į taką. Keistai gergždamas vežimėlis ėmė ropštis aukštyn. Melorso iš užpakalio stumiamas jis nors ir lėtai, bet po truputėlį kapstėsi į priekį, lyg norėdamas atgauti prarastą garbę.

– Matot, važiuoja! – atsisukęs per petį pergalingai šūktelėjo Kli-fordas. Ir tada pamatė už nugaros eigulio veidą.

– Jūs stumiat?

– Kitaip nevažiuotų.

– Tuoj pat paleiskit! Aš prašiau to nedaryti.

– Jis nevažiuos!

– Turi važiuoti! – suriaumojo Klifordas.

Eigulys atsitraukė į šoną, apsisuko ir nuėjo pasiimti striukės ir šautuvo. Variklis tuoj pat užgeso, ir vežimėlis sustojo. Įkalintas jame Klifordas pažaliavo iš apmaudo. Jis traukinėjo svertus ranka – juk sustingusios kojos nepadės. Pakilo baises krikosmas, Klifordas ne-tekęs kantrybės kaip pašėlęs įniko taisyti visas iš eilės rankenėles, ir variklis ėmė dar garsiau staugti. Tačiau vežimėlis nė nekrustelėjo. Klifordas išjungė variklį ir sėdėjo kaip mieta prarijęs.

Konstancija tuo metu apžiūrinėjo sumaitotus varpelius.

„Nieko nėra gražesnio už anglišką pavasarį“. „Aš galiu įnešti savo indėlį“. „Dabar mums reikia griebtis ne kardo, o bizūno“. „Val-dančioji klasė!“

Eigulys lipo aukštyn, nešinas striuke ir šautuvu, o ištikimoji Flosi bidzeno jam iš paskos. Klifordas paprašė jo kažką patikrinti variklyje. Koni, kuri visiškai nenučiuokė apie variklių mechanizmą, bet jau buvo

susidūrusi su tokiais užsikirtimais, kantriai sėdėjo ant kelkraščio ir laukė, lyg jos nė nebūtų buvę. Eigulys vėl gulėjo ant žemės po vežimėliu. Valdovai ir valdiniai!

Netrukus jis atsistojo ir kantriai pasakė:

– Nagi, pamėginkite dar kartelį!

Jis kalbėjo ramiai, tartum su mažu vaiku.

Klifordas pamėgino, o Melorsas mikliai užėjo už nugaros ir stumtelėjo vežimėlį.

Tas pajudėjo. Variklis atliko vieną pusę darbo, o žmogaus jėga – kitą.

Klifordas atsisuko pažaliavęs iš pykčio.

– Ar jūs pasitrauksit, ar ne!

Eigulys tučtuojau paleido vežimėlį, o Klifordas pridūrė:

– Iš kur aš žinosiu, ar jis važiuoja, ar ne!

Pasidėjęs šautuvą ant žemės, eigulys ėmė vilktis striukę. Vežimėlis iš lėto pradėjo riedėti žemyn.

– Klifordai! – suriko Koni. – Stabdyk!

Visi trys pajudėjo vienu metu. Koni susidūrė su Melorsu. Vežimėlis sustojo. Įsiviešpatavo mirtina tyla.

– Kaip matyti, turiu pasiduoti jūsų visų valiai! – įtūžęs pareiškė Klifordas.

Niekas jam neatsakė. Melorsas persimetė šautuvą per petį. Jo veidas buvo keistai bereikšmis, vien tik žvilgsnis bylojo kantrybę. Flosi saugodama šeimnininką stovėjo jam beveik tarp kojų ir nervingai vizgino uodegą, įtariai ir su nepritarimu žiūrėdama į vežimėlį, suglumusi dėl šitokio šios dvikojų trijulės elgesio. *Tableau vivant*\* buvo išsidėstęs tarp sumaitotų varpelių. Niekas nekalbėjo.

– Manyčiau, kad jį teks stumti, – pagaliau prabilo Klifordas su apsimestiniu *sang froid*\*\*.

Jokio atsako. Melorso veidas liko bereikšmis, lyg jis nieko nebūtų girdėjęs. Koni susirūpinusi pasižiūrėjo į jį. Klifordas irgi atsisuko.

– Ar jūs nesutiktumėt pastumti vežimėlio iki namų, Melorsai? – iš aukšto, šaltai kreipėsi jis į eigulį. – Tikiuosi, kad niekuo jūsų nebūsiu įžeidęs, – pridūrė jisai nepatenkintas.

---

\* Gyvasis paveikslas (*pranc.*).

\*\* Šaltakraujiškumu (*pranc.*).

- Ničniekuo, sere Klifordai! Norėtumėt, kad pastumčiau vežimėlį?
- Jeigu jums nesunku.

Eigulys priėjo, bet šį kartą jam nepavyko. Užsikirto stabdžiai. Vėl prasidėjo rankenų traukymas, ir eigulys dar kartą nusiėmė nuo peties šautuvą ir nusivilko striukę. Dabar Klifordas tylėjo kaip vandens į burną prisisėmęs. Šiaip taip pakėlęs vežimėlį už galo, eigulys kojos spyriu bandė atlaisvinti ratus. Tačiau jam nepavyko, ir vežimėlis nusileido žemėn. Klifordas sėdėjo įsikibęs į ranktūrius. Melorsas vos gaudė kvapą.

– Nedarykite taip daugiau! – šūktelėjo Koni.

– Būtų gerai, kad jūs trūktelėtumėt ratą, va šitaip! – parodė jis jai.

– Ne! Nedrįskite kelti vežimėlio! Jūs patrūksit! – visa paraudusi, dabar jau iš pykčio, pakartojó Koni.

Bet eigulys pasižiūrėjo jai į akis ir linktelėjo galva. Kažkodėl ji pakluso ir priėjusi suėmė ratą. Jis pakėlė vežimėlį, Koni trūktelėjo ratą, ir vežimėlis išjudėjo.

– Dėl Dievo meilės! – apimtas siaubo suriko Klifordas.

Tačiau viskas baigėsi gerai, stabdžiai atsileido. Eigulys pakišo po ratu akmenį ir nuėjęs į kelkraštį atsisėdo. Jo širdis daužėsi kaip pašėlusį, veide nebuvo likę nė lašo kraujo – rodės, tuoj apalps. Koni pasižiūrėjo į jį ir vos nepravirko iš apmaudo. Visus tris vėl prislėgė mirtina tyła. Koni matė, kaip dreba ant kelių gulinčios jo rankos.

– Jums kas nors atsitiko? – paklausė ji artindamasi prie jo.

– Ne, nieko. Visiškai nieko! – beveik piktaį metė jis ir nususuko.

Ir vėl tyła. Baltaplaukė Klifordo galva nejudėjo. Net šuva stovėjo nekrutėdamas. Dangų vis labiau niaukė debesys.

Pagaliau eigulys atsiduso ir nusišnypstė į raudoną nosinę.

– Niekaip neatgaunu jėgų po plaučių uždegimo, – pasakė jis.

Niekas neatsakė. Koni mintyse skaičiavo, kiek jėgų jam prireikė pakelti vežimėlį drauge su gana masyviu Klifordu: daug, kur kas daugiau, nei jų buvo likę! Kad tik nesusirgtų!

Jis atsistojo, vėl pasiėmė striukę ir permetė ją per vežimėlio ranktūrį.

– Galima važiuoti, sere Klifordai?

– Aš laukiu jūsų.

Jis pasilenkė, ištraukė iš po rato akmenį. Koni dar nebuvo mačiusi jo tokio išblyškusio ir tokio svetimo. Klifordas – gana stambaus sudėjimo, o įkálnė stati. Tad Koni atsistojo šalia eigulio.

– Aš irgi stumsiu! – pareiškė ji.

Ir ėmė stumti – moteriškas pyktis teikė jai jėgų. Vežimėlis ėmė riedėti sparčiau. Klifordas atsigrėžė.

– Ar tai jau šitaip būtina? – paklausė jis.

– Be abejo! Gal tu nusprendei pribaugti žmogų? Jeigu anksčiau būtum leidęs...

Bet ji nebaigė frazės – pradėjo dusti. Stumti vežimėlį, pasirodo, ne taip lengva.

– Ramiau, ramiau, – tarė greta einantis vyras, šyptelėjęs akimis.

– Ar tikrai nieko neatsitiko? – vis dar susinervinusi paklausė ji.

Jis papurtė galvą. Ji pasižiūrėjo į jo siaurą, lanksčią, vėjo nugairintą ranką. Šita ranka glamonėjo ją. Anksčiau ji nebuvo atkreipusi dėmesio į jo rankas. Jos spinduliavo tokia pat vidine ramybe kaip ir jis pats. Ir ji dabar panūdo suimti jo ranką ir smarkiai suspausti. Lyg ta ranka būtų buvusi ne čia pat, o kažkur toli! Visa jos dvasia staiga pripuolė prie jo – tokio tylaus ir nepasiekiamo! Ir jis pajuto, kaip jo kūnas atgauna jėgas. Kaire stumdamas vežimėlį, jis suėmė dešine jos baltą apvalų riešą, švelniai spusčiodamas. Gaivinanti liepsna siūbtelėjo jam per nugarą ir strėnas. Koni staigiai pasilenkė ir pabučiavo jam ranką. Tuo tarpu nejudanti ir išpuoselėta Klifordo galva buvo tiesiai prieš juos.

Kalvos viršūnėje, Koni džiaugsmui, jie sustojo pailsėti. O juk ji slapta vylėsi šiuos vyrus susidraugausiant. Savo vyrą ir savo kūdikio tėvą. Tačiau dabar pasidarė aišku, kokios beviltiškai naivios jos svajonės. Šiedu vyrai priešiški vienas kitam kaip ugnis ir vanduo. Vienas tartum naikina kitą. Tik dabar Koni iš tikrųjų pajuto, koks savotiškas ir gilus jausmas yra neapykanta. Pirmą kartą ji sąmoningai nekenė Klifordo, nekenė iš visos širdies. Ji norėjo, kad jis tiesiog dingtų nuo žemės paviršiaus. Ir keista: nekėsdama jo ir neslėpdama to nuo savęs, ji jautėsi išsilaisvinusi ir pilna gyvybės. „Aš jo nekenčiu ir gyventi toliau su juo negalėsiu“, – šmėstelėjo galvoje mintis.

Lygiu keliu eigulys galėjo pastumti vežimėlį ir vienas. Norėdamas pasirodyti visiškai susitvardęs, Klifordas užvedė kalbą apie tetą Evą, gyvenančią Djepe, apie serą Malkolmą, kuris klausė laiške, ar Koni važiuos į Veneciją drauge su Hilda jos mažu automobiliu, ar traukiniu su juo.

– Aš mielai važiuočiau traukiniu, – pasakė Koni. – Nemėgstu ilgų kelionių automobiliais. Bet pažiūrėsime, ką Hilda sakys.

– Ji norės, kad judvi važiuotumėt jos automobiliu, – pasakė Klifordas.

– Greičiausiai!.. Kelias kyla į kalną, man vėl reikėtų padėti. Tu net neįsivaizduoji, koks tas vežimėlis sunkus.

Ji užėjo jam už nugaros ir drauge su eiguliu ėmė stumti vežimėlį rausvo žvyro taku. Jai buvo nė motais, kad kas nors gali pamatyti juos kartu.

– Kodėl tau nepalikus manęs čia ir nepakvietus Fildo? Su tokia užduotim jis lengvai susidorotų, – pasakė Klifordas.

– Kiek jau čia beliko, – atsakė Koni uždususi.

Šiaip ar taip, pasiekę viršų jie abu su Melorsu nusišluostė nuo veido prakaitą. Keista, bet šios bendros jūdviejų pastangos suartino juos daug labiau negu visa, kas buvo iki tol.

– Labai ačiū, Melorsai, – pasakė Klifordas, kai jie privažiavo prie durų. – Man reikia pakeisti variklį, štai ir viskas. Užeikite į virtuvę, ten jus pamaitins. Kaip tik metas.

– Ačiū, sere Klifordai. Sekmadieniais aš pietauju pas motiną.

– Jūsų valia.

Melorsas apsilviko striukę, žvilgtelėjo į Koni, atsisveikino ir nuėjo. Koni įpykusi užlipo į viršų. Prie stalo ji nebeištverė.

– Kodėl tu toks pasibaisėtinai nekantrus, Klifordai? – paklausė ji.

– Kieno atžvilgiu?

– Eigulio! Labai gaila, jeigu tu būtent šitai laikai valdančiųjų privilegija.

– Kodėl?

– Žmogus po ligos, dar nespėjęs sustiprėti! Dievaži, jeigu aš priklausyčiau patarnaujančiųjų klasei, tai tu būtum gavęs gerokai palaukti mano patarnavimų. Būtum pakukavęs ten, miške.

– Tikiu.

– Jeigu jis būtų sėdėjęs paralyžiuotomis kojomis invalido vežimėlyje ir būtų elgęsis taip, kaip tu, ką dėl jo būtum padaręs?

– Mano mieloji pamokslininke, toks žmonių ir asmenybių kaitaliojimas vietomis yra blogo tono požymis.

– O tavo atgrasus, įkyrus reikalavimas užuojautos – ar tai geras tonas? Amžinas tavo ir tavo valdančiosios klasės *noblesse oblige*\*!

---

\* Padėtis įpareigoja (*pranc.*).

– Kam gi ji turėtų mane įpareigoti? Jaudintis dėl savo eigulio, kuris man visai nerūpi? Labai dėkui. Palieku tai savo pamokslininkei.

– Galima pamanyti, kad jis ne toks pat žmogus kaip ir tu!

– Mano eigulys man tarnauja, o aš moku jam du svarus per savaitę ir duodu pastogę.

– Moki jam! Už ką, tavo manymu, tu jam moki tuos du svarus ir duodi pastogę?

– Už jo tarnybą.

– Na taip! Juo dėta aš pasakyčiau: nereikia man nei jūsų dviejų svarų, nei jūsų pastogės.

– Gal jis taip ir norėtų pasakyti, bet negali sau leisti tokios prabangos!

– Tai šitaip tu *valdai!* Ne, tu nevaldai, neapgaudinėk savęs. Paprasčiausiai likimas tau pamėtėjo daugiau pinigų negu priklauso ir tu verti žmones dirbti tau už du svarus per savaitę, ir jie tą daro, kad nenumirtų iš bado. Tai bent valdymas! Ką tavo valdymas duoda? Juk tavo pajamos išseko! Tu tik giriesi savo pinigais kaip koks žydas ar lupikautojas.

– Jūsų palyginimai labai subtilūs, ledi Čaterli!

– Patikėk, kad tavo elgesys šiandien miške buvo ne mažiau subtilus. Man taip gėda buvo dėl tavęs. Mano tėvas šimtą kartų žmogiškesnis už tave, *džentelmeną*.

Jis ištiesė ranką ir paskambino, kviesdamas Bolton. Bet atrodė giliai įsižeidęs.

Koni užlipo į savo kambarį, piktai burbėdama sau po nosimi. „Jis mat žmones perka! Ką gi, manęs jis nepirko, todėl man nėra reikalo su juo pasilikti. Bedvasis pupų pėdas! Ir kaip jie visi moka pūsti miglą į akis gražiomis manieromis, apsimestinai mašlia povyza ir „džentelmeniškumu“. O jaučia tiek pat, kiek rąstai“.

Verčiau dabar galvoti apie tai, kaip reikės vakare nepastebimai išsprūsti iš namų, dievai nematė to Klifordo. Ji nenori jo nekęsti. Nenori, kad juos apskritai sietų kokie nors jausmai. Ir kad jis ką nors žinotų apie ją, o ypač apie jos ryšį su eiguliu. Šiandieninis kivirčas dėl požiūrio į tarnus jau seniai brendo. Jis visada prikaišiodavo, kad ji per daug familiariai bendrauja su tarnais, o ji kaltindavo jį buku kietaširdiškumu, šiurkštumu ir nesąžiningumu paprastų žmonių atžvilgiu.

Atėjus pietų metui, Koni nulipo žemyn atgavusi įprastinę ramybę ir santūrumą. Klifordas skaitė prancūzišką knygą ir atrodė labai ne-

sveikai: sakytum jam grėsė eilinis kepenų priepuolis, kuriuos jis labai sunkiai pakeldavo.

– Ar skaitei kada Prustą? – paklausė jis.

– Mėginau, bet jis man kelia nuobodulį.

– Nepaprastas rašytojas.

– Galbūt, bet man nuobodu. Tie nuolatiniai išvedžiojimai! Jis neturi jausmų, vien srautas žodžių apie jausmus. Aš pavargau nuo tų savimi patenkintų išminčių.

– Tau labiau patinka savimi patenkinti kvailiai?

– Nežinau. Bet manau, kad pasitenkinimas savimi nėra būtinas priedas.

– Aš vertinu Prusto subtilumą ir santūrų anarchizmą.

– Todėl, kad esi bejausmis.

– Taip kalba mano dievobaimingoji žmonelė.

Ir vėl, vėl jie susikibo! Niekaip ji negali su juo nekariauti. Štai jis sėdi priešais ją kaip skeletas ir nori surakinti ją savo negyvėliška valia. Ji kone jautė, kaip tas skeletas prisitraukia ją artyn ir spaudžia prie šonkaulių. Beje, jis taip pat nusiteikęs karingai, ir ji truputį jo prisibijo.

Ji užlipo į viršų tuoj po pietų ir anksti nuėjo gulti, tačiau pusę dešimtos atsikėlė ir išėjusi iš miegamojo įsiklausė. Namuose buvo visiškai tylu. Ji užsimetė chalata ir nulipo žemyn. Klifordas lošė kortomis su Bolton. Turbūt sėdės iki vidurnakčio.

Koni sugrįžo į savo kambarį, numetė pizamą ant sujauktos lovos, apsilvilko plonus teniso marškinėlius, vilnonę suknelę ir ploną apsiaustą, apsiavė sportinius batelius. Jeigu sutiktų ką nors – ji išėjo truputį pasivaikščioti. O jeigu sutiktų rytą, kai grįš – buvo išėjusi pasivaikščioti auštant, kaip dažnai yra dariusi prieš pusryčius. Vienintelis pavojus, kad naktį kas nors neįeitų į jos kambarį. Bet tai beveik neįmanoma, viena galimybė iš šimto.

Betsas dar nebuvo uždaręs durų. Jis užrakina namus dešimtą ir atrakina septintą ryto. Ji išsmuko pro duris tyliai ir niekieno nepastebėta. Pusmėnulis danguje apšvietė kelią, bet jos pačios tamsiai pilką apsiaustą sunku būtų buvę išžiūrėti. Ji skubėjo per parką į pasimatymą smarkiai susijaudinusi, tačiau ne dėl būsimos pasimatymo – širdyje dar nebuvo atlėgęs pyktis ir maištas. Šitaip nusiteikęs nedera eiti į meilės pasimatymą, bet *à la guerre comme à la guerre*\*!

---

\* Kare kaip kare (*pranc.*).



## Keturioliktas skyrius

Jau netoli parko vartų ji išgirdo barkštelint skląstį. Vadinasi, jis čia stovėjo miško tamsoje ir matė ją ateinant!

– Turiu tave pagirti, atėjai laiku, – pasigirdo jo balsas iš tamsos.

– Viskas gerai?

– Kuo puikiausiai.

Jis uždarė vartelius jai už nugaros ir nukreipė žibintuvėlio spindulį po kojomis, apšviesdamas gėlytes, dar nesuskleidusias nakčiai savo žiedlapių. Jie ėjo nesuliesdami ir nekalbėdami.

– Ar tau tikrai nieko neatsitiko šiandien per tą vežimėlį?

– Ne, tikrai ne!

– O kas tau pasidarė po plaučių uždegimo?

– Niekis! Kiek nusilpo širdis ir plaučiai liko nebe tokie elastingi.

Bet taip visados būna.

– Tai tau negalima sunkiai dirbti?

– Kartais galima.

Koni paniuro.

– Ar tu nekenti Klifordo? – po kiek laiko paklausė.

– Nekenčiu? Ne! Aš esu sutikęs daugybę tokių kaip jis – kam sau nuotaiką gadinti? Aš į tokio tipo žmones paprasčiausiai nekreipiu dėmesio, ir tiek.

– O koks tai tipas?

– Tu žinai geriau negu aš. Tokie besijauninantys džentelmenai – šiek tiek moteriški ir be pautų.

– Kokių pautų?

– Vyriskų!

Ji susimąstė.

– Manai, kad dėl to? – paklausė ji šiek tiek susierzinusi.

– Jeigu vyras neturi smegenų, mes sakom, kad jis kvailys, jeigu neturi širdies – piktadarys, jeigu neturi sąžinės – niekšas, o jeigu neturi pautų – tai jis ne vyras. Jis toks „caca“ berniukas.

Koni vėl susimąstė.

– Vadinasi, Klifordas „caca“ berniukas? – pagaliau paklausė.

– Taip, ir, be to, kaprizingas, kaip visi tokie vyrai.

– O tu ne „caca“?

– Gal ne visai!

Tolumoje ji pamatė geltoną šviesą ir sustojo.

– Ten dega šviesa, – pasakė ji.

– Aš visada palieku namuose degant šviesą, – paaiškino jis.

Ji vėl ėmė žingsniuoti greta, bet vis dėlto tam tikru atstumu nuo jo, nesuprasdama, kodėl apskritai eina su juo.

Jis atidarė duris, jie įėjo į vidų, ir jis tuoj pat užstūmė skląstį. „Kaip kalėjime!“ – šmėstelėjo jai mintis. Ant ugnies švilpčiojo virdulys, stalas buvo padengtas.

Ji atsisėdo į medinį krėslą prie židinio. Po nakties vėsos čia buvo maloniai šilta.

– Aš nusiausiu, mano batai šlapi, – pasakė ji.

Koni užsikėlė kojinetas kojas ant blizgančių plieno grotelių. Melorsas atnešė iš sandėliuko duonos, sviesto ir liežuvio slėgtainio. Koni nusivilko apsiaustą, ir jis pakabino jį ant durų.

– Ko gersi: kakavos, arbatos ar kavos? – paklausė jis.

– Turbūt nieko. O tu pavalgyk.

– Aš irgi nenoriu. Tik šunį pašersiu.

Jis atsistojo ir nužingsniavo per plytines grindis kantriai atlikti savo kasdieninės priedermės. Kol jis dėjo ėdalą į šuns dubenį, spanielis sunerimęs spoksojo į jį.

– Ko dabar žiopsai? Čia tavo vakarienė, kitos tikrai nebus.

Jis pastatė dubenį ant kilimėlio prie laiptų ir atsėdęs ant kėdės prie sienos ėmė autis blauzdines ir batus. Užuoat ėdęs, šuva vėl priėjo prie šeimininko ir susirūpinęs atsitūpė šalia.

Melorsas iš lėto atsirišo blauzdines. Šuo dar arčiau prisislinko.

– Kas tau darosi, ką? Nerimsti, kad namie svetimas? Bet juk čia tiktai moteris! Eik pas savo dubenį.

Jis uždėjo ranką šuniui ant galvos ir iš lėto, švelniai patempė ilgą šilkinę jo ausį. Tas pasitrynė snukiu jam į koją.

– Eik! – paliepė. – Eik ir ėsk, kas įdėta. Eik!

Jis prisistūmė su kėde arčiau kilimėlio, ant kurio stovėjo dubuo, ir šuva neskubėdamas priėjo prie jo ir pradėjo ėsti.

– Tu myli šunis? – paklausė Koni.

– Nepasakyčiau. Jie pernelyg naminiai ir prisirišę.

Pagaliau jis nusitraukė blauzdines ir ėmė rištis sunkius batus.

Koni apsidairė. Koks skurdus mažas kambarėlis! Vienintelė puošmena – neskoningai išdidinta sutuoktinių nuotrauka – matyt, jo ir žmonos. Jaunos moters veidas žvalus ir pasitikintis.

– Čia tu? – paklausė Koni.

Jis persisuko ir pažiūrėjo į nuotrauką virš galvos.

– Aha! Nusipaveikslavom prieš pat vedybas. Man tada buvo dvidešimt vieneri, – paaiškino jis žiūrėdamas į nuotrauką abejingu žvilgsniu.

– Ar ji tau patinka? – paklausė Koni.

– Patinka? Ne! Man ji niekada nepatiko. Bet jinai užsispyrė, kad mes taip nusipaveiksluotumėm.

Ir jis vėl ėmė rištis batus.

– Jeigu ji tau nepatinka, tai kam ją čia laikai? Gal žmona norėtų pasikabinti.

Jis kreivai nusišiepė.

– Ji išsibogino viską, kas buvo vertinga, – atsakė. – Bet šitą paliko!

– Tai kam tu ją laikai? Kaip prisiminimą?

– Ne! Aš niekada į ją nežiūriu. Buvau net užmiršęs, kad ji čia kabo. Ji čia dar nuo to laiko, kai mes tik atsikraustėm.

– Kodėl tau jos nesudeginus? – paklausė Koni.

Jis pasisuko vėl ir pasižiūrėjo į nuotrauką. Ji buvo įstatyta į kokčius rudai nudažytus rėmus su paauksinimais. Iš nuotraukos žvelgė labai jaunas, švariai nusiskutęs gyvo veido vaikiną su itin aukšta apykakle ir putli, guvi mergina garbanotais, į viršų sukeltais plaukais ir tamsia satino palaidinuke.

– O ką, visai nebloga mintis, – tarė Melorsas.

Jis nusitraukė batus ir apsiavė šlepetes. Paskui pasilipo ant kėdės ir nukabino nuotrauką. Žalsvų apmušalų spalva toje vietoje paliko ryškesnę.

– Dulkių valyti neverta, – pasakė jis statydamas nuotrauką prie sienos.

Jis nuėjo į indaują ir atsinešė plaktuką ir reples. Atsisėdęs į anksčiau vietą, ėmė traukti vinukes ir lupti kartoną nuo rėmų – dirbo kaip visada tvarkingai ir susikaupęs.

Pagaliau ištraukė visas vinukes, nuėmė kartoną ir pačią nuotrauką su plačiu baltu apsodu.

– Nejaugi čia aš?! – nustebęs tarė jis. – Kaip koks klierikas, o jinai kokia dručkė! Išsičiustijęs švareiva ir dručkė!

– Duok man pažiūrėti, – paprašė Koni.

Jis išties buvo švariai nusiskutęs ir apskritai labai išsičiustijęs – prieš dvidešimt metų jaunimas taip atrodydavo. Bet netgi nuotraukoje jo akys buvo gyvos ir narsios. O moteriškė anaipol nebuvo druckė, nors pasmakrė kiek putloka. Ji netgi buvo kažkuo patraukli.

– Tokių dalykų laikyti nereikia, – pasakė Koni.

– Jų ir daryti nereikia!

Lauždamas per kelį, jis suplėšė nuotrauką kartu su paklija ir apsodu į smulkius gabalėlius ir sumetė į ugnį.

– Kad tik ugnis neužgestų, – sumurmėjo jis.

Stiklą ir kartoną atsargiai užnešė laiptais į viršų. Paskui keliais plaktuko smūgiais sudaužė rėmą – gipso nuolaužos pažiro į visas puses. Jis surinko jas ir nunešė į indaują.

– Rytoj tą rėmą sudeginsiu, – pasakė jis. – Per daug ant jo gipso. Apsitvarkęs jis vėl atsisėdo.

– Ar tu mylėjai savo žmoną? – paklausė Koni.

– Mylėjau? O tu ar mylėjai serą Klifordą?

Bet Koni nenorėjo nusileisti.

– Na bet ji tau patiko?

– Patiko? – jis nusišypsojo.

– Gal ji tau ir dabar patinka, – pasakė ji.

– Man? – jo akys išsiplėtė. – Aš net galvoti apie ją nenoriu, – tyliai tarė.

– Kodėl?

Jis nieko neatsakė, tik papurtė galvą.

– Kodėl tuomet tu neišsiskiri? Viena dieną ji gali pas tave sugrįžti, – pasakė Koni.

Jis dėbtelejo į ją.

– Jinai iš tolo manęs lenkiasi. Nekenčia manęs dar smarkiau negu aš jos.

– Pamatysi, ji dar sugrįš pas tave.

– Nesugrįš. Viskas baigta. Vien pagalvojus šiurpas krečia.

– Tu ją dar pamatysi. Juk jūs juridškai dar nesat išsiskyre?

– Ne.

– Na ką gi, tada ji sugrįš, ir tu turėsi ją priimti.

Jis įbedė į Koni akis. Paskui lyg abejodamas pakraipė galvą.

– Gal ir tavo tiesa. Kvailai padariau, kad parvažiavau. Bet aš buvau atsidūręs tokioje beviltiškoje padėtyje, kad man reikėjo kur nors

prisiglausti. Mus, vyrus, bangos kartais išmeta į krantą. Bet tu teisybę sakai. Aš išsiskirsiu, ir viskas susitvarkys. Nežmoniškai nekenčiu visokiausių pareigūnų, teismų ir teisėjų, bet niekur nedingsi – teks visa tai pereiti. Išsiskirsiu.

Koni pastebėjo, kaip nervingai sukrutėjo jo žandikauliai.

– Gal ir aš išgersiu puodelį arbatos, – pasakė ji.

Jis atsistojo plikyti arbatžolių. Bet veidas tebebuvo įsitempęs.

Geriant arbatą, Koni paklausė:

– Kodėl tu ją vedei? Juk ji tau ne pora. Bolton man pasakojo apie ją. Sakė, niekad negalėjusi suprasti, kuo ji tave patraukė.

Jis vėl įdėmiai pasižiūrėjo į ją ir tarė:

– Gerai, aš tau paaiškinsiu. Pirmąją meilę aš išgyvenau šešiolikos metų. Tai buvo Olertono mokytojo duktė – labai miela, graži mergaitė. Aš buvau daug žadantis Šefildo mokyklos abiturientas, šiek tiek pramokęs prancūzų ir vokiečių kalbų ir skrajojantis padebesyse. Jinai buvo romantiška esybė, negalinti pakęsti kasdienybės. Ji išmokė mane pamilti poeziją, knygas – tam tikra prasme padarė iš manęs žmogų. Aš tiek skaičiau, kad galva paskui tindavo nuo minčių – tai vis jos dėka. Tuo metu dirbau klerku vienoje Baterlio kontoroje – toks liesas, išblyškęs vaikinukas, nuolat apsvaigęs nuo ką tik perskaitytos knygos. Apie ką tik mes nesišnekėdavom! Net apie Persepolį ir Timbuktą. Kitos tokios literatų porelės per dešimt grafysčių aplinkui nebūtum radęs. Aš buvau susižavėjęs ja – stačiai dievinau. Tirpau kaip vaškas. Ir jinai dievino mane. Vienintelis nesutarimų šaltinis buvo seksas. Tikriau sakant, jai jo nereikėjo. Buvo tartum belytė, o aš vis labiau liesėjau ir krausčiausi iš proto. Pagaliau tiesiai jai pasakiau, kad mums reikia sugulti. Prišnekinau ją, kaip tai paprastai būna. Ir ji nusileido. Aš buvau apsalęs iš laimės, o jai tas visai nerūpėjo. Nenorėjo, ir tiek. Ji garbino mane, gaudė kiekvieną žodį, mėgo bučiuotis, bet tuo jos meilė man ir baigdavosi. Daugiau ji paprasčiausiai nieko nenorėjo. Pasaulyje labai daug tokių moterų. O man tas dalykas kaip tik labiausiai rūpėjo. Todėl mes ir išsiskyrėm. Aš buvau nepermaldaujamas ir palikau ją.

Paskui turėjau kitą – mokytoją, kuri buvo užmezgusi skandalingą romaną su vedusiu vyru ir kone išvedė jį iš proto. Ji buvo putli, baltaodė, vyresnė už mane ir griežė pirmu smuiku. Bet iš tikrųjų ta moteris buvo tikras šėtonas. Meilėje jai patiko viskas, išskyrus patį meilės aktą. Ji glausdavosi prie manęs, glamonėdavo kaip įmanydama, bet jeigu aš priversdavau ją atsiduoti, sukandusi dantis virpėdavo iš neapykantos.

Aš stengiausi ją pergalėti, bet jos neapykanta tiesiog stingdė mane. Ir vėl viskas iširo. Aš negalėjau pakešti tokių dalykų. Norėjau turėti moterį, kuri mylėtų mane ir norėtų su manimi mylėtis.

Tada atsirado Berta Kouts. Vaikystėje Koutsai gyveno šalia mūsų, ir aš juos gerai pažinojau. Tai buvo neturtingi žmonės. Berta susirado kažkokią tarnybą Birminghame ir išvažiavo. Sakėsi dirbsianti vienos damos kompanione, bet žmonės plepėjo, kad ji įsitaisiusi viešbutin padavėja ar kuo kitu. Šiaip ar taip, kai aš jau iki kaklo buvau sotus tos mokytojos, staiga ima ir sugrįžta Berta – visa išsipučiusi, išgrakštėjusi ir žydinti. Aš jau buvau ant savižudybės slenksčio. Mečiau tarnybą Bateriaje įtikėjęs, kad susibaigiau nuo sėdimo darbo. Grįžau į Tiveršolą ir parsisamdžiau kalviu – daugiausia kaustydavau šachtų arklius. Mano tėvas buvo kalvis, ir aš nuolat sukiodavausi kalvėje. Tas darbas man buvo prie širdies, aš mėgau arklius, ir viskas stojo į savo vietas. Lioviausi taisyklingai, kaip žmonės sako, „poniškai“, kalbėjęs ir pasidariau prasčiokas. Knygų, tiesa, nemečiau ir vakarais vis dar skaitydavau, bet šiaip kalviavau, turėjau dviratį vežimaitį, traukiamą ponio, ir buvau pats sau šeimininkas. Tėvas po mirties man paliko tris šimtus svarų. Pradėjau draugauti su Berta ir džiaugiasi, kad ji iš prastuomenės. Aš ir pats norėjau tapti prasčiuoku. Taip mudu ir susituokėm, ir iš pradžių sekėsi neblogai. Anos „tyros“ moterys buvo mane kone visai nustekenusios, bet su Berta viskas buvo gerai. Ji geidė manęs ir nedarė iš to didelių istorijų. Ir aš džiaugiausi kaip savo radęs. Juk apie tai ir svajojau: turėti moterį, kuri norėtų su manimi miegoti. Ir aš mielai tenkinau tą jos norą. Manau, ji šiek tiek niekino mane už tai, kad buvau toks patenkintas ir kartais atnešdavau jai į lovą pusryčius. Ji manim kažko nelabai rūpinosi, grįžęs iš darbo net pietų namie nerasdavau. O jeigu ką pasakydavau, tuoj šokdavo į akis, aš irgi nenusileisdavau. Syki sviedė į mane puodelį, tai aš kaip griebiau ją už apykaklės ir kone pasmaugiau. Ar gali įsivaizduoti? Ji elgėsi su manimi išūliai. Ir pasidarė taip, kad ėmė manęs visai nebeprisileisti – ne, ir viskas. Ir dar pakelia triukšmą, visaip išvadina. O kai pamato, kad man jau noras dinga, prisėlina meili kaip lapė ir pasiima savo. Ir aš visad pasiduodavau. Bet ji niekada nebaigdavo kartu su manimi. Niekada! Vis laukdavo. Jeigu aš užtęsdavau iki pusvalandžio, jinai – dar ilgiau. Ir kai pagaliau aš baigdavau, tada tik ji atsigriebdavo – rangydamosi ir rėkdama įsikibdavo į mane ir tol duodavosi, kol irgi baigdavo, beveik be sąmonės nuo patirtos ekstazės. O paskui

sako: „Kaip gera!“ Ilgainiui mane tas ėmė kamuoti, o ji darėsi vis aršesnė. Jai, regis, buvo vis sunkiau baigti ir ji tiesiog draskydavo mane į gabalus lyg plėšrus paukštis mėsa. Viešpatie, manoma, kad moteris viduje švelni kaip gėlė. Bet, patikėk, kai kurios sukčiuvienės turi kaulinį snapą tarp kojų ir tol drasko tave, kol pradeda pykinti. Tik žiūri, kaip trūks plyš save – tiktai save patenkinti! Sako, vyrai egoistai, bet tai niekis, palyginti su aklu moters plėšrūniškumu, kai ji pradeda šitaip ardytis. Pasidaro kaip sena prostitutė! Berta nieko negalėjo padaryti. Aš jai sakiau. Sakiau, kad negaliu šito iškęsti. Ir ji netgi bandė pasikeisti. Bandė gulėti ramiai, kad aš galėčiau privesti viską iki pabaigos. Bet nieko iš to neišėjo. Ji nieko nejausdavo, kad ir kiek aš stengdavausi. Jai reikėjo pačiai, pačiai savo grūdus maltis. Ji tartum paklaikdavo, nieko nebesuvokdama aplinkui ir tik jausdama tą savo snapą, patį jo galiuką, kuriuo įnikusi taršydavo ir kapodavo mano kūną. Vyrai sako, kad senos kekšės tokios būna. Tai šlykščiausia egoizmo atmaina, būdinga beprotėms ir alkoholikėms. Trumpai tariant, į pabaigą aš nebeatlaikiau. Mes pradėjome miegoti atskirai. Po vieno barnio pati nusprendė pereiti į kitą kambarį pareiškusi, kad nebenorinti turėti su manim nieko bendra, nes aš ją slopinąs. Bet netrukus ir aš nustojau leisti ją į savo miegamąjį. Nebegalėjau daugiau.

Aš nekenčiau jos. Ir ji nekenė manęs. Dieve mano, kaip ji nekenė manęs, ypač nešiodama tą vargšą kūdikį! Aš dažnai pagalvoju, kad ji ir pastojo iš neapykantos man. Žodžiu, kai vaikas gimė, aš ją palikau. Kaip tik prasidėjo karas, ir mane paėmė kariuomenė. Sugrįžau tik tada, kai sužinojau, kad ji gyvena su kažkoku vyriškiu iš Staks Geito.

Jis nutilo. Veide nebuvo nė lašo kraujo.

– O kas per žmogus tas vyras iš Staks Geito? – paklausė Koni.

– Toks didelis vaikas ir labai nešnekus. Ji nuolat kimba prie jo ir abudu geria.

– Įsivaizduoju, kas bus, jeigu ji sugrįš!

– Dieve gink! Turbūt man reikia bėgti iš čia, vėl dingti.

Stojo tyła. Nuotrauka židinyje virto pilkais pelenais.

– Vadinasi, kai gavai tokią moterį, kokios norėjai, pasirodė, kad tau tiek daug nereikia?

– Vadinasi, taip. Ir vis dėlto, jeigu reikėtų, aš pasirinkčiau ją, o ne tas šaltakraujes: tyrą savo jaunystės meilę ir tą kitą, nuodingo kvapo leliją, ir visas kitas irgi.

– O kokios tos kitos? – paklausė Koni.

– Kitos? Jokių kitų nebuvo. Bet aš iš savo patirties žinau: dauguma moterų nori vyro, bet nenori sekso ir susitaiko su juo kaip būtinybe. Senamadiško stiliaus moterys guli kaip tuščia vieta ir leidžia tau darbuotis. Ir joms nelieka jokių nuosėdų, jeigu myli savo partnerį. Tačiau pats aktas joms nieko nereiškia, netgi būna šiek tiek nemalonus. Ir dauguma vyrų su tuo taikstosi. Aš negaliu to pakęsti. Gudresnės tokio tipo moterys apsimetinėja. Jos dedasi esančios labai aistringos ir patiriančios smarkų jaudulį. Bet visa tai akių dūmimas. Jos viską suvaidina. Yra ir dar viena rūšis moterų, kurios mėgsta visokias glamones, pojūčius ir meilės būdus, išskyrus natūralų. Jos visada priverčia tave baigti, kai tu esi visai ne toje vietoje, kurioje turėtum būti. Ir galiausiai esama dar nepaslankių moterų, kurių išvis neįmanoma patenkinti ir kurios pačios save patenkina, kaip mano žmona. Jos nori būti veikioji pusė. Paskui dar yra tokių, kurios kaip negyvos, negyvos, ir tiek. Ir jos pačios tai žino. Pasitaiko ir tokių, kurios išstumia vyrą prieš pat galą ir pasitenkina trindamosi klubais į vyro šlaunis. Bet čia daugiausia lesbietės. Stulbinantis dalykas, kiek daug moterys turi lesbiškumo, dažnai pačių net nesuvokiama. Man kartais atrodo, kad jos beveik visos lesbietės.

– Tave tai erzina? – paklausė Koni.

– Galėčiau, tai visas išnaikinčiau. Kai būnu su moterimi, kuri iš esmės yra lesbietė, tai man norisi staugti ir ją užmušti.

– Ir ką gi tu darai?

– Nešu kudašių kuo tolyn.

– Ar tu manai, kad moteris lesbietė blogiau negu vyras homoseksualas?

– Man blogiau! Nes aš nuo jų labiau prisikentėjau. O apskritai nežinau. Bet kai turiu reikalą su lesbiete, nesvarbu, ar ji pati tai suvokia, ar ne, mane suima baisus siutas, ir tuomet aš nebenoriu daugiau matyti jokios moters. Ne, ne! Jau verčiau gyventi vienam negu prarasti vyrišką orumą.

Jo veidas buvo išblyškęs, antakiai suraukti.

– Ar tu labai nusiminei, kai aš pasirodžiau?

– Ir nusimčiau, ir apsidžiaugiau.

– O kaip dabar?

– Mane gąsdina nemalonus situacijos, piktumai, abipusiai priekaištai, kurie neišvengiamai laukia mūsų ateityje. Kai mano kraujas

teka iš lėto, būna liūdna. Bet jaudulio apimtas džiaugiuosi. Netgi triumfuuju. Aš juk jau buvau visiškai benusiviliąs. Nebetikėjau, kad esama tikros meilės, kad dar yra tikrų moterų, kurios natūraliai baigia kartu su vyru, išskyrus juodaodes. Bet mes vis dėlto baltieji žmonės ir negrai mums atrodo tarsi kuo ištepti.

– Na, o dabar ar tu džiaugiesi, kad aš esu? – paklausė jinai.

– Taip. Kai galiu užmiršti visa kita. Kai negaliu užmiršti viso kito, tai noriu palįsti po stalu ir numirti.

– Kodėl po stalu?

– Kodėl? – nusijuokė jis. – Turbūt kad pasislėpčiau nuo visų. Kaip vaikai daro!

– Atrodo, moterys tau tikrai suteikė kartaus patyrimo, – pasakė jinai.

– Matai, aš negaliu apgaudinėti savęs. O daugumai vyrų tas nėra motais. Jie patys pozuoja ir taikstosi su melu. Man toks melas niekad nebuvo pagelbėjęs. Aš žinojau, ko noriu iš moters, ir niekad negalėjau sakyti, kad gavau, jeigu nebuvau gavęs.

– O dabar tu tai gavai?

– Atrodo, taip.

– Tai kodėl tu toks išblyškęs ir paniuręs?

– Prisiminimai neduoda ramybės. Be to, gal bijau pats savęs.

Jie sėdėjo tylėdami. Jau buvo vėlu.

– Ar manai, kad tai iš tikrųjų taip svarbu – vyras ir moteris? – paklausė ji.

– Man svarbu. Man tai atrodo gyvenimo esmė – turėti moterį, su kuria gali mylėtis taip, kaip tu nori.

– O kai to neturi, ką darai?

– Apsieinu.

Koni vėl pagalvojo ir paklausė:

– Ar tu manai, kad pats visada teisingai elgiesi su moterimi?

– Dieve gink! Mano žmona per mane tokia pasidarė. Aš čia gerokai kaltas. Sugadinau ją. Be to, aš labai nepatikus. Tu turi tą žinoti. Nė neįsivaizduoju, ko reikia, kad aš kuo nors tikrai patikėčiau. Turbūt ir aš pats nevertas pasitikėjimo. Bet netikiu moterimis, ir baigta. Švelnumas neturi būti apsimestinis.

Koni žvilgtelėjo į ją.

– Argi tu nepasikliauji savo kūnu, kai tave apima aistra? – paklausė ji. – Tada turbūt pasikliauji, ar ne?

– Deja, pasikliauju! Čia ir yra visa bėda. Todėl mano protas toks nepatiklus.

– Tegu jis jau būna nepatiklus. Argi tai labai svarbu?

Šuo atsiduso ir pasirangė ant kilimėlio, ieškodamas patogesnės padėties. Pelenai uždusino židinio ugnį.

– Mudu esam du sumušti kariai, – pasakė Koni.

– Ar tu irgi sumušta? – nusijuokė jis. – Ir štai mes vėl abu grįžtam į mūšio lauką.

– Taip! Ir man tikrai baisu.

– Aš manau!

Jis atsistojo, pastatė jos batus džiūti, nuvalė savuosius ir pastūmė arčiau židinio. Rytą išstėps juos taukais. Paėmęs žarsteklį atskyrė nuotraukos pelenus iš bendros krūvos.

– Net sudegusi ji man šlykšti, – tarė jis.

Paskui atnešė glėbį žabų ir padėjo ant žemės – bus rytui.

– Aš irgi norėčiau truputį išeiti, – tarė Koni jam sugrįžus.

Ji išėjo viena į tamsą. Virš galvos žibėjo žvaigždės. Nakties ore kvepėjo gėlės. Batai dar labiau sudrėko. Staiga ji panūdo atsidurti toli nuo čia, toli nuo jo ir visų kitų.

Lauke buvo vėsu. Pajutusi, kad ją krečia šaltis, Koni sugrįžo vidun. Melorsas susimąstęs sėdėjo prie židinio.

– Brr... šalta! – nusipurtė jinai.

Jis užmetė ant žarijų žabų, paskui atnešė dar, ir ugnis smagiai spragsėdama užsiplieskė visu smarkumu. Virpantys geltoni liepsnos liežuvėliai sušildė jų veidus, o drauge ir širdis.

– Nesuk sau galvos! – pasakė ji paėmusi jo ranką. – Pasistenk.

– Aha, – atsiduso jis kreivai šyptelėjęs. Koni atsisėdo jam ant kelių – tiesiai į glėbį.

– Užmiršk viską! – sušnibždėjo ji. – Užmiršk!

Jis stipriai priglaudė ją prie savęs. Taip jiedu ir sėdėjo jausdami plūstančią iš židinio šilumą. Pati ugnis buvo tartum užsimiršimas. Ir kaip maloniai sveria kelius jos šiltas sunokęs kūnas! Pamažėle jo kraujas užvirė, žadindamas gaivališką, nevaldomą jėgą.

– O gal tos moterys norėjo būti su tavim ir iš tikrųjų tave mylėti, tik negalėjo. Gal tai visai ne jų kaltė.

– Žinau. Aš pats tada buvau kaip sutraiškyta gyvatė ant tako.

Staiga ji prisispaudė prie jo. Kažkoks iškrypėliškas noras vertė ją, prieš jos pačios valią, vėl pradėti tą pačią kalbą.

– Bet dabar jau taip nėra. Dabar tu jau nebesijauti kaip sutraiškylta gyvatė ant tako.

– Nežinau, kaip aš jaučiuosi. Tik žinau, kad mūsų laukia juodos dienos, – niūriai kaip pranašas vėl pakartojo jis.

– Ne, nereikia taip kalbėti! – nutildė ji.

Eigulys tylėjo. Tačiau Koni jautė juodą nevilties tuštumą jo širdyje. Mirę troškimai, mirusi meilė. Toji neviltingas tartum tamsi ola, kurioje klaidžioja žmogaus dvasia.

– Tu taip šaltai kalbi apie meilę, – pasakė ji. – Taip kalbi, lyg tau būtų buvę svarbu tik save patį patenkinti, sau malonumą pasidaryti.

Koni jaudinosi ir jai norėjosi priešgyniauti.

– Ne! – atsakė jis. – Aš norėjau patirti malonumą ir pasitenkinimą iš moters, bet niekad nepatyriau, nes aš negalėjau gauti nei vieno, nei kito, jeigu moteris tuo pat metu negaudavo to iš manęs. Nė karto nebuvo, kaip aš norėjau. Čia abipusis dalykas.

– Bet tu niekada netikėjai savo moterimis. Tu juk ir manim iš esmės netiki, – pasakė ji.

– Aš nežinau, ką reiškia tikėti moterimi.

– Čia ir yra tavo bėda.

Ji vis dar sėdėjo susirangiusi jam ant kelių. Tačiau jo nuotaika buvo niūri, mintys nutolusios – jo tartum nė nebuvo su ja. Ir visa, ką ji kalbėjo, tik stūmė jį dar toliau nuo jos.

– Ir vis dėlto kuo tu tiki? – spyrėsi ji.

– Nežinau.

– Niekuo, kaip visi vyrai, kuriuos aš pažinojau, – pasakė ji.

Abu patylėjo. Paskui jis atsistojo ir tarė:

– Kodėl, aš tikiu kai kuo. Tikiu širdies šiluma. Ypač mylint. Neįmanoma iš tikrųjų mylėtis be širdies šilumos. Aš tikiu, kad jeigu vyras ima moterį jausdamas jai švelnumą, o ji atsako jam tuo pačiu – viskas bus gerai. O šaltų širdžių meilė – tai mirtis, tikra beprotybė.

– Bet juk mylėdamas mane jauti švelnumą? – neatlyžo Koni.

– Aš išvis nenoriu tavęs mylėti. Mano širdis dabar šalta kaip ataušusi bulvė.

– Ajajai! – pasakė ji žaismingai jį bučiuodama. – Imkim tada ją ir *sautées*\*.

Jis nusijuokė ir atsisėdo tiesiai.

---

\* Pasikepkim (*pranc.*).

– Aš kalbu rimtai, – tarė jis. – Daug atiduočiau už krislą širdies šilumos, bet moterims to nereikia. Net ir tau iš tikrųjų to nereikia. Tu mėgsti smagintis, mėgautis aštriu malonumu, bet tavo širdis lieka šalta, nors ir dediesi esanti devintam danguj. Kur tavo švelnumas man? Tu žiūri į mane įtariai, kaip katė į šunį. O meilei – kartoju – reikia švelnumo ir širdies šilumos. Tau patinka mylėtis? Gerai. Bet tu nori, kad tai būtų kažkoks perdėm svarbus ir paslaptingas dalykas, kaip reikalauja tavo puikybė. Toji tavo puikybė tau daug, šimtą kartų svarbiau negu bet koks vyras, negu tavo artumas su juo.

– Bet juk tą patį aš galiu pasakyti ir apie tave. Tu pats savo puikybę vertini labiau už viską.

– Šit kaip! Na, gerai! – tarė jis ir pabandė stotis. – Tuomet skirkimės. Verčiau numirsiu negu mylėsiuos be jausmo.

Ji pasitraukė nuo jo ir leido atsistoti.

– Manai, kad aš to noriu? – paklausė ji.

– Tikiuosi, ne, – atsakė jis. – Bet, šiaip ar taip, tu eik viršun į miegamąjį, o aš miegosiu čia.

Koni pasižiūrėjo į jį. Jis stovėjo išblyškęs, suraukęs antakius ir atrodė tolimas kaip Šiaurės ašigalis. Kokie vyrai panašūs!

– Aš negaliu grįžti iki ryto, – tarė ji.

– Kam grįžti, eik gulti. Jau be penkiolikos pirma.

– Neisiu, – užsispyrė jinai.

Jis perėjo per kambarį ir pasiėmė batus.

– Tada aš išėisiu, – pasakė jis.

Ir ėmė autis. Koni žiūrėjo į jį išplėtusi akis.

– Palauk! – sunkiai ištarė jinai. – Palauk! Sakyk, kas mums darosi?

Jis pasilenkęs rišosi batus ir nieko neatsakė. Sekundės bėgo. Koni akys aptemo lyg prieš alpstant. Nieko nesuvokdama ji spoksojo į jį nematančiomis akimis.

Išgąsdintas tylos, jis pakėlė akis ir pamatė ją sutrikusią ir didžiulėmis akimis žiūrinčią į jį. Tartum stiprus vėjo gūsis stumtelėjo jį nuo kėdės – jis pašoko ir šlubčiodamas su vienu batu pribėgo prie jos, čiupo į glėbį ir smarkiai prispaudė prie krūtinės. Tuo metu jį kažkodėl pervėrė aštrus skausmas. Taip jis ją ir laikė, o ji visai nesipriešino.

Paskui jo ranka nuslydo žemyn aklai ieškodama nuogo kūno ir pagaliau užčiuopė glotnią ir šiltą odą.

– Mano paukšteli, – murmėjo jis. – Mano mažas paukšteli! Nesipykim daugiau. Nesipykim daugiau! Aš myliu tave, myliu tavo švelnų kūną. Nesiginčyk su manimi! Nereikia! Nereikia! Būkime drauge!

Ji pakėlė akis ir pasižiūrėjo į jį.

– Nepyk, – tarė ji ramiai. – Kam tas pyktis? Ar tu tikrai nori būti su manim?

Ji žvelgė į jį didelėmis rimtomis akimis. Jis nustojo ją glostęs, nususuko į šalį ir tartum apmirė. Netrukus pakėlė galvą ir valiūkiškai šyptelėjęs pasiūlė:

– Prisiekim.

– Visai rimtai? – paklausė Koni, ir jos akys pritvinko ašarų.

– Visai rimtai. Mūsų džiaugsmas, mūs bėda – nesiskirsim niekada.

Jis žiūrėjo į ją vis dar tebesišypsodamas savo ironiška ir tartum skausminga šypsena. Paskui pasiguldė ant kilimėlio prie židinio ir įėjo į ją. Pagaliau abiejų širdys prisipildė ramybės. Po visko jiedu nuskubėjo aukštyn į miegamąjį, nes darėsi vėsu ir abu jau buvo gerokai vienas kitą išsekinę. Ji prisiglaudė prie jo, jaukiai kaip vaikas, ir abu išsyk užmigo ramiu kietu miegu. Taip jie ir išgulėjo nepakrutėję, kol už miško pakilo saulė ir ėmė brėkšti diena.

Jis atsibudo pirmas ir pasižiūrėjo į langą. Užulaidos buvo užtrauktos. Jis gulėjo ir klausėsi miško garsų. Visa gerkle plyšojo strazdai. Rytas žadėjo būti puikus. Pusė šešių – jam jau laikas keltis. Kaip kietai jis miegojo! Bet kokia nuostabi išaušo diena! Moteris, susirangiusi ir šilta, tebemiegojo šalia. Jis paglostė ją, ir ji atmerkė mėlynas nustebusias akis. Pamačiusi jo veidą, nusišypsojo mieguista šypsena.

– Tu jau atsibudai? – paklausė ji.

Jis žiūrėjo jai į akis. Paskui nusišypsojo ir pabučiavo ją. Staiga ji visai išsibudino ir atsisėdo.

– Tik pamanyk – aš čia! – tarė ji.

Ji apžvelgė nedidelį miegamąjį: baltintos sienos, įžambios lubos, stoglangis su užtrauktomis baltomis užuolaidomis. Kambaryje buvo tiktai geltonai dažyta komoda, kėdė ir ne per plačiausia baltai paklota lova, kurioje jiedu gulėjo.

– Tik pamanyk – mes čia! – tarė ji vėl žiūrėdama į jį. Jis tebegulėjo grožėdamasis ja ir glostė jai krūtis po plonyčiais naktiniais marškiniiais.

Kai jam ramu ir gera, jis atrodo jaunas ir gražus. Ir akių žvilgsnis toks šiltas. O ir ji pati jaučiasi gaivi ir jauna kaip gėlė.

– Aš nusivilksiu, – pasakė ji, traukdama per galvą plonus batisto marškinius. Ji sėdėjo lovoje nuogais pečiais ir pailgomis, tartum švelniai paausintomis krūtimis. Jam patikdavo pirštu iš lengvo siūbuoti jas kaip varpelius.

– Ir tu nusivilk pižamą, – pasiūlė ji.

– Ė – ne!

– Nusivilk! Nusivilk! – reikalavo ji.

Ir jis nusivilko savo senos medvilninės pižamos švarkelį, nusimovė kelnes. Visas jo kūnas, išskyrus rankas, veidą ir kaklą, buvo baltas kaip pienas ir kaip nulietas. Jis vėl pasirodė jai nežmoniškai gražus, kaip tą rytą, kai užtiko jį prausiantis.

Auksiniai saulės spinduliai palietė baltas užuolaidas ant lango. Koni atėjo į galvą, kad jie nori patekti vidun.

– Oi! Atitrauk užuolaidas, būk geras! Taip gražiai gieda paukščiai. Įsileiskime saulutę! – tarė ji.

Jis išlipo iš lovos nusigręžęs nuo jos nugara – nuogas, baltas ir grakštus. Priėjęs prie lango, praskyrė užuolaidas ir žvilgtelėjo laukan. Jo nugara buvo balta ir dailiai išlenkta, mažas užpakalis irgi baltas ir vyriškai apvalinas, sprandas įdegęs, liaunas, bet stiprus.

Šis liaunas ir vis dėlto stiprus kūnas buvo kupinas vidinės jėgos.

– Koks tu gražus! – pasakė ji. – Toks skaistus ir grakštus! Eikš pas mane! – ir ji ištiesė rankas.

Jis drovėjosi atsisukti į ją, nes jo lytis jau buvo sužadinta. Paėmęs nuo žemės marškinius ir prisidengęs jais jis priėjo prie Koni.

– Ne! – ištiesusi plonas ir dailias rankas spyrėsi ji. – Aš noriu tave matyti!

Jis numetė marškinius ant grindų ir stovėjo žiūrėdamas į ją. Saulė, išpindusi pro žemą langelį, apšvietė jo klubus, įdubusį pilvą ir tamsų, karšto kraujo pritvinkusį miką, snopsantį auksaspalvių samanų kupselyje. Ji baugščiai krūptelėjo.

– Kaip keista, – lėtai tarė ji. – Kaip keistai jis stovi! Toks didžiulis! Ir toks tamsus, toks pasitikintis savim! Tai štai koks jis.

Vyras pasižiūrėjo žemyn į save ir nusijuokė. Ant krūtinės tarp spenelių plaukai buvo tamsūs, beveik juodi, bet pilvo apačioje, kur į viršų riedamasi lingavo išbrinkusi varpa, buvo rusvi kaip auksas ir purūs kaip debesėliai.

– Koks išdidus, – sumurmėjo ji sutrikusi. – Ir koks iškilmingas! Dabar suprantu, kodėl vyrai tokie valdingi! Bet jis išties gražus! Lyg būtų gyvas. Šiek tiek baisokas, bet vis tiek labai gražus! Ir jis eina pas mane! – ji net prikando apatinę lūpą iš baugaus susijaudinimo.

Vyras tylėdamas žiūrėjo į savo sunkų apspangusį penį.

– Ei! – pagaliau tyliai tarė jis. – Ei, vaicine! Jei noriu, verkiu, jei noriu, dainuoju? Ką gi, riesk, riesk nosi! Juk pats sau ponas, ar ne? O aš kas – niekas? Pamanykit, koks viršininkas! O jau pasipūtęs – labiau už mane, ir visada eina tiesiai prie reikalo. Na, Džonai, ar nori jos? Nori mano ledi Džeinės? Nusprendei vėl mane pamurkdyti? Dar mat šypsosi, nevidonas! Prašyk tada jos! Prašyk ledi Džeinės! Sakyk jai: „Atkelk vartelius, tavo viešpats važiuoja!“ Na ir akiplėša! Putytės užsigeidė! Pasakyk jai, kad nori putytės! Kokia pora – Džonas ir ledi Džeinė!

– Ak, neerzink jo, – ėmė maldauti Koni ir keliais prišliaužusi per lovą apkabino jį per liaunus baltus klubus ir prisispaudė taip smarkiai, kad nusvirusios siūbuojančios jos krūtys palietė galiuką virpančios pasistojusios varpos ir sudrėko nuo ištryškusio lašo. Ji laikė jį apkabiniusi ir nenorėjo paleisti.

– Gulkis! – pasakė jis. – Gulkis ir leisk man įeiti pas tave!

Dabar jis jau skubėjo.

O kai viskas baigėsi ir jiedu aprimę gulėjo, moteris vėl apnuogino vyrą, norėdama dar syki pažvelgti į falo paslaptį.

– O dabar jis mažas ir glebus kaip gyvas neprisiskleidęs žiedas! – tarė ji imdama į delną minkštą susitraukusį jo miką. – Ir vis tiek jis gražus! Toks nepriklausomas ir savarankiškas! Ir toks nekaltas! Kaip jis giliai įsiskverbia į mane! Niekada jo neižeidinėk, supratai? Jis juk ir mano. Ne tiktai tavo. Jis mano! Toks žavus ir nekaltas! – murmėjo jinai, laikydama glebų vyro penį delne.

Jis nusijuokė.

– Palaimintas ryšys, mus amžinai sujungęs, – tarė jis.

– Tikrai! – tarė ji. – Netgi kai jis toks minkštas ir mažas, aš jaučiu, kad visam gyvenimui prisirišau prie jo. O kokios žavios aplink jį garbanėlės! Visai ne tokios kaip kitur!

– Jos ne mano, o Džono!

– Džonas! – ir ji greitai pabučiavo nuleipusį miką, kuris vėl buvo bepradedas rodyti gyvybės žymes.

– Ėhė! – tarė vyras ražydamasis kiek turi sveikatos. – Tas džen-telmenas tvirtai suėmė mane į naga! Kartais nė nežinau žmogus, ką

su juo daryti. Reikalauja savo teisių, o pabandyk, kad nori, jam įtikti! Nors be jo gyvent irgi nenorėčiau.

– Todėl vyrai jo ir bijo, – pasakė Koni. – Jis gana grėsmingas.

Virpuliai perbėgo jo kūnu – sąmonės srautas pakeitė kryptį ir pasuko žemyn. Jis buvo bejėgis, o jo penis pamažėle, švelniai pulsuodamas vis labiau brinko, raumuo stojosi, stojosi ir kietėjo, kol pagaliau išsitiesino tvirtas ir išdidus kaip koks varpinės bokštas. Matydama tai, moteris irgi ėmė virpėti.

– Štai! Imk jį! Jis tavo! – pasakė vyras.

Ji sudrebėjo, ir pasaulis kažkur nutolo. Jis paėmė ją, ir jos kūną užtvindė švelnios ir neapsakomai saldžios bangos, kurios riedėjo per ją tolydžio augdamos, kol paskutinė, žybtelėjusi akinamam blyksniui, nusinešė ją nežinia kur.

Pasigirdo tolimas Staks Geito ūksmas – vadinasi, jau septynios.

Pirmadienio rytas. Jis krūptelėjo ir dar giliau įsikniaubė veidu jai tarp krūtų, kad nieko negirdėtų.

O ji net negirdėjo ūkavimų. Gulėjo ramut ramutėlė, nuskaidrėjusia dvasia.

– Tau reikia keltis, ar ne? – sumurmėjo jis.

– Kiek valandų? – pasigirdo balsas tarsi iš toli.

– Ką tik sirenos ūkė septintą.

– Turbūt reikia.

Ji susierzino, kaip visada, kai tekdavo ką daryti prievarta.

Jis atsisėdo ir įsistebeilijo į langą.

– Tu mane myli, taip? – paklausė ji ramiai.

Jis pasižiūrėjo į ją.

– Pati puikiai žinai. Kam klausi? – šiek tiek nepatenkintas atsakė jis.

– Aš noriu, kad tu pasiliktum mane, neleistum išeiti, – pasakė ji.

Jo akys buvo apsitraukusios šilta, švelnia migla, sugeriančia visas jo mintis.

– Kada? Dabar pat?

– Dabar, savo širdyje. O paskui, labai greit, aš ateisiu ir pasiliksiu su tavim visam laikui.

Jis sėdėjo ant lovos nuleidęs galvą, negalėdamas nieko galvoti.

– Tu nenori? – paklausė ji.

– Noriu, – atsakė jis.

Paskui pasižiūrėjo į ją vis dar blandžiu, kitos sąmonės atšvaitais sudrumstu žvilgsniu – tarsi miegodamas.

– Neklausinėk manęs. Duok atsipeikėti. Tu man labai patinki. Aš myliu tave, kai tu čia dabar gulai. Moteris puiki, kai mylisi, ir jos vietelė labai saldi. Aš myliu tave, tavo kojas, visą kūną, tavo moteriškumą. Myliu tave iš visų jėgų ir iš visos širdies. Tik nekamantinėk manęs dabar. Tegu kol kas viskas būna kaip yra. Paskui galėsi klausti, ko tik nori, o dabar duok man ramybę, duok ramybę!

Sulig tais žodžiais jis ėmė švelniai glostyti jos rusvus plaukelius pilvo apačioje, o pats nuogas ramiai sėdėjo ant lovos, atitolęs nuo tikrovės, sustingusiu tartum Budos veidu. Nejudėdamas, apšviestas iš vidaus kitos, anapusinės sąmonės, jis sėdėjo laikydamas jos ranką ir laukdamas, kol galės grįžti.

Po kurio laiko jis pasiėmė nuo grindų marškinius, greitai tylomis apsirengė ir žvilgtelėjęs į Koni, kuri tebegulėjo lovoje nuoga ir nuauksinta saulės spindulių kaip *Gloire de Dijon* rožė, išėjo iš kambario. Buvo girdėti, kaip jis nusileido žemyn laiptais ir atidarė duris.

O ji vis dar gulėjo svarstydamą, kas jai darosi. Taip sunku išeiti – išeiti iš jo namų. Iš apačios pasigirdo balsas: „Pusė aštuonių!“ Ji atsiduso ir išlipo iš lovos. Mažas apytuštis kambarėlis! Nieko jame nėra, tik komoda ir siaura lovelė. Tačiau grindys baltai iššveistos. Kampe prie stoglangio lentynoje stovėjo keletas knygų, kai kurios paimtos iš bibliotekos. Ji pavartė jas. Vienos apie bolševikinę Rusiją, kitos apie keliones, knyga apie atomą ir elektroną, apie žemės branduolio sudėtį ir žemės drebėjimų priežastis, keletas romanų ir trys knygos apie Indiją. Aha! Vadinasi, jis vis dėlto skaito.

Pro stoglangį įspindęs saulės spindulys apšvietė nuogas jos rankas. Apie namus zujo Flosi. Lazdynas buvo žalsvai padūmavęs. Po juo – tamsiai žali laiškėniai. Rytas buvo vaikus ir giedras, linksmi čirkšdami skraidė paukščiai.

Jeigu ji galėtų čia pasilikti! Jeigu nebūtų to atstumiančio dūmų ir plieno pasaulio! Jeigu jis ir būtų visas jos pasaulis!

Ji nulipo žemyn stačiais siaurais laipteliais. Jai pakaktų tokio mažo namelio, jeigu tik jis stovėtų atskirai nuo viso pasaulio ir aplinkui nieko nebūtų.

Eigulys jau buvo nusiprausęs ir apsirengęs, židinyje degė ugnis.

– Ar valgysi ką nors? – paklausė jis.

– Ne! Tik paskolink man šukas.

Ji nusekė paskui jį į prausyklą ir susišukavo plaukus priešais delno dydžio veidrodėlį prie durų. Dabar jau galima eiti.

Ji stovėjo darželyje prie namo, žiūrėdama į rasotas gėles, į pilkšvą lysvę gvazdikų, jau tuoj sprogsiančių.

– Kad taip visa aplinkui išnyktų, – tarė ji, – ir aš galėčiau gyventi čia su tavim.

– Neišnyks, – atsakė jis.

Jie ėjo veik nesišnekėdami per nuostabų rasa žvilgantį mišką. Tačiau jautėsi esą kažkokiam kitame, savo pačių pasaulyje. Koni buvo nepakeliamai sunku grįžti į Regbį.

– Aš noriu kuo greičiau ateiti pas tave ir gyventi drauge, – pasakė ji atsisveikindama.

Jis tik šyptelėjo ir nieko neatsakė.

Ji sugrįžo niekieno nepastebėta ir tyliai užlipo į savo kambarį.

## Penkioliktas skyrius

Ant pusryčių padėklo gulėjo Hildos laiškas. „Šią savaitę tėvas važiuoja į Londoną. Aš užsuksiu tavęs ketvirtadienį, birželio 17-tą. Būk pasiruošusi, kad galėtume tuoj pat vykti. Aš nenoriu užtrukti Regbyje. Tai baisi vieta. Nakvosiu greičiausiai Retforde pas Klomenus. Taigi lauk manęs ketvirtadienį prieš pietus. Tuomet apie penkias galėsime išvažiuoti, o nakvosim, ko gero, Granteme. Nematau prasmės likti vakarui su Klifordu. Jeigu jis nepritaria tavo kelionei, tai mano buvimas malonumo jam nesuteiks“.

Na štai! Ji ir vėl figūrėlė šachmatų lentoje.

Klifordas nepritarė jos kelionei, bet vien dėl to, kad be jos nesijautė saugus. Su ja jam kažkodėl būdavo ramu ir jis galėdavo užsiimti savais reikalais. Dabar jis daug laiko skyrė šachtoms ir sprendė kebliausias problemas: kaip pigiau gauti anglis, o paskui kam jas parduoti. Jis žinojo – geriausia būtų perdirbinėti anglis čia pat, kad nereikėtų nuolat vargti ir ieškoti pirkėjų. Bet jeigu jis gamintų elektros energiją, kaip reikėtų ją panaudoti arba parduoti? O versti anglis kitokios rūšies kuru būtų per daug sudėtinga ir brangu. Pasirodo, norint palaikyti gamybą, reikia plėtoti vis naujas ir naujas gamybos šakas, ir taip iki beprotybės.

Tai buvo išties beprotybė, ir tik bepročiui galėjo pasisekti. Ką gi, jis ir buvo šiek tiek pamišęs. Bent jau Koni taip manė. Jai atrodė, kad tas beatodairiškas jo užsidegimas ir įnikimas į šachtų reikalus yra nesveikas, o visos jo idėjos – gryniausias kliedesys. Jis dėstydamo jai savo didingus planus, o ji nepertraukdama apstulbusi klausydavosi. Netrukus jo žodžių srautas išsekdamo, jis įsijungdamo radiją ir virsdavo kurčnebyliu, nors tie projektai regimai likdamo jo širdyje nelyginant svajonė.

Pastaruoju metu kas vakarą jis lošdamo su Bolton kareivių pamėgtąjį dvidešimt vieną iš šešiapensio. Tuo metu jis taip pat nutoldavo nuo tikrovės ir pasinerdamo į tuščią svaigulį arba svaigią tuštumą, vadinkite kaip norit. Koni negalėdamo į jį žiūrėti. Ji eidavo gulti, o tiedu nekliudomi su keistu pasimėgavimu pliekdamo kortomis iki

dviejų ar trijų nakties. Bolton būta ne mažiau azartiškos už Klifordą – juk ji nuolat prasišo davu.

Kartą ji pasakė Koni:

– Vakar aš pralošiau serui Klifordui dvidešimt tris šilingus.

– Ir jis paėmė iš jūsų pinigų? – paklausė Koni.

– Žinoma, poniai! Garbės skola!

Koni buvo pasipiktinusi jais abiem. Viskas baigėsi tuo, kad Klifordas padidino poniai Bolton algą šimtu svarų per metus ir ji galėjo prasišinėti ramia sąžine. Tuo tarpu Koni buvo įsitikinusi, kad Klifordas baigia nužmogėti.

Pagaliau ji ryžosi pranešti jam, kad septyniolikta išvažiuoja.

– Septyniolikta? – perklausė jis. – O kada grįši?

– Vėliausiai liepos dvidešimtą.

– Aha! Liepos dvidešimtą.

Jis žiūrėjo į ją keistu, nesuvokiamu žvilgsniu – abejingai kaip vaikas ir sykiu gudriai kaip senis.

– Tu manęs nepaliksi? – paklausė jis.

– Kaip?

– Pabuvusi tenai. Ar tu tikrai sugrįši?

– Gali tuo nė kiek neabejoti.

– Šit kaip! Gerai! Liepos dvidešimtą!

Nors keista, jis norėjo, kad ji išvažiuotų. Norėjo, kad išvažiuotų su kuo nors susieitų, gal pastotų, ir visa kita. Bet drauge bijojo ją išleisti.

O Koni degė nekantrumu greičiau jį palikti amžinai ir tik laukė, kol ir jisai, ir jinai bus tam žingsniui pasirengę.

Koni sėdėjo eigulio trobelėje ir kalbėjosi su juo apie kelionę Venecijon.

– Grįžusi pasakysiu Klifordui, – tarė jinai, – kad palieku jį, ir mes su tavim išvažiuosim. Jiems visai nebūtina žinoti, kad aš išėjau pas tave. Mes galime išvažiuoti į kitą šalį, ar ne? Į Afriką arba Australiją. Tiesa?

Jos manymu, tai buvo puikus planas.

– Ar tu kada gyvenai kolonijose? – paklausė jis.

– Ne, o tu?

– Aš gyvenau Indijoje, Pietų Afrikoje, Egipte.

– Kodėl mums nenuvažiavus į Pietų Afriką?

– Galim nuvažiuoti, – létai ištarė jis.

– Gal tu nenori?

– Man tas pats. Man tas pats, ką daryti.

– Argi tu nebūtum ten laimingas? Kodėl? Mes neskurstume. Aš gaučiau apie šešis šimtus svarų per metus. Jau išsiaiškinau. Tai ne taip daug, bet pakaktų, kaip manai?

– Man tai didžiulis turtas.

– Ak, kaip bus gera!

– Bet pirmiau man reikia išsiskirti, ir tau taip pat, antraip bus daug keblumų.

Juodu turėjo apie ką pamąstyti.

Kitą dieną ji ėmė klausinėti jį apie praeitį. Jie buvo trobelėje, o už lango kliokė lietus, griaudė perkūnija.

– O kai tu tarnavai kariuomenėje ir buvai kariškis, leitenantas ir džentelmenas, argi nesijautei laimingas?

– Laimingas? Labai. Aš dievinau savo pulkininką.

– Tu jį mylėjai?

– Taip! Aš jį mylėjau.

– O jis tave?

– Taip. Savotiškai mylėjo.

– Papasakok man apie jį daugiau.

– O ką čia pasakoti? Jis buvo iškilęs iš eilinių. Mylėjo kariuomenę. Buvo nevedęs. Dvidešimčia metų vyresnis už mane. Labai protingas žmogus, – tokių kariuomenėje reta, – karšto būdo, bet vyras su galva. Man jis visą laiką buvo didžiausias autoritetas. Aš, galima sakyti, buvau atidavęs savo gyvenimą jam į rankas. Ir niekada to nesigailėjau.

– Turbūt sunkiai išgyvenai jo mirtį?

– Aš pats irgi buvau prie mirties. O kai atsigavau ir sužinojau, tai many lyg kas numirė. Nors apskritai aš visą laiką žinojau, kad jis mirs. Ką čia daug šnekėti, viskas juk baigiasi mirtimi.

Jis sėdėjo ir mąstė. Lauke driokstelėjo griaustinis. Trobelė buvo tartum Nojaus laivas tvano užlietame pasaulyje.

– Daug esi patyręs gyvenime, – tarė ji.

– Tu taip manai? Man atrodo, kad aš jau kokį kartą ar du buvau miręs. Ir vis dėlto sėdžiu va dabar ir ieškau naujų bėdų.

Ji įtemptai galvojo klausydamosi audros už lango.

– O kai pulkininkas numirė, tau vis tiek patiko būti kariškiu ir džentelmenu?

– Ne! Kariškiai labai šykštūs, – jis netikėtai nusijuokė. – Pulkininkas mėgdavo sakyti: „Žinai, vaikinė, anglai vidutiniškai kiekvieną

kąsnį sukramto trisdešimt kartų, nes jų gerklės tokios siauros, kad gali pupa užspringti. Šykščių subobėjusių mulkių padermė: pasipūtę kaip gaidžiai, bet jeigu pamato, kad ne taip batų raištelį užsirišo, negyvai persigąsta, ir visada jie didžiausi teisuoliai, nors pagedę kiaurai. Dėl to jie man koptūs. Nuolat lankstosi, pataikauja, vieni kitiems subines laižo, kol liežuvius prisitrina, bet vis tiek jie visada teisūs. O kokie paikšos! Skystablauzdžių, paikšų ir pusvyrių kartą!“

Koni nusijuokė. Lietus pylė kaip iš kibiro.

– Kaip jis jų nekentė! – tarė ji.

– Nepasakyčiau, – atsakė jis. – Tiesiog nemėgo. Tai ne tas pats. Jis sakydavo, kad šiais laikais ir eiliniai tokie pat. Tokie pat paikšos, pusvyriai ir skystablauzdžiai. Matyt, toks jau žmonijos likimas.

– O paprastų žmonių, darbininkų, taip pat?

– Ir jų tas pats laukia. Vyriškumas jau numarintas. Automobiliai, kinas ir lėktuvai iščiulpė paskutinius likučius. Patikėk, kiekviena karta gimsta vis labiau apgailėtina: vietoj žarnų guminiai vamzdeliai, o kojos ir veidai iš skardos. Skardiniai žmonės! Tai vis to paties bolševizmo padariniai – mirtis viskam, kas žmogiška, tegyvuoja mechanizacija! Pinigai, pinigai, pinigai! Dabartiniai žmonės su didžiausiu pasitenkinimu rauna iš sielos žmogiškus jausmus ir drabsto purvais senolius Adomą ir Ievą. Visi vieno galo. Pasaulis pasiryžęs sunaikinti žmoguje žmogų! Svaras už kiekvieną apyvarpę, du – už pautus. Moteris yra ne kas kita, tik kūniškų geidulių tenkinimo aparatas! Visur tas pats. Už pinigus jie iškastruos visą pasaulį. Visiems duok tik pinigų, pinigų, pinigų... Nuo jų stingsta širdis ir žmogus virsta žaisliniu sukučiu.

Ironiškai šypsodamasis jis sėdėjo tarp keturių trobelės sienų ir vis dėlto viena ausimi klausėsi miške siaučiančios audros. Tokiomis valandėlėmis jis jausdavosi be galo vienišas.

– Ir kuo gi visa tai pagaliau baigsis? – paklausė jinai.

– Viskas išsispręs savaime. Kai visus tikrus vyrus išmuš, liks vieni „cacos“ – baltieji, juodieji, geltonieji, visų spalvų „cacos“. Ir visi kaip vienas – pusgalviai. Todėl, kad sveiko proto šaknys – vyro sėklidėse. Taigi visi tie likę pusgalviai paskelbs savo grandiozinį autofafė. Turbūt žinai, kad autofafė yra tikėjimo aktas? Na tai štai – jie nuolankiai įvykdys savo didingą tikėjimo aktą. Atiduos save į viens kito rankas.

– Manai, išsižudys?

– Taip, mano mažute! Jeigu mes žygiuosime ta pačia kryptimi ir tokiu pat greičiu kaip dabar, po šimto metų mūsų saloje nebeliks

nė dešimties tūkstančių gyventojų. Jie bus su meile išnaikinę vieni kitus.

Griaustinio dundesys vis labiau tolo.

– Kaip puiku! – pasakė ji.

– Išties puiku! Žinoti, kad išnyks visa žmonių rasė ir po ilgos nakties rasis naujas žmogus – ar begali būti didesnė paguoda? Tad jeigu mes eisime tuo pačiu keliu toliau ir visi – intelektualai, menininkai, vyriausybės nariai, pramonininkai ir darbininkai – kaip apsėsti rausime iš šaknų paskutinius žmogiškus jausmus, intuicijos blykstelėjimus, paskutines sveiko instinkto liekanas, jeigu visa tai ir toliau plėtosis geometrine progresija – tai sudie, žmonija! Sudie, brangūs žemiečiai! Smauglys praris save patį, ir liks tuštuma – chaotiška, bet ne beviltiška. Labai puiku! Regbio dvare kauks sulaukėję šunys, o Tiveršolo gatvėmis šuoliuos sulaukėję ponai! *Te deum laudamus*\*!

Koni nusijuokė, bet nelabai linksmai.

– Tuomet tu turi džiaugtis, kad jie visi bolševikai, – tarė ji. – Ir kad jie skuba gauti galą.

– Aš ir džiaugiuosi. Ir nestabdu jų. Nes jeigu ir norėčiau, negalėčiau to padaryti.

– Tai kodėl tu toks piktas?

– Nieko panašaus! Jeigu mano gaidys gieda paskutinišyk, tebūnie.

– O jeigu tu turėsi vaiką? – paklausė ji.

Jis nuleido galvą.

– Žinai, – patylėjęs tarė, – man atrodo žiauru ir neteisinga tokiais laikais leisti į pasaulį žmogų.

– Ne! Nesakyk taip! Nesakyk! – ėmė maldauti ji. – Aš noriu turėti mažylį. Sakyk, kad tu džiaugsies.

Ji paėmė jo ranką.

– Jeigu tu džiaugiesi, ir aš džiaugiuosi, – atsakė jis. – Bet man atrodo, jog tai bjauri išdavystė negimusių būtybių atžvilgiu.

– Nieko sau! – Koni buvo sukrėsta. – Jeigu tu taip manai, tai paprasčiausiai manęs nemyli. Taip nusiteikus neįmanoma mylėti!

Jis vėl nutilo ir apniuko. Buvo girdėti, kaip už durų kliokia lietus.

---

\* Garbė tau, Viešpatie! (*lot.*)

– Tai netiesa! – sušnibždėjo ji. – Tu nenuoširdžiai kalbi. Yra dar kita priežastis.

Ji jautė, kad iš dalies jis pyksta, kam ji palieka jį ir savo noru važiuoja į Veneciją. Šita priežastis jai buvo maloni. Koni praskleidė jo marškinius ir pabučiavo į bambą. Prisiglaudė skruostu prie pilvo ir apkabino ranka strėnas – jos skleidė šilumą ir ramybę. Jie buvo vieni vieni tvano paskandintame pasaulyje.

– Na, pasakyk man, kad tu nori mažiuko, kad tu jo lauki, – tyliai murmėjo ji glausdamasi prie jo. – Pasakyk, kad nori!

– Galbūt, – pagaliau tarė jis ir ji pajuto, kaip jo kūnu perbėgo savotiškas atpalaiduojantis virpulys – jis sugrižo į tikrovę. – Žinai, kartais aš galvoju, kodėl nepabandžius kreiptis kad ir į angliakasius. Dabar jie nedaug turi darbo, menkai uždirba. Jeigu žmogus galėtų jiems pasakyti: „Ko jūs klieđite tais pinigais? Juk žmogui reikia visai nedaug. Negriaukite savo gyvenimo dėl pinigų...“

Ji švelniai pasitrynė skruostu jam į pilvą ir suėmė į delną abu kapšelius. Varpa švelniai krustelėjo kaip koks gyvas padarėlis, bet nepasistojė. Lietus talžė trobelės sienas.

– Gyvenkime dėl ko kito, – tęsė mintį eigulys. – Ne tam, kad užkal-tume pinigų – sau ar kitiems. Dabar mes esame priversti taip gyventi. Šiek tiek užsidirbame patys, o didžiausią dalį pasiima šeiminkas. Liaukimės! Ne iš karto, pamažiukais, bet liaukimės. Be triukšmo, be prakeiksmų, bet žingsnis po žingsnio atsisakykime pramoninio gyvenimo ir grįžkime į natūralų būvį. Tam pakaks ir labai nedaug pinigų. Visiems pakaks – ir man, ir tau, ir šeiminkams, ir net karaliui. Juk iš tikrųjų pinigų tereikia nedaug. Svarbiausia – apsispręsti. Ir pančiai nukris savaime.

– Ir dar aš jiems pasakyčiau, – patylėjęs pridūrė jis: – „Pažvelkite į Džo! Kokie grakštūs jo judesiai, koks jis žvalus ir gyvybingas! O dabar pažvelkite į Džoną! Koks jis nerangus ir atstumiantis! Todėl, kad niekad nenorėjo išsilaisvinti“. Aš pasakyčiau jiems: „Pažvelkite į save! Vienas petys aukščiau už kitą, kojos kreivos, pėdos kaip trinkos! Kuo tas pragariškas darbas jus pavertė? Jis žudo jus. Nėra reikalo taip sunkiai dirbti. Nusivilkite drabužius ir pasižiūrėkite į save. Turėtumėt būti jauni ir gražūs, o esate bjaurūs tarsi gyvi lavonai“. Taip aš jiems pasakyčiau. Ir aprengčiau juos visai kitoniškais drabužiais: siauromis ryškiai raudonomis kelnėmis ir baltais švarkeliais. Žinai, jeigu stuomeningi vyrai vaikščiotų raudonomis kelnėmis, tai po mėnesio

viskas pasikeistų. Jie vėl taptų vyrais, tikrais vyrais! O moterys tegu rengiasi kaip nori. Jeigu vyrai nešiotų aptemptas skaisčiai raudonas kelnes, bukliai išryškinančias jų lytį, ir trumpus švarkelius, moterys iškart sumoteriškėtų. Juk moterys praranda moteriškumą tik dėl to, kad nebėra tikrų vyrų. Ilgainiui reikėtų nugriauti Tiveršolą ir pastatyti keletą naujų gražių namų, kuriuose tilptų visi. Ir kraštas vėl būtų švarsnis. O vaikų būtų mažiau, nes pasaulis ir taip perpildytas.

Aš visai nepamokslaučiau vyrams, tik pasakyčiau: „Pažiūrėkite į save! Štai ką reiškia darbas dėl pinigų! Pažiūrėkite į Tiveršolą! Jis bjaurus! Todėl, kad jis buvo pastatytas, kai jūs dirbote dėl pinigų! Pasižiūrėkite į savo moteris! Jūs nepaisote jų, o jos nepaiso jūsų. Tai vis todėl, kad praleidžiate laiką dirbdami ir galvodami apie pinigus. Jūs nemokate nei padoriai kalbėti, nei vaikščioti, nei gyventi, pagaliau nežinote, kaip reikia elgtis su moterimis. Jūs esate negyvėliai. Pasižiūrėkite į save! Pasižiūrėkite į save!“

Stojo ilga tyla. Koni klausėsi jo viena ausimi ir visą tą laiką kaišiojo jam į gaktiplaukius melsvas neužmirštuoles, kurių buvo pasirinkusi eidama į trobelę. Liūtis lauke aprimo, oras atvėso.

– Tavo plaukai keturių rūšių, – pareiškė ji jam. – Ant krūtinės beveik juodi, ant galvos daug šviesesni, ūsai kieti ir tamsiai rudi, o šitie apatiniai, meilės plaukeliai, – kaip kuokštelis auksaspalvių amalų.

Jis nuleido galvą žemyn ir pamatė savo varpą, apkaišytą balsvai mėlynais neužmirštuolių žiedeliais.

– Žiūrėk tu man! Štai kur, pasirodo, tinkamiausia vieta neužmirštuolėms! Bet ar tau nerūpi ateitis?

– Net labai rūpi, – atsakė ji.

– Matai, kai aš galvoju, kad visas pasaulis pasmerktas, pasmerktas gyvuliško žmonių godumo, tai kolonijos man neatrodo taip jau toli. Ir Mėnulis ne taip jau toli, nes iš jo pasižiūrėjus matyti Žemė – purvina, laukinė, bjauriausia iš visų dangaus kūnų, žmogaus suteršta planeta. Kai galvoju apie tai, mane apima toks jausmas, kad prisirijau tulžies, kuri ėda mano vidurius, ir nėra tokios vietos, kur galėtum nuo to pabėgti. Kai aš nutolstu nuo realybės, tada vėl viską užmirštu. Gėda pagalvojus, kuo virto žmonės per pastarąjį šimtmetį – ogi paprasčiausiomis darbo skruzdėmis, iš kurių atimtas vyriškas orumas ir teisė gyventi normalų gyvenimą. Įmanydamas nušluočiau visus mechanizmus nuo žemės paviršiaus ir padaryčiau galą industrinei epochai, tai lemtingai žmonių klaidai. Tačiau aš negaliu to padaryti ir niekas negali, todėl

stengiuosi išsaugoti savo paties ramybę ir bandau gyventi savo atskirą gyvenimą, jeigu pavyks, nors labai tuo abejoju.

Griaustinis jau nutilo, bet lietus, lyg ir pasibaigęs, staiga vėl prapliupo, lydymas paskutinių žaibo blyksnių ir tolstančios audros dundėjimo. Koni buvo nejauku. Jis kalbėjo taip ilgai ir iš esmės sau, ne jai. Jis pasidavė nevilčiai, o ji jautėsi laiminga ir priešinosi tokiam jo nusiteikimui. Koni suprato, kad jis tik dabar suvokė, kad jinai išvažiuoja, ir tik dėl to puolė į nusiminimą. Ir ji šiek tiek tuo didžiavosi.

Atvėrusi duris, Koni išvydo priešais sunkią, tartum plieninę lietaus sieną. Staiga ji panūdo pulti priekin ir bėgti kur akys veda. Ėmė skubiai mautis kojines, nusitraukė suknelę, apatinius. Jis žiūrėjo į ją užgniaužęs kvapą. Pailgos, smailios lyg gyvulio patelės krūtys krutėjo ir lingavo jai judant. Žalsvoje šviesoje jos kūnas buvo dramblio kaulo spalvos. Įsispyrusi į guminius pusbačius, ji išbėgo lauk ir šuktelėjusi kaip laukinukė, atkišusi lietui krūtinę ir ištiestas rankas, pasileido ritmišku gimnastės žingsniu, kadaise išmoktu Dresdene. Keista, mirtinai blyški figūra Lietuje, rodė, krito ir vėl kėlėsi linkdama ir linguodama, atsukdama žliaugiančioms srovėms čia apvalius blizgančius klubus, čia pilvą, čia stamantrią sėdynę, tolydžio kartodama kažkokį nenusakomą reveransą.

Jis nesmagiai nusijuokė ir pats nusimetė drabužius. Ne, šito tai jau per daug. Nuogas ir baltas jis virpėdamas nėrė po skaudžiai čaižančiu lietumi. Flosi bėga priekyje skardžiai lodama. Koni šlapiais, prie galvos prilipusiais plaukais atsuko įkaitusį veidą ir pamatė jį. Mėlynos jos akys žybtelėjo, ji apsisuko ir nukūrė tolyn, lyg būtų ką vijusis – per visą aikštelę ir tolyn miško taku, šukuojama šlapių šakų. Jis matė priešais tik tą apvalią šlapią galvutę, palinkusią blizgančią nugarą, dailų tviskantį užpakaliuką – visą nuogos bėgančios moters grožybę.

Koni jau buvo kone pasiekusi jojimo taką, kai jis ją prisivijo ir apkabino nuoga ranka jos šlapią kūną. Ji suklykė, atsitiesė ir prisispaudė prie jo – vėsi ir minkšta. Jis kaip beprotis suspaudė glėbin tą vėsus ir minkštą moters kūną, kuris vos jam prisilietus užkaito kaip liepsna. Jų kūnai ėmė garuoti Lietuje. Jis suėmė abiem saujomis jos maloniai sunkius sėdmenis ir prisispaudė dar karščiau, tyliai virpėdamas po žliaugiančiu lietum. Paskui staiga partrenkė ją ant tako ir šniokščiančioje lietaus tyloje paėmė – greitai ir pašėlusiai kaip žvėris.

Po to pašoko šluostydamasis prilytas akis ir pasakė:

– Eime.

Ir juodu pasileido atgal į trobelę. Jis bėgo nestabčiodamas ir greitai, nes nemėgo mirkti lietuje. O ji – neskubėdama, rinkdama pakeliui neužmirštuoles, naktižiedes, varpelius – pabėga kelis žingsnius vydamasi tolstančią jo figūrą ir vėl sustoja.

Kai ji uždususi su gėlėmis įžengė į trobelę, židinyje jau linksmai spragsėjo ugnis. Smailios jos krūtys kilnojosi, plaukai buvo prilipę prie galvos, veidas įraudęs, o kūnu riedėjo tviskančios lietaus srovelės. Šniokštuojanti, didelėmis išsiplėtusiomis akimis, maža šlapia galvute ir blizgančiomis tvirtomis šlaunimis ji atrodė jam visai nepažįstama būtybė.

Jis paėmė seną paklodę ir ištrynė ją visą kaip mažą vaiką. Paskui užstūmęs duris nusišluostė pats. Ugnis židinyje įsidedė. Ji pasigavo vieną paklodės galą ir ėmė juo trinti įmirkusius plaukus.

– Mes šluostomės tuo pačiu rankšluosčiu, susipyksime! – tarė jis.

Kuri laiką Koni stovėjo į visas puses styrančiais plaukais ir didžiulėmis akimis žiūrėjo į jį.

– Ne! – nusprendė ji pagaliau. – Tai ne rankšluostis, o paklodė.

Ir abu vėl ėmė trintis galvas kiekvienas savo galu. Vis dar neatgaudami kvapo, užsimetę ant pečių kariškas antklodes, juodu susėdo vienas prie kito ant ilgo rąsto priešais židinį pailsėti. Šiurkšti vilnonė antklodė nemaloniai graužė Koni, bet paklodė buvo jau visai šlapia.

Ji nusimetė antklodę ir atsiklaupusi ant molinės židinio atbrailos atkišo galvą ugniai, purtydama plaukus, kad išdžiūtų. Jis grožėjosi dailiai išriestais jos klubais. Šiandien jie tiesiog pakerėjo jį. Kaip grakščiai ir viliojamai jų kontūras pereina į svarių sėdmenų apvalainumą! O tarp jų, šiltai ir jaukiai įsitaisiusios, tūno slapčiausios angelės!

Jis paglostė jos sėdimąją ranka – iš lėto, užčiuopdamas visas duobeles ir iškilimus.

– Tavo tokia smagi sėdynikė, – tarė jis savo švelnia, glamonėjančia šnekta, – gražesnės nesu matęs. Tikrai moteriška ir puiki! Tokia ir turi būti! Ne plokščia kaip dabartinių mergų, kad nė neatskirsi nuo vyro. O tavo plati, minkštutė ir šilta. Vyrai dėl tokių kraustosi iš proto. Ant jų visas pasaulis laikosi, kaip kažin ką.

Kalbėdamas jis vis glostė apvalią sėdynę, kol pajuto, kaip į jo delnus ėmė plūsti karštis. Pirštų galais jis tolydžio paliesdavo slapčiausias angeles – lyg minkštais ugniniais šepetėliais brūkštelėdavo.

– Man patinka, kad tu darai siusiuką ir kakutę. Nenorėčiau moters, kuri negalėtų nei siusioti, nei kakoti.

Koni staiga suėmė juokas, o jis lyg niekur nieko kalbėjo toliau:

– Tu esi tikra, ne žaislinė! Tikrų tikriausia ir net gerokai padykusi. Va čia tu siusioji, o čia kakoji. Aš uždengiu delnu abi skylutes, man jos labai patinka. Man patinka tavo skylutės. O užpakaliukas labai minklus ir pasipūtęs... Nė kiek nesigėdi.

Jis tvirtai prispaudė ranką prie slėpiningųjų skylučių, tarsi draugiškai jas sveikindamas.

– Kaip man patinka, – tarė jis. – Kaip man jos patinka! Žinai, jeigu gyvenčiau tik dešimt minučių ir per tą laiką glostyčiau tau užpakaliuką, tai manyčiau, kad nugyvenau visą gyvenimą! Tegul ją skradžiai, tą pramoninę sistemą! Štai kada aš tikrai gyvenu!

Ji atsisuko, užsiropštė jam ant kelių ir stipriai prisiglaudė prie jo.

– Pabučiuok mane, – sušnibždėjo.

Ji žinojo, kad abu slapta galvoja apie būsimąjį išsiskyrimą, ir jai pasidarė liūdna.

Koni sėdėjo jam ant kelių priglaudusi galvą prie krūtinės, laisvai ištiesusi kojas, blausiai švytinčias mirguliuojančioje židinio šviesoje. Nuleidęs galvą jis grožėjosi ugnies apšviestomis jos kūno linijomis ir švelnių rusvų garbanėlių trikampiu tarp kojų. Atgalia ranka paėmė nuo stalo puokštelę gėlių, kurios buvo taip įmirkusios, kad lietaus lašai varvėjo ant grindų.

– Gėlės bet koku oru lieka lauke, – pasakė jis. – Jos neturi namų.

– Netgi trobelės! – sumurmėjo ji.

Jis rūpestingai apkaišiojo minkštų garbanėlių trikampį neužmirštuolėmis.

– Na štai! – tarė jis. – Neužmirštuolės savo vietoje.

Ji pasižiūrėjo žemyn į smulkias balsvai mėlynas gėlytes rusvose samanėlėse pilvo apačioje.

– Koks grožis! – pasidžiaugė ji.

– Tai gyvenimo stebuklas, – atsakė jis.

Ir išmeigė į plaukelius rausvą naktižiedės pumpurą.

– Va taip! Čia aš, ir tu dabar manęs neužmirši! Tai Mozė nendrėse.

– Tu juk nepyksti, kad aš išvažiuoju? – ilgesingai žiūrėdama jam į akis paklausė ji.

Tačiau jo akys po tankiais antakiais buvo neįskaitomos. Žvilgsnis nieko nesakė.

– Daryk kaip išmanai, – teptarė jis taisyklinga anglų kalba. – Bet jeigu tu nenori, aš galiu nevažiuoti, – pasakė ji stipriau prisiglausdama prie jo.

Stojo tylą. Jis pasilenkė ir įmetė pliauską į ugnį. Liepsna nušvietė jo tylų, susimąščiusį veidą. Ji laukė, kad jis ką pasakys, bet nesulaukė.

– Aš tik manau, kad tai padėtų skryboms su Klifordu. Aš labai noriu kūdikio. Ir turėčiau progą... progą... – užsikirto jinai.

– Įpiršti jiems vieną kitą melą, – užbaigė jis.

– Kas be ko. Nejaugi norėtum, kad jie žinotų tiesą?

– Man nerūpi, ką jie žinos.

– O man rūpi! Aš nepakelčiau jų ironijos ir šaltumo. Bent jau kol būčiau Regbyje. Kai visai išėsiu, tegu mano, ką tik nori.

Jis tylėjo.

– Bet seras Klifordas tikisi, kad tu pas jį sugrįši? – pagaliau tarė.

– Ak, aš turiu sugrįžti.

Ir vėl įsiviešpatavo tylą.

– O gimdysi irgi Regbyje? – paklausė jis.

Ji apkabino jo kaklą.

– Jeigu tu manęs neišveši, tada taip, – atsakė ji.

– Kur neišvešiu?

– Bet kur! Kuo toliau! Toliau nuo Regbio!

– Kada?

– Kaip kada, kai aš grįšiu.

– Bet koks tikslas grįžti? Kam du kartus daryti tą patį? – paklausė jis.

– Oi ne, aš privalau grįžti. Aš pažadėjau. Daviau jam žodį! Be to, aš juk sugrįšiu pas tave.

– Pas savo vyro eigulį?

– Man tai neturi reikšmės.

– Neturi? – jis kiek pamąstė. – Ir kada manai išvykti vėl, dabar jau visai? Po kiek laiko?

– Nežinau. Grįšiu iš Venecijos, tada ir nuspręsim.

– Ką nuspręsim?

– Na, aš pasakysiu Klifordui. Turėsiu jam pasakyti.

– Turėsi?

Ir vėl nutilo. Ji apšivijo rankomis jo kaklą.

– Nekomplikuok man visko, – maldaujamu balsu tarė ji.

– Ko nekomplikuoti?

– Leisk nuvažiuoti į Veneciją ir paskui viską sutvarkyti.

Jo veide pasirodė pašaipei šypsenėlė.

– Aš nieko nekomplikuoju, – pasakė jis. – Paprasčiausiai noriu suprasti, ko tu sieki. Bet tu pati gerai nežinai. Nori laimėti laiko – pasitraukti ir pažvelgti į viską iš šalies. Aš tavęs nekaltinu. Manau, elgiesi apdairiai. Matyt, esi linkusi likti Regbio šeimininke. Aš tavęs nekaltinu. Neturiu dvarų, kuriuos galėčiau tau pasiūlyti. Apskritai tu jau žinai, ką aš galiu tau duoti. Ne, ne, aš manau, kad tu elgiesi teisingai. Tikrai! Ir visai neturiu noro tau piršti savęs ir gyventi iš tavo malonės. Juk esama dar ir tokio motyvo.

Jai pasirodė, kad jis jai kerštauja.

– Bet juk tu nori su manimi gyventi, ar ne? – paklausė ji.

– O tu?

– Juk žinai, kad noriu. Čia nėra jokių abejonių.

– Kas be ko. Ir kada gi tu nori su manimi gyventi?

– Aš juk sakiau, kai sugrįšiu, viską sutvarkysim. Tu mane išmušei iš vėžių. Man reikia pabūti vienai ir viską gerai apgalvoti.

– Žinoma! Pabūk viena ir viską ramiai apgalvok.

Koni kiek įsižeidė.

– Bet tu tiki manimi? – paklausė ji.

– Žinoma! – užtikrino jis. Tačiau ji išgirdo jo balse pašaipa.

– Tada sakyk man, tik atvirai, – pareikalavo ji, – ar tu manai, kad būtų geriau, jeigu aš nevažiuočiau į Veneciją?

– Aš tikrai manau, kad būtų geriau, jeigu tu važiuotum į Veneciją, – atsakė jis šaltu ir kiek ironišku tonu.

– Ar žinai, kad aš išvažiuoju kitą ketvirtadienį? – paklausė ji.

– Žinau!

Koni vėl susimąstė. Paskui pasakė:

– Kai grįšiu, mūsų santykiai bus pasidarę aiškesni, tiesa?

– Taip!

Ir vėl nesuvokiamos tylos praraja perskyrė juos.

– Aš kalbėjau su advokatu dėl skyrybų, – tarė jis šiek tiek prisiversdamas.

– Kalbėjai? – sukruoto ji. – Ir ką jis sakė?

– Sakė, kad man reikėjo tą padaryti anksčiau. O dabar gali atsirasti kliūčių. Bet kadangi aš buvau kariuomenėje, tai jis mano, kad mane išskirs. Jeigu tik sužinojusi apie tai ji vėl neužgrius man ant galvos!

– Ar būtina, kad ji žinotų?

– Taip! Ji gaus pranešimą. Ir jos sugyventinis taip pat – kaip patarėjas skyrų reikalu.

– Kokios šlykščios visos tos procedūros! Ir man turbūt teks su Klifordu visa tai pereiti.

Ir vėl tylą.

– Be to, – pasakė jis, – kokius šešis ar aštuonis mėnesius man reikės gyventi pavyzdinį gyvenimą. Ir jeigu tu išvažiuosi į Veneciją, tai kelias savaites pagundos neturėsiu.

– Vadinasi, aš tavo pagunda! – pasakė ji glostydama jam veidą. – Aš taip džiaugiuosi, kad esu tavo pagunda! Negalvokime daugiau apie nieką! Man darosi baisu, kai pradėdi galvoti: jaučiuosi tokia bejėgė. Negalvokime apie tai! Kai išsiskirsime, turėsime į valias laiko viską apsvarstyti. Todėl aš ir važiuoju! Bet prieš tai noriu dar kartą ateiti pas tave nakčiai. Dar vieną naktį pernaktvoti su tavimi. Gal ketvirtadienį?

– Ar ne ketvirtadienį sesuo atvažiuos tavęs pasiimti?

– Taip, bet ji sakė, kad turime išvažiuoti apie penkias. Taip ir išvažiuosime. Ji pernaktvos kokiame nors viešbutyje, o aš su tavimi.

– Tuomet teks jai viską pasakyti.

– Žinoma. Aš jau beveik ir pasakiau. Noriu pasitarti su Hilda. Ji man visada padėdavo. Ji labai jautri.

Melorsas mintyse jau svarstė jos planą.

– Vadinasi, jūs išvažiuosite iš Regbio į Londoną penktą valandą. O kokių keliu važiuosite?

– Per Notingamą ir Grantamą.

– Paskui sesuo kur nors tave išlaipins ir tu grįši čionai pėsčia arba kas nors pavėžės? Man tai atrodo labai rizikinga.

– Tikrai? Tuomet Hilda pati mane atveš. Ji apsisistos Mansfilde ir vakare atveš mane čionai. O rytą vėl pasiims. Viskas labai paprasta.

– O jeigu tave kas pamatys?

– Aš užsidėsiu akinius ir vualį.

Jis vėl susimąstė.

– Ką gi, – pasakė jis, – kaip visada, nori pasidaryti malonumą.

– O tau tai nebus malonu?

– Žinoma, bus! Man bus labai malonu, – pasakė jis paniures. – Kaip sakoma, kalk geležį, kol karšta.

– Žinai, ką aš pamaniau? – staiga paklausė ji. – Va dabar šovė į galvą. Tu esi „Liepsningojo grūstuvo riteris“\*!

– Cha! O tu žinai kas? Tu esi Ugninės piestos ledi.

– Neblogai! – šuktelėjo ji. – Tu esi seras Grūstuvus, o aš ledi Piesta.

– Puiku! Aš išventintas į riterius. Džonas dabar seras Džonas ir tinka į porą tavo ledi Džeinei.

– Taip! Džonas išventintas į riterius! Mano ledi plaukai apkaišyti žiedais, reikia papuošti ir serą Džoną!

Ir ji išmeigė kelis neužmirštuolių žiedus į gelsvai rudas garbanėles virš varpos.

– Na štai! – pasakė ji. – Kaip gražu! Kaip gražu, sere Džonai! Dabar jis manęs neužmirš!

Ir ji prismaigstė žiedų į plaukus virš spenelių ir pabučiavo juos.

– Padarei iš manęs tikrą altorių, – nusijuokė jis, ir gėlės pabiro jam nuo krūtinės. – Palūkėk, – tarė jis ir nuėjo prie durų. Flosi, gulėjusi verandoje, atsikėlė ir pasižiūrėjo į jį. – Gulėk, čia aš, – tarė jis.

Jau nebelijo. Oras buvo drėgnas, labai kvapnus, be jokio vėjelio. Artėjo vakaras. Jis išėjo į lauką ir pasuko į priešingą pusę nuo jojimo tako. Koni žiūrėjo į liauną baltą jo figūrą, kuri jai atrodė nelyginant miražas, tolstantis nuo jos vaiduoklis.

Kai jis visai pradingo iš akių, Koni sugėlė širdį. Ji stovėjo trobelės tarpduryje, apsisiautusi antklode, žvelgdama į minkštą, stingią tylą.

Bet štai jis pasirodė vėl, keistai žirgliodamas, su puokšte gėlių rankoje. Jai pasidarė baugu, lyg ji būtų išvydusi kokią mitinę būtybę. Ir kai jis priėjo arčiau ir pažvelgė jai į akis, ji nesuprato jo žvilgsnio.

Jis buvo pririnkęs sinavadų ir naktižiedžių, kuokštelį šviežiai nupjautos žolės, vieną sausmedžio šakelę, dar su pumpurais, ir kitą – ažuolo, jau išsprogusią. Švelniais ažuolo lapeliais jis papuošė jai krūtis, apkaišęs jas varpelių ir naktižiedžių žiedais, į bambą irgi išmeigė rausvą naktižiedę, į gaktiplaukius – neužmirštuolių ir kvapiają krunę.

– Dabar tu išsiskleidei visa savo grožybe! – tarė jis. – Ledi Džeinė savo tuoktuvių dieną su Džonu!

---

\* Džono Fletčerio, XVIII a. dramaturgo ir poeto, pjesės pavadinimas.

Ir jis ėmė kaišyti gėlėmis pats save. Suradęs vijoklio ūglį, apvijo juo varpą, o į bambą įsikišo hiacinto žiedą. Koni su nuostaba žiūrėjo, kaip jis atsidėjęs pluša, ir nebeištverusi pati įsmeigė jam į ūsus naktižiedę, kuri juokingai virpėjo po nosimi.

– Seras Džonas veda ledi Džeinę, – pareiškė jis. – O Konstancija su Oliveriu tegu sau žinosi, o gal...

Jis reikšmingai ištiesė ranką ir nusičiaudėjo, nupūsdamas visus žiedus iš panosės ir nuo pilvo. Ir dar sykį nusičiaudėjo.

– Ką „gal“? – paklausė ji norėdama, kad jis užbaigtų mintį.

– Kas? – nesuprato jis.

– Tu ištarei „gal“... Ką norėjai toliau sakyti? – spyrėsi ji.

– O ką aš norėjau sakyti?

Jis visiškai užmiršo. Ir tai buvo vienas didžiausių nusivylimų Koni gyvenime.

Pro medžius prasiskverbė geltonas saulės spindulys.

– Saulė! – pasakė jis. – Laikas tau eiti. Laikas, gerbiamoji ponia, laikas! Kas skrenda be sparnų, jūsų šviesybe? Laikas! Laikas!

Jis ištiesė ranką pasiimti marškinių.

– Pasakyk Džonui labanakt! – tarė jis žiūrėdamas į savo penį.

– Vijoklis neleis jam nė pakrutėti! Liepsningojo Grūstovo vardas dabar jam nelabai tinka.

Ir jis ėmė vilktis marškinius per galvą.

– Pavojingiausias momentas vyrui, – pasakė iškišęs galvą laukan, – kai jis velkasi marškinius. Toks jausmas, lyg kištum galvą į maišą. Užtat aš mėgstu amerikietiškus susagstomus marškinius.

Ji žiūrėjo į jį nenuleisdama akių. Pagaliau jis apsimovė trumpas apatines kelnes ir užsisegė.

– Pažvelkite į Džeinę! – šūktelėjo jis. – Visa apibarstyta žiedais. O kas apibarstys tave žiedais kitąmet, mažyle? Aš ar kas nors kitas? „Sudie, rožyte mano, laiminga būk!“ Kaip nekenčiu tos dainos. Iškart prisimenu karo pradžią.

Jis jau sėdėjo ir avėsi kojines. Koni stovėjo kaip stovėjusi. Jis uždėjo ranką jai ant strėnų.

– Gražute mažoji ledi Džeine! – pasakė jis. – Galbūt Venecijoje rasi vyrą, kuris apkaišys tavo plaukus jazminais, o bambutę papuoš granatmedžio žiedu. Vargšėlė mažoji ledi Džeinė!

– Kam tu taip kalbi! – pasipiktino Koni. – Nori mane įskaudinti.

Jis nuleido galvą. Paskui prabilo vietos tarme:

– Musėt, taip... Ma jį bala. Pasakiau, ir gana. O tu apsivilk ir keliauk į savo palivarką ant kalno. Mūsų čėsas jau pasibaigė. Džono ir Džeinės čėsas pasibaigė. Vilkitės savo drapanas, jūsų mylista! Nuogos ir apkaišytos žiedais tamstos niekas nepažins. Imsiu dabar ir nutaisysiu savo stirną beuodegę.

Ir jis ištraukė lapus jai iš galvos, bučiuodamas drėgnus plaukus, nuėmė gėles nuo krūtų ir pabučiavo jas, paskui pabučiavo pilvą ir plaukelius apačioje, o neužmirštuoles juose paliko.

– Tegu lieka. Štai tu ir vėl plika, mergicike mano, su visomis savo pacackomis! O dabar vilkis, kitaip ledi Čaterli pasivėlins pietų! Turės mano uoga aiškintis, kur buvo pražuvusi.

Koni nerasdavo ką jam atsakyti, kai jis pradėdavo kalbėti kaimietiška. Taigi ji tylomis apsirengė ir susiruošė namo, jausdamasi šiek tiek nusikaltusi. Kažkodėl jai lyg ir buvo gėda grįžti namo.

Jis išėjo palydėti jos iki jojimo tako. Fazaniukai visi buvo pastogėje.

Kai juodu įsuko į jojimo taką, priešais išdygo ponia Bolton išblyškusiu veidu.

– Ak, jūsų šviesybe, – sutratėjo ji, – mes manėm, kad jums kas atsitiko.

– O kas man galėjo atsitikti?

Bolton pažvelgė į vyriškio veidą ir nepažino – jis visas spinduliavo meile. Ji pagavo jo smagų ir kiek pašaipų žvilgsnį. Nesusipratimai ji visada pralinksmindavo. Bet šiaip jis žiūrėjo į ją maloniai.

– Labas vakaras, ponia Bolton. Jūsų šviesybei aš daugiau nebereikalingas, tad leiskite atsisveikinti. Labanakt, jūsų šviesybe! Labanakt, ponia Bolton!

Jis kariškai atsisveikino ir nuėjo.

## Šešioliktas skyrius

Namuose Koni laukė kryžminė apklausa. Klifordas išvažiavo iš namų po penkių ir sugrižo prieš pat prasidedant audrai, o kurgi buvo jos šviesybė? Niekas iš namiškių to nežinojo, tik Bolton toptelėjo, kad gal bus nuėjusi į mišką pasivaikščioti. Per tokią audrą į mišką! Klifordas taip susierzino, kad jo vos neištiko nervų priepuolis. Jis krūpčiojo nuo kiekvieno žaibo tvykstelėjimo ir blyško kaip drobė nuo kiekvieno perkūnijos trenksmo. Jis žiūrėjo pro langą į kliokiantį šaltą lietų kaip į pasaulio pabaigą. Ir jo nervai vis labiau kriko. Bolton mėgino jį nuraminti:

– Jos šviesybė pasislėpė nuo lietaus trobelėje. Nesijaudinkite, jai nieko neatsitiks.

– Man nepatinka, kad ji tokiu oru vaikšto po mišką! Ir apskritai man nepatinka, kad ji vaikšto po mišką! Jos nėra daugiau kaip dvi valandas. Kada ji išėjo?

– Prieš pat jums sugrižtant.

– Aš nesutikau jos parke. Dievas žino, kur ji yra ir kas jai atsitiko.

– Na nieko jai neatsitiko. Pamatysite, kai tik lietus baigsis, ji tuoj pat sugriš. Lietus ją ir sulaikė.

Bet jos šviesybė negrižo namo lietai pasibaigus. Laikas bėgo, saulė paskutinį kartą apšvietė savo spinduliais žemę, o jos vis nebuvo. Jau ir saulė nusileido, ėmė temti, nuaidėjo pirmasis gongas pietums.

– Nebeįmanoma, – karščiovosi Klifordas. – Reikia pasiųsti Fildą su Betsu ieškoti.

– Ak, nedarykite to! – sušuko Bolton. – Jie pamansys, kad čia kokia savižudybė ar dar kas. Pasklis kalbos... Leiskite man, aš greitai nulėksiu į trobelę ir pasižiūrėsiu. Aš tikra, kad ją ten rasiu.

Po neilgų įkalbinėjimų Klifordas ją išleido.

Taip Koni ir susitiko Bolton, išblyškusią ir klupinėjančią taku.

– Nepykite, kad aš atėjau jūsų ieškoti, mano poniam! Bet seras Klifordas taip įdirgęs. Jis buvo tikras, kad jus nutrenkė žaibas arba užmušė griūdamas medis. Jau buvo nusprendęs siųsti Fildą su Betsu

į mišką ieškoti jūsų kūno. Tada aš sumojau, kad geriau pati eisiu, nes tarnai tik sąmyšį sukeltų.

Bolton kalbėjo susijaudinusi. Koni veidas buvo lygus ir nuskaidrintas meilės, tačiau Bolton jautė, kad šeiminingė nepatenkinta ja.

– Gerai, – teišspaudė ji.

Abi moterys tylėdamos ėjo per šlapią mišką klausydamosi, kaip stambūs lašai krisdami sproginėja tyloje. Parke Koni pagreitino žingsnį, o Bolton dusdama vos spėjo iš paskos. Ji buvo gerokai pastambėjusi.

– Ir kam reikėjo Klifordui kelti tokį triukšmą? – pagaliau pasakė Koni piktai, greičiau sau negu Bolton.

– Ak, juk žinote, kokie tie vyrai! Jie mėgsta save pakurstyti. Bet kai tik jis pamatys jus gyvą ir sveiką, išsyk nusiramins.

Koni buvo apmaudu, kad Bolton žino jos paslaptį. Dėl to nebuvo jokios abejonės.

Staiga Koni sustojo kaip įbesta.

– Tai siaubinga! Aš nepakęsiu šnipinėjimo! – išdrožė ji žibančiomis akimis.

– Ak, jūsų šviesybe! Nekalbėkite taip! Jis iš tiesų būtų pasiuntęs Fildą su Betsu ir jie iškart būtų nuėję į trobelę. O aš net gerai nežinau, kur ji yra.

Koni veidas net patamsėjo iš piktumo – ji suprato užuominą. Bet dabar, dar tebejausdama meilės karštį, ji negalėjo meluoti. Negalėjo net apsimesti, kad tarp jos ir eigulio nieko nėra. Be to, jautė, kad gudruolė Bolton, vengianti jos žvilgsnio, vis dėlto šiuo atžvilgiu, kaip moteris, ją palaiko.

– Tiek to, – tarė ji. – Kaip jau yra taip. Pagaliau man tas nerūpi!

– Neimkite taip į galvą, jūsų šviesybe! Jūs tik pasislėpėt trobelėje nuo lietaus. Kas gi čia baisaus?

Parėjusi namo Koni įpykusi nužygiavo į Klifordo kambarį. Pamačiusi išblyškusį, nervingai trūkčiojantį jo veidą ir išsiplėtusias akis ji įsiuto.

– Turiu tau pareikšti, kad nėra reikalo siuntinėti tarnų manęs ieškoti, – išpyškino ji.

– Dieve mano! – pasipiktinęs sušuko jis. – Kurgi tu buvai, meldžiamoji? Tavęs nebuvo namie kelias valandas – kelias valandas per šitokią audrą! Kurių velnių tu lakstai po tą prakeiktą mišką? Kas tau šovė į galvą? Audra jau seniai seniai pasibaigė! Ar tu žinai, kiek dabar valan-

dų? Iš proto gali išvaryti! Kur tu buvai? Ką tu, po velnių, veikei?

– O aš nė nemanau tau aiškintis, – atšovė ji ir nusiėmusi skrybėlaitę krestelėjo plaukus.

Jis spoksojo į ją išvertęs akis. Akių baltymai vis labiau gelto. Jam labai kenkė tokie itūžio priepuoliai, Bolton paskui turėdavo su juo daug vargo. Ir Koni staiga susigėdo.

– Na bet iš tikrųjų, – tarė ji jau daug švelniau, – galima pamanyti, kad kažin kur buvau! Paprasčiausiai sėdėjau trobelėje per audrą; pasikūriau židinį ir buvau laiminga.

Dabar ji melavo lengvai. Pagaliau kam jį dar labiau dirginti? Klifordo žvilgsnyje šmėstelėjo įtarimas.

– Pasižiūrėk į savo plaukus! – neatlyžo jis. – Pasižiūrėk į save!

– Na ir kas! – ramiai atkirto ji. – Aš buvau nuoga išbėgusi į lietu.

Netekęs žado jis nemirksėdamas žiūrėjo į ją.

– Tau turbūt protas pasimaišė, – pasakė jis.

– Kodėl? Kas čia blogo išsimaudyti po lietaus dušu?

– O kuo tu nusišluostei?

– Senu rankšluosčiu ir prie ugnies pastovėjau.

Jis vis dar apstulbęs žiūrėjo į ją.

– O jeigu kas būtų įėjęs? – paklausė jis.

– Kas galėjo įeiti?

– Kas? Maža kas. Kad ir Melorsas. Ar jis nebuvo atėjęs? Vakarais jis būna trobelėje.

– Taip, jis buvo atėjęs vėliau, kai audra baigėsi. Atėjo palesinti fazaniukų.

Net nuostabu – ji kalbėjo nė kiek nesivaržydama. Bolton, kuri viską girdėjo iš gretimo kambario, buvo susižavėjusi. Tik pamanykite, kaip laisvai elgiasi moteris tokioje situacijoje!

– O jeigu jis būtų užėjęs tuomet, kai tu lakstei po lietu be nieko, kaip tikra pamišėlė?

– Manau, kad jis būtų negyvai persigandęs ir rūkė išrūkęs iš ten.

Klifordas vis dar negalėjo atsipeikėti. Kas dėjosi jo pašamonėje, jam nelemta žinoti. Tačiau jis buvo toks pritrenktas, kad ir sąmonė atsisakė suformuluoti bent vieną logišką paaiškinimą. Jis tiesiog užsimerkęs priėmė jos žodžius. Jis žavėjosi ja. Negalėjo nesižavėti. Ji buvo taip gražiai įraudusi ir skaisti ir visa spinduliavo meile.

– Žiūrėk tik, – pasakė jis jau atlyžęs, – kad dabar nesusirgtum.

– Na jau ne, aš neperšalau, – atsakė ji. Ausyse jai skambėjo kito vyro žodžiai „... gražesnės sėdynikės pasaulyje nesu matęs!“ Jai taip magėjo pasakyti Klifordui: „Štai ką aš išgirdau per tą atmintiną audrą“. Deja! Ir pasipūtusi kaip izeista karalienė Koni užlipo į viršų persirengti.

Tą vakarą Klifordas nusprendė būti atidesnis Koni. Šiuo metu jis skaitė naują mokslinę religinę knygą. Jis turėjo pseudoreligingumo gyslelę ir, kaip egocentrikas, rūpinosi savo ego likimu. Aptarinėti su Koni perskaitytas knygas jau buvo tapę jam įpročiu, ir pokalbis tarp jųdviejų vykdavo kaip koks laboratorinis bandymas. Jie turėdavo kone laboratoriniu būdu sufabrikuoti jį savo galvose.

– Beje, ką tu pasakytum apie tai? – paklausė jis siekdamas knygos. – Jeigu mūsų evoliucija praeityje būtų buvusi keliais eonais ilgesnė, tai tau nebūtų tekę gaivinti po lietum savo žydinčio kūno. Štai: „Visata pasireiškia dviem aspektais: fiziškai ji senka, o dvasiškai kyla“.

Koni laukė, kas bus toliau. Bet Klifordas tylėjo. Ji nustebusi pakėlė į jį akis.

– Jeigu jau visata dvasiškai kyla, tai ką gi ji palieka apačioje, ten, kur anksčiau buvo dugnas?

– Ne, čia reikia išgilinti į autoriaus žodžių prasmę. Aš manau, kad žodžiai „kyla“ ir „senka“ yra pavartoti antonimiškai.

– Vadinasi, visatos dvasia pučiasi kaip balionas!

– Ne, aš rimtai tavęs klausiu: ar tau neatrodo įdomi ši mintis?

Ji vėl pakėlė į jį akis.

– Fiziškai senka? – paklausė ji. – Kiek pastebiu, tu pilnėji, o aš toli gražu neišsekusi. Ar tu manai, kad saulė dabar mažesnė negu anksčiau? Man taip neatrodo. Ir obuolys, kurį Adomas pasiūlė Ievai, turbūt nebuvo nė kiek didesnis už mūsų sodo pepinus. Ar tu nesutinki su manimi?

– Ne, bet tu paklausk, ką jis toliau rašo: „Visata iš lėto, nepastebimai mūsų laiko matavime juda naujos energetinės būsenos linkui, kur fizinis pasaulis – toks, kokį mes šiandien pažįstame, – virs tam tikru pulsavimu nebūtyje“.

Koni klausėsi vos tvardydamasi iš juoko. Norėjosi tšksti kokią nešvankybę. Tačiau garsiai pasakė tiek:

– Kas per skiedalynė! Galima pamanyti, kad siauras savimi patenkintas autoriaus protelis pajėgus aprėpti šitokią lėtą procesą! Visa tai reiškia tik tai, kad jis žino pats fiziškai išnyksią žemėje, todėl jam norisi, kad ir visa visata išnyktų! Koks begėdiškas įžūlumas!

– Bet tu tik paklausyk toliau. Nedera pertraukinėti didžio žmogaus minčių! „Dabartinės pasaulio sąrangos tipas užgimė neįžvelgiamoje praeityje ir bus palaidotas neįžvelgiamoje ateityje. Liks tik neišsenkanti karalija abstrakčių formų, nuolat besimainantis ir atsinaujinantis kūrybos impulsas ir Dievas, nuo kurio išminties priklauso visos sąrangos formos“. Matai, kur suka!

– Jis pats pučiasi kaip balionas, – susierzinusi metė Koni. – Kas per nesąmonės! Visokios neįžvelgiamybės, palaidotos pasaulio sąrangos, abstrakčių formų karalijos, besimainantys kūrybos impulsai ir Dievas pramaišiu su pasaulio sąrangos formomis! Argi tai ne idiotizmas?

– Sutinku, jog tai šiek tiek miglotas konglomeratas. Įvairių dujų, kaip sakoma, mišinys, – tarė Klifordas. – Ir vis dėlto ta jo idėja, kad visata fiziškai senka, o dvasiškai kyla, man regis, turi šioki toki pamatą.

– Tu taip manai? Na ir tegu sau kyla. Kad tik mano fiziniam kūnui čia, apačioje, nieko neatsitiktų.

– Tau patinka tavo kūnas? – paklausė jis.

– Aš jį myliu.

O galvoje vėl skambėjo žodžiai: „... gražesnės sėdynikės pasaulyje nesu matęs“.

– Stulbinantis pareiškimas, juk visiems žinoma, kad kūnas – tai dvasios pančiai. Matyt, moteris iš tiesų negali patirti intelekto teikiamos gyvenimo saldybės.

– Saldybės? – paklausė Koni pakeldama į vyrą akis. – Ar šita pliurpalynė ir yra intelekto teikiama gyvenimo saldybė? Na jau ne, labai dėkui! Palik man mano kūną. Aš esu tikra, kad kūno gyvenimas – jeigu jau kūnas pabudo – kur kas tikresnis už proto gyvenimą. Deja, daugybė žmonių, kaip kad tavo žymusis balionų pūtėjas, tėra vien protai negyvėlių kūnuose.

Jis pasižiūrėjo į ją su nuostaba.

– Kūno gyvenimas, – tarė jis, – tai ne kas kita kaip gyvulio gyvenimas.

– Ir tai kur kas geriau negu būti protaujančiu lavonu. Bet dar neatėjo laikas. Žmogaus kūnas dar tik pradeda gimti. Graikuose jis buvo sušvitęs visu savo puikumu, bet vėliau Platonas su Aristotelium jį nužudė, o Jėzus galutinai sunaikino. Tačiau dabar kūnas pakilo iš kapo duobės ir iš tikrųjų prisikelia gyventi. Ir kaip bus gera, kaip bus gera žemėje, kai joje viešpataus žmogaus kūnas.

– Mano mieloji, tu kalbi kaip kokia pranašė! Žinoma, tavęs laukia atostogos, bet nereikia taip nepadariai džiūgauti. Patikėk, Dievas, kad ir kas jis būtų, pamažu naikina žmogaus vidurius, virškinimo sistemą, žadindamas jame aukštesnę, dvasingesnę būtybę.

– Kaip aš galiu tikėti tavim, Klifordai, jeigu jaučiu, kad Dievas, kad ir kas jis būtų, pagaliau pabudo, kaip tu sakai, mano viduriuose ir džiaugsmingai plasta kaip tekanti saulė. Kaip aš galiu tavim tikėti, jeigu jaučiu visai ką kita?

– Na žinoma! Ir kas gi tave taip stebuklingai permainė? Tas šokimas išsirengus Lietuje, žaidimas bakchantė? Ar tai pojūčių troškimas ir džiaugsmas dėl būsimosios kelionės?

– Ir viena, ir kita! Tavo manymu, negražu džiaugtis, kad išvažiuoju? – paklausė ji.

– Labai negražu taip atvirai tą džiaugsmą rodyti.

– Tuomet aš jį slėpsiu.

– Ne, ne, nesivargink. Tu užkrėtei mane savo jauduliu. Man jau beveik atrodo, kad aš pats važiuoju.

– Tai ir važiuokim kartu.

– Mudu jau tą klausimą aptarėm. Tiesą pasakius, didžiausią džiaugsmą, man regis, tau kelia proga nors kuri laiką atsisveikinti su visu tuo, ką matai diena iš dienos aplink save. Išties džiugu, kai gali pasakyti: „Sudie visiems ir viskam!“ Tačiau kiekvienas išsiskyrimas reiškia naują susitikimą kažkur kitur. O kiekvienas susitikimas – tai nauja priklausomybė.

– Aš neketinu pasiduoti niekieno valdžion.

– Iš tavo lūpų Dievui į ausį, – tarė jis.

– Aš atsakau už savo žodžius, – atkirto ji.

Ir vis dėlto būsimoji kelionė ją labai jaudino. Ji vėl patirs laisvę – kokia laimė!

Tą naktį Klifordas taip ir nesumerkė akių. Iki pat ryto lošė su Bolton kortomis, kol toji vos neužknarkė jo akivaizdoje.

Pagaliau išaušo diena, kai turėjo atvažiuoti Hilda. Koni sutarė su Melorsu, kad jeigu jų susitarimas dėl nakties tebegalios, ji iškabins lange žalią šali, o jeigu viskas iširs – raudoną.

Bolton padėjo Koni susikrauti daiktus.

– Jūsų šviesybei bus tikrai į naudą pakeisti aplinką, – tarė ji.

– Ir aš taip manau. O jums ar ne per didelė našta bus visą tą laiką vienai prižiūrėti serą Klifordą? – paklausė ji.

– Jokių būdu! Aš puikiausiai susidoroju. Ir galiu suteikti visus patarnavimus, kokių tik jam reikia. Ar jums neatrodo, kad jo savijauta pastaruoju metu pagerėjo?

– Net labai! Jūs darote stebuklus!

– Na ką jūs! Matote, vyrai juk visi vienodi: vaikai, ir tiek. Reikia juos girti, popinti ir leisti jaustis savarankiškiems. Ar sutinkate su manim, jūsų šviesybe?

– Ko gero, turiu per mažai patirties.

Staiga Koni liovėsi dėliojusi daiktus ir pasižiūrėjo į Bolton.

– O kaip savo vyrą, ar jį irgi popinote kaip vaiką? – paklausė ji.

Bolton taip pat stabtelėjo.

– Taip! – atsakė ji. – Jam irgi turėjau meilikauti. Nors, reikia pripažinti, jis visada perprasdavo mano gudrybes. Ir vis tiek pakludavo man.

– Ir niekada nebuvo jūsų valdovas?

– Niekada! Tik kartais iš akių suprasdavau, kad reikia nusileisti. Bet dažniausiai jis man nusileisdavo. Ne, jis nebuvo mano valdovas. Bet ir aš nebuvau jo valdovė. Jausdavau, kada reikia sustoti, ir pasiduodavau, nors nelengva kartais būdavo tai padaryti.

– Na o jeigu būtumėt pasipriešinusi, kas tada?

– Nežinau. Nė sykio nebandžiau. Netgi kai jis būdavo neteisis, bet pradėdavo spyriotis, aš nusileisdavau. Matote, nenorėjau griauti to, kas buvo tarp mūsų. Jeigu moteris stoja prieš vyrą – viskas baigta. Jeigu myli, turi nusileisti vyrui, kai tas užsispiria – nesvarbu, kurio teisybė. Antraip viską pagadinsi. Beje, mano Tedas kartais nusileisdavo man, kai aš tikrai būdavau neteisi. Taigi išeina po lygiai.

– Ir jūs taip pat elgiatės su savo pacientais? – paklausė Koni.

– Pacientai visai kas kita. Čia juk meilės nėra. Bet aš žinau, kas jiems padeda, ar bent stengiuosi sužinoti, ir elgiuosi taip, kad jie sveiktų. Bet tai visai ne tas pats, kas su mylimu žmogumi. Visai ne tas pats. Jeigu syki būvai iš tikrųjų pamilusi vyrą, tai mokėsi elgtis ir su kitais, jeigu kam tavęs prireiks. Bet tai jau visai kas kita. Iš tikrųjų jis tau nerūpi. Ir apskritai aš netikiu, kad galima pamilti antrą kartą.

Šie žodžiai išgašdino Koni.

– Jūsų manymu, žmogus myli tik vieną kartą gyvenime?

– Arba nė karto. Dauguma moterų niekada nėra mylėjusios, net nenutuokia, ką tai reiškia. O kiek vyrų to nežino? Bet kai aš matau moterį, kuri myli, mano širdis linksta prie jos.

– O kaip jūs manote, ar vyrai lengvai išsikeičia?

– Taip! Jeigu pažemini jų orumą. O moterys argi ne tokios? Tiesa, orumas orumui nelygu.

Koni susimąstė. Ją vėl apniko abejonės, ar gerai ji elgiasi išvažiudama. Juk iš esmės jinau meta jį, kad ir laikinai. Ir jis tą žino. Todėl jo elgesys toks keistas ir dygus.

Aiman! Žmogų valdo nuolat besikeičiančios išorinės aplinkybės. Ir jis taip pat priklauso nuo jų. Ne taip lengva ištrūkti iš šio mechanizmo gniaužtų. Be to, ji nė nenori.

Hilda atvažiavo sutartu laiku ketvirtadienio rytą judriu dviviečiu automobiliu su užpakalyje pritvirtintu bagažu. Kaip visada mergaitiškai kukli ir kaip visada visur reiškianti tvirtą savo valią. Ji buvo pasiutusiai tvirtos valios, ir jos vyras ne kartą turėjo tuo įsitikinti. Dabar jis skyrėsi su ja, ir ji net ėmėsi žygių norėdama jam padėti, nors meilužio neturėjo. Šiuo metu ji buvo „išmetusi“ vyrus iš savo gyvenimo. Ir jai visai pakako savęs pačios ir dviejų vaikų, kuriuos ji pasiryžo „deramai“ išauklėti, kad ir kiek jai tas kainuotų.

Koni buvo leista pasiimti vieną lagaminėlį. Kitą ji jau buvo išsiuntusi tėvui, kuris keliavo traukiniu. Jo manymu, kvaila eiti į Veneciją važiuoti automobiliu. Liepos mėnesį Italijoje su automobiliu būsią nepakeliamai karšta. Tad jis patogiai sau keliavo traukiniu. Seras Malkolmas jau buvo Anglijoje ir laukė savo dukterų.

Hilda, tarsi kuklus provincijos feldmaršalas, pasirūpino materialiaja kelionės puse. Jos sėdėjo Koni kambaryje ir šnekučiavosi.

– Matai, Hilda, – tarė Koni truputėlį baimindamasi, – aš norėčiau praleisti naktį čia. Ne visai čia, netoliese!

Hilda išmeigė į seserį pilkas akis, kurių žvilgsnis buvo neįskaitomas. Ji atrodė tokia rami, bet kaip dažnai toji ramybė slėpdavo kunkuliuojantį pyktį!

– Kur netoliese? – švelniai paklausė ji.

– Tu juk žinai, kad aš myliu vieną žmogų.

– Aš panašiai ir maniau.

– Na tai štai, jis gyvena netoliese, ir aš noriu šią paskutinę naktį praleisti su juo. Man būtinai reikia! Aš prižadėjau.

Koni tiesiog reikalavo.

Hilda tylėdama nuleido galvą, tokią panašią į Minervos. Paskui vėl pakėlė akis.

– Tu man pasakysi, kas jis toks?

– Mūsų eigulys, – užsikirsdama tarė Koni ir visa nukaito kaip sugėdintas vaikas.

– Koni! – teištare Hilda su pasibjaurėjimu užriesdama nosį, kaip darydavo motina.

– Suprantu, bet jis nuostabus, tikrai. Jis žino, kas yra švelnumas, – tartum teisindamasi tarė Koni.

Hilda – ryški rudaplaukė Atėnė – pakreipė galvą ir susimąstė. Viduje ji širdo, bet to neparodė, nes Koni ūmi ir nesutramdoma kaip tėvas – išsyk šoktų piestu.

Teisybė, Hilda nemėgo Klifordo: užkietėjęs savimyla, įsivaizduojantis esąs kažin kas! Jos manymu, jis begėdiškai ir negailestingai išnaudoja Koni. Ji tikėjosi, kad sesuo paliks jį. Tačiau, priklausydama solidžiai Škotijos vidurinei visuomenės klasei, ji negalėjo pritarti jokiam savęs ir šeimos „apjuodinimui“. Pagaliau Hilda pakėlė akis.

– Tu gailėsies šito, – pasakė ji.

– Nesigailėsiu, – atšovė Koni rausdama. – Jis – išimtis. Aš iš tikrųjų myliu jį. Jis nuostabus meilužis.

Hilda vėl susimąstė.

– Tu greitai juo nusiviksi, – pasakė ji, – ir tau bus gėda visa tai prisiminti.

– Nebus! Aš tikiuosi pastoti nuo jo.

– Koni! – kirste nukirto pabalusi iš pykčio Hilda.

– Būtinai, jeigu tik galėsiu. Aš didžiuliuosiuos turėdama jo vaiką.

Hilda suprato, kad dabar su ja kalbėti beprasmiška.

– Klifordas ką nors įtaria?

– Ne, o kodėl turėtų įtarti?

– Aš neabejoju, kad tu davei jam ne vieną progą tave įtarti, – atsakė Hilda.

– Nieko panašaus.

– Tavo šios nakties planas man atrodo neregėta kvailystė. Kur tas eigulys gyvena?

– Jo namas stovi kitapus miško.

– Jis viengungis?

– Ne. Bet žmona jį paliko.

– Kiek jam metų?

– Nežinau. Už mane vyresnis.

Sulig kiekvienu atsakymu Hilda niršo vis labiau ir, rodės, tuoj pratrūks – visai kaip jos motina kadaise. Ir vis dėlto ji susivaldė.

– Tavim dėta atsisakyčiau šianakt tos išdaigos, – ramiai pratarė ji.

– Negaliu! Aš turiu praleisti naktį su juo arba išvis nevažiuosiu į Veneciją. Negaliu, ir tiek.

Hilda vėl atpažino tėvo intonacijas ir nusileido grynai diplomatiniais sumetimais. Ji netgi sutiko važiuoti į Mansfildą, ten papietauti, paskui sutemus nuvežti Koni pas eigulį, nors iki jo koks pusvalandis kelio, paskui grįžti į Mansfildą nakvynės, o rytą vėl atvažiuoti jos pasiimti. Bet ji buvo įsiutusi. Ji dar primins seseriai, kam šitaip sujaukė jos planus.

Koni iškabino ant palangės smaragdo žalumo šali.

Niršdama ant sesers, Hilda pasidarė atlaidesnė Klifordui. Jis bent jau turi protą. O jeigu jis, kaip vyras, nepajėgus, tuo geriau – mažiau pagrindo nesutarimams. Hilda nebenorėjo turėti reikalų su vyrais – lovoje jie visi pasidaro siaubingi menkystos ir egoistai. Koni turbūt nė nenučiuoja, kad yra apsaugota nuo viso to, ką dauguma moterų turi kentėti.

Klifordas taip pat staigiai nusprendė, kad Hilda gana protinga moteris ir galėtų būti puiki pagalbininkė vyrui, norinčiam daryti, pavyzdžiui, politinę karjerą. Taip, jai galvoje nepučia vėjai, kaip Koni. Turi jai daug ką atleisti, nes ji dar iš esmės nesubrendusi.

Jie gėrė arbatą svetainėje kiek anksčiau nei įprasta. Durys buvo paliktos atviros, kad įeitų daugiau saulės. Visi atrodė šiek tiek susijaudinę.

– Sudie, Koni, mergyte mano! Greičiau sugrįžk.

– Sudie, Klifordai! Aš ilgai neužtruksiu, – Koni jautė vyrui kone švelnumą.

– Sudie, Hilda! Prižiūrėk ją, gerai?

– Iš akių nepaleisiu, – atsakė Hilda. – Be manęs nė žingsnio.

– Dabar man ramu.

– Sudie, ponija Bolton. Esu tikra, kad jūs pasiaukojamai rūpinsitės seru Klifordu.

– Stengsiuos kiek galėdama, jūsų šviesybe.

– Parašykite man, jeigu bus kokių naujienų; ir apie serą Klifordą, kaip jis jaučiasi.

– Žinoma, jūsų šviesybe, būtinai. Linkiu jums linksmai praleisti laiką ir grįžus praskaidrinti mums gyvenimą.

Visi pamojavo, ir automobilis nuriedėjo. Klifordas sėdėjo verandoje savo krėsele. Šiaip ar taip, jis jos vyras. O Regbis – jos namai. Taip jau likimas lėmė.

Čembersas atkėlė vartus ir palinkėjo šeimininkei gerų atostogų. Automobilis išvažiavo iš tamsaus pomiškio už parko ir nuriedėjo keliu, kuriuo angliakasiai traukė iš darbo namo. Netrukus Hilda pasuko į Kroshilo vieškelį, vedantį į Mansfildą. Koni užsidėjo akinius. Kelias ėjo palei geležinkelį, kuris buvo iškasoje, žemiau jų. Paskui pervaziavo jį tiltu.

– Štai proskyna, o tenai toliau jo namas! – parodė Koni.

Hilda priekaištingai pažvelgė į ją.

– Labai gaila, kad mes negalime tučtuoju išvykti! – pasakė ji.  
– Devintą jau būtume Pal Male.

– Atleisk, – iš po didžiulių akinių atsiliepė Koni. Netrukus seserys jau buvo Mansfilde. Kadaisė tai būta senovinio romantiško miestelio, į kurį dabar buvo graudu žiūrėti. Hilda sustojo prie viešbučio, kurį susirado žinyne, ir užsakė kambarį. Visa tai atrodė Hildai bergždžia ir ji iš piktumo net nenorėjo kalbėtis. O Koni tarškėjo be atvangos – jai taip norėjosi išsipasakoti apie savo mylimąjį.

– Vis „jis“ ir „jis“! O vardas? Niekaip kitaip, tik „jis“, – pasakė Hilda.

– Aš niekada nevadinau jo vardu ir jis manęs taip pat, nors kai pagalvoji, tai keista. Tiesa, mes kartais vadiname vienas kitą Džonu ir ledi Džeine. O šiaip jis Oliveris Melorsas.

– Ir kaip tau patiktų vadintis ponija Oliver Melors, o ne ledi Čarterli?

– Labai patiktų.

Ne, Koni nepataisoma. Kita vertus, jeigu tas vyras ketverius ar penkerius metus ištarnavo Indijoje leitenantu, tai gal iš bėdos ir gali pasirodyti visuomenėje. Matyt, jis tvirto charakterio. Ir Hilda pamažu atlyžo.

– Bet jis vis tiek kada nors tau nusibos, – pasakė ji, – ir tada graušies, kad buvai su juo susidėjusi. Nedera prasidėti su prasčiokais.

– Bet juk tu tokia socialistė! Ir visada palaikydavai darbininkus!

– Politinių krizių metu aš juos palaikydavau, bet per tai patyriau, kad neįmanoma sieti savojo gyvenimo su jų. Ne iš snobizmo, tiesiog mūsų gyvenimo ritmai skirtingi.

Hilda gyveno politikų intelektualų terpėje, tad buvo baisi kietakaktė.

Neapsakomai nykus vakaras viešbutyje vis nesibaigė. Pagaliau atėjo metas valgyti pietus, kurie irgi buvo neapsakomai nykūs. Jiems

pasibaigus, Koni išimetė keletą mažmožių į šilkinį krepšėlį ir persišukavo plaukus.

– Vis dėlto meilė nuostabus dalykas, Hilda, – tarė ji. – Jauti, kad gyveni, kad dalyvauji kūrybiniame akte.

Koni žodžiai skambėjo kone pagyrūniškai.

– Manau, kad kiekvienas vabzdys jaučia tą patį, – atšovė Hilda.

– Tu tikrai taip manai? Tuomet jam irgi gera!

Vakaras buvo nepaprastai skaidrus ir nesibaigiantis tame pilkame miesteliūkštyje. Gal taip ir nesutems per visą naktį. Iš apmaudo suakmenėjusiu it kaukė veidu Hilda vėl įjungė variklį, ir seserys pajudėjo atgal, šįkart išsirinkusios kitą kelią, per Bolsoverį.

Užsidėjusi akinius ir pusę veido dengiančią skrybėlę, Koni važiavo nepratardama žodžio. Priešiškas Hildos nusiteikimas paakino ją dar karščiau stoti numylėtojo pusėn. Ir džiaugsmo, ir skausmo valandą ji bus greta.

Pravažiavus Kroshilą teko įjungti šviesas. Pro šali iškasa prašvilpė mažas šviečiantis traukinukas, sukurdamas nakties iliuziją. Hilda pasuko į keliuką prieš pat tiltą, paskui, staigiai sumažinusi greitį, sustojo šalikelėje. Automobilio šviesos išplėšė iš tamsos ruožą žalios nenušienautos žolės. Koni pasidairė pro langą ir pamačiusi priekyje neaiškia figūrą atidarė dureles.

– Na štai ir atvykom, – tyliai tarė ji.

Hilda užgesino šviesas ir įjungė atbulinį bėgį, norėdama apsigręžti.

– Ant tilto nieko nėra? – paklausė greitakalbe.

– Nieko, galite važiuoti, – atsiliepė vyriškas balsas.

Prie tilto Hilda apsisuko, pavažiavo kelis jardus į priekį ir atbula įvairavusi į keliuką ir išguldžiusi po ratais paparčius sustojo po gluosniu ir įjungė visas šviesas. Vyriškis stovėjo po medžiu.

– Ar seniai lauki? – tyliai tarė ji.

– Nelabai, – atsiliepė jis.

Jie abu manė, kad Hilda išlips. Tačiau Hilda užtrenkė dureles ir sėdėjo kaip sėdėjus.

– Tai mano sesuo Hilda. Gal prieitum arčiau susipažinti? Čia ponas Melorsas.

Eigulys kilstelėjo skrybėlę, bet artyn nėjo.

– Hilda, eime su mumis drauge, nors truputėli, – prašė Koni. – Čia visai netoli.

– O kaip automobilis?

– Žmonės palieka automobilius kaimo keliukuose. Raktą juk turi.

Hilda neryžtingai tylėjo. Paskui atsigręžusi pasižiūrėjo už nugaros ir paklausė:

– Ar užvažiuosiu už to krūmo?

– Žinoma! – atsakė eigulys.

Ji iš lėto atbula įsuko už krūmo, kad automobilio nesimatytų nuo plento, užrakino dureles ir priėjo prie Koni. Naktis buvo šviesi. Abipus nevažinėjamo tako tamsavo aukštai išsikerojusios sulaukėjusios gyvatvorės. Oras buvo gaivus ir kvapnus. Eigulys ėjo pirmas, paskui jį – Koni ir galiausiai – Hilda. Visi tylėjo. Jei kelyje pasitaikydavo kliūtis, eigulys pašviesdavo žibintuvėliu, ir virtinė traukė toliau. Ažuolyne ūkavo pelėda, šalia turseno Flosi. Niekas nepratarė nė žodžio. Kalbėti nebuvo apie ką.

Pagaliau Koni pamatė namo lange geltoną šviesą, ir jos širdis suplakė smarkiau. Jai buvo truputėlį baugu. Taip ir priėjo prie namo išsirikiavę vorele.

Jis atsirakino duris ir įvedė jas į šiltą, bet mažą ir tuščią kambarėlį. Židinyje dar raudonavo žarijos. Stalas buvo padengtas dviem asmenims – dvi lėkštės ir dvi taurės – pirmąkart ant baltos staltiesės. Hilda papurtė plaukus ir apžvelgė tuščią nelinksmą kambarį. Tada sukaupė drąsą ir pažiūrėjo į vyrą.

Jis buvo vidutinio ūgio, liesas ir gana malonios išvaizdos. Laikėsi per atstumą ir visai nebuvo linkęs kalbėtis.

– Sėskis, Hilda, – pakvietė ją Koni.

– Prašom, – pasakė jis. – Gal norėtumėt arbatos ar ko kito? O gal alaus? Alus gana šaltas.

– Alaus! – paliepė Koni.

– Ir aš išgerčiau alaus, – juokais vaizduodama drovią pratarė Hilda.

Melorsas prisimerkęs pasižiūrėjo į ją. Paskui paėmė mėlyną ąsotį ir nuėjo į indaują. Kai grįžo su alumi, jo išraiška jau buvo kitokia. Koni atsistojo prie durų, o Hilda ant jo kėdės, priešais langą.

– Tai jo kėdė, – švelniai pasakė Koni, ir Hilda pašoko kaip nuplikyta.

– Sėdėkit, ko jau dabar, jeigu jau ta kėdė patinka. Mes juk čia ne kokie laukiniai, – pareiškė jis nė kiek nesutrikęs.

Jis atnešė Hildai taurę ir pripylė iš mėlyno ašočio alaus.

– Papirosų tai neturiu, – pasakė jis. – Bet jūs gal su savais. Pats aš nedūmiju. Gal užvalgyt norit?

Paskui atsisuko į Koni:

– Ar perkaši ką, aš atnešiu. Tu juk mėgėja už lūpos užmesti.

Jo prastuoliška šneka skambėjo neįprastai oriai, tarytum jis būtų buvęs koks smuklės savininkas.

– O ko tu turi? – paklausė Koni rausdama.

– Virto kumpio, sūrio, marinuotų kaštonų – kas patiks. Po kašnelį.

– Gerai, – nusprendė Koni. – O tu, Hilda, nevalgysi?

Hilda pakėlė į eigulį akis ir atsargiai paklausė:

– Kodėl jūs kalbate Jorkšyro tarme?

– Ne Jorkšyro, o Derby.

Ir jis pažiūrėjo į ją, šyptelėjęs savo mašlia šypsena.

– Tebūnie Derby. Bet kodėl jūs kalbate Derby tarme? Juk iš pradžių kalbėjote švaria literatūrine anglų kalba.

– Tikrai? Kalbu kaip ant seilės užaina. Jeigu ne prieš, aš jau miečiau kaimiškai.

– Skamba kiek dirbtinai, – pasakė ji.

– Jums taip regis? Čia, Tiveršole, dirbtinai skamba tamstų kalba.

Ir jis vėl pažiūrėjo į ją iš savo nesuvokiamos tolybės, lyg būtų norėjęs pasakyti: „Kas jums darbo?“

Paskui apsisuko ir nužingsniavo į sandėliuką atnešti maisto.

Seserys sėdėjo tylėdamos. Eigulys atnešė dar vieną lėkštę, peilį ir šakutę.

– Jeigu ponioms vis tiek, tai aš nusivilksiu striukę, taip jau pratęs.

Jis nusivilko, pakabino striukę ant kablį ir atsisėdo prie stalo vienais plonos gelsvos medvilnės marškiniais.

– Ragaukit – pakvietė. – Ragaukit! Kad nereikėtų daug raginti.

Jis paraikė duonos ir toliau sėdėjo tylėdamas. Kaip kadaise Koni, Hilda pajuto jo ramaus atsajumo stiprybę. Ji atkreipė dėmesį į jo smulkia, jausmingą ranką, laisvai padėtą ant stalo. Jis nėra paprastas darbininkas. Jis juk vaidina! Vaidina!

– Ir vis dėlto, – pasakė ji imdama gabaliuką sūrio, – būtų natūraliau, jeigu kalbėtumėtės su mumis normine kalba, o ne tarmiškai.

Jis pažvelgė į ją jausdamas nepalaužiamą šios moters valią.

– Ar jūs tikrai taip manote? – paklausė jis taisyklinga anglų kalba. – Tikrai taip manot? Koks gi natūralumas, jeigu jūs nepasakysite, jog iš tikrųjų norėtumėt, kad mane velniai nujotų ir jūsų sesuo manęs daugiau akyse nematytų, o ir aš neturėsiu progos jus panašiais žodžiais pagarbinti. Argi toks pokalbis natūralus?

– Žinoma! – pasakė Hilda. – Gražios manieros visada natūralios.

– Antroji prigimtis, kaip sakoma! – tarė jis ir nusijuokė. – Ne, aš jau sotus tų manierų. Palikit mane ramybėje.

Hilda buvo išties išmušta iš vėžių ir pasipiktinusi. Jis juk vis dėlto turi suprasti, kad jam suteikta garbė. Tačiau tas pamaiva ir vaizdekliis ne tik kad nesupranta, bet manosi suteikęs garbę joms. Koks išžūlumas! Vargšė Koni! Jis apdūmė jai akis ir įviliojo į spąstus!

Visa trijulė valgė tylėdama. Hilda slapta vis žvilgčiojo į jį: jai buvo įdomu, ar jis moka elgtis prie stalo. Ir turėjo pripažinti, kad įgimtos jo manieros buvo kur kas subtilesnės nei jos pačios. Kaip būdinga škotams, ji buvo šiek tiek negrabi. Be to, grynai angliškas santūrus jo pasitikėjimas savimi ir savitvarda buvo be priekaištų. Nelengva bus su juo galynėtis.

– Nejaugi jūs manote, kad verta rizikuoti? – kiek švelnesniu balsu paklausė ji.

– Apie ką jūs kalbate?

– Apie šias slėpynes su mano seserimi.

Jo veide šmėstelėjo jau gerai pažįstamas ironiškas šypsnyis.

– Ogi jos pačios paklauskite!

Ir jis pasižiūrėjo į Koni.

– Tu juk čia ateini savo noru, mano paukštyte, ar ne? Ar aš tave spaudžiu?

Koni pasižiūrėjo į Hildą.

– Nekibk prie jo, Hilda.

– Suprantama, man visai nesinori to daryti. Bet kas nors turi pagalvoti apie ateitį. Gyvenimas turi būti nuoseklus. Nedera visko versti aukštyn kojom.

Įsiviešpatavo tyla.

– Sakot, nuoseklus! – pagaliau tarė jis. – O ką tai reiškia? Ar labai jau nuoseklus pačios gyvenimas? Kaip girdėjau, skiriamas su vyru. Koks gi čia nuoseklumas? Kiek suprantu, nuoseklus tėra jūsų užsispyrimas. Ir ką gero jis jums duos? Atsirūgs pačiai, kai pradėsit

senti. Tik duok užsispyrusiai moteriškai valią, tai pamatysi tokį nuoseklumą! Dėkui Dievui, kad aš ne tamstos vyras!

– Kokią teisę jūs turite su manimi taip kalbėtis? – pasipiktino Hilda.

– Kokią teisę? O kokią jūs turite teisę piršti kitiems savo nuoseklumo supratimą? Kiekvienas gyvena kaip jam patinka.

– Mano mielas bičiuli, nejaugi manote, kad aš jaudinuosi dėl jūsų? – tyliai paklausė Hilda.

– O kaipgi? – atkirto jis. – Žinoma, dėl manęs. Čia mat toks dalykas, kad nori nenori tamsta jau kaip ir mano giminaitė būsi.

– Iki to dar toli, užtikrinu jus.

– Ir aš jus užtikrinu, kad ne taip jau toli. Mano supratimas apie gyvenimo nuoseklumą priešingas jūsiškiam. Ir toks pat tvirtas. Jūsų sesuo ateina čia atsiimti savo dalies meilės ir švelnumo, ir ji tai gauna. Ji gulėjo mano lovoje, o jūs su savo nuoseklumu, ačiū Viešpačiui, ne, – jis nutilo, ir niekas nebepratarė nė žodžio.

Po kurio laiko jis pridūrė:

– Aš nenešioju kelnių užpakaliu į priekį. Jeigu man iš dangaus nukrinta rausvas obuolys, aš dėkoju likimui. Ši moteriškė gali suteikti vyrui daug džiaugsmo – daug daugiau negu tokios kaip jūs. Nors labai gaila, nes ir jūs galėjote būti toks pat rausvas obuoliukas, o ne krabas.

Jis žvelgė į ją tiriamu žvilgsniu, šiek tiek gosliai ir žaismingai šypsodamasis:

– Į blogas rankas buvot pakliuvusi.

– Tokius vyrus kaip jūs, – atšovė Hilda, – kurie puikuojasi savo vulgarumu ir savanaudiškais potroškiais, reikia atskirti nuo visuomenės.

– Ak, madam! Didžiulė laimė, kad pasaulyje liko bent keletas tokių vyrų kaip aš. O jūs gaunate tai, ko esate nusipelnusi: slegiančią vienvietę.

Hilda atsistojo ir pasuko prie durų. Jis irgi atsistojo ir nukabino nuo kablo striukę.

– Aš rasiu kelią pati, – tarė ji.

– Nė kiek neabejoju, – linksmai atsiliepė jis.

Ir visi trys juokinga vorele nužingsniavo atgal nepratardami nė žodžio. Pelėda vis dar ūkavo, ir eigulys nusprendė, kad reikia ją nušauti.

Automobilis stovėjo kur stovėjęs, tik buvo šiek tiek aprasojęs. Hilda įlipo į vidų ir įjungė variklį. Tiedu tylėdami laukė.

– Aš tik norėjau pasakyti, – tarė ji jau pasislėpusi savo tranšėjoje, – kad jūs abu greit įsitikinsit, jog rizikuoti nevertėjo!

– Kas vienam nuodas, kitam vaistas, – pasigirdo eigulio balsas iš tamsos. – Man tai vaistas ir man tai gyvenimas.

Užsiplieskė žibintai.

– Tikiuosi, kad nereikės tavęs rytoj laukti, Koni.

– Būk rami. Labanakt!

Automobilis palengva išvairavo į plentą ir dingo naktyje. Paliko tylu, kaip ir buvo.

Koni droviai paėmė jį už rankos, ir jie nužingsniavo taku atgal. Jis nieko nekalbėjo. Po kurio laiko Koni sustabdė jį.

– Pabučiuok mane, – sumurmėjo ji.

– Palauk, duok man atsitokėti, – atsakė jis.

Ją tai pralinksmino. Vis dar laikydamiesi už rankų, jie tylėdami nuskubėjo tolyn. Kaip gera, kad ji dabar su juo! Net šiurpas krečia pagalvojus, jog Hilda galėjo per jėgą ją išsivežti. Jis tylėjo kaip užrištas.

Kai jie sugrižo į namus, Koni norėjo šokinėti iš džiaugsmo, kad sesers jau nebėra.

– Bet tu buvai negailestingas Hildai, – pasakė ji.

– Kol buvo laikas, jai reikėjo įkristi į kailį.

– Kodėl? Ji tokia puiki.

Nieko nesakęs jis ėmė tvarkyti stala, iš lėto atlikdamas kasdieninį neišvengiamą ritualą. Buvo matyti, kad jis pyksta, bet Koni jautė, jog ne ant jos. Tokiomis valandėlėmis jis būdavo itin gražus ir tarsi spinduliudavo iš vidaus. Koni žiūrėjo į jį ir jautė, kaip jai tirpsta rankos ir kojos.

O jis vis dar nekreipė į ją dėmesio, kol neatsisėdo ir ne pradėjo rištis batų. Tada pažiūrėjo iš padilbų, vis dar piktai suraukęs antakius.

– Ar neisi į viršų? – paklausė jis. – Pasiimk žvakę!

Jis pasuko galvą ton pusėn, kur ant stalo degė žvakė. Koni klusniai paėmė žvakę nuo stalo ir ėmė lipti laiptais, o jis palydėjo ją akimis, nužiūrėdamas apvalų jos klubų išlinkimą.

Tai buvo šėlstančios aistros naktis. Iš pradžių Koni buvo kiek išsigandusi ir beveik priešinosi, bet netrukus pasinėrė į kunkuliuojantį dilgių malonumų verpetą, užklupta visai kitokių, daug aštresnių ir

nepatirtų, bet, regis, net labiau geidžiamų pojūčių nei tie, kuriuos teikia švelnumas. Taigi šiek tiek baugščiai ji leido daryti jam viską, kaip jis norėjo, ir beatodairiškas, begėdiškas jaudulys supurtė visą jos esybę iki pagrindų, nuplėšė visus uždangalus, ir ji gimė iš naujo. Tai buvo netgi ne meilė. Ir ne gašlumas. Tai buvo geismas – veriantis ir deginantis kaip liepsna, išplėnijanti sielą iki pat dugno. Tame žaizdre sudegė gėda, senoji, amžinoji gėda, glūdinti slapčiausiose kūno ir dvasios kertelėse. Jai buvo nelengva paklusti jo valiai ir norams. Ji turėjo likti pasyvi, nuolanki kaip vergė – kūno vergė. Bet aistros liežuviai tolydžio laižė ir rijo ją, ir kai užsidegė visas vidus ir krūtinė, ji iš tikrųjų pamanė, kad miršta... nuo kiaurai veriančios ir neapsakomos palaimos.

Anksčiau ji dažnai susimąstydavo, ką Abelaras\* turėjo galvoje sakydamas, kad tuos metus, kai jis mylėjosi su Eloiza, jiedu išbandė visas aistros pakopas ir kraštutinumus. Ir prieš tūkstantį metų tas pats! Ir prieš dešimt tūkstančių! Ir ant graikų vazų – visur! Aistros kraštutiniai, jusliniai ekscesai! Kaip būtina, kaip visais laikais buvo ir yra būtina išdegti melagingą gėdą ir iš nešvarios savo kūno rūdos išlydyti gryniausią metalą. Išdegti tyro geismo ugnimi.

Tą trumpą vasaros naktį Koni sužinojo tiek daug. Patyrusi tai, moteris, regis, turėtų mirti iš gėdos. Bet numirė ne ji, o gėda. Gėda yra tas pats, kas baimė: gili prigimtinė gėda, arba nuo seniausių amžių išlikusi fizinė baimė, kuri tūno pačioje mūsų kūno šerdyje, – toji baimė pagaliau buvo pakelta iš savo guolio ir užspeista medžioklio falu. Koni prisikasė iki paties tamsiausio savo sielos džiunglių tankumyno. Jinai jautė pasiekusi pamatinę savo esybės uolieną ir peržengusi gėdos slenkstį. Štai jos jutiminis aš – nuogas ir begėdis. Ji džiūgavo ir kone puikavosi. Štai kaip! Štai kaip, pasirodo, viskas yra! Tai ir yra gyvenimas! Tai kiekvieno žmogaus gyvenimo esmė! Nebeliko nieko, kas būtų bjauru ir gėdinga. Ji pasidalino savo visišku nuogumu su vyru, su kita būtybe.

Bet tai ne vyras, o padūkęs kipšas! Tikras šėtonas! Kiek reikia stiprybės norint jį atlaikyti! Ne taip lengva buvo įveikti tą paskutinę įgimtos gėdos tvirtovę, užslėptą kūno džiunglėse. Niekas daugiau, tik falas gali tai padaryti! Ir su kokia jėga jis įsiveržė į ją!

---

\* Pjeras Abelaras (*Abelard*, 1079–1142) – prancūzų filosofas scholastas, teologas ir poetas, parašęs nemaža teologinių, filosofinių ir kitokių kūrinių, tarp kurių yra išgalvotas susirašinėjimas su Eloiza.

O kaip ji bijojo jo ir todėl nekentė! Ir kaip iš tikrųjų jo geidė! Dabar ji viską suprato. Širdies gilumoje, pačia esmingiausia savo esybės dalimi, ji visada norėjo pasijusti persekiojama ir užspeista vyriško falo, slapta troško tai patirti, bet buvo tikra, kad niekada to nebus. Ir štai staiga tai įvyko: ji apsinuogina prieš vyrą iki galo ir visai to nesigėdi.

Kaip meluoja visi poetai! Jie įperša žmogui mintį, kad jam reikia jausmų. O iš tiesų visi trokšta tiktai štai tokio veriančio, deginančio, baugaus jaudulio. Kokia laimė rasti vyrą, kuris tatau išdrįstų, o paskui nesidrovėtų, nesigrauztų ir nenuogąstautų! Kaip būtų baisu, jei po to jis susigėstų užkrėsdamas tuo ir moterį! Baisiai gaila, kad dauguma vyrų lovoje būna tokie nenuoširdūs ir susivaržę, kaip Klifordas. Ir netgi kaip Mikaelis! Abiejų meilė nenuoširdi ir žeminanti! Intelektualiniai džiaugsmi! O ką jie duoda moteriai? Ir ką jie pagaliau reiškia pačiam vyrui? Gyvenant vien tokiais džiaugsmiais, mintys praranda grynumą ir nuoširdumą. Tobula aistra išgrynina ir pagyvina net protą. Tobula ir ugninga, niekuo neužteršta aistra!

Ak, Viešpatie, kokia retenybė yra tikras vyras! Visi jie kaip šunys – tursena, uostinėja ir krušasi. Argi ne stebuklas rasti tokį, kuris nebijo ir nesigėdija! Koni pasižiūrėjo į jį miegantį, kaip miega laukiniai žvėrys, visiškai atsipalaidavusį, atsidūrusį toli toli nuo čia. Ji susirietė į kamuoliuką, kad būtų kuo arčiau jo.

Ir tik tuomet, kai jis atsibudo, Koni miegai pagaliau išlakstė. Jis sėdėjo lovoje ir žiūrėjo į ją. Jo akyse ji pamatė save nuoga, pažintą jo iki galo. Ir tas pažinimas tartum sruvo jam iš akių ir gosliai gobė ją visą. Ak, kaip saldu, kaip gera jausti, kad tavo dar apsunkęs nuo miego kūnas visas pritvinkęs jį užliejusios aistros.

– Ar jau laikas keltis? – paklausė ji.

– Pusė septynių.

Aštuntą ji turi būti tako pradžioje. Visada, visada kokia nors prievarta!

– Jeigu nori, aš galiu paruošti pusryčius ir atnešti čionai.

– Taip, žinoma!

Flosi tyliai inkštė apačioje. Jis atsikėlė, nusimetė pižamą ir išsityrynė rankšluosčiu. Koks gražus žmogus, kai jis bebaimis ir kupinas gyvybės, galvojo Koni tylomis žiūrėdama į jį.

– Atitrauk užuolaidas, jeigu nesunku, – paprašė ji.

Saulė jau glostė švelnią ryto medžių lapiją, o netoliese dunksojo gaiviai melsvas miškas. Ji atsisėdo lovoje, mieguistai žiūrėdama

pro stoglangį, nuogomis rankomis spausdama vieną prie kitos savo nuogas krūtis. Jis rengėsi. Koni užsisvajėjo apie savo gyvenimą, savo gyvenimą su juo – tiesiog apie gyvenimą.

Jis traukėsi nuo jos, bėgo nuo jos pavojingos, tykančios nuogybės.

– O mano marškiniai ar jau visai prapuolė? – paklausė jinai.

Jis įkišo ranką po antklode ir ištraukė skiautėlę plono šilko.

– O aš žiūriu, kas per šilkas man apie kulkšnis apsvijio.

Naktiniai marškiniai buvo perplėšti kone perpus.

– Niekis, – tarė ji. – Jų vieta čia. Aš juos paliksiu.

– Palik. Naktį aš juos įsikišiu tarp kojų, kad būtų smagiau. Tikiuosi, ant jų nėra vardo ar kokios žymės?

Ji užsimetė ant pečių suplėšytus marškinius ir apsnūdusi įsistebeilijo į langą. Jis buvo atviras, ir gaivus oras su paukščių giesmėmis plūdo vidun. Paukščiai be atvangos skrido pro šalį. Paskui ji pamatė Flosi, išbėgusią lauk. Buvo rytas.

Apačioje eigulys kūrė ugnį, pumpavo vandenį, trinksėjo durimis. Netrukus atsklido kepto kumpio kvapas ir pagaliau jis išengė į miegamąjį su dideliausiu padėklu, kuris vos tilpo pro duris. Pastatė padėklą ant lovos ir įpylė arbatos. Koni, šiek tiek prisidengusi marškiniais, godžiai puolė prie valgio. Jis sėdėjo ant vienintelės kėdės, laikydamas padėklą ant kelių.

– Kaip puiku! – džiūgavo ji. – Kaip smagu pusryčiauti drauge.

Melorsas valgė tylėdamas, galvodamas apie nenumaldomai bėgantį laiką. Ji tai pajuto.

– Kaip norėčiau pasilikti čia su tavim ir kad Regbis atsidurtų už milijono mylių! Tiesą sakant, aš bėgu nuo jo. Ar tu tai supranti?

– Suprantu.

– Ar prižadi, kad mes gyvensime kartu, vienas su kitu, tu ir aš! Prižadi man?

– Taip, kai galėsime.

– Taip! Bet mes galėsime! Galėsime, ar ne? – ji pasilenkė išliedama arbatą ir sugriebė jį už riešo.

– Galėsime, – atsakė jis šluostydamas arbatą.

– Dabar juk mums jau nebeįsėdinti atskirai, tiesa? – maldaujamai paklausė ji.

Jis žvilgtelėjo į ją, ir šypsnyis perbėgo jo lūpomis.

– Nebeįsėdinti, – atsakė jis. – Lygiai po dvidešimt penkių minučių tu turi išvažiuoti.

– Tikrai? – suriko ji.

Staiga jis pridėjo pirštą prie lūpų ir atsistojo.

Flosi trumpai amtelėjo, paskui įspédama triskart garsiai sulojo.

Netaręs nė žodžio, jis padėjo lėkštę ant stalo ir nusileido žemyn.

Koni girdėjo, kaip jis eina per sodą. Kažkur netoliese dzinktelėjo dviračio skambutis.

– Labą rytą, ponas Melorsai! Registruotas laiškas!

– Registruotas? Rašiklį turit?

– Prašom!

Kurį laiką buvo tylu.

– Iš Kanados! – pasakė nepažįstamas balsas.

– Aha! Tai mano bičiulis. Jis gyvena Britų Kolumbijos provincijoje. Nesuprantu, kam reikėjo siųsti registruotą laišką.

– Gal dovanoja jums didžiulį kapitalą?

– Jau greičiau ko nors prašo.

Ir vėl tylu.

– Tvarka. Linkiu geros dienos!

– Ačiū!

– Iki pasimatymo!

– Iki pasimatymo!

Po kurio laiko jis jau buvo viršuje ir atrodė suirzęs.

– Paštininkas, – pasakė jis.

– Taip anksti! – nusistebėjo ji.

– Kaime taip įprasta. Paprastai jis atvažiuoja septintą, jeigu yra siunta.

– Ar tavo bičiulis atsiuntė tau kapitalą?

– Ne! Tik keletą nuotraukų ir laikraščio iškarpu apie Britų Kolumbiją.

– Tu žadi ten važiuoti?

– O kodėl mes negalėtume važiuoti ten?

– Žinoma! Ten turėtų būti labai gera!

Tačiau paštininko apsilankymas išmušė jį iš vėžių.

– Nepakenčiu tų dviratininkų. Nespėji mirktelt, žiūrėk, jau išdygo prieš nosį. Tikiuosi, kad jis nieko įtartina nepastebėjo.

– O ką gi jis galėjo čia pastebėti?

– Tau jau reikia keltis ir ruoštis. Aš einu į lauką apsižvalgyti.

Koni nulydėjo akimis jį, nueinantį taku su šautuvu ir šunim. Paskui nusileido žemyn, nusiprausė ir įsimetė į šilkinį krepšelį savo daiktus.

Kai jis sugrįžo, ji jau buvo pasirengusi keliauti. Jis užrakino duris, ir jiedu dėl viso pikto patraukė šįkart per mišką, o ne taku.

– Ar tau neatrodo, kad žmogus gyvena tik dėl tokių akimirkų kaip vakar?

– Taip! Tik nežinia, ką daryti visą likusį gyvenimą, – atkirto jis. Kurį laiką jie žingsniavo užžėlusiu taku tylėdami.

– Bet juk mes gyvensime drauge, viena širdimi, tiesa? – neatlyžo ji.

– Taip, – atsakė jis neatsisukdamas. – Kai ateis laikas. O dabar tu važiuoji viena į Veneciją ar kur ten.

Ji tylėdama stypsensio jam iš paskos, po krūtine maudė. Ak, dabar ji jau tikrai turi važiuoti!

Pagaliau jis sustojo.

– Aš suksiu tenai, – parodė jis dešinin.

Tačiau Koni apsvijio rankomis jo kaklą ir prisispaudė prie krūtinės.

– Ar tu nenustosi manęs mylėjęs, sakyk? – sušnibždėjo ji. – Man buvo taip gera šią naktį. Ar nenustosi manęs mylėjęs?

Jis pabučiavo ją ir suspaudė glėbyje. Atsiduso ir vėl pabučiavo.

– Eisiu pažiūrėti, ar mašina jau atvažiavo.

Jis nužirglėjo per gervuogyną ir paparčius, palikdamas plačią brydę. Netrukus visai dingo iš akių. Po poros minučių vėl pasirodė.

– Dar nėra, – pasakė. – Bet plente mačiau kepėjo vežimą.

Jis atrodė susirūpinęs ir sunerimęs.

– Ša!

Jie aiškiai išgirdo artėjančio automobilio pypsėjimą. Prie tilto jis nutilo.

Koja už kojos, kaip pasmerktoji, Koni žengė paparty nu per jo išmintą brydę ir netrukus priėjo aukštą bugienių gyvatvorę. Eigulys kiek atsiliko.

– Štai čia! Lįsk pro čia! – parodė jis siaurą properšą krūmuose. Ji pasižiūrėjo į jį nevilties kupinu žvilgsniu. Bet jis pabučiavo ją ir stumtelėjo priekin. Suspausta širdimi ji pralindo pro gyvatvorę, paskui peršoko per medinę tvorelę, nikstelėjo koją, pataikiusi į duobutę, ir išėjo į taką. Hilda kaip tik tuo metu susierzynusi lipo iš mašinos.

– Tu jau čia? – pasakė ji. – O kur jis?

– Pasiliko tenai.

Koni, nešina savo krepšeliu, įlipo į mašiną visa apsipylusi ašaromis. Hilda jai padavė apsauginį šalną su akiniais.

– Užsidėk, – pasakė.

Koni užsidėjo šalną, apsivilko ilgą kelioninį palatą – akiniuota, neatpažįstama, ne šios žemės būtybė. Hilda užtikrintu judesiu įjungė variklį. Pasišokinėdamas automobilis išriedėjo iš miško ir įsuko į plentą. Koni atsigrėžė, bet jo niekur nebuvo. Ji tolsta, tolsta! Graudžios ašaros sruvo jos skruostais. Išsiskyrimas atėjo taip staiga ir taip netikėtai! Kaip mirtis!

– Ačiū Dievui, nors kuriam laikui atsiplėši nuo jo! – pasakė Hilda aplenkdamą Kroshilą.



## Septynioliktas skyrius

– Matai, Hilda, – tarė Koni po priešpiečių, kai jos jau buvo netoli Londono, – tu nesi patyrusi nei tikro švelnumo, nei tikros aistros; ir jeigu kada nors sutiksi tokį žmogų, tai visai kitaip į viską pradėsi žiūrėti.

– Dėl Dievo meilės, liaukis gyrusis savo patyrimais! – atšovė jai Hilda. – Aš nesu mačiusi vyro, kuris suartėdamas su moterimi atiduotų jai visą save. Visą gyvenimą tik to ir norėjau. Manęs nežavi jų savanaudiškas švelnumas ir geidulingumas. Aš niekada nesutiksiu būti kieno nors žaisliuku ar *chair à plaisir*\*. Man norėjosi visiško artumo, bet aš jo neradau. Ir niekuo nebetikiu.

Koni maštė apie tai, ką jai pasakė sesuo. Visiškas artumas! Matyt, ji supranta tai kaip visišką moters atvirumą vyrui ir vyro atvirumą moteriai. Bet juk tai nuobodybė! Ir tas amžinas varginantis vienas kito drovėjimasis! Kaip kokia liga!

– Man atrodo, kad bendraudama su vyrais tu per daug galvoji apie save, – pasakė ji seseriai.

– Aš galiu pasiguosti bent jau tuo, kad niekam nevergauju, – atkirto Hilda.

– O gal ir vergauji! Gal esi vergė savo pačios įsivaizdavimo apie save.

Po šitokio dar negirdėto akibrokšto Hilda kuriam laikui prarado amą. Tai diegas!

– Bent jau nesu vergė kieno nors įsivaizdavimo apie mane, juolab vyro tarno, – įpykusi atšovė ji.

– Tu tiesiog nesupranti, – ramiai atsakė Koni.

Anksčiau ji visada nusileisdavo vyresniajai seseriai, tačiau dabar, nors širdį spaudė liūdesys, ji jautėsi laisva nuo *kitų moterų* primetamos valios. Ak, kaip tatau buvo puiku, lyg kas būtų suteikęs naują gyvenimą! Ji amžinai atsikratė tos nenusakomos ir įkyrios *kitų moterų* tironijos. Kokios nepakenčiamos tos moterys!

---

\* Pramoga (*pranc.*).

Konstancija džiaugėsi galimybe pabūti su tėvu. Ji visada buvo jo numylėtinė. Juodvi su seseria apsistojo nedideliame viešbutyje netoli Pal Malo. Tėvas buvo klube. Bet vakare jis nusivežė dukras į operą, ir jos puikiai praleido laiką.

Tėvas vis dar buvo gražus ir stiprus, nors šiek tiek išsigandęs tų visų naujų permainų, kurios dygo aplinkui. Jis buvo antrąkart vedęs. Žmona – škotė, gerokai jaunesnė ir turtingesnė už jį. Tačiau kaip ir gyvendamas su pirmąja, jis stengėsi kuo daugiau laiko praleisti toli nuo namų.

Koni sėdėjo greta jo. Jis buvo saikingai drūtas ir turėjo drūtas šlaunis, kurios vis dar buvo kietos ir dailios – sveiko, savo malonumui gyvenusio žmogaus šlaunys. Geraširdiškas jo egoizmas, nenumalšinamas nepriklausomybės poreikis, nežabotas geidulingumas – visa tai, regis, bylojo šios dailios, tiesios šlaunys. Tikras vyras! Dabar, deja, jau pradėjęs senti, nes stiprios, stambios jo kojos jau nebeturėjo nė žymės to jaunystei būdingo budraus juslingumo ir švelnios jėgos – žmogus jaunas tol, kol visa tai išlieka.

Koni staiga kažkodėl atkreipė dėmesį į žmonių kojas. Jos pasirodė jai reikšmingesnės negu veidai, kurie buvo tarytum kaukės. Ji perbėgo žvilgsniu parteryje sėdinčius vyrus. Vienu – storos kaip dešros, aptrauktos juoda medžiaga, kitų – išdžiūvusios kaip šakaliai, įkišti į laidotuvines kelnes, trečių – jaunos ir kaip nulietos, bet ničnieko neturinčios – nei juslingumo, nei švelnumo, nei jautrumo – kažkokie kasdieninio naudojimo įtaisai. Nieko panašaus netgi į tėvo kojas! Visi jie įsibauginę, mirtinai įsibauginę!

O štai moterys neįsibauginusios. Jų kojos nelyginant kokie stulpai! Tokios klaikios, kad negaila būtų ir nupjauti. Kitų vėl – plonytės ir liguistos arba kad ir dailios ir aptrauktos šilkinėmis kojineis, bet visiškai bekraujės! Siaubas – milijonai bejausmių kojų, beprasmiškai žirgliojančių aplinkui!

Londonas Koni nedžiugino. Žmonės atrodė blankūs kaip vaiduokliai. Nors visi žvalūs ir gražūs, bet veiduose nėra laimės. Nyku ir tuščia. O Koni, kaip ir visos moterys, instinktyviai ilgėdamasi laimės, visur ieškojo jos ženklų.

Paryžiuje bent šiek tiek jautėsi geidulingumas. Tačiau koks išsikvėpęs, nuvargęs ir išblėšęs! Išblėšęs, nes stokoja švelnumo. O! Koks liūdnas Paryžius! Vienas liūdniausių miestų pasaulyje: išsekęs nuo dabar jau dirbtinai valdomo geidulingumo, nuo besaikio pinigų vaikymosi, netgi nuo pagiežos ir puikybės, išsekęs mirtinai ir vis dėlto dar

neišmokęs amerikiečių ar anglų pavyzdžiu dangstyti savo nuovargio mechaniniu „spyruokliavimu“! Ak, tie pečiuti neandertaliečiai, veltinėtojai, viliokliai ir prabangių pietų mėgėjai! Kokie jie visi pavargę! Pavargę ir išsisėmę, nes stokoja švelnumo – trupučio švelnumo, kurį duodi kitam ir gauni pats. Paveikios ir kartais žavingos paryžietės žino vieną kitą aistros paslaptį ir tuo pranoksta savo mechaniškas seseris Anglijoje. Tačiau švelnumo jos mačiusios net mažiau už pastarąsias. Nuolatinė siekiųjų įtampa išdžiovino jų širdis, ir jos taip pat išsekusios. Visame pasaulyje žmonės išsekę. Galimas dalykas, jog tai išvirs į nežabotą griovimą. Į savotišką anarchiją! Koni prisiminė Klifordą ir jo konservatyvią anarchiją. Gal toji konservatyvioji anarchija virs labai radikalia anarchija?

Pasaulis gašdino Koni, ji traukėsi nuo jo. Tiesa, kartkartėmis, kur nors bulvaruose, Bulonės miške ar Liuksemburgo soduose, ji pasijusdavo laiminga. Tačiau Paryžių buvo užplūdę amerikiečiai ir anglai: minios keistų amerikiečių pritrenkiančiomis uniformomis ir įsipykusių nuobodžių anglų, kurie užsienyje atrodo tiesiog tragiškai.

Ji su džiaugsmu paliko Paryžių. Staiga atšilo oras, ir Hilda nusprendė važiuoti per Šveicariją, Brenerio perėją, paskui per Dolomitines Alpes tiesiai į Veneciją. Hilda mėgo vairuoti automobilį, visiems vadovauti ir apskritai būti padėties šeimininkė. Koni buvo visai patenkinta, kad ji paliekama ramybėje. Kelionė buvo išties smagi. Tik ji be perstojo klausinėjo savęs: „Kodėl man niekas neįdomu? Kodėl aš niekuo nesižaviu? Kaip baisu, kad besikeičiantis kraštovaizdis man visai neberūpi! Neberūpi, ir tiek. Tikrai baisu. Juk aš kaip šventas Bernardas, kuris plaukė per Liucernos ežerą nematydamas nei kalnų, nei žalio vandens. Manęs visai nebedomina peizažai. Kodėl aš turiu į juos žiūrėti? Kam apskritai žmogus turi į juos žiūrėti? Bent jau aš neketinu to daryti“.

Ne, ji nepamatė nieko nepaprasto nei Prancūzijoje, nei Šveicarijoje, nei Tirolyje, nei Italijoje. Tik pervažiavo visus šiuos kraštus, ir tiek. Ir visi jie, skirtingai negu Regbis, atrodė nerealūs. Ji jautė, kad nesikrimsėtų, jeigu gyvenime daugiau nebetektų išvysti Prancūzijos, Šveicarijos ar Italijos. Kas jai tos šalys. Vienintelė realybė – Regbis.

Na o žmonės – žmonės visur daugmaž panašūs. Visiems magia išvilioti iš tavęs kuo daugiau pinigų. O turistai trokšta vien pramogų ir reginių, kitaip tariant, išspausti kuo daugiau kraujo iš akmens. Vargšai kalnai! Vargšas kraštovaizdis! Iš jų be perstojo spaudžiamas kraujas

turistams pagirdyti. Ką reiškia tas beatodairiškas žmonių veržimasis pramogauti?

„Ne! – pasakė sau Koni. – Verčiau jau aš būsiu Regbyje. Ten galėsiu sau ramiai vaikščioti kur norėsiu ir nereikės spoksoti į visokias išžymybes ar be atvangos kažką vaidinti. Juk pramogų ieškotojo vaidmuo beviltiškai žeminantis ir apgailėtinas“.

Ji norėjo grįžti į Regbį, netgi pas Klifordą, pas savo bėdžių su-luošintą vyrą. Jis jau bent ne toks kvailys kaip šitie visur zujantys poilsiautojai.

Tačiau slapčiausios jos mintys buvo susijusios su kitu vyru. Ji neturi leisti, kad judviejų ryšys nutrūktų – nieku gyvu neturi leisti, kitaip ji pražus, amžinai pražus tarp šitų turtingų šunsnukių ir pramogaujančių mulkių. Tas pramogų alkis – nauja šių laikų liga.

Palikusios automobilį viename Mestro garaže, seserys sėdo į gar-laiivį, plaukiantį į Veneciją. Buvo puiki vasaros diena. Seklūs įlankos vandenys raibuliavo, įkaitęs oras buvo apgaubęs priekyje dunksančią Veneciją miglos šydu.

Priplaukoje jos persėdo į gondolą ir padavė irklutojui adresą. Tai buvo paprastas irklutojas baltai ir mėlynai languotais marškiniais, ne gražuolis – paprastas vaikinai.

– Esmeraldos vila? Taip! Žinau! Mane buvo nusisamdęs vienas džentelmenas iš tos vilos. Bet ji ne taip arti.

Irklutojo judesiai buvo staigūs kaip berniūkščio. Perdėtai įnir-tingai mosuodamas irklu, jis yrėsi tamsiais šoniniais kanalais tarp šlykščiai gleivėtų žalių sienų, pro vargšų kvartalus su aukštai ant virvių išdžiaustytais skalbiniais ir čia smarkesne, čia silpnesne atmatų smarve.

Pagaliau gondola įplaukė į vieną atvirų kanalų, statmenų di-džiajam, su šaligatviais iš abiejų pusių ir tilteliais virš vandens. Abi moterys sėdėjo po nedideliu stogeliu, o joms už nugarų stūksojo vyriškio figūra.

– Ar sinjorinos ilgai bus Esmeraldos viloje? – paklausė jis, iš lėto irdamasis ir šluostydamasis išrasojusi veidą balta su mėlynais langeliais nosine.

– Apie dvidešimt dienų. Mes abi ištekėjusios, – itališkai atsakė Hilda savotišku įtaikiu balsu, kuris išsyk išdavė ją esant užsienietę.

– Dvidešimt dienų! – pakartojo irklutojas. Po trumpos pauzės jis paklausė: – Ar sinjoros nepageidautų nusisamdyti irklutojo tai

dvidešimčiai dienų, kol gyvens Esmeraldos viloje? Kiekvienai dienai atskirai arba savaitei?

Koni su Hilda susimąstė. Venecijoje paranku turėti savo gondolą kaip sausumoje automobilį.

– O ką turi vila? Kokių valčių?

– Vila turi motorinį katerį ir gondolą. Bet... – tas „bet“ reiškė, kad „jos nebus vien jūsų“.

– Kiek tai kainuotų?

Irkluotojas užsiprašė trisdešimt šilingų per dieną arba dešimt svarų per savaitę.

– Tai įprasta kaina? – pasiteiravo Hilda.

– Mažiau, sinjora, mažiau. Įprasta kaina...

Seserys svarstė.

– Gerai, – pasakė Hilda. – Atvažiuokit rytoj, ir mes nuspręsim. Kuo jūs vardu?

Jo vardas buvo Džovanis. Savo ruožtu jis norėjo sužinoti, kelintą valandą atvykti ir į ką kreiptis. Hilda neturėjo vizitinės kortelės ir Koni davė savąją. Jis greitai perbėgo ją žydromis ir degančiomis pietiečio akimis, paskui dar kartelį pasitikslino.

– Ak! – visas nušvito jis. – Miledi! Miledi, ar ne?

– Miledi Konstancija! – pasakė Koni.

Jis linktelėjo galva kartodamas: „Miledi Konstancija!“ ir atsargiai įsikišo kortelę kažkur į marškinių klostes.

Esmeraldos vila buvo išties toli, pačiame įlankos pakraštyje, atsigręžusi į Kjudžį\*. Namas buvo pastatytas ne taip jau seniai, labai jaukus, su verandomis į jūrą, o apačioje – gana didelis pavėsingas sodas, nuo įlankos atitvertas siena.

Vilos šeimininkas buvo kresnas, šiurkštoko būdo škotas, prieška-ryje užgyvenęs Italijoje nemenką turta, o per karą už ultrapatriotizmą gavęs titulą. Jo žmona buvo liesa, išblyškusi, tulžinga ypata. Ji neturėjo nuosavų pinigų, tik liūdną priedermę nuolat glaistyti gėdingus savo vyro nuotykius. Su tarnais šeimininkas elgdavosi nepakenčiamai, nors po žiemą patirto širdies smūgio buvo pasidaręs kiek sukalbamesnis.

Visi kambariai viloje buvo užimti. Be sero Malkolmo ir jo dukterų, dar gyveno septyni žmonės. Čia buvo apsistojusi pora škotų, irgi su dviem dukterimis, jauna našlaujanti Italijos grafienė, jaunas gruzinių

---

\* Italijos miestas Venecijos įlankos pakrantėje.

kunigaikštis ir vidutinio amžiaus anglų pastorius, persirgęs plaučių uždegimu ir dabar, kaip sero Aleksandro kapelionas, stiprinantis čionai savo sveikatą. Gražuolio kunigaikščio kišenėse švilpė vėjas, bet jis mokėjo puikiai ir arogantiškai vairuoti, tad ko dar norėti! Grafienė buvo maža tyli katytė, einanti medžioti toliau nuo namų. Dvasininkas – gana paprastas žmogelis, kilęs iš Bakso. Laimė dar, kad savo žmoną ir du vaikus jis paliko namie. Ir pagaliau Gatrių šeimyna su dviem vaikais – solidūs buržua iš Edinburgo. Jie ir pramogavo ūkiškai – viską išbandydami ir niekuo nerizikuodami.

Gruzinų kunigaikštį Hilda su Koni išsyk išbraukė iš sąrašo. Gatriai buvo daugmaž to paties rato žmonės, pasiturintys, bet baisiai nuobodūs, be to, dukros dairėsi sau jaunių. Kapelionas buvo neblogas vyras, bet per daug jau nuolankus! Pramušgalvis seras Aleksandras po nedidelio širdies smūgio buvo pasidaręs nebe toks paslankus, bet matydamas tiek daug jaunų gražių moterų vis dar jaudinosi. Ledi Kuper – tyli, klastinga būtybė – turėjo, vargšėlė, dėl to daug nemalonumų. Užtat į visas moteris be išimties ji žvelgė su lediniu nepasitikėjimu – tai buvo įaugę jai į kraują. Mėgdavo šaltai ir skaudžiai įgelti, tuo parodydama, kaip ji menkai tevertina žmogaus prigimtį. Koni pastebėjo, kad su tarnais ji taip pat elgėsi niekinamai ir iš aukšto, bet niekada nekeldavo balso. Ji viską taip meistriškai sutvarkydavo, kad seras Aleksandras su savo pūpsančiu pilvuku, neva bylojančiu geraširdišką prigimtį, su savo lėkštais sąmojais ir „pahumoravimais“, kaip juos pavadino Hilda, jausdavosi esąs vienintelis namų viešpats ir karalius.

Seras Malkolmas ėmė tapyti. Taip, ji vis dar traukė nutapyti čia vieną, čia kitą Venecijos peizažą – Škotijoje nepamatysi nieko panašaus. Taigi kas rytą, pasiėmęs milžinišką drobę, jis išplaukdavo į savo „plenerą“. Trupučių vėliau su albumu ir akvareliniais dažais į Venecijos širdį išsileisdavo ledi Kuper. Jos būta užkietėjusios akvarelininkės – namuose sienos buvo nukabinėtos rausvomis pilimis, tamsiais kanalais, svyruojančiais tiltais, viduramžiškais fasadais ir kitokiais vaizdais. Kiek vėliau Gatrių šeimyna, kunigaikštis, grafienė, seras Aleksandras ir kartais kapelionas Lindas išsiruošdavo į Lidą. Ten jie maudydavosi, kaitindavosi saulėje ir pusę dviejų sugriždavo namo priešpiečių.

Pasibuvimai namuose būdavo neapsakomai nuobodūs. Tačiau seserims buvo vis tiek. Jos tik valandėlę tesugriždavo į namus. Tė-

vas vežiojo jas į parodas ir jos išvaikščiojo mylių mylias, apžiūrinėdamos nesibaigiančius paveikslus. Jis vežėsi jas pas savo bičiulius į Liučezės vilą, sėdėdavo vakarais su jomis aikštėje prie stalelio pas Florijaną, vedėsi į teatrą žiūrėti Goldonio pjesių. Be to, dar būdavo iliuminuotos vandens šventės ir šokiai. Venecija – kurortų kurortas. Lido paplūdimys, iki horizonto nusėtas saulės nurudintais arba pižamuotais kūnais, panėšėjo į ruonių nugultą krantą, kai atėjus poravimosi metui jie būriais lenda iš jūros. Per daug buvo žmonių aikštėje, per daug galūnių ir torsų Lido paplūdimiuose, per daug gondolų, katerių, garlaivių, per daug balandžių, per daug... per daug saulės, ypatingų Venecijos kvapų, krepšių su braškėmis, šilkinų šalių, dideliausių arbūzų rieklių, tarsi jautiena raudonuojančių ant prekystalių; per daug pramogų, gerokai per daug, kur kas daugiau negu reikia! Koni su Hilda vaikštinėjo apsivilkusios atviromis lengvomis suknelėmis. Jos sutikdavo daugybę pažįstamų. Ir Mikaelis lyg tyčia išdygo priešais.

– Sveikos! Kur apsisotojot? Eime valgyti ledų ar dar ko nors! Arba plaukiam kur su mano gondola!

Net ir Mikaelis sugebėjo čia įdegti. Tikriau pasakius, iškepti, nes visa ši nesuskaičiuojama daugybė žmonijos kūnų ne kaitinosi, bet spirgo po Venecijos saule.

Tam tikra prasme visa tai buvo malonu. Beveik pramoga. Ir vis dėlto visi tie kokteiliai, mirkimas šiltame vandenyje, gulėjimas ant karšto smėlio po sivilinančia saule, džiazavimas šokių aikšteleje, trinant pilvais su partneriu šiltomis naktimis, gaivinimasis ledais – visa tai grynas svaiginimasis. Būtent to jie visi ir siekė – narkotikų. Lėtas pasiplaukiojimas gondola – narkotikas, saulė – narkotikas, džiazas – narkotikas, cigaretės, kokteiliai, ledai, vermutas – viskas narkotikai! Kuo greičiau apsvaigti! Pramogų! Pramogų!

Hilda per daug nesivaikė narkotikų. Jai patikdavo stebėti moteris, vertinti jas. Moterys gyvenime labiausiai domisi kitomis moterimis. Kaip ji atrodo? Kokį vyrą pasigavo? Kaip jis ją linksmina? Vyras buvo tartum dideli šunes baltos flanelės kelnėmis, laukiantys, kada juos paglostys, kada jie galės pasivolioti, patrinti pilvą į koki moterišką pilvuką per šokius.

Hilda mėgo džiažą, mėgo prisipausti prie kokio nors, jos supratimu, „vyro“ ir leisti jam pilvu diktuoti jai judesius. Pasisukioja į vieną, į kitą pusę po aikštelę, ir lik sveikas, „dvikoji“, – nė į tą pusę

nebežiūri. Paprasčiausiai juo pasinaudoja. Varšgė Koni jautėsi labai nelaiminga. Ji nešoko, nes jai buvo bjauru glaustis prie svetimo vyro pilvo. Ją pykino ta pusnuogių kūnų tirštyne Lido paplūdimiuose. Ji negalėjo pakęsti sero Aleksandro ir ledi Kuper. Ji nenorėjo, kad Mikaelis ar kas nors kitas sekiotų jai iš paskos.

Koni atsigaudavo tik tuomet, kai priešnekindavo Hildą plaukti skersai įlanką į tuščią žvirgždėtą kyšulį. Ten jos maudydavosi vienuomoje, palikusios gondolą už kyšulio.

Džovanis pasiėmė pagalbon kitą irkluotoją, nes plaukti reikėjo ilgai ir saulėkaitoje nuo jo žliaugte žliaugė prakaitas. Džovanis buvo labai mielas vaikinai: švelnus, kaip ir visi italai, ir visai neaistringas. Italai neastringi, tam jie perdėm paviršutiniški. Jie greitai susijaudina ir būna švelniai prieraišūs, tačiau aistra retai užvaldo jų širdis.

Taigi Džovanis jau buvo spėjęs prisirišti prie savo damų, kaip kad buvo prisirišęs ir prie visų kitų, vežiotų iki tol. Jis buvo pasirengęs parduoti joms savo kūną, jeigu tik jos panorėtų, ir slapta šito tikėjosi. Jos juk gali dosniai atsidėkoti, o jam toks dalykas, artėjant sutuoktūvėms, labai praverstų. Jis pasisakė joms ketinas vesti ir sužadino jų susidomėjimą.

Džovanis manė, kad kelionės į tuščią krantą bus jam geras business. Bizniu jis vadino *l'amore* – meilę. Užtat ir pasiėmė pagalbon bičiulį. Kelias išties ilgas, be to, juk ir ledi dvi. Dvi ponios – du irkluočiai! Paprasta aritmetika! Negana to, kokios gražuolės! Jis pagrįstai jomis didžiavosi. Ir nors vyresnioji sinjora jam mokėjo ir duodavo nurodymus, jis vylėsi, kad meilei jį išsirinks jaunesnė. Ji ir sumokės daugiau.

Jo bičiulis Danielis nebuvo gondolos irkluočiojas, todėl neturėjo įpročio ko nors prašinėti ar parsidavinėti. Jis plaukiojo sandola – dideliu laivu, vežiojančiu vaisius ir kitokius produktus iš salų.

Danielis buvo aukštas, lieknas, gražiai sudėtas; apvalią galvą puošė trumpos, beveik baltos garbanėlės, veido bruožai dailūs, akys mėlynos, nutulusios viena nuo kitos – kažkuo jis buvo panašus į liūtą, visai ne toks kaip Džovanis – nesivaldantis, plepus ir nuolat pakaušęs. Irklavo be žodžių, ramiai ir energingai, lyg būtų buvęs vienas tarp vandenių. Moterys jam buvo tiktai klientės, tarsi atskirtos nuo jo. Jis net nežiūrėdavo į jas, žvilgsnis nuolat buvo įbestas priekin.

Tai buvo tikras vyras. Jis netgi pyktelėjo ant Džovanio, kai tas padauginęs vyno ėmė nedarniai irkluoti, per smarkiai švaistydamasis

ir vaizduodamas seną vilką. Tai buvo tokio pat tipo vyras kaip Melorsas – savimi neprekiavo. Koni buvo gaila būsimosios šito plevėsos Džovano žmonos. O Danieliui į žmonas tiktų viena iš tų nuostabių ir kuklių kaip gėlės Venecijos moterų, kurių vis dar gali išvysti šio labirintinio miesto užkaboriuose.

Ak, kaip liūdna! Pirmiausia vyras pavertė moterį prostitute, paskui moteris – vyrą. Štai Džovani netveria kailyje, apsiseilėjęs kaip šuo, trokšta kuo greičiau atsiduoti moteriai. Ir, žinoma, už pinigų!

Koni žiūrėjo į Veneciją toluoje – rausvų neaukštų namų virtinę virš vandens. Pinigais grįsti šie statiniai, pinigais grįstas jų klestėjimas ir mirtis. Mirtį nešantys pinigai! Pinigai, pinigai, pinigai, prostitucija ir mirtis.

Ir vis dėlto Danielis, nors ir priklausomas, sugebėjo būti laisvas. Jis vilkėjo ne įprastus gondolos irklautojo marškinius, o tik mėlyną nertinį. Atrodė šiek tiek šiurkštokas, netašytas ir išdidus. Ir štai jį pasamdė tas vėjo botagas Džovani, o tas savo ruožtu nusisamdė dviem moteriškėms. Taip gyvenime ir būna! Kai Kristus atsisakė šėtono pinigų, tas kaip žydas bankininkas liko padėties šeimininku.

Apakinta skaisčios įlankos saulės, Koni grįždavo į vilą ir rasdavo ten laišką. Klifordas rašė nuolat. Jo laiškai buvo labai gražūs – puikiausiai būtų tikę knygai. Kaip tik todėl Koni jie nelabai patiko.

Jos gyvenimas buvo iki kraštų užpildytas kaitrios įlankos saulės, sūraus vandens teliūskavimo, erdvės, tuštumos, nebūties, kurioje buvo tiktai sveikata, akinanti absoliuti sveikata. Užliūliuota šito palaimingo pojūčio, jos dvasia pakilo aukštyn, nebekreipdama dėmesio į nieką. Be to, ji buvo nėščia. Dabar ji jau tikrai žinojo. Tad spiginanti įlankos saulė, sūrus vanduo, įkaitę pakrantės akmenys, geldelių ieškojimas ir čiuožianti gondola – visa tai prisipildė naujos gyvybės plastėjimo ir teikė stulbinantį malonumą jos sveikam kūnui.

Ji jau buvo išbuvusi Venecijoje dvi savaites ir ketino pasilikti dar dešimčiai dienų ar kiek ilgiau. Kaitri saulė išdegino laiko pojūtį ir fizinės sveikatos džiaugsmas panardino ją užmarštin.

Klifordo laiškas pažadino iš tos užmaršties.

„Pas mus čia irgi pasitaiko šiokių tokių nuotykių. Pasirodo, pabėgėlė Melorso, eigulio, žmona sugrįžo namo. Bet jos ten niekas nelaukė. Vyras išgrūdo ją lauk ir užsirakino duris. Tačiau žmonės pasakoja, kad grįžęs namo iš miško jis rado savo toli gražu nebe

puikiąją ledi miegamojo lovoje *puris naturalibus*\*, o geriau pasakius *impuris naturalibus*\*\* . Mat ji išdaužė langą ir įsigavo vidun. Nepajėgdamas iškrapštyti tos gana padėvėtos Veneros iš savo lovos, jis sudėjo ginklus ir pasitraukė į savo motinos namus Tiveršole. Tad šiuo tarpu Staks Geito Venera yra įsikūrusi eigulio name ir visiems tvirtina, jog tai esanti jos nuosavybė, o mūsų Apolonas, matyt, glaudžiasi Tiveršole. Visa tai sužinojau iš kitų, nes Melorsas dar nebuvo pas mane atėjęs: Šią paskalą man savo snapelyje atnešė mūsų šarka ponia Bolton. Aš tau nebūčiau to rašęs, jeigu ji nebūtų ėmusi aikčioti, girdi, jos šviesybė nebeisianti pasivaikščioti, kai sužinosianti, kad gali tenai sutikti tą moteriškę!

Man patiko, kaip tu nupiešei serą Malkolmą, žengiantį į jūrą baltais vėjo draikomais plaukais ir rausvu blizgančiu kūnu. Pavydžiu jums saulės. Pas mus lyja. Bet aš nepavydžiu serui Malkolmui jo nepasotinamo juslingumo. Nors gal jo amžiuje tai ir normalu. Ko gero, metams bėgant žmogus darosi vis juslingesnis ir vis aiškiau jaučia mirtį. Tik jaunystė patiria nemirtingumo skonį...“

Šios naujienos nuplėšė Koni nuo akių palaimingą uždangą, ir jos širdis užvirė apmaudu. Dabar jai reikės kamuotis dėl šios gyvatės!

Prasideda jos kančios! Iš Melorso nė žinutės. Jie buvo susitarę nerašyti vienas kitam, bet dabar jai norėjosi viską sužinoti iš jo paties. Pagaliau jis juk būsimojo jos vaiko tėvas. Galėtų ir parašyti!

Bet kaip šlykštu! Viskas taip susipainioję! Kokie niekingi tie prasčiokai! Ir kaip gera čia, tingioje Venecijos saulėje, palyginti su beviltiška Anglijos Midlandso sloguma! Ko gero, vaiskus dangus – vienas svarbiausių dalykų gyvenime.

Ji niekam nesakė apie savo neštumą, netgi Hildai. Tik sėdo ir parašė laišką Bolton, prašydama pranešti, kas įvyko.

Į Esmeraldos vilą važiuodamas iš Romos užsuko jų bičiulis dailininkas Dunkanas Forbsas. Dabar jis buvo trečias gondoloje, plaukiodavo drauge po įlanką ir visur lydėdavo – tylus, beveik nešnekantis jaunuolis, jau spėjęs pasižymėti kaip tapytojas.

Netrukus Koni gavo Bolton atsakymą. Ji rašė:

„Esu tikra, kad jūsų šviesybė bus patenkinta išvydusi serą Klifordą. Jis puikiai atrodo ir yra džiugiai nusiteikęs, nors daug ir sunkiai dir-

---

\* Skaisčioje nuogybėje (*lot.*).

\*\* Nuodėmingoje nuogybėje (*lot.*).

ba. Ir, žinoma, nekantrauja kuo greičiau jus pamatyti. Be jūsų namai pasidarė nykūs, ir mes labai laukiam ponios sugrįžtant atgalios.

O dėl Melorso, tai nežinau, ką seras Klifordas yra tamstai rašęs. Pas jį netikėtai sugrįžo žmona. Vieną popietę parėjęs iš miško rado ją sėdinčią ant slenksčio. Jinai pareiškė norinti sugrįžti pas jį ir gyventi su juo, nes esanti teisėta jo žmona ir neketinanti skirtis. Mat Melorsas lyg ir buvo pradėjęs rūpintis skyrybomis. Bet jis atsisakė su ja šnekėtis, į namus neįleido ir pats nėjo, o sugrįžo į mišką. Tačiau kai sutemus parėjo namo, pamatė, kad į vidų įsilaužta. Jis užlipo į viršų pažiūrėti, ar ji ten ko nepridariusi, ir rado ją nuoga gulinčią lovoje. Jis pasiūlė jai pinigų, bet ta nė girdėti nieko nenori: jinai jo žmona ir jis turįs ją priimti. Kas ten toliau tarp jų dėjosi, aš nežinau. Man viską papasakojo jo motina. Ji baisiai nusiminusi. Melorsas pasakė, kad verčiau mirs negu gyvens su ja, ir susirinkęs daiktus persikraustė pas motiną į aukštutinį Tiveršolą. Tenai pernakojo, o kitą dieną nuėjo į mišką, laikydamasis kuo atokiau nuo namo. Tą dieną jie, rodos, nesimatė. Bet rytojaus dieną ji nuėjo pas savo brolių Daną, kuris gyvena Begerlyje, ir pakėlė ten didžiausią triukšmą, svaidėsi prakeiksmiais ir vis kartojo, kad ji teisėta jo žmona ir kad pas jį ateina moterų, nes ji radusi jo stalčiuje kvėpalų buteliuką, cigarečių auksiniais filtrais peleninėje ir dar bala žino ką. Pasirodo, ir paštininkas vieną rytą girdėjęs Melorso miegamajame moterišką balsą ir matęs prie tako stovintį automobilį.

Taigi Melorsas pasiliko pas motiną ir eidavo į mišką pro parką, o ji gyveno name. Žmonės tik apie tai ir tekalbėjo. Pagaliau neapsikentęs Melorsas su Tomu Filipu išvežė iš ten visus baldus, lovą ir nusuko vandens siurblio rankenėlę. Tada ji gavo nešdintis, bet į Staks Geitą ji negrįžo – apsistojo Begerlyje pas poniją Svein, nes Dano žmona jos nepriėmė. Dabar ji vis eina prie Melorso motinos namų ir tyko jo ten. Visiems apsiskelbė, kad jis tąsyk miško name su ja permiegojęs, ir net nudūmė pas advokatą, kad jam priteistų mokėti jai alimentus. Ji išplero, surambėjo, pasidarė stambi kaip bulius. Visur vaikšto ir tautija apie jį visokias šlykštynes, kaip jis vedžiojasi į namus moteris, kaip elgdavosi su ja, kai jie gyveno drauge, kaip su ja lovoje išsidirbinėdavo ir dar dievaižin ką. Baisu, kokios bėdos gali pridaryti moteris, kai jai atsiriša liežuvis. Kad ir kokia būtų bjaurybė, vis tiek atsiras kas nors, kas ja patikės, ir vienas kitas purvo gurvuolis vis tiek prikibs. Galvon netelpa, kaip ji dergia Melorsą sakydama, kad su moterimis jis esąs tikras gyvulys. Jinai tvirtina, kad nepaliks jo ramybėje, kol jis gyvas.

Bet aš nesuprantu vieno dalyko: jeigu jau jis toks gyvulys, tai kodėl ji taip nori pas jį sugrįžti? Teisybė, jai jau artėja kritinis amžius, nes ji daug vyresnė už jį. O tokios netašytos prasčiokės kartais visai pameta protą atėjus tam metui... “

Tai buvo Koni žiaurus smūgis. Štai ir jai atėjo metas atsiimti priklausančią dalį purvo. Ji niršo ant Melorso, kodėl jis neišsiskyrė su Berta Kouts – ne, kodėl apskritai ją vedė. Gal jis linkęs į iškrypimus? Koni prisiminė paskutinę naktį, praleistą su juo, ir suvirpėjo. Vadinasi, visa tai jam buvo įprasti dalykai ir jis taip darydavo netgi su Berta Kouts! Kaip šlykštu! Ne, jo reikia atsikratyti, atsisveikinti amžinai. Ko gero, jis iš tiesų vulgarus ir pagedęs. Visa ši istorija jai atrode koki, ir ji beveik pavydėjo Gatrių dukterims juokingo jų nebrandumo ir naivios mergystės. Be to, ją šiurpino mintis, kad kas nors sužinos apie jos ryšį su eiguliu. Koks neapsakomas pažeminimas! Ji jautėsi tokia iškankinta ir įsibauginusi, kad bet koks, netgi miesčioniškas ir troškus Gatrių dukterų respektabilumas rodėsi jai geidžiama priebėga. O jeigu Klifordas sužinos apie jos romaną? Dieve, koks pažeminimas! Ji bijojo, mirtinai bijojo visuomenės spjūvio į veidą. Ji jau beveik troško atsikratyti kūdikio ir likti laisva kaip anksčiau. Trumpai tariant, Koni buvo apimta panikos.

Kokia kvailystė buvo palikti tenai tą kvėpalų buteliuką! Ji nepajėgė atsisipirti išdykėliškam norui iškvėpinti jo nosines ir marškinius komodoje ir paliko pustuštį Koti „Miško žibuoklių“ buteliuką tarp jo drabužių. Norėjo, kad užuodęs kvėpalus jis prisimintų ją. Cigarečių nuorūkas paliko Hilda.

Neištvėrusi ji atvėrė širdį Dulkanui Forbsui. Nesakė, kad buvo eigulio meilužė, tik kad jis jai patikęs, ir nupasakojo jo gyvenimo istoriją.

– Pamatysite, – pasakė Forbsas, – jie nenurims tol, kol nepribaigs jo. Jeigu jis nepasinaudojo proga patekti į vidurinį visuomenės sluoksnį ir jeigu jis turi tvirtą nusistatymą apie tai, kas yra seksas, tai šito jam niekas neatleis. Vienintelis dalykas, kurio žmogus negali dovanoti, tai atvirumo ir natūralumo lytiniame gyvenime. Tu gali būti kiaurai pagedęs – netgi kuo labiau pagedęs, tuo labiau jiems patiksi. Bet jeigu tu myli kaip tau patinka ir nesijauti nešvarus – jie tave sutryps. Tai paskutinis išlikęs absurdiškas tabu – seksas, kaip natūrali ir gyvybiška būtinybė. Patys to negavo ir kitam neduos. Pamatysit, tą žmogų jie užpjūds ir pribaišs. O ką jis iš esmės padarė? Mylėjo žmoną kaip norėjo? Tai argi jis neturėjo tokios teisės? Jai derėtų tuo didžiūotis.

Bet pažiūrėk, net tokia palaidūnė šiepia priešais jį dantis ir siundo ant jo sužvėrėjusią minią. Jeigu šniurkščioji nosimi, jautiesi kaltas arba susigėdęs dėl savo lytinių santykių, tuomet tau bus leista tai daryti. Ak, jie negyvai užpjudydys tą vargšėlį.

Po šio pokalbio Koni metėsi į kitą kraštutinumą. Iš tikrųjų, kuo gi ji nusikalto? Kuo jis nusikalto suteikdamas jai, Koni, neapsakomą palaimą, laisvės ir gyvenimo pojūtį? Jis atpalaidavo įkaitusią seksualinę jos energiją, ir toji paplūdo natūralia savo vaga. Ir už tai jie pasiryžę jį sudraskyti.

Ne, ne, to negalima leisti. Staiga jis iškilo jai prieš akis – baltalytis, įdegusiu veidu ir rankomis, palenkęs galvą kalbasi su savo pasistojusia varpa lyg koku gyvu padaru. Ir vėl išgirdo jo žodžius: „... tavo sėdynikė – gražiausia pasaulyje!“ Ji pajuto, kaip šilta ir švelni jo ranka keliauja per užpakalį žemyn iki slapčiausių vietelių, tartum laimindama. Karštis užliejo jos iščias, keliai sulinko ir ji pasakė sau: „O ne! Šito aš neatsisakysiu! Aš neatsisakysiu jo! Kad ir kažin kas būtų, turiu palaikyti jį vardan to, ką jis man yra davęs. Jis įkvėpė man gyvybę ir suteikė gyvenimo džiaugsmą. Ir aš jo neatsisakysiu“.

Iš susijaudinimo ji padarė vieną neatsargų dalyką. Parašė laišką Bolton ir įdėjo laiškėlį eiguliui, prašydama jam perduoti. Laiškelis skambėjo taip:

„Aš labai susikrimtau sužinojusi, kaip tavo žmona su tavim pasielgė, bet nesijaudink, tai paprasčiausia isterija. Visa baigsis taip pat greitai kaip ir prasidėjo. Bet man labai nesmagu ir aš tik viliuosi, kad tu per daug neimsi to į širdį. Ji yra isterikė ir nori tave kuo labiau iškaudinti. Aš grįšiu po dešimties dienų ir tikiuosi, kad iki to laiko viskas jau bus nurimę“.

Po kelių dienų atėjo Klifordo laiškas. Jis buvo liūdnokas.

„Aš apsidžiaugiau sužinojęs, kad žadi šešioliktą išvažiuoti iš Venecijos. Bet jeigu tau ten patinka, neskubėk namo. Mes pasiilgome tavęs. Visi Regbyje pasiilgo. Bet svarbiausia, kad tu iki soties atsidžiaugtum saule, saule ir pižamomis, kaip sakoma Lido paplūdimių prospektuose. Taigi pasibūk dar šiek tiek, jeigu ten tau smagu, pasirošk mūsų tikrai bjauriai žiemai. Netgi šiandien pas mus lyja.“

Bolton prižiūri mane rūpestingai ir atsidėjusi. Ji labai savotiškas egzempliorius. Kuo toliau gyvenu, tuo labiau mane stebina žmogaus prigimties keistumas. Kai kurie tarytum turi šimtą kojų, kaip šimtakojai, arba bent jau šešias, kaip omarai. Žmogiškas orumas ir savigarba,

kurią norėtum matyti savo artimo elgesyje, išnykę be pėdsakų. Net ir savyje darosi sunku juos beįžvelgti.

Skandalinga eigulio istorija pučiasi kaip nuo kalno riedantis sniego kamuolys. Bolton praneša man visas naujienas. Ji man panaši į žuvį, kuri, nors bežadė, bet tolydžio iškvepia per žiaunas nebylų paskalų dvoką. Viskas prasisijoja pro tas žiaunas, niekas neįstringa ir nekelia jai nuostabos. Atrodo, kad kitų žmonių gyvenimo įvykiai atstoja jai deguonį.

Istorija su Melorsu užvaldė visas jos mintis, ir jeigu aš tik atsitiktinai ko paklausiu, bemat panardina mane į tą liūną. Labiausiai ji pasipiktinusi (matytum, kaip ji moka tą pasipiktinimą suvaidinti!) Melorso žmona, kurią pabrėžtinai vadina Berta Kouts. Aš nugrimztu į patį tokių štai bertų kouts pasaulio dumblą, ir kai mane semiantis paskalų srautas atslūgsta, pamažėle iškylu paviršium į dienos šviesą, klausdamas savęs, ar ji apskritai egzistuoja, toji dienos šviesa?

Aš jau neabejoju, kad mūsų pasaulis, kuris atrodo esąs paviršiuje, iš tikrųjų yra gilus vandenyno dugnas: visi mūsų medžiai – tai povandeniniai augalai, o mes patys – kažkokios žvynuotos vandens pabaisos, mintančios puvėsiais kaip krevetės. Ir tik retsykiais trokštanti dvasia iškyla į paviršių įkvėpti gryno oro, gyvastingojo eterio. Esu įsitikinęs, kad mes kvėpuojame nelyginant koku vandeniu, o vyrai ir moterys yra visokiausi jūrų gyvūnai.

Bet kartais, pailsusi nuo medžioklės vandenyno gelmėse, dvasia vis dėlto šauna į šviesą, kaip kiras pasidžiaugti saule. Matyt, tokia jau mūsų, mirtingųjų, dalia – šniukštinti žmonijos okeano džiunglėse po šlykščias atmatas, kurias palieka po vandeniu gyvenantys mūsų gentainiai. Tačiau kaip nemirtingiems, pasisotinus maita, mums lemta pabėgti nuo to, sugrižti į švytintį eterį, ištrūkti iš Praamžio Vandenyno tamsybių į tikrą šviesą. Ir tuomet pajusti savo amžinumą.

Kai aš kalbuosi su Bolton, jaučiu, kaip mane traukia vis žemyn ir žemyn, kur rangosi ir nardo žvynuotos žmonių paslaptys. Gosliai prisikimšus pilvus, vėl skubama į viršų – iš klampaus dumblo į gryną orą, iš vandens į sausumą. Tau aš galiu nupasakoti visą šį vyksmą, o su Bolton šturpdamas jaučiu tik, kad grimztu vis gilyn, gilyn, į patį dugną, kur siūroja jūržolės ir plaukioja pabalusios vandeni baidyklės.

Ko gero, neteksime savo eigulio. Jo pabėgėlės žmonos sukeltas skandalas ne tik kad nerimsta, bet įgauna vis didesnę ir didesnę užmojį. Jis kaltinamas visokiausiais neįsivaizduojamais dalykais, ir

keisčiausia, kad moteriškė sugebėjo patraukti savo pusėn daugumą angliakasių žmonių, tad dabar visas kaimas verda purvinių apkalbų katile.

Girdėjau, kad Berta Kouts laiko apgultyje namą, kur dabar gyvena Melorsas, o senuosius jo namus miške apvertė aukštyn kojom. Kurią čia dieną ji pamėgino atsiimti dukrą, kai tas gyvas mamos paveikslėlis ėjo iš mokyklos namo. Tačiau mergaitė, užuot pabučiavusi savo mylinčios motinos ranką, skaudžiai įkando jai į žandą ir gavo tokį antausį, kad kūliais nusirito į griovį, iš kurio ją ištraukė pasipiktinusi ir nusikamavusi močiutė.

Toji moteris sugebėjo apnuodyti visą orą aplinkui. Ji viešai paskelbė tokias intymias vedybinio gyvenimo smulkmenas, kurias sutuoktiniai paprastai laiko palaidotas giliame bendro gyvenimo paslapčių kape. Ekshumavusi jas po dešimties metų, ji atskleidė išties nemalonų reginį. Apie tai man papasakojo Linlis ir daktaras. Pastarąjį tie dalykai labai pralinksmino. Žinoma, nieko ypatinga čia nėra. Žmonija visada turėjo keistą potraukį ieškoti neįprastų santykiavimo pozų, ir jeigu vyras nori mylėtis su savo žmona, kaip Benvenutas Čelinis sako, „itališku būdu“ – kodėl ne, skonio dalykas. Tik man nelabai panašu, kad mūsų eigulys būtų tiek išmoningas tokiuose dalykuose. Greičiausiai pati Berta Kouts viso to jį išmokė. Šiaip ar taip, tai jų asmeniniai dalykai ir niekam daugiau jie neturėtų rūpėti.

Ir vis dėlto visi ausį padėję klausosi, netgi ir aš pats. Prieš dešimtį metų visuotinis padorumas būtų užgniaužęs visą šį reikalą. Tačiau visuotinis padorumas – kadai išnykusi kategorija, ir rėksmingos angliakasių žmonos jau pasirengusios mūšiu. Gali pamanyti, kad per pastaruosius penkiasdešimt metų Tiveršole gimė vien tik nekalto prasidejimo kūdikiai, o visos sijonuotos maištininkės – Žanos d'Ark skaistumo mergelės. Tai, kad mūsų garbusis eigulys turi Rablė plunksnos vertų pomėgių, šiurpina ir gąsdina labiau negu žudiko Kripeno piktadarystės. Nors pasiklausius vietos kalbų patys tiveršoliečiai irgi nepėsti.

Blogiausia, kad toji storžievė Berta Kouts neapsiribojo savo pačios bėdomis ir patirtimi. Ji visa gerkle plyšauja, kad jos vyras namuose „turėjęs“ moterų, ir spėtinai paminėjo keletą pavardžių, apjuodindama visiškai padorių moterų reputaciją. Kadangi buvo peržengtos visos ribos, teko griebtis prieš ją teisminių priemonių.

Aš išsikviečiau Melorsą pasišnekėti, nes nebeišmaniau, kaip išvaryti tą ypatį iš miško. Jis atėjo laikydamasis savo įprastinės pozos: „Nelįskite prie manęs, ir aš nelįsiu prie jūsų!“ Ir vis dėlto aš įtariu, kad jis jaučiasi kaip šuo, kuriam prie uodegos pririšta skardinė, nors dedasi jos nepastebįs. Bet aš girdėjau, kad kaime, jam einant pro šalį, moterys šaukia namo vaikus, lyg jis būtų koks Markizas de Sadas. Jis vaikšto labai išdidus, bet bijau, kad skardinė tvirtai pririšta jam prie uodegos ir širdyje jis kartoja kaip donas Rodrigas iš ispaniškos baladės: „Buvau įkaštas aš ton vieton, kuria labiausiai nusidėjau!“ Aš jo paklausiau, ar jis toliau galėsias dirbti savo darbą miške, ir jis atsakė, kad, jo manymu, jis savo pareigas vykdaš. O dėl moteriškės, kuri įkyriai pažeidinėja nuosavybės teisę, tai jis neturįs įgaliojimų jos suimti. Tada aš užsiminiau apie skandalingą istoriją ir jos nemalonius atgarsius. „Verčiau, – sako jis, – patys užsiimtu savo bobomis, užuot kaišioję nosis į svetimą miegamąjį“.

Jis ištarė tuos žodžius su kartėliu, ir, be abejo, juose esama tiesos. Nors patys žodžiai buvo ne itin subtilūs ir pagarbūs. Ir aš jam pasakiau tai. Tuomet išgirdau, kaip žvangtelėjo skardinė. „Žmogui, atsidūrusiam jūsų padėtyje, sere Klifordai, nederėtų priekaištauti man už tai, kad turiu mašną tarpukojy“.

Tokius dalykus jis kalba kiekvienam sutiktam ir tuo anaiptol nepelno žmonių prielankumo. Ir pastorius, ir Linlis, ir Barouzas – visi mano, kad reikėtų jį atleisti iš darbo.

Aš paklausiau jo, ar tiesa, kad jis smagindavosi su ištekėjusiomis moterimis miško namelyje, ir gavau tokį atsakymą: „O kas jums darbo, sere Klifordai?“ Paaiškinau, kad norėčiau išsaugoti gerą savo valdų vardą, o jis atšovė, kad tuomet man reikia užčiaupti visoms boboms žabtus. O kai aš primygtinai pabrėžiau, kad jis netinkamai leido laiką miško namelyje, jis man taip atsakė: „Klausykit, o kodėl jums nepaskleidus gando apie mane ir mano kalę Flosi? Šitokia proga!“ Pasirodo, įžūlumu mūsų eiguliui niekas neprilygs.

Kai paklausiau jo, ar jam nebus sunku susirasti kitą darbą, jis atsakė: „Jeigu norite tuo pasakyti, kad vejate mane lauk, tai aš dingsiu iš čia kaip dūmas“. Taigi jis nė kiek nesipriešino ir kitos savaitės pabaigoje išeis iš mūsų. O kol kas mielai sutiko, kiek spės, supažindinti jauną vyruką Džo Čembersą su savo darbo paslaptimis. Aš pažadėjau jam išeinant sumokėti mėnesio atlyginimą viršaus, bet jis pasakė neimsias jokių pinigų, kad aš neturėčiau dingsties numaldyti

sąžinės priekaištų. Atsakiau, kad nesuprantu, ką jis turi galvoje, ir jis man paaiškino: „Jūs neskolingas man nieko viršaus, sere Klifordai, todėl ir nemokėkite jokių papildomų atlyginimų. O jeigu matot, kad man iš kelnių išlindę marškiniai, tai taip tiesiai ir sakykit“.

Na štai tuo tarpu ir viskas. Moteriškė dingo, ir niekas nežino kur, bet jeigu pasirodytų Tiveršole, būtų bematant suimta. Girdėjau, kad ji mirtinai bijo policijos, nes labai gerai yra su ja susipažinusi. Melorsas šeštadienį išeis, ir pas mus vėl viskas bus ramu.

O kol kas, mano mieloji Koni, jeigu tau patinka Venecijoje arba Šveicarijoje, pabūk dar iki rugpjūčio pradžios. Norėčiau, kad būtum kuo toliau nuo viso šito purvo, ir tikiuosi, kad į mėnesio pabaigą visos sukeltos dulkės jau bus nugulusios ant žemės.

Dabar matai, kokie mes povandeninio pasaulio siaubūnai, o kai omaras rėplioja per dugną, tai apdrabsto visus aplinkui. Belieka viską vertinti filosofiskai“.

Klifordo susierzinimas ir tai, kad jis nepalaikė nė vienos pusės, labai prastai nuteikė Koni. Tačiau gavusi Melorso laišką ji suprato viską daug geriau. Eigulys rašė:

„Katė išsmuko iš maišo, o su ja ir daug kitų katyčių. Tu jau girdėjai, kad mano žmona Berta sugrižo į mano „išsiilgusi“ glėbį ir įsikūrė namuose, kuriuose, šiuurkščiai tariant, užuodė negerą kvapą. Pirmiausia aptiko Koti buteliuką, o po kelių dienų pakėlė vėją dėl sudegintos nuotraukos, radusi stiklą ir dugną miegamajame. Nelaimė, ant dugno buvo išbraižytas kažkoks ornamentas ir inicialai K.S.R. Iš pradžių tos raidės nieko jai nesakė, bet kai ji įsiveržė į miško trobelę ir rado vieną tavo knygą – aktorės Džuditos biografiją – su tavo pavarde pirmame puslapyje – Konstancija Stiuart Rid, tai kelias dienas visur plyšojo, kad mano meilužė pati ledi Čaterli. Pagaliau naujiena pasiekė pastorių, Barouzą ir serą Klifordą. Tada jie ėmėsi žygių, kad mano teisėtai žmonai būtų iškelta byla, o ši savo ruožtu dingo iš akipločio, kadangi nuo seno paniškai bijo policijos.

Seras Klifordas pasikvietė mane, ir aš nueėjau pas jį. Jis pradėjo sukti aplinkui, bet jaučiau, kad siunta ant manęs. Paskui paklausė, ar aš žinau, kad net jos šviesybės vardas buvęs paminėtas. Atsakiau, kad niekad nesiklausau gandų ir juolab keista girdėti tokius dalykus iš paties sero Klifordo lūpų. Jis pasakė, jog tai esąs didelis įžeidimas, o aš jam atsakiau, kad mano indaujoje kabo kalendorius su karalienės Marijos portretu, vadinasi, ir jinai priklauso mano haremui. Tačiau jis neįvertino mano sarkazmo ir teikėsi išvadinti mane akiplēša, vaikš-

tinėjančiu po mišką atsegtu praskiepu, o aš jam atsilyginau maloniai primindamas, kad jam nesą net dėl ko sagstytis. Taigi jis išgrūdo mane lauk. Šeštadienį aš išvykstu ir nebegrišiu daugiau į savo namus, ir mano vieta nebepažins daugiau manęs paties\*.

Važiuosiu į Londoną ir apsisistosiu pas savo seną šeimininkę ponią Indžer Koburgo aikštėje 17 arba ji man suras kambarį.

Tik nuo nuodėmių niekur nepabėgsi, ypač jeigu esi vedęs ir tavo žmonos vardas Berta“.

Nė vieno žodžio apie ją ir jai. Koni jautėsi įskaudinta. Nors keliais žodžiais būtų nuraminęs, paguodęs. Ne, jis duoda jai laisvę, laisvę sugrįžti į Regbį, pas Klifordą. Ir dėl to jai taip pat buvo skaudu. Kam tas veidmainingas riteriškas? Jis turėjo pasakyti Klifordui: „Taip, ji mano meilužė ir mylimoji, ir aš tuo didžiuojuosi!“ Bet tam jam pristigo drąsos.

Vadinasi, Tiveršole linksniuoja juodviejų pavardes! Menkas džiaugsmas. Niekis, netrukus viskas pasimirš.

Ji niršo gerai nesuprasdama, kas ją labiausiai siutina, ir todėl jautėsi tartum suparalyžiuota. Ji nežinojo nei ką daryti, nei ką sakyti, tad nieko ir nedarė. Toliau gyveno Venecijoje, plaukiojo gondola su Dulkanu Forbsu, maudėsi – taip diena iš dienos. Dulkanas, kuris prieš dešimtį metų buvo nelaimingai ją išimylėjęs, susižavėjo ja vėl. Bet ji pasakė jam: „Iš vyrų aš noriu tik vieno dalyko: kad paliktų mane ramybėje“.

Taigi Dulkanas paliko ją ramybėje, nuoširdžiai patenkintas tuo, kad įveikė save. Ir vis dėlto jis paprašė neatstumti jo jausmo – nuoširdaus ir keisto, tarsi išvirkštinė meilės pusė. Jis norėjo paprasčiausiai būti su ja.

– Ar tu kada nors pagalvojai apie tai, – pasakė jis jai vieną dieną, – kiek mažai tėra pasaulyje žmonių, kuriuos kas nors sieja. Pažvelk į Danielį! Jis gražus kaip dievaitis. Bet pažiūrėk, koks tas gražuolis vienišas. Nors einu lažybų, kad jis turi žmoną ir šeimą ir neketina jų palikti.

– Paklausk jo paties, – atsakė Koni.

Dulkanas taip ir padarė. Danielis pasisakė esąs vedęs ir turįs du sūnus – vieną septynerių, kitą devynerių metų. Tačiau kalbėjo apie tai visiškai abejingai.

---

\* Jobo knyga, 7,10.

– Galbūt tik toks žmogus, kuris atrodo vienišas kaip pirštas, iš tikrųjų moka atsiduoti kitam, – pasakė Koni. – Visi kiti tarytum kokie prielipai prie bet ko kimba, kaip Džovanis. Ir, – pridūrė ji pagalvojusi, – kaip tu, Dulkanai.



## Aštuonioliktas skyrius

Koni reikėjo apsispręsti, ką daryti. Ji išvažiuos iš Venecijos tą pačią dieną, kai jis paliks Regbį, tai yra po šešių dienų. Tuomet atvyks į Londoną kitą pirmadienį ir jiedu galės pasimatyti. Ji parašė jam Londono adresu, prašydama duoti jai žinią į „Hartlando“ viešbutį ir ateiti tenai septintą vakare.

Širdyje Koni buvo apimta kažkokio keisto, permainingo pykčio ir su niekuo nenorėjo bendrauti. Ji neatsivėrė netgi Hildai, ir ši, išižeidusi dėl jos neįveikiamo tylėjimo, labai susidraugavo su viena olande. Koni nekentė tų „intymių“ moteriškų draugysčių, į kurias Hilda nuolat įsiveldavo.

Seras Malkolmas nusprendė važiuoti su Koni, o Dunkaną paliko parlydėti Hildą. Senasis maestro mėgo komfortą: užsisakė kupė Rytų eksprese, nepaisydamas Koni, kuri negalėjo pakęsti tų *trains de luxe*\* ir nūnai juose tvyrančios begėdiško palaidumo atmosferos. Na, bet Paryžių su juo jie pasiekė daug greičiau.

Seras Malkolmas visada nenoriai grįždavo pas žmoną. Taip jau susiklostė nuo pirmųjų jo vedybų. Bet namuose buvo rengiamas priėmimas kurapkų medžioklės proga ir jis norėjo parvykti prieš jam prasidedant. Koni, įdegusi ir pagražėjusi, sėdėjo tylėdama, nepastebėdama už lango besimainančio kraštovaizdžio.

– Tau turbūt šiek tiek liūdna grįžti į Regbį, – pasakė tėvas pastebėjęs jos nuotaiką.

– Aš dar nežinau, ar grįšiu tenai, – netikėtai išdrožė Koni ir pasižiūrėjo į tėvą didelėmis mėlynomis akimis. Tokiose pat didelėse ir mėlynose tėvo akyse šmėstelėjo išgąstis kaip žmogaus, sugauto nusikaltimo vietoje.

– Ketini pabūti Paryžiuje?

– Ne! Aš ketinu visai nebegrįžti į Regbį.

Jis nepajėgė susidoroti su savo paties nedideliais keblumais, tad nuoširdžiai troško, kad dukra jam neužkrautų savųjų.

---

\* Prabangos traukiniai (*pranc.*).

– Kas gi čia dabar atsitiko? – paklausė jis.

– Aš laukiuosi.

Ji nebuvo to sakiusi jokiam gyvam padarui ir dabar tartum peržengė kažkokią ribą.

– Iš kur tu žinai? – paklausė tėvas.

Ji nusišypsojo.

– O kaip aš galiu to nežinoti!

– Bet jis, aišku, ne Klifordo.

– Ne, kito vyro.

Jai netgi patiko kankinti tėvą.

– Ar aš jį pažįstu? – paklausė seras Malkolmas.

– Ne! Tu niekada nesi jo matęs.

Jiedu ilgai tylėjo.

– Ir ką tu manai daryti?

– Tas ir yra, kad nežinau.

– Argi su Klifordu to negalima kaip nors suderinti?

– Manau, kad galima, – atsakė Koni. – Po mudviejų paskutinio pokalbio jis man pasakė, kad neturėtų nieko prieš, jeigu pagimdyčiau kūdikį, niekam nesiskelbdama, kieno jis.

– Tai itin protingas sprendimas žmogui, atsidūrusiam tokioje padėtyje. Na, tuomet viskas gerai.

– Kuria prasme? – paklausė Koni žiūrėdama tėvui į akis. Jos buvo tokios pat didelės ir mėlynos kaip jos pačios, tik žvilgsnis kitoks: kartais truputį drovus, kaip nusikaltusio berniūkščio, kartais apsi-  
blausęs, kaip nuobodžiaujančio savimybės, bet dažniausiai geraširdis ir pavargęs.

– Vadinasi, tu gali Klifordui padovanoti Čaterlių giminės įpėdinį ir naują Regbio baronėtą.

Seras Malkolmas patenkintas nusišypsojo.

– Bet man to visai nesinori, – atsakė ji.

– Kodėl? Jauti atsakomybę tam kitam vyrui? Ką gi! Jeigu nori žinoti mano nuomonę, vaikeliai, tai ji tokia. Visuomenė laikosi tvirtai. Regbis stovi ir stovės. Visuomenė yra daugiau ar mažiau pastovus dalykas ir išoriškai mums reikia prie jos derintis. Asmeniniame gyvenime, mano manymu, galime tenkinti savo poreikius. Jausmai keičiasi. Šiais metais tau gali patikti vienas vyras, kitais kitas. O Regbis vis vien stovės. Neniekinink Regbio, jeigu jau priklausai jam. O linksmintis gali kiek tik tau patinka. Jeigu paliksi Klifordą – nieko nelaimėsi. Bet jeigu

nori, žinoma, gali tai padaryti. Turi grynai savo pajamų – vienintelį tvirtą pagrindą. Bet tos pajamos ne per didžiausios. Pagimdyk mažą baronetą Regbio dvarui. Iš to turėsi daug didesnę džiaugsmą.

Seras Malkolmas atsilošė ir nusišypsojo. Koni nieko neatsakė.

– Tikiuosi, kad pagaliau sutikai tikrą vyrą, – po kurio laiko pareiškė jaunatviškai pažvalėjęs tėvas.

– Taip, dėl to viskas taip ir atsitiko. Nedaug jų dabar belikę, – atsakė ji.

– Deja, tikrai nedaug, – susimąstęs pritarė tėvas. – Bet jam pasisekė, kad sutiko tave. Ar jis neturi tau kokių pretenzijų?

– Oi, ne! Jis palieka viską spręsti man pačiai.

– Labai gerai! Labai gerai! Itin kilnus poelgis.

Seras Malkolmas buvo patenkintas. Koni buvo jo mylimoji duktė, jam buvo mielas jos moteriškumas. Ji turėjo daug mažiau motinos bruožų negu Hilda. Be to, jis visuomet nemėgo Klifordo. Taigi dabar tėvas buvo patenkintas ir elgėsi su dukterimi itin švelniai, tarytum gimisiantis kūdikis būtų jo paties.

Jis nuvežė ją į „Hartlando“ viešbutį ir palydėjo į numerį, o pats išėjo į klubą. Koni atsisakė eiti su juo.

Numeryje ji rado Melorso laišką. „Aš neateisiu pas tave į viešbutį, bet lauksiu prie „Auksinio gaidžio“ Adomo gatvėje septintą valandą“.

Ir štai ji pamatė jį stovintį gatvėje – aukštą, liesą, apsvilkusį tamsiu plonu kostiumu ir visai kitokį. Jo laikysena buvo iš prigimties ori, bet išvaizdai stigo tam tikrų jos luomui būdingų požymių. Tačiau ji išsyk suprato, kad galėtų su juo pasirodyti bet kokioje vietoje. Prigimties kilnumas kur kas svarbiau už bet kokius klasinius atributus.

– Pagaliau! Kaip tu puikiai atrodei!

– Nežinau, kaip aš, bet tu – šiaip sau.

Ji susirūpinusi žvelgė jam į veidą – sulysęs, atsikišusiais skruostikauliais. Bet jo akys šypsojosi, ir jai staiga pasidarė lengva. Įtampą kaip ranka nuėmė – su juo nereikia jokių ceremonijų. Iš jo sruvo tokia juntama šiluma, kad jos širdis išsyk atlėgo, ir Koni visai atsipalaidavo. Pažadintas moteriškas instinktas bemat atpažino laimę. „Aš laiminga, kai jis greta!“ Net skaisčioji Venecijos saulė taip nešildė ir neramdė jos krūtinės.

– Tau buvo bjauru? – paklausė ji, kai juodu atsisėdo prie staliuko. Dabar ji aiškiai matė, koks jis išsekęs. Jo ranka, tokia pažįstama, gulėjo

ant stalo rami ir atsipalaidavusi kaip miegančio žvėries. Ją pagavo nenugalimas noras suimti ją ir pabučiuoti, bet ji nedrįso.

– Žmonės visada bjaurūs, – atsakė jis.

– Ar tu labai ėmei tai į širdį?

– Ėmiau ir visada imsiu. Aš suprantu, kad kvaila dėl to kankintis, bet nieko negalėjau padaryti.

– Tu jauteisi kaip šuo, kuriam prie uodegos pririšta skardinė? Čia Klifordo žodžiai.

Jis pasižiūrėjo į ją. Ji pasielgė žiauriai ir skaudžiai užgavo jo savimeilę.

– Turbūt taip, – atsakė jis.

Koni dar nežinojo, kaip sunkiai jis pakelia įžeidimus.

Kuri laiką jiedu tylėjo. Paskui ji paklausė:

– Ar tu pasiilgai manęs?

– Aš džiaugiuosi, kad tu toli nuo viso šito.

Ir vėl stoji tyla.

– Ar kas nors patikėjo, kad aš būdavau su tavim?– paklausė ji.

– Niekas. Manau, nedrįso apie tai net galvoti.

– O Klifordas?

– Turbūt irgi nepatikėjo. Atmetė tą mintį net nedvejodamas. Bet suprantama, kad po to nebenorėjo manęs daugiau akyse matyti.

– Aš laukiuosi vaiko.

Staiga iš jo veido, ir net iš kūno, dingo bet kokia išraiška. Jis žiūrėjo į ją patamsėjusiomis akimis visiškai neišskaitomu žvilgsniu – lyg kokia nakties šmėkla.

– Pasakyk, kad džiaugiesi! – impulsyviai čiupdama jo ranką, maldaujamu balsu tarė ji. Staiga ji pastebėjo jame kylantį išdidumą, kuris bemat buvo nuslopintas jai nesuvokiamų jausmų.

– Tai ateitis, – pasakė jis.

– Bet ar tu nepatenkintas? – spyrėsi ji.

– Blogiausia, kad aš netikiu ateitimi.

– Tegu tavęs nebaugina atsakomybė. Klifordas augins jį kaip savo ir netgi apsidžiaugs.

Jis išblyško ir tartum susigūžė. Ir neatsakė jai nieko.

– Ar man grįžti pas Klifordą ir padovanoti Regbiui mažytį baroneta?

Jis pasižiūrėjo į ją – išbalęs ir svetimas. Veidu perbėgo piktoka šypsena.

– Ir tu jam, žinoma, nesakysi, kas vaiko tėvas.

– Jis vis tiek jį priimtų, jeigu tik aš norėčiau.

Jis truputį pagalvojo ir pasakė lyg sau:

– Iš tiesų, kodėl gi ne?

Ir vėl stojo tyła. Didžiulė praraja žiojėjo tarp jų.

– Bet ar tu nori, kad aš grįžčiau pas Klifordą? – paklausė Koni.

– O ko tu pati nori?

– Aš noriu gyventi su tavim, – tiesiai atsakė ji.

Išgirdus tuos žodžius, karštis nutvilkė jam paširdžius, ir jis nuleido galvą. Paskui pakėlė galvą ir pasižiūrėjo į ją anuo vaiduoklišku žvilgsniu.

– Jeigu tau toks gyvenimas patiks, – pasakė jis. – Aš nieko neturiu.

– Tu turi daugiau negu dauguma vyrų. Pats juk žinai, – pasakė ji.

– Tam tikra prasme žinau, – tarė jis. Paskui kiek pagalvojęs pridūrė:

– Man dažnai sakydavo, kad aš moteriškas. Bet taip nėra. Tai joks moteriškumas, jeigu aš nenoriu šaudyti paukščių, nesivaikau pinigų ar pasisekimo. Galėjau daug pasiekti kariuomenėje, bet aš nemėgstu kariuomenės. Nors su kareiviais puikiai sutardavau. Jie mylėjo mane, o kai pasiusdavau, tai bijodavo kaip užsirūstinusio Dievo. Ne, mūsų kariuomenė merdi, kadangi jai vadovauja bukagalviai nemokšos. Kariuomenė jau nebeturi jokių gyvybės požymių. Aš myliu kareivius, o jie mane, bet nekenčiu įžūlaus vyresnybės pasipūtimo. Todėl nieko nepasiekiau. Aš nekenčiu begėdiškos pinigų valdžios, nekenčiu šio pasaulio galingųjų savivalės. Ką gi aš galiu pasiūlyti moteriai šiame pasaulyje?

– Bet kam būtinai reikia kažką siūlyti? Tai ne sandėris. Mes juk mylime vienas kitą, – tarė ji.

– Ne, ne! To negana. Gyvenimas yra nuolatinis judėjimas pirmyn. O mano gyvenimas rieda ne tais bėgiais, kuriais reikia, ir jau neriedės. Aš tartum koks nepanaudotas bilietas. Ir negaliu įtraukti moters į savo gyvenimą, kol kas neturintį tikslo, bent jau vidinio, kuris suteiktų mums abiem impulsą gyventi. Vyro gyvenime moteris turi matyti prasmę, ypač jeigu tai izoliuotas gyvenimas ir jeigu tai tikra moteris. Aš negaliu būti vien tavo sugulovas.

– Kodėl ne? – paklausė ji.

– Todėl, kad negaliu, ir tiek. Pati netrukus tuo pasibjaurėtum.

– Taip kalbi, lyg nepasitikėtum manimi, – tarė ji.

Jis šyptelėjo.

– Tavo pinigai, tavo padėtis, tu viską ir spręsi. O aš pagaliau nesu vien tik savo ponios junkinys.

– O kas tu dar esi?

– Nesistebiu, kad klausi. Plika akimi to, žinoma, nepastebėsi. Bent jau sau aš šį tą reiškiu. Man pačiam mano kelias aiškus, nors puikiai suprantu, kad kiti jo nemato.

– Ar tavo kelias pasidarys nebe toks aiškus, jei gyvensi su manim?

Jis ilgai tylėjo, paskui pasakė:

– Galbūt.

Koni taip pat susimąstė.

– Ir koks gi tas kelias?

– Sakau tau, jis nematomas. Aš netikiu nei pasauliu, nei pinigais, nei pažanga, nei mūsų civilizacijos ateitimi. Jeigu ta ateitis vis dėlto egzistuoja, tai žmonija turės iš esmės pasikeisti.

– Ir kokia gi bus ta ateitis?

– Dievas žino! Aš kartais jaučiu, kad ji pritvinkusi baisaus pykčio, bet ką tai reiškia, nežinau.

– Nori, aš tau pasakysiu? – tarė ji žiūrėdama jam į akis. – Nori, pasakysiu, ką tu turi tokio, ko neturi kiti vyrai, ir kas nulems ateitį? Nori?

– Na, sakyk, – atsiliepė jis.

– Tu nebijai būti švelnus. Uždedi ranką man ant sėdynės ir sakai, kad ji žavinga.

Jo veide šmėstelėjo šypsnyš.

– Šit kaip!

Kurį laiką jis sėdėjo susimąstęs.

– Ko gero, – pagaliau pasakė jis, – tu sakai tiesą. Taip ir yra. Ir visame kame. Aš supratau tai bendraudamas su kareiviais. Man buvo būtina suartėti su jais, fiziškai suartėti, ir neslopinti šito jausmo. Stengdavausi jausti jų kūnus ir būti kuo švelnesnis, nors kartais siūsdavau juos į tikrą pragarą. Pasak Budos, tai pažinimas. Tačiau net Buda vengė kūniško pažinimo ir natūralaus fizinio artumo, tokio tobulo netgi tarp vyrų – to rūstaus švelnumo, kuris pageibusiam vyrui suteikia gajumo. Taip, tai iš tikrųjų švelnumas, lyties pajautimas. Juk meilės aktas tėra prisilietimas, glaudžiausias iš visų. Ir štai šio prisilietimo mes bijome. Mūsų jausmai apmirę ir mes patys leisgyviai. Laikas atsipeikėti, pa-

kirsti gyvenimui. Ypač mums, anglams, reikia kūniškai suartėti, rodyti vieni kitiems daugiau šilumos ir švelnumo. Verkiant reikia.

Koni pasižiūrėjo į jį.

– Tai kodėl tu bijai manęs? – paklausė ji.

Jis ilgai žiūrėjo į ją prieš atsakydamas.

– Atvirai sakant, bijau pinigų ir padėties. Pasaulio tavy.

– Bet argi nėra manyje švelnumo? – ilgesingai paklausė ji.

Jis pasižiūrėjo į ją patamsėjusiu, nutolusiu žvilgsniu.

– Užplūsta ir atslūgsta, kaip ir mano.

– Bet ar tu netiki švelnumu, kuris yra tarp mūsų? – paklausė ji išsispitrijusi jam į akis.

Jo veidas staiga atsipalaidavo, kaukė nukrito.

– Galbūt.

– Noriu, kad mane apkabintum, – pasakė ji. – Ir pasakytum, kad džiaugiesi, jog mes turėsime vaikutį.

Koni buvo tokia graži, šilta ir viliojanti, kad jo varpa bemat sukruto.

– Galima nueiti į mano kambarį, – pasakė jis. – Nors tai gali sukelti dar vieną skandalą.

Bet ji jau matė, kaip pasaulis tolsta nuo jo, jo veidas švyti aistra – stipria ir švelnia.

Aplinkinėmis gatvėmis jieėjo Kolburgo aikštės link. Ten, viename name, jis nuomojosi palėpę su dujine virykle, ant kurios pats gaminosi valgi. Kambarys buvo mažas, bet švarus ir tvarkingas.

Ji nusivilko, liepė nusivilkti ir jam. Besiskleidžiantis jos nėštumas teikė jai ypatingo patrauklumo.

– Man nevalia dabar tavęs liesti, – pasakė jis.

– Ne! – tarė ji. – Mylėk mane! Mylėk mane ir pažadėk, kad niekam manęs neatiduosi! Pažadėk, kad niekam manęs neatiduosi! Pažadėk, kad niekur ir pas nieką manęs nebeišleisi!

Ji atsigulė šalia ir stipriai prisiglaudė prie jo lieso, stipraus, nuogo kūno – vienintelių tikrų savo namų.

– Jeigu taip nori, niekam tavęs neatiduosiu, – pasakė jis ir suėmė visą į glėbį.

– Ir pasakyk, kad džiaugiesi dėl vaikelio, – pakartojo ji. – Pabučiuok jį. Pabučiuok mano pilvą ir pasakyk, jog džiaugiesi, kad jis tenai.

Šitai jam buvo kiek sunkiau.

– Man baisu pagalvoti, kaip galima leisti vaikus į pasaulį. Nežinia, kas jų laukia.

– Bet juk tu pradėjai jį. Būk jam švelnus – tai ir bus jo ateitis. Pabučiuok jį!

Jis suvirpėjo, nes tai buvo tiesa. „Būk jam švelnus – tai ir bus jo ateitis“. Staiga jį užplūdo karšta meilės banga. Jis pabučiavo jai į pilvą. Ties gakta, kuo arčiau gimdos, kurioje slypėjo vaisius.

– Ak, tu myli mane! Tu myli mane! – sudejavo ji beveik nesąmoningai, lyg ekstazėje.

Jis įėjo į ją švelniai, jausdamas, kaip galinga šiluma noriai plūsta iš jo vidaus į jos vidų ir sujungia juodu. Staiga jis suprato, ką jam reikia daryti: puoselėti šį švelnų artumą, nes nuo to nenukentės nei jo orumas, nei garbė, nei vyriškumas. Na ir kas, kad ji turtinga ir su padėtimi, o jis nieko neturi. Neduoti savo meilės jai vien dėl to – per brangi kaina garbei ir orumui išsaugoti. „Aš juk už kūnišką vienas kito pažinimą, – tarė jis sau, – ir už švelnų artumą. O ji – mano draugė. Taip mes paskelbsime karą pinigams, mašinoms, abejingam ir rafinuojam pasaulio veidmainiškumui. Ir ji parems mane šioje kovoje. Ačiū Dievui, kad ji ne kokia kvailė ir ne plačiaburnė“. Ir kai jo sėkla ištryško jos viduje, judviejų sielos taip pat susiliejo kūrybos akte, kur kas svarbesniame negu gyvybės pradėjimas.

Dabar ji buvo tvirtai nusprendusi, kad jie niekada nesiskirs. Reikia sugalvoti, kaip tai padaryti.

– Tu nekenti Bertos Kouts? – paklausė ji.

– Nekalbėk man apie ją.

– Kalbėsiu. Todėl, kad kadaise tu ją mylėjai. Ir buvai su ja toks pat artimas kaip dabar su manimi. Todėl turi man viską papasakoti. Argi ne siaubinga, kad jūs buvote tokie artimi, o dabar taip jos nekenti? Kodėl taip yra?

– Nežinau. Ji visada norėjo man primesti savo valią, visada. Savo nepakenčiamą moterišką valią – savo laisvę! Vis kovojo dėl tos nepakenčiamos savo laisvės, ir ta kova pasibaigdavo šlykščiausiais barniais. Baigė gyvą mane suėsti dėl tos savo laisvės.

– Bet ji net ir dabar laikosi tavęs. Ar ji vis dar tave tebemyli?

– Ne, kur ten! Jeigu laikosi manęs, tai vien iš beprotiškos neapykantos ir noro pakenkti.

– Bet anksčiau turbūt mylėjo.

– Ne! Nebent retsykais. Jautė man potraukį. Bet manau, jog netgi už tai, kad ji jautė potraukį, negalėjo man atleisti. Jeigu kartais ir mylėdavo, tai paskui už tai su kaupu atsiimdavo. Didžiausias džiaugsmas jai būdavo tyčiotis iš manęs, ir niekas nebūtų jos sustabdęs. Jau nuo pat pradžių jos santykis su manim buvo ydingas.

– Bet gal jinai jautė, kad tu iš tikrųjų jos nemyli, ir norėjo priversti tave mylėti?

– Apsaugok Viešpatie, kokį pragarišką būdą ji tuomet pasirinko.

– Bet juk tu iš tikrųjų jos nemylėjai, tiesa? Tu pats padarei ją tokia.

– Kaip? Aš juk mėginau. Bet ji viską paversdavo niekais. Ne, nebenoriu to prisiminti. Tai likimas. Ir ji – likimo auka. Tą paskutinį kartą įmanydamas būčiau nušovęs ją kaip žvėrį – paklaikusį, pasmerktą padarą moters pavidalu! O, kad aš būčiau galėjęs ją nušauti ir pagaliau atsikratyti šito prakeiksmo! Įstatymas turėtų šitai leisti. Kai moteris ima reikšti savo valią, ji viskam nori ją primesti ir pasidaro tokia pavojinga, kad galiausiai reikia ją nušauti.

– O jeigu savo valią ima primetinėti vyras, jį taip pat reikia nušauti?

– Žinoma! Bet aš turiu atsikratyti jos, kitaip ji vėl mane užpuls. Aš tau štai ką noriu pasakyti: jeigu įmanoma, man reikia išsiskirti su ja. Todėl mudu turime būti atsargūs. Niekur drauge nesirodyti. Aš nežinau, tikrai nežinau, ką padaryčiau, jeigu ji mus užtiktų.

Koni susimąstė.

– Vadinasi, mes negalime būti drauge? – paklausė ji.

– Mažiausiai pusę metų negalime. Manau, kad rugsėjį gausiu ištuoką, tad iki kovo teks palaukti.

– Bet kūdikis tikriausiai gims pačiame vasario gale, – pasakė ji. Jis patylėjo.

– Tegu juos skradžiai, tuos klifordus ir bertas, – piktai metė.

– Tu nelabai jiems gailestingas, – pasakė ji.

– Nelabai gailestingas? Žinai, didžiausias gailestingumas būtų pasiūsti juos myriop. Tokie kaip jie neturi gyventi. Tai tik gyvenimo žlugdymas. Jų viduje įkalinta dvasia kenčia. Mirtis turėtų būti jiems išsigelbėjimas. Ir man turėtų būti leista juos nušauti.

– Bet tu to nepadarytum, – tarė ji.

– Kaip kažin ką padaryčiau! Ir sąžinė mažiau graužtų negu nušovus kirstuką! Kirstukai bent jau gražūs ir jų mažai belikę. O šitų – legionai. Šaučiau, net ranka nesudrebėtų.

– Tuomet gal ir gerai, kad neturi tokios teisės.

– Deja.

Koni turėjo apie ką pamąstyti. Buvo akivaizdu, kad jis nori galutinai atsikratyti Bertos Kouts. Ir ji jautė, kad jis elgiasi teisingai. Paskutinis išpuolis buvo per daug šiurkštus. Vadinasi, iki pavasario ji turės gyventi viena. Gal per tą laiką pavyks išsiskirti su Klifordu. Bet kaip? Jeigu teisme bus pagarsinta Melorso pavardė, ji niekada nebegalės išsiskirti. Kaip visa tai koku! Nejaugi neįmanoma pabėgti, nusigauti į tolimiausią žemės pakraštį ir nutraukti visus ryšius?

Pasirodo, ne. Šiais laikais bet kuris tolimiausias žemės užkampis yra penkios minutės nuo Čaring Kroso. Radijas panaikino atstumą. Dahomėjos karaliai ir Tibeto lamos klausosi žinių iš Niujorko ir Londono.

Kantrybės! Kantrybės! Pasaulis yra gigantiškas ir painus mechanizmas ir reikia elgtis labai atsargiai, kad nepakliūtum tarp jo krumpliaraičių.

Koni nusprendė patikėti paslaptį tėvui.

– Aš noriu tau pasakyti, – pradėjo ji, – kad jis dirbo Klifordo eiguliu, bet prieš tai tarnavo karininku Indijoje. Na o paskui, kaip pulkininkas Florensas, nusprendė kariauti vienas.

Tačiau seras Malkolmas nesižavėjo menamu pagarsėjusio pulkininko paslaptینگumu. Išorinis nuolankumas, jo manymu, slėpė norą išgarsėti. Jis žiūrėjo čia vieną iš puikybės pavidalų, kurio kilni jo prigimtis labiausiai nekenė, – skonėjimąsi savęs žeminimu.

– Kokios kilmės tavo eigulys? – susierzinęs paklausė seras Malkolmas.

– Jis gimė Tiveršolo angliakasio šeimoje. Bet jis visiškai prideramo išsiauklėjimo.

Garbusis maestro supyko dar labiau.

– Man atrodo, kad jis aukso ieškotojas, – pasakė jis. – O tu, ko gero, jo sėkmingai rasta aukso gysla.

– Ne, tėve, tu klysti. Jeigu pamatytum jį, suprastum pats. Jis tikras vyras. Klifordas visą laiką nemėgo jo už nepriklausomą būdą.

– Nors kartą jis parodė išvalgumą.

Labiausiai seras Malkolmas būgštavo dėl skandalo, kuris kilęs paaiškėjus, kad duktė turėjo romaną su eiguliu. Pats romanas jo nejaudino, svarbiausia – skandalas.

– Man tas vyrukas visai nerūpi. Nors galvą tau kaip reikiant susuko. Bet, dėl Dievo meilės, pagalvok, kokios prasidės apkalbos. Pagalvok apie savo pamotę, kaip ji priims šią žinią.

– Žinau, – sutiko Koni, – apkalbos – bjaurus dalykas, ypač jeigu priklausai aukštesnei visuomenei. Be to, Melorsas taip trokšta išsi-tuokti. Aš pagalvojau, kad gal mums visai nebūtina minėti jo pavardės, o pasakyti, kad kūdikis visai kito žmogaus.

– Kito žmogaus? Kieno gi?

– Na, sakykime, Dunkano Forbso. Jis visą gyvenimą buvo mūsų šeimos draugas. Be to, gana žymus dailininkas. Ir aš jam visada patikdavau.

– Po velnių! Vargšas Dunkanas. O jam kas iš to?

– Nežinau. Bet gal jam tai netgi patiktų.

– Patiktų? Jeigu taip, tai jis tikras juokdarys. Bet tarp jūsų nieko nėra buvę, ar ne?

– Ne! Bet jam to nė nereikia. Jis džiaugiasi vien tuo, kad aš šalia, jam nebūtina manęs liesti.

– O Viešpatie, kas per karta!

– Labiausiai jis nori, kad aš jam pozuočiau. Bet aš niekada netu-rėjau ūpo.

– Padėk jam, Dieve. Jo padėtis ir taip gana apgailėtina.

– Tai tu neturi nieko prieš, jeigu bus kalbama apie jį kaip apie tėvą?

– Viešpatie, Koni, bet juk tai niekingas gudravimas!

– Žinau! Tai baisu, bet ką aš galiu padaryti?

– Gudravimai, nuolaidžiovimai... Ne, matyt, aš per ilgai užsibuvau šioje žemėje...

– Jeigu per visą savo gyvenimą nė sykio nebūtum pagudravęs ar padaręs kam nuolaidos, tai galėtum taip sakyti.

– Patikėk, tai būdavo visai kitaip.

– Visiems būna kitaip.

Atvažiavo Hilda ir išgirdusi naujienas taip pat persiuto. Ji irgi negalėjo susitaikyti su mintimi, kad gėdingi jos sesers ryšiai su eiguliu iškilis viešumon. Baisus, neapsakomas pažeminimas!

– O gal mums abiem paprasčiausiai dingti, kad ir į Britų Kolumbiją, ir jokie skandalo nebus? – pasiūlė Koni.

Ne, tai jų neišgelbės. Vis tiek kils triukšmas. Ir jeigu jau Koni susiruošė su juo kažkur važiuoti, tai jai reikia už jo ištekėti. Tokia

buvo Hildos nuomonė. Seras Malkolmas dvejojo. Romanas juk gali ir pasibaigti.

– Bet ar tu nori su juo susipažinti, tėve?

Vargšas seras Malkolmas! Jis toli gražu šito netroško. O vargšas Melorsas – juolab. Ir vis dėlto susitikimas įvyko: privačiame klubo kabinete prie pietų stalo. Vyrai buvo vieni ir apžiūrinėjo vienas kitą nuo galvos iki kojų.

Seras Malkolmas išgėrė nemažai viskio, Melorsas taip pat nesivaržė. Visą laiką jie kalbėjosi apie Indiją, kurią pastarasis gerai pažinojo.

Ir tik tuomet, kai padavėjas atnešė kavą ir išėjo, seras Malkolmas užsidedė cigarą ir širdingai paklausė:

– Na o dabar, jaunikaiti, sakykit, kaip bus su mano dukra?

Melorso veidu perbėgo kreivas šypsnyš.

– O kas su jūsų dukra turėtų būti?

– Kiek suprantu, ji nuo jūsų pastojo.

– O taip, turėjau garbės!

– Dievaži, garbės! – purkštelėjo senasis škotas ir duodamas pri-gimčiai valią pridūrė: – Tai sakot, turėjot garbės? Na ir kaip? Turbūt neblogai, ką?

– Neblogai.

– Galiu galvą dėl jos guldyti. Obuolys nuo obels netoli tenurieda! Aš ir pats niekada neatsisakydavau progos paįsdykauti. Bet jau jos motina... o, angelai švenčiausi! – ir jis užvertė akis į dangų. – Bet pats ją pažadinai, aš matau. Cha cha! Tėvo kraujas! Prikišai degtuką prie šieno kaugės! Cha cha! Prisipažinsiu, aš buvau labai patenkintas. Jai to reikėjo. Jinai puiki, tikrai puiki. Aš visada žinojau, kad iš jos šis tas išeis, jeigu koks nevidonas uždegs jos šieno kaugę! Cha cha! Nieko sau eigulys! Jau greičiau igudęs brakonierius. Cha cha! Na, bet gerai, dabar be juokų, ką gi mes darysim? Pakalbėkime rimtai.

Tačiau rimtai kalbėdamiesi jie pažengė labai netoli. Melorsas, nors gerokai išilęs, vis tiek buvo daug blaivesnis už savo pašnekovą ir stengėsi elgtis kuo mandagiau – tai yra daugiau tylėjo.

– Vadinasi – eigulys! Teisingai! Tokias paukštytes medžioti – vertas vyro užsiėmimas, teisybė? Jeigu nori moterį patikrinti, išnybk jai į užpakalį. Iš to ir suprasi, ko ji verta. Cha cha! Aš pavydžiu tau, mano berniuk. Kiek tau metų?

– Trisdešimt devyneri.

Garbusis džentelmenas pakėlė antakius.

– Jau šitiek! Ką gi, sprendžiant iš išvaizdos, kokį dvidešimt metelių dar galėsi smagintis. Eigulys tai eigulys, bet eržilas tu geras. Iš tolo matau. Tai ne tas tižena Klifordas! Tas bailus šungalvis niekada nebuvo vyras, niekada. Tu man patinki, vaikine. Tikras peštynių gaidys, aiškiai matyti. Tu – karys. Tai bent eigulys! Žinai, aš tau nepatikėčiau savo medžioklės plotų! Na, bet dabar, atmetus juokus į šalį, sakyk man, ką gi darysim? Kai tos visos senos bobos paleis liežuvius, nebus kur dėtis.

Atmetę juokus į šalį, pašnekovai nieko nenusprendė, tik dar pagilino užsimezgsų vyrišką tarpusavio supratimą.

– Klausyk, mano berniuk, jeigu tau reikia mano pagalbos, niekada neatsisakysiu. Eigulys! Dieve mano, bet juk tai karališka! Man visai prie širdies. Net labai! Mergiotė nepėsčia! Ką? Šiaip ar anaip, ji turi savo kapitalą. Nediduką, kuklų, bet badauti nereikės. Ir aš jai paliksiu viską, ką turiu. Dievaži, taip ir padarysiu. Ji to verta. Metė iššūkį bobšių pasauliui. Aš septyniasdešimt metų bandžiau išsipainioti iš sijonų, bet taip ir neišsipainiojau. Bet tu, matau, esi vyras.

– Malonu girdėti. Už akių mane dažnai pavadina kuiliu.

– Kurgi ne! Tos bobšės kitaip ir negali tavęs vadinti.

Jiedu išsiskyrė kuo nuoširdžiausiai, ir Melorsas paskui visą dieną prisiminęs tylomis juokėsi.

Kitą dieną jis pietavo su Koni ir Hilda viename atokiame restoranelyje.

– Gaila, kad viskas taip bjauriai susiklostė, – pradėjo Hilda.

– Aš patyriau daug malonių akimirų, – atitarė jai Melorsas.

– Mano manymu, galima buvo išvengti vaikų, kol abiejų santuoka neišardyta ir kol abu nesusituokę.

– Dievulis per anksti įpūtė kibirkštį, – pasakė jis.

– Dievulis čia niekuo dėtas. Žinoma, Koni turi pakankamai lėšų, kad išlaikytų jus abu, bet padėtis nepakenčiama.

– Bet juk ta padėtis menkai jus teliečia, – tarė jis.

– Jeigu jūs nors priklausytumėt tam pačiam visuomenės sluoksniui.

– Arba jeigu tupėčiau žvėryno narve.

Kurį laiką visi tylėjo.

– Aš manau, – tarė Hilda, – kad bus geriausia, jeigu Koni paskelbs kito žmogaus pavardę, o jūs liksite šešelyje.

– Bet mano vaidmuo čia ne antraeilis.

– Aš kalbu apie teismo procesą.

Jis pasižiūrėjo nustebęs. Koni nebuvo jam sakiusi, kad nuspręsta įtraukti Dunkaną, – neišdrįso.

– Aš nesuprantu, – pasakė jis.

– Mes turime draugą, kuris galbūt sutiktų stoti prieš teisimą kaip trečias asmuo, kad jūsų pavardė visai nebūtų minima, – paaiškino Hilda.

– Jūs turite omenyje kitą vyrą?

– Žinoma.

– Bet argi ji turi kitą?

Jis klausiamai pažiūrėjo į Koni.

– Ne, ne! – paskubėjo atsakyti ji. – Tai sena draugystė, nieko tarp mūsų nėra, jokios meilės.

– Tai vardan ko jis imtųsi kaltę sau? Jeigu jis neturi nieko bendra su tavimi?

– Tarp vyrų pasitaiko riterių, kurie pasiryžę nesavanaudiškai padėti moteriai, – atšovė Hilda.

– Akmuo į mano daržą, ar ne? Na ir kas gi tas vaikinys?

– Mūsų draugas, kurį pažįstame nuo vaikystės, dailininkas.

– Dunkanas Forbsas! – išsyk atspėjo jis, kadangi Koni buvo apie jį pasakojusi. – Ir kaip jūs ketinate permesti jam kaltę?

– Jie galės apsistoti viename viešbutyje arba netgi viename numeryje.

– Tiek daug triukšmo dėl nieko, – pasakė jis.

– O ką jūs siūlote? – paklausė Hilda. – Jeigu jūsų pavardė iškilis viešumon, tai jūs nepajėgsite nutraukti savo santuokos. O su jūsų žmona, kaip girdėjau, verčiau neprasidėti.

– Deja, taip! – niūriai pratarė jis.

Stojo ilga tyla.

– Mes galime kur nors išvažiuoti, – tarė jis.

– Tik ne Koni, – užginčijo Hilda. – Klifordas per daug žinomas žmogus.

Ir vėl beviltiška tyla.

– Toks jau yra pasaulis. Jeigu norite gyventi kartu nepersekiojami, turite susituokti. Dėl to jums abiem reikia išsiskirti. Tai ką gi žadate daryti?

Jis ilgai galvojo, paskui paklausė:

– O kaip jūs žadate mums padėti?

– Pirmiausia reikia sužinoti, ar Dunkanas sutiks atlikti trečio asmens vaidmenį, paskui įkalbėti Klifordą sutikti skirtis. O jūs tuo metu turite išsiskirti ir visą tą laiką nesusitikinėti su Koni.

– Koks beprotiškas pasaulis.

– Galbūt! Bet tas pasaulis kaip tik judu laikys bepročiais, ir ne tik.

– Kuo gi dar?

– Aš manau, nusikaltėliais.

– Tikiuosi, aš dar spėsiu ką nors pakutenti savo durklu, – nusišaipė jis, paskui nutilo ir ilgai sėdėjo paniuręs.

– Ką gi, – pagaliau tarė. – Sutinku su viskuo. Pasaulis – tai minkštapročių pamišėlių lizdas, bet joks žmogus negali jo pakeisti, nors aš darysiu, kas įmanoma. Bet jūs sakote tiesą. Mums reikia gelbėtis visais įmanomais būdais.

Jis pasižiūrėjo į Koni, ir ji įskaitė jo žvilgsnyje pažeminimą, pyktį, nuovargį ir kančią.

– Lakštute mano, – tarė jis. – Pasaulis rengiasi užberti druskos tau ant uodegėlės.

– Neužbers, jeigu mes neleisim, – atkirto ji.

Koni neketino taip lengvai pasiduoti.

Po susitikimo su seserimis Dunkanas pareiškė norą susipažinti su šios istorijos kaltininku, tad buvo surengti pietūs keturiems asmenims, ši kartą namuose. Dunkanas buvo nedidukas, plačiapetis, tamsiaodis tylus Hamletas lygiais juodais plaukais, kupinas savotiško keltams būdingo pasipūtimo. Jo ultramoderniose drobėse buvo tik vamzdeliai, kolbos ir spiralės, nutapyti neįsivaizduojamomis spalvomis, tačiau jose jautei jėgą ir netgi šviesos ir formų grynumą. Tačiau Melorsui jo paveikslai pasirodė žiaurūs ir atstumiantys. Bet jis neišdrįso to pasakyti Dunkanui, kuris iki pamišimo buvo atsidėjęs kūrybai – tai buvo jo kultas, jo asmeninė religija.

Kai jie apžiūrėjo paveikslus studijoje, Dunkanas nenuleido nuo svečio savo mažų rusvų akių. Laukė, ką tas pasakys. Koni ir Hildos nuomonę jis jau žinojo.

– Šitos drobės – tai gryniausias žudymas, – pagaliau pareiškė Melorsas.

Tokių žodžių iš eigulio Dunkanas nesitikėjo išgirsti.

– Ir ką gi jos žudo? – lediniu balsu su patyčia paklausė Hilda.

– Mane! Jos žudo visus geriausius žmogaus jausmus.

Dailininkas visas užvirė iš piktumo. Jis pajuto eigulio bodėjimąsi ir panieką. Be to, negalėjo pakęsti kalbų apie gražiausius žmogaus jausmus. Sentimentalus seiliojimas!

Aukštas, liesas, išvargusiu veidu Melorsas žiūrėjo į paveikslus, ir jo akyse šmėsčiojo abejingumas.

– O gal jos žudo kvailumą, sentimentalų kvailumą, – įgėlė dailininkas.

– Jūs taip manote? O man atrodo, kad visi tie vamzdžiai ir gofruotos plokštumos – įsikūnijęs kvailumas ir sentimentalumas. Tai byloja apie gailestį sau ir liguistą savimylą.

Dailininkas net pagelto iš įniršio. Tačiau neprataręs nė žodžio jis atsuko paveikslus į sieną ir tarė:

– Ko gero, laikas eiti į svetainę.

Jausdamiesi nelabai smagiai, visi svečiai nusekė jam iš paskos. Po kavos Dunkanas pasakė:

– Aš sutinku atlikti Koni kūdikio tėvo vaidmenį. Bet tik su viena sąlyga: kad Koni man pozuos. Aš jau daug metų jos prašau, bet ji vis atsisako.

Jis ištarė šiuos žodžius tvirtai, lyg inkvizitorius, skelbiantis autodafė.

– Vadinasi, – pareiškė Melorsas, – jūs sutinkate tik su tam tikra sąlyga?

– Būtent. Tik su šia viena sąlyga.

Tais žodžiais dailininkas išliejo visą savo neapykantą ir, matyt, persistengė.

– Paimkite ir mane kaip modelį sykiu, – pasakė Melorsas. – Nupatykite grupinį paveikslą „Vulkanas ir Venera meno tinkle“. Prieš dirbdamas eiguliu aš buvau kalvis.

– Dėkui, – tarė dailininkas. – Manęs neįkvepia Vulcano kūno sudėjimas.

– Netgi apraizgytas vamzdžiais ir sugofruotas?

Stojo tyła. Dailininkas iš pasiutimo negalėjo netgi kalbėti.

Paskui visą laiką nuotaika buvo prislėgta. Dunkanas tyčia ignoravo savo svečią, o moterims teišspaudė keletą frazių, per jėgą traukdamas jas iš savo ižeistos ir niūrios sielos gelmių.

– Tau jis nepatiko, – jiems išėjus pasakė Koni, – bet iš tikrųjų jis daug geresnis. Jis labai jautrios širdies.

– Juodas, piktas savo spirales sergstintis šunytis, – pasakė Melorsas.

– Šiandien jis išties prastai pasirodė.

– Ir tu jam pozuosi?

– Dabar manęs tai nejaudina. Jis nedrįs manęs paliesti. O šiaip aš galiu padaryti viską, jeigu tai padės užtikrinti mums gyvenimą drauge.

– Bet juk jis nutapys ne tave, o kokį nors šlykštalą.

– Na ir kas? Juk jis tapys savo jausmus man. Ir tegu! Kas man darbo? Aš neleisiu jam savęs paliesti, nė už ką. O jeigu tikisi paveikti mane savo pelėdos žvilgsniu, tegu sau spokso. Tegu padaro iš manęs krūvą visokių vamzdžių ir spiralių, man vis tiek. Tai bus mano atsisveikinimas su juo. Jis pajuto tau neapykantą už tai, kad pavadinai jo vamzdynus sentimentaliais ir egocentriškais. Bet taip, žinoma, ir yra.



## Devynioliktas skyrius

„Mielas Klifordai, ko gero, tai, ką tu man buvai numatęs, įvyko. Aš iš tiesų pamilau kitą ir viliuosi, kad tu sutiksi su manimi skirtis. Šiuo metu aš gyvenu pas Dunkaną. Aš tau rašiau, kad jis buvo su mumis Venecijoje. Man neapsakomai tavęs gaila, bet pasistenk sutikti šią žinią ramiai. Atvirai kalbant, tau manęs jau nebereikia, o aš pati net pagalvoti negaliu apie sugrįžimą į Regbį. Man tikrai labai gaila, bet atleisk man, duok sutikimą skirtis ir susirask moterį, kuri bus geresnė už mane. Aš nesu ta moteris, kurios tau reikia. Man regis, esu per daug nekantri ir savanaudė. Aš negaliu sugrįžti į Regbį, negaliu vėl gyventi su tavimi. Nežmoniškai dėl to apgailestauju. Jeigu tyčia savęs neaudrinsi, tai greitai suprasi, kad nieko baisaus neatsitiko. Juk aš, kaip žmogus, ne kažin ką tau reiškiu. Tad prašau – atleisk ir užmiršk mane“.

Širdyje Klifordas nenustebo gavęs šį laišką. Jis jau seniai jautė, kad Koni nuo jo tolsta. Bet niekada to nepripažino. Taigi išoriškai jis priėmė tai kaip didžiausią smūgį ir netikėtumą. Visą tą laiką jo tikėjimas Koni iš paviršiaus buvo nesutrikdomas.

Tokie jau mes esame. Patys savo valia užkertame impulsyviam pažinimui kelią. Mus kankina nesuvokiama baimė, blogas nujautimas, ir kai kas nors atsitinka, tai smūgį išgyvename dešimteriopai smarkiau.

Klifordas pasielgė kaip aikštingas vaikas. Bolton negyvai persigando pamačiusi jį sėdintį lovoje persikreipusiu ir sustingusiu veidu.

– Viešpatie, sere Klifordai, kas atsitiko?

Jokio atsako! Gal jį ištiko širdies smūgis? Ji pribėgo ir pačiuopinėjo jo veidą, užčiuopė pulsą.

– Ar skauda ką? Pasakykit man, kur jums skauda! Nagi? Jokio atsako!

– Ak tu, pone Dieve! Reikia greičiau skambinti į Šefildą daktarui Karingtonui ir daktarui Lekuiui – tas arčiau gyvena.

Ir jau buvo beeinanti pro duris, bet staiga pasigirdo dulsus balsas:

– Neskambinkite!

Ji stabtelėjo ir atsisuko į jį. Klifordo veidas buvo geltonas, išraiška buka kaip idioto.

– Jūs nenorite, kad kviesčiau gydytoją?

– Ne, man nereikia gydytojo, – nuaidėjo atsakymas lyg iš kapo duobės.

– Bet, sere Klifordai, jūs sergate, ir aš negaliu imtis tokios atsakomybės. Aš privalau iškviešti gydytoją, nes jeigu kas atsitiktų, niekas manęs nepateisintų.

Po trumpos tylos tas pats balsas pranešė:

– Aš nesergu. Mano žmona nebesugriš.

Atrodė, kad kalba statula.

– Nebesugriš? Jūs turite galvoje jos šviesybę? – Bolton žengė kelis žingsnius arčiau lovos. – Šito negali būti! Patikėkite, ponია tikrai sugriš namo.

Statula lovoje nepajudėjo, tik pastūmė ant antklodės gulintį laišką.

– Skaitykit! – nuaidėjo gūdus balsas.

– Bet juk tai jos šviesybės laiškas. Esu tikra, jos šviesybė nenorėtų, kad skaityčiau jos laišką, rašytą jums, sere Klifordai. Verčiau pats pasakykite, kas ten parašyta.

Tačiau veidas su išsprogusiomis, į vieną tašką žiūrinčiomis akimis net nekrustelėjo.

– Skaitykit! – pakartojo balsas.

– Jeigu jūs taip pageidaujate, turiu paklusti, sere Klifordai, – pasakė ji.

Ir ji perskaitė laišką.

– Aš stebiuosi jos šviesybe, – tarė ji. – Ji taip karštai tikino grįšianti!

Sustingęs Klifordo veidas pasidarė dar klaikesnis. Bolton rimtai susirūpino. Ji žinojo, su kuo turi reikalą – su vyriška isterija. Slaugydama kareivius ji jau buvo mačiusi šios nemalonios ligos atvejų.

Vis dėlto ji buvo truputį susierzinusi. Bet kuris sveiko proto vyras jau būtų supratęs, kad jo žmona įsimylėjo kitą ir žada jį palikti. Ji netgi buvo tikra, kad jis puikiai tą žinojo, bet nenorėjo su tuo susitaikyti. Tikras vyras būtų pažvelgęs tiesai į akis ir arba pasiruošęs žmonos išėjimui, arba stojęs su ja į kovą. Bet kur tau! Jis žinojo, bet visą laiką naiviai tikino save, kad taip nėra. Girdėjo, kaip šėtonas plaka

uodega, bet tarė, kad tai angelai sparnais plasnoja. Tokia saviapgaulė galiausiai baigėsi krize – nerviniu pakrikimu ir isterija, kuri iš esmės yra beprotybės pasireiškimas. „Taip atsitiko todėl, – galvojo ji, kiek niekindama jį – kad jis visada galvoja tik apie save. Jis iki kaklo įsisupęs į tą savo nemirtingąjį ego ir ištiktas smūgio virsta suvystyta mumija. Net žiūrėt baisu!“

Tačiau isterija pavojinga. Jos, kaip slaugės, pareiga išvaduoti jį iš šios būsenos. Jeigu ji mėgins sužadinti jo vyriškumą ar išdidumą, tai tik viską pagadins: jo vyriškumas kietai miega, jeigu išvis dar gyvas. Jis tik rangysis kaip sliėkas agonijoje ir bus dar blogiau.

Vienintelis vaistas – leisti jam gailėtis savęs. Kaip toji Tenisono herojė – teišsiverks, kad nenumirtų.

Taigi Bolton pradėjo verkšlenti pirmoji. Ji užsidengė veidą rankomis ir graudžiai užsikūčiojo. „Aš niekada nebūčiau patikėjusi, kad jos šviesybė galės taip padaryti, niekada!“ Ji verkė, staiga prisiminusi gyvenime patirtas bėdas ir vargus, apraudodama karčią savo dalį. Jos ašaros buvo nuoširdžios – ji turėjo dėl ko jas lieti.

Klifordas staiga suvokė, kaip niekingai toji moteris, Koni, jį apgavo, ir pastebėjęs Bolton nuotaiką pravirko pats. Jis verkė gailėdamas savęs. Pamačiusi ašaras, riedančias išblyškusiais jo skruostais, slaugė suskubo nosinaite šluostyti savąsias.

– Nesigraužkite taip, sere Klifordai, – pasilenkusi prie jo jausmingai ėmė guosti jį. – Nesigraužkite, nereikia, jūs tik pakenksite sau.

Jo kūnas staiga sutrūkčiojo nuo slopinamos raudos, ir ašaros upeiliais pasruvo iš akių. Ji suėmė jo ranką ir vėl pravirko pati. Klifordą purtė konvulsijos, ir ji apkabino jį per pečius.

– Nagi, nagi! Nesigraužkite taip! Nereikia šitaip graužtis! – kartojo ji pro ašaras. Prisitraukusi Klifordą arčiau ir dar stipriau apglėbusi plačius krūpčiojančius jo pečius, ji švelniai glostė prigludusią jai prie krūtinės galvą kartodama: „Ša! Ša! Nusiraminkite! Neimkite taip į širdį, nereikia!“

Ir jis apsikabino ją ir prisispaudė prie jos kaip vaikas, kiaurai merkdamas savo ašaromis jos baltą krakmolytą prijuostę ir melsvos medvilninės suknelės priekį. Pagaliau jis išliejo savo skausmą.

Jinai bučiavo jį, supo glėbyje ir galvojo pati sau: „Ak, sere Klifordai! Ak, kilmingieji ir galingieji Čaterliai! Prie ko gi jūsų prieita!“ Galiausiai Klifordas netgi užsnūdo tartum mažas vaikas. Visiškai

išsekusi, Bolton nuėjo į savo kambarį ir tenai davė valią jausmams – ir verkė, ir juokėsi, lyg pačią būtų ištikęs isterijos priepuolis. Kaip viskas komiška! Kaip baisu! Toks nuopuolis! Tokia gėda! Bet kartu ir baisiai liūdna!

Nuo tos dienos Klifordas ėmė elgtis su Bolton kaip mažvaikis. Laikydavo paėmęs ją už rankos, glausdavo galvą prie krūtinės, o kai ji vieną kartą švelniai pabučiavo jį, paprašė: „Taip! Bučiuokite mane! Bučiuokite!“ Kai ji šluostydavo kempyne stambų baltą jo kūną, jis vis prašydavo: „Pabučiuokit mane!“ – ir ji bučiuodavo kur pakliuvo, pusiau juokais.

Jis gulėdavo romiu, bereikšmiu veidu ir žiūrėdavo į ją nustebusiu ir atsipalaidavusiu vaiko žvilgsniu, kaip tikintysis į madoną. Visiškai atsipalaidavęs, užmiršęs savo vyrišką orumą, jis virsdavo kūdikiu, ir tai jau iš tikrųjų buvo nebenormalu. Jis kišdavo ranką jai tarp krūtų, gniaužydamas jas ir patologiškai karštai bučiuodamas. Ir tai darė suaugęs vyras.

Bolton tos glamonės ir jaudino, ir baugino, jai buvo malonu ir sykiu gėda. Bet ji nė karto jo neatstūmė, nė karto neparodė pasipiktinimo. Pamažu jie perėjo prie intymesnio artumo – patologiško artumo, ir Klifordą tartum ištiko stebuklingas prašviesėjimas, panašus į religinę ekstazę, pažodžiui, bet iškreiptai iliustruojantis Biblijos posakį „Būkite kaip vaikai“. Na o ji buvo tarytum *Magna Mater*\*, kupina gaivinamųjų galių, turinti savo globoje visiškai jai atsidadusį baltaplaukį suvaikėjusį milžiną.

Bet keisčiausias dalykas, kad šis pusvyris, koku Klifordas tapo bėgant metams, žmonėse rodydavo daug didesnę protą ir išvalgumą negu tuomet, kai buvo tikras vyras. Ši suvaikėjusi asmenybė reiškėsi kaip puikus biznesmenas, ir kai reikėdavo tvarkyti reikalus, jis būdavo vyrų vyras – aštrus kaip durklas ir kietas kaip plienas. Siekdamas savo tikslo kuo pelningiau parduoti šachtų produkciją, su partneriais jis būdavo nepaprastai nuovokus, nepalenkiamas ir mokėdavo taikliai ir skaudžiai smūgiuoti. Tartum bevalis pasidavimas *Magna Mater* būtų davęs jam ypatingų biznieriaus sugebėjimų ir kažkokios antgamtinės jėgos. Svaiginimasis savo jausmais, visiškai savo vyriškojo „aš“ užslopinimas tarytum suteikė jam antrąją prigimtį – šaltą, kone mistinę akylaus verslininko prigimtį. Biznio pasaulyje jis buvo laikomas nelyginant koks antžmogis.

---

\* Didžioji motina – frigų motiniškos galios ir vaisingumo deivė (*lot.*).

Bolton tai džiugino. „Jis stojasi ant kojų! – sakydavo ji sau išdžiū. – Ir tai mano nuopelnas! Dievaži, jis niekada nebūtų to pasiekęs su ledi Čaterli. Ji ne iš tų moterų, kurios gali pastūmėti vyrą į priekį. Per daug dėmesio reikalaujavo sau“.

Tačiau tuo pat metu slaptoje savo moteriškos sielos kertelėje ji niekino jį ir nekontroliavo iš visos širdies! Nukautas žvėris, besirangantis ant žemės siaubūnas! Ir nors ji kiek galėdama globojo ir stengėsi įkvėpti jį, giliai giliai, toliausiame širdies kamputyje, pakludama sveikam senolių moterų instinktui, jautė jam beribę, nežabotą panieką. Pasuktinis valkata, jos akimis žvelgiant, buvo vertesnis už jį.

Jo elgesys Koni atžvilgiu buvo nesuprantamas. Jis reikalavo susitikimo. Maža to: jis reikalavo, kad ji atvažiuotų į Regbį. Jis buvo baisiausiai užsispyręs ir nė nemanė nusileisti. Koni buvo pažadėjusi sugrįžti ir turi teisėtą žodį.

– Bet kokia iš to nauda? – paklausė Bolton. – Argi ne geriau būtų paleisti ją ir užmiršti visam laikui?

– Ne! Ji prižadėjo sugrįžti ir tegul sugrįžta.

Bolton daugiau nebesiginčijo. Ji žinojo, su kuo turi reikalą.

„Aš nerašysiu, kokį išpūdį man paliko tavo laiškas, – rašė jis Koni į Londoną. – Panorėjusi nesunkiai galėtum įsivaizduoti, bet tu nevalginsi savęs mintimis apie mane.“

Galiu tau atsakyti tik vieną dalyką: aš nieko nespėsiu, kol nepamatysiu tavęs čionai, Regbyje. Tu tvirtai pažadėjai sugrįžti į Regbį ir privalai tą padaryti. Aš nenoriu niekuo tikėti ir nieko suprasti, kol nepamatysiu tavęs čia, normalioje aplinkoje. Man nereikia tau sakyti, kad niekas čia nieko neįtaria, tad tavo parvažiavimas bus visiškai natūralus. Ir jeigu po mūsų pokalbio tu nepakeisi nuomonės, tai, be abejonės, mes rasime kokį nors protingą sprendimą“.

Koni parodė laišką Melorsui.

– Jis pradeda tau keršyti, – pasakė jis gražindamas laišką.

Koni tylėjo. Nustebusi ji suvokė, kad bijo Klifordo. Bijo priartėti prie jo. Lyg prie kokio pikta linkinčio ir pavojingo žmogaus.

– Ką man daryti? – paklausė jinai.

– Nieko, jeigu nenori, tai nieko ir nedaryk.

Ji parašė Klifordui visaip aiškindama, kodėl nenorinti grįžti. Jis atsakė: „Jeigu negrįši į Regbį dabar, tai, manau, vis tiek vieną dieną turėsi tai padaryti, ir mes kartu viską aptarsime. Taigi aš savo sprendimo nekeičiu ir lauksiu tavęs tol, kol sulauksiu“.

Koni pasidarė baisu. Ji pajuto slaptą grasinimą. Nėra ko abejoti, jis nepasitrauks nė per žingsnį. Jis nesutiks skirtis, ir kūdikis bus jo, jeigu ji neras būdų įrodyti neteisėtą jo gimimą.

Po ilgų kankinančių dvejonių Koni nusprendė važiuoti į Regbį su Hilda. Parašė apie tai Klifordui. Jis atsakė: „Aš nepageidauju matyti tavo sesers, nors durų priešais ją neužtrenksiu. Neabejoju, kad ji priitarė tavo apsisprendimui atsižadėti savo pareigų ir atsakomybės, tad nesitikėk, kad sutiksiu ją maloniai“.

Seserys išsirengė į Regbį. Kai jos atvyko, Klifordo nebuvo namie, ir jas pasitiko ponias Bolton.

– Ak, jūsų šviesybe, mes jūsų taip laukėm, bet jūs turbūt ne tam sugrįžote, ar ne?

– Ne tam! – atsakė Koni.

Vadinasi, ši moteris žino! Įdomu, ar kiti tarnai taip pat žino ar bent įtaria?

Koni įžengė į namus, kurių ji dabar nekentė visa širdimi. Masyvūs beformiai statiniai jai atrodė lyg kokio šėtono buveinė, kurioje jai gresia pavojus. Ji nebebuvo šių namų šeimininkė, ji buvo jų auka.

– Ilgai aš čia neištvėrsiu, – sušnibždėjo ji Hildai pasibaisėjusi. Jai buvo labai sunku įžengti į savo miegamąjį, elgtis taip, lyg nieko nebūtų atsitikę. Kiekviena minutė, praleista tarp Regbio sienų, ją kankinamai slėgė.

Klifordą jos pamatė tik prie pietų stalo. Jis buvo su smokingu ir juodu kaklaraiščiu. Elgėsi labai santūriai – džentelmenas iki panagių. Jis buvo nepriklaistingai taktiškas, palaikė mandagų nereikšmingą pokalbį, ir vis dėlto visas jo elgesys buvo pažymėtas beprotybės antspaudu.

– Ką žino tarnai? – paklausė Koni, kai patarnautoja išėjo iš kambario.

– Apie tavo ketinimus? Visiškai nieko.

– Bolton žino.

Klifordas paraušo.

– Bolton nepriklauso tarnų kategorijai, – tarė jis.

– Ak, man vis tiek.

Įtampa neatslūgo iki pat tos akimirkos, kai po kavos Hilda pareiškė eisianti į savo kambarį.

Jai išėjus, Klifordas ir Koni ilgai sėdėjo tylėdami. Nė vienas nenorėjo pradėti pokalbio. Koni džiaugėsi, kad jis nepradėjo verkšlenti, ir stengėsi, kad jo pasipūtimas nesubliūkštų.

– Atrodo, – pradėjo jis, – tu be jokių sąžinės priekaištų sulaužei duotą žodį.

– Aš nekalta, – sumurmėjo ji.

– Kas gi kaltas, jeigu ne tu?

– Manau, kad niekas.

Jis dėbtelėjo į ją įniršio kupinu žvilgsniu. Buvo taip prie jos pripratęs. Netgi įtraukė ją į savo testamentą. Kaip jinai drįso dabar jį palikti ir suardyti jo kasdieninio gyvenimo audinį? Kaip ji drįso sujaukti jo vidinį pasaulį!

– Sakyk man, vardan ko tu viską palieki? – spyrė į kampaį jis.

– Vardan meilės! – atsakė ji, nusprendusi, kad geriausia būti banaliai.

– Meilės Dulkanui Forbsui? Bet juk kai mes susipažinome, tu net nežiūrėjai į jo pusę? Nejaugi dabar tu man nori pasakyti, kad myli jį labiau už viską pasaulyje?

– Žmonės keičiasi, – atsakė ji.

– Galbūt. Galbūt tai tavo užgaida. Bet tu vis tiek turėsi man įrodyti, kad reikalingos tos permainos. Aš paprasčiausiai netikiu tavo meile Dulkanui Forbsui.

– Kam tau reikia tikėti arba netikėti? Tu turi skirtis, o ne patikėti mano jausmais.

– Kodėl aš turiu skirtis?

– Todėl, kad aš nebenoriu čia daugiau gyventi. Ir tu pats nebenori, kad aš būčiau su tavimi.

– Labai atsiprašau! Aš nesikeičiu. Dėl manęs, tai tu esi mano žmona, ir aš pageidaučiau matyti tave po savo stogu – gyvenančią ramiai ir garbingai. Jeigu atmesime jausmus – o man tai, patikėk, ne taip lengva tai padaryti, – tai labiau už mirtį aš bijau matyti čia, Regbyje, sugriautą namų židinį, suardytą kasdieninį ritualą. Ir dėl ko visa tai? Dėl kažkokio tavo kaprizo.

Patylėjusi ji pasakė:

– Nieko nepadarysi. Mums reikia skirtis. Aš turbūt turėsiu vaiką.

– Ir tu dėl to nori išeiti? – paklausė jis patylėjęs.

Ji linktelėjo.

– Bet kodėl? Nejaugi Dulkanui Forbsui taip rūpi jo atžala?

– Be abejo, labiau negu tau, – atsakė ji.

– Ar tikrai? Bet aš noriu turėti žmoną ir nematau priežasties, kodėl turėčiau leisti jai išeiti. Jeigu ji nori, tai gali auginti vaiką po mano

stogu, tik turi būti išlaikomas padorumas. Nejaugi tu nori pasakyti, kad Dunkanas Forbsas tau labiau prie širdies? Aš tuo netikiu.

Stojo tylą.

– Bet argi tu nesupranti, – pagaliau tarė Koni. – Aš paprasčiausiai privalau palikti tave ir gyventi su žmogumi, kurį myliu.

– Ne, nesuprantu! Tavo meilė neverta nė sudilusio skatiko, ir tavo išrinktojo taip pat. Aš netikiu tokiais prasimanymais.

– Kaip matai, aš manau kitaip.

– Kitaip? Mano mieloji žmonele, tu per daug protinga ir pati netiki savo meile Dunkanui Forbsui. Net ir dabar aš tau rūpiu labiau negu jis. Tai kodėl aš turiu patikėti tokia nesąmone!

Koni suprato, kad jis sako tiesą ir jai nebėra prasmės daugiau meluoti.

– Todėl, kad aš myliu visai ne Dunkaną, – tarė ji žiūrėdama tiesiai į jį. – Mes pavadiname jį Dunkanu iš gailėsčio tau.

– Iš gailėsčio man?

– Taip! Todėl, kad sužinojęs, kas tas žmogus, tu pradėsi manęs nekęsti. Tai Melorsas, buvęs tavo eigulys.

Jeigu jis būtų galėjęs pašokti nuo kėdės, būtų tai padaręs. Veidas staiga pagelto, akys išsprogo, lyg būtų atėjęs pasaulio galas. Jis krito ant kėdės atlošo ir dusdamas įsistebeilijo į lubas. Paskui pamažu atsitiesė.

– Tu nori pasakyti, kad šį kartą nebemeluoji? – paklausė jis visas persimainęs.

– Pats žinai, kad nemeluoju.

– Kada tu su juo prasidėjai?

– Pavasarij.

Jis tylėjo – kaip žvėris, uždarytas narve.

– Vadinasi, tada tu buvai jo miegamajame?

Vis dėlto širdyje jis visą laiką tai jautė.

– Taip!

Palinkęs į priekį jis žiūrėjo į ją užspeisto gyvulio žvilgsniu.

– O Dieve, tave reikėtų nušluoti nuo žemės paviršiaus!

– Kodėl? – tyliai atsiliepė ji. Bet jis, atrodo, negirdėjo jos.

– Niekšas! Niekingas šliužas! Prakeiktas storžievis! O tu! Gyvenai čia ir tąsėsi su juo, su mano tarnu! Dieve mano, Dieve mano. Ar yra ribos moterų menkybei!

Jis nebežinojo, ką darąs iš piktumo. Nieko kito ji ir nesitikėjo.

- Ir tu nori turėti vaiką nuo tokio akiplėšos?
- Noriu ir turėsiu.
- Turėsi! Tai tu jau tikrai žinai? Nuo kada?
- Nuo birželio.

Jis neteko žado, ir jo veide atsirado ta pati buka naujagimio išraiška.

– Negaliu atsistebėti, – pagaliau prabilo jis, – kaip žemė tokius padarus nešioja.

- Kokius padarus? – paklausė ji.

Jis dėbtelėjo į ją laukiniu žvilgsniu, bet nieko nepasakė. Buvo aišku – jis negali pakęsti paties fakto, kad Melorsas turi kažką bendra su jo gyvenimu. Tai buvo gryna, neapsakoma ir bejėgiška neapykanta.

- Tai tu žadi ištekėti už jo? Ir nešioti jo kiaulišką pavardę?
- Taip, to aš ir noriu.

Ir vėl jis tartum gavo smūgį per galvą.

– Taip! – pagaliau pasakė jis. – Vadinasi, aš teisingai visą laiką maniau, kad tu nenormali, kad tau ne visi šulai galvoje. Tu viena iš tų puskvailių iškrypėlių moterų, kurias traukia ištvirkavimas, *nostalgie de la boue\**.

Staiga jis pasijuto esąs lyg koks sąžinės kankinys, visų dorybių išikūnijimas, o tokie žmonės kaip Melorsas ir Koni jam regėjosi kaip blogio ir pagedimo nešėjai. Jis tartum pakilo nuo žemės, apšviestas nimbo spindesio.

– Dabar turbūt supranti, kad geriausia tau būtų išsiskirti su manim ir viską užbaigti, – pasakė ji.

– Ne! Gali eiti, kur nori, bet aš su tavimi nesiskirsiu, – kaip apdujęs atkirto jisai.

- Kodėl ne?

Jis tylėjo – buikai ir užsispyręs.

– Ir netgi leisi, kad vaikas juridiskai būtų teisėtas tavo sūnus ir paveldėtojas? – paklausė ji.

- Man tas vaikas nerūpi.

– Bet jeigu gims berniukas, tai juridiskai jis bus tavo sūnus ir paveldės tavo titulą ir dvarą.

- Man vis tiek, – atsakė jis.

---

\* Išmatų ilgesys (*pranc.*).

– Tau neturi būti vis tiek! Aš kaip galėdama stengsiuos, kad vaikas nepriklausytų tau. Tegul jis verčiau bus neteisėtai gimęs, jei negalės nešioti savo tėvo pavardės.

– Daryk ką nori.

Jis buvo nepermaldaujamas.

– Tai tu nesutiksi skirtis su manim? – paklausė ji. – Juk galim pasinaudoti Dunkanu kaip pretekstu! Nėra jokio reikalo minėti tikrosios pavardės. Dunkanas nieko prieš.

– Aš niekada nesiskirsiu su tavim, – pasakė jis, lyg vinį įkalė.

– Bet kodėl? Todėl, kad aš to noriu?

– Todėl, kad aš visada elgiuosi taip, kaip manau esant tinkama. Tinkamiausia man dabar nesiskirti.

Beviltiška buvo jį toliau įtikinėti. Koni užlipo į viršų ir pasakė seseriai, kuo baigėsi pokalbis.

– Rytoj išvažiuojam, – nusprendė Hilda, – tegu žmogus atsipeikėja.

Pusę nakties Koni dėjosi asmeninius, tiktai jai priklausančius daiktus. Rytą, nieko nesakiusi Klifordui, išsiuntė lagaminus į stotį. Su Klifordu ji nusprendė atsisveikinti prieš priešpiečius, o su Bolton magėjo šnektelėti.

– Noriu su jumis atsisveikinti, ponija Bolton. Priežastį jūs žinote, bet aš pasikliauju jūsų diskretiškumu.

– Ak, jūsų šviesybe, galite manimi pasikliauti, nors mums visiems tai labai skaudus smūgis. Bet aš tikiuosi, kad jūs būsite laiminga su tuo kitu džentelmenu.

– Kitu džentelmenu! Juk tai Melorsas, aš myliu jį. Seras Klifordas žino. Bet niekam šito nesakykite. Ir jeigu kurią dieną seras Klifordas sumanytų skirtis, duokite man žinią, gerai? Aš noriu juridškai įteisinti savo santykius su žmogumi, kurį myliu.

– Manau, kad viskas bus gerai, jūsų šviesybe. O manim galite visiškai pasikliauti. Aš būsiu ištikima ir serui Klifordui, ir jums, nes matau, kad jūs abu savotiškai teisūs.

– Labai ačiū jums. Leiskite man padovanoti jums štai šitą...

Taip Koni paliko Regbį dar sykį ir išvyko su Hilda į Škotiją.

Melorsas susirado darbą kaime, nes buvo sutarta, kad jis bandys išsiskirti, nepriklausomai nuo to, ar Koni pavyks tai padaryti, ar ne. Pusę metų jis padirbės fermoje, o paskui jiedu su Koni nusipirks nedi-

delefermą patys, kad jis turėtų kur dėti energiją. Jis turi turėti savo užsiėmimą, tegu net sunkų fizinį darbą, kuris užtikrintų pragyvenimą. Koni pinigai bus tik pradinis įnašas. O kol kas reikia laukti – kol ateis pavasaris, kol gims vaikas ir ateis nauja vasara.



Aš atsidūriau šioje vietoje ne šiaip sau: mat kompanijos inžinierius Ričardasas – mano senas kariuomenės laikų pažįstamas. Ferma ne privati, ji priklauso Batlerio ir Smitemo angliakasių kompanijai. Čia auginamos avižos ir kaupiamas šienas šachtų poniams. Be to, dar laikomos karvės, kiaulės ir kitokie gyvuliai. Aš nusisamdžiau pagalbinį darbininku už trisdešimt šilingų per dieną. Roulis, fermeris, krauna man viską, ką gali, kad iki Velykų išsimiklinčiau dirbti visus fermos darbus. Apie Bertą jokių žinių. Neturiu supratimo, kodėl ji nepasirodė teisme nei kur apskritai ji yra ir ką ketina daryti. Bet jeigu šitaip gyvendamas ištrauksiu iki kovo, tai tikiuosi, kad būsiu laisvas. Prašau tavęs, nesijaudink dėl sero Klifordo. Netrukus jis pats panorės tavęs atsikratyti. Gerai jau vien tai, kad jis duoda tau ramybę.

Aš nuomuju kambarį sename, bet gana padoriame name Endžin Rou gatvėje. Šeiminkas dirba mašinistu Haid Parke. Toks ilgšis, barzdotas ir griežtas nonkonformistas. Šeiminkė – maža ir žvitri kaip paukštytė, dievina viską, kas kilnu – taisyklingą literatūrinę kalbą ir visokius „jums leidus“. Per karą jie neteko sūnaus, ir ta žaizda iki šiol neužgijo. Dar jie turi aukštą kaip žalga ir nerangią dukterį, kuri žada būti mokytoja, ir aš kartais jai padedu, taigi gyvenu tarsi šeimos rate. Apskritai jie labai puikūs ir geri žmonės. Manau, kad šiuo tarpu likimas mane labiau lepina negu tave.

Man visai patinka dirbti fermoje. Ypatingo pasitenkinimo tas darbas neteikia, bet aš jo ir neieškau. Esu pratęs prie arklių, o karvės, nors jos išties labai moteriškos, veikia mane itin raminau. Kai aš melžiu karvę, įrėmęs galvą jai į šoną, jaučiu nepaprastą paguodą. Čia yra šeši pavyzdiniai Hereforai. Neseniai baigėme pjauti avižas. Visai smagus darbas, nors susibadžiau rankas, be to, lietus visą laiką pylė kaip iš kibiro. Su vietiniais bendrauju nedaug, bet sutariu neblogai. Kai kurių dalykų geriausia visai nepastebėti.

Šachtos dirba prastai – čia angliakasių rajonas, panašus į Tiveršolą, tik gražesnis. Kartais nueinu į smuklę „Pas Velingtoną“ pasiplepėti su vyrais. Jie burbuliuoja, bet keisti nieko nenori. Apie vietinius angliakasius mėgstama sakyti, esą jie „su dvasia“. Gal ir su dvasia, bet kad jų kūnai pasauliui nereikalingi, tai visiškai aišku. Man jie patinka, bet vilčių į juos daug nededu: nebeturi jie senojo karingumo. Postringauja apie nacionalizavimą, apie teisės naudotis žemės iškasenomis nacionalizavimą, apie visos angliakasybos pramonės nacionalizavimą. Bet kaip galima nacionalizuoti anglių gavybą, o kitą pramonę palikti kaip buvusią? Jie kalba apie naujus anglių naudojimo būdus, kuriuos mėgina taikyti seras Klifordas. Kai kur tai gal ir pasiteisins, bet iš esmės turbūt nieko nepakeis. Kad ir kuo paverstum anglis, vis tiek turėsi jas parduoti. Žmonės labai nusiminę. Jie mano, kad anglių gavyba pasmerkta žlugti, ir aš su jais sutinku. Na o drauge ir jie pasmerkti. Vienas kitas iš jaunesnių prabyla apie sovietus, bet jų samprotavimams stinga įsitikinimo. Apskritai jie niekuo netiki, išskyrus tai, kad yra atsidūrę beviltiškoje skylėje. Juk ir esant sovietams anglis reikia kažkam parduoti.

Šalyje tokia milžiniška pramonės darbininkų armija ir ją reikia pamaitinti. Todėl ta pragariška mašinerija turi toliau, nors ir girgždėdama, sukstis. Moterys šiais laikais daug garsiau šaukia negu vyrai ir yra kur kas kovingesnės. Vyrai visai suglebo, pasidavė likimui, pažiūrėti jau ir nebetiki, kad galima būtų ką padaryti. Beje, niekas nė nežino, ką daryti, tik liežuviais mala. Jaunimas siunta, kad negali nieko nusipirkti. Juk daiktai – tai jų gyvenimo prasmė, o jie neturi pinigų. Tokia tat mūsų civilizacija ir mūsų švietimas: žmonės auklėjami taip, kad turėtų vienintelį tikslą – leisti pinigus, o paskui iš jų atimama galimybė jų turėti. Šachtos dirba dvi ar dvi su puse dienos per savaitę ir neatrodo, kad būtų geriau net ir žiemai artėjant. Tai reiškia, kad vyras turi išlaikyti šeimą už dvidešimt penkis ar trisdešimt šilingų. Labiausiai tuo piktinasi moterys, bet jos šiais laikais daugiausia pinigų ir iššvaisto.

Ir kaip tu jiems įrodysi, kad gyventi ir leisti pinigus – tai ne tas pats! Bergždžios pastangos! Jeigu mokykloje juos būtų mokę *gyventi*, o ne uždirbti ir leisti pinigus, jie puikiausiai pasitenkintų dvidešimt penkiais šilingais. Jeigu vyrai, kaip jau sakiau, dėvėtų raudonas kelnes, jie negalvotų taip daug apie pinigus, jeigu jie šoktų, tryptų, dainuotų ir vaikščiotų galvas iškėlę ir stotingi, tai jiems pakaktų visai nedaug.

Jie mylėtų moteris, ir moterys mylėtų juos. Jie turi nebijoti išmokti vaikščioti nuogi, kad kiti galėtų grožėtis, turi išmokti dainuoti drauge su visais, šokti senovinius šokius, patys dirbtis iš medžio kėdes, ant kurių sėdi, ir išsisiuvinėti savo emblemas. Tada jiems nereikės pinigų. Ir tai vienintelis būdas išspręsti šią pramoninę problemą: išugdyti žmonių sugebėjimą gyventi, gyventi gražiai, be poreikio laidyti pinigų. Tačiau tai neįmanoma. Jų galvos pramuštos tik vienu. Dauguma net negali įsivaizduoti, kad esama ko nors kito. O jie turėtų gyventi ir linksintis garbindami didįjį Paną. Jis vienintelis minios Dievas visais laikais. Pavieniai asmenys gali pasirinkti ir aukštesnį kultą, bet minia verčiau atnašauja pagoniškiems dievams.

Nors mūsų angliakasiai toli gražu ne pagonys. Tai nyki numirėlių gentis: jų nepažadins nei moterys, nei gyvenimas. Jauni vyrai zuja aplinkui motociklais su savo mergiotėmis arba šoka grojant džiazui, bet jie visi numirėliai. Ir tai būsenai palaikyti reikia pinigų. Pinigai – jeigu jų turi – nuodas, o jeigu neturi – badas.

Turbūt tau jau atsibodo visa tai. Bet aš nenoriu kalbėti apie save, šiuo metu man viskas gerai. Stengiuosi per daug apie tave negalvoti, kad neprisigalvočiau ko nereikia. Bet, suprantama, aš dabar gyvenu vien tik viltimi, kad mes būsime drauge. Ir man baisu, tikrai baisu. Užuožiu piktąją dvasią, ji bandys mums sutrukdyti. Gal net ne piktąją dvasią, o Mamoną, kuri iš esmės tėra minios, apimtos pinigų godulio ir neapykantos gyvenimui, bendras siekimas. Ir vis dėlto aš jaučiu, kaip tiesiasi ilgos negyveliškos rankos, siekiančios suimti už gerklės kiekvieną, kuris bando gyventi nepakludamas pinigų valdžiai, ir tol spausti, kol tas išleis paskutinį kvapą. Sunkūs ateina laikai, ką ir kalbėti! Jeigu niekas nepasikeis, tai šių pramonės darbininkų laukia mirtis ir sunaikinimas. Kartais aš jaučiu, kaip man širdis krauju apsipila. Ir še tai tau – tu laukiesi nuo manęs. Tik nepyk. Visi sunkūs laikai, kokie tik yra buvę, nepajėgė išnaikinti pavasarinių kroku ir netgi moterų meilės. Tad jie nepajėgs užgesinti nei mano geismo tau, nei tos kibirkšties, kuri įsižiebė tarp mūsų. Kitąmet mes būsime kartu. Ir nors man baugu, tikiu, kad tu būsi su manimi. Vyro pareiga rūpintis gerove, bet jam būtina dar ir kuo nors tikėti. Jeigu žmogus mato savy kažką gera ir turi savo tikėjimą, tai jam nereikia bijoti ateities. Taigi aš tikiu liepsnele, plazdenančia tarp mūsų. Man tai dabar svarbiausias dalykas gyvenime. Aš neturiu draugų, neturiu artimų sielai draugų. Tik tave vieną. Ir ta maža liepsnelė – brangiausia, ką turiu gyvenime.

Žinoma, dar kūdikis, bet tai jau kas kita. Mano Tikėjimas – tai plazdanti liepsna tarp manęs ir tavęs. Senasis Tikėjimas ne visai teisingas. Aš ir Dievas – tai man didu. Bet tas plazdantis liepsnos liežuvelis tarp manęs ir tavęs – būtent tai, ko reikia! Tik jam aš esu ištikimas ir būsiu ištikimas, ir tegu juos visus galas – klifordus, bertas, angliakasių kompanijas, vyriausybės ir pinigams vergaujančią minią.

Štai kodėl aš nenoriu net pradėti galvoti apie tave. Tos mintys tik kankina ir tau niekuo nepadeda. Man taip sunku, kai tu toli. Kantrybės, tiktai kantrybės. Bet jeigu imsiu graužtis, tai kažką prarasiu. Tai mano keturiasdešimtoji žiema. Ankstesniųjų pakeisti nebeturiu valios. Bet šią žiemą kurstysiu savo naujojo tikėjimo ugnelę ir pasidžiaugsiu jos ramybe. Ir jokiam žmogui niekada neleisiu jos užpūsti. Aš tikiu, kad didžioji gamtos misterija net krokui neleis pražūti. Ir nors tu esi Škotijoje, o aš Midlandse ir mano rankos negali tavęs apkabinti, o kojos negali apglėbti, aš vis tiek turiu kažką tavo. Mano dvasia švelniai plasta mano tikėjimo liepsnelėje drauge su tavąja, kupina ramybės, kurią suteikia meilė. Juk toji liepsnelė ir radosi iš mūsų meilės. Net gėlės gimsta iš meilės po saule. Bet ta liepsnelė labai lepi, ji reikalauja daug kantrybės ir ilgo atokvėpio.

Todėl dabar aš mėgaujuosi susilaikymu – ramybe po meilės valandų. Dabar aš net džiaugiuosi juo, kaip snieguolė džiaugiasi žiema. Džiaugiuosi susilaikymu, tuo mūsų meilės ramybės atokvėpiu, balta tarytum snieguolė plazdančia liepsnele. O kai ateis tikras pavasaris ir mūsų kūnai susilies, įkaitinsime tą mažą liepsnelę iki skaistaus geltonumo. Bet ne dabar, dar ne dabar! Dabar skaistybės metas, apgaubiantis tave tarsi vėsūs upės vandenys. Man patinka ta skaistybės tėkmė, srūvanti tarp mudviejų. Ji gaivi tartum šaltinio vanduo, tartum pavasario lietus. Nesuprantu, kuo vyrus traukia tas amžinas nuotykių ieškojimas! Vargšai bejėgiai donai chuanai, nesugebantys patirti meilės ramybės ir įžiebtį liepsnelės, nesugebantys pasidžiaugti susilaikymu tarsi upės vandens vėsumu.

Matai, kiek prirašiau – tai vis dėl to, kad negaliu tavęs pasiekti. Jeigu galėčiau miegoti naktį apkabinęs tave, tai rašalo buteliukas liktų pilnas. Mūsų valia susilaikyti, kaip ir mylėtis. Kurį laiką mums reikia pabūti atskirai, ir aš manau, jog dabar tai išmintingiausia. Jeigu žmogus tikrai ką nors žinotum...

Atleisk, atleisk man, nereikia aitrinti širdies. Mes juk tikime savo liepsnele ir nežinoma dievybe, kuri sergės ją, kad niekas neužpūstų. Nepatikėsi, aš turiu čia tavęs tiek daug, bet gaila, kad ne visą.

Dėl Klifordo nesijaudink. Jeigu jis ir neduotų jokio ženklų, neimk į galvą. Jis negali tau pakenkti. Pakentėk, anksčiau ar vėliau jis panorės tavęs atsikratyti, išbraukti tavo vardą iš savo gyvenimo. O jeigu nepanorės, mes mokėsime atsiriboti nuo jo. Bet jis panorės ir galiausiai išspjaus tave kaip kokį svetimkūnį.

Matai, aš tiesiog negaliu liautis tau rašęs.

Stiprinkimės tuo, kad, nors ir išsiskyre, mes esame kartu, ir gyvenkime susitikimo laukimu. Džonas truputį nusimineš, bet nepraranda vilties ir linki ledi Džeinei saldžių sapnų.

## TURINYS

Pirmas skyrius.....	5
Antras skyrius .....	13
Trečias skyrius .....	21
Ketvirtas skyrius .....	33
Penktas skyrius.....	43
Šeštas skyrius .....	57
Septintas skyrius .....	71
Aštuntas skyrius .....	87
Devintas skyrius.....	99
Dešimtas skyrius .....	111
Vienuoliktas skyrius.....	147
Dvyliktas skyrius .....	165
Tryliktas skyrius.....	179
Keturioliktas skyrius .....	197
Penkioliktas skyrius .....	215
Šešioliktas skyrius.....	231
Septynioliktas skyrius .....	255
Aštuonioliktas skyrius.....	275
Devynioliktas skyrius.....	293

„Jis įėjo į ją švelniai, jausdamas, kaip galinga šiluma noriai plūsta iš jo vidaus į jos vidų ir sujungia juodu. Staiga jis suprato, ką jam reikia daryti: puoselėti šį švelnų artumą, nes nuo to nenukentės nei jo orumas, nei garbė, nei vyriškumas. Na ir kas, kad ji turtinga ir su padėtimi, o jis nieko neturi.

Neduoti savo meilės jai vien dėl to – per brangi kaina garbei ir orumui išsaugoti. „Aš juk už kūnišką vienas kito pažinimą, – tarė jis sau, – ir už švelnų artumą. O ji – mano draugė. Taip mes paskelbsime karą pinigams, mašinoms, abejingam ir rafinuotam pasaulio veidmainiškumui. Ir ji parems mane šioje kovoje. Ačiū Dievui, kad ji ne kokia kvailė ir ne plačiaburnė“. Ir kai jo sėkla ištryško jos viduje, jų dviejų sielos taip pat susiliejo kūrybos akte, kur kas svarbesniame negu gyvybės pradėjimas.“

## „Lietuvos ryto“ kolekcija

XX a. pradžia. Čaterlių giminės Regbio dvare apsigyvena keistoka jaunavedžių pora. Karo žaizdų prie invalido vežimėlio prikaustytas seras Klifordas Čaterlis ir gyvenimo džiaugsmu trykštanti jo žmona Konstancija. Jam rūpi kūryba, garbė ir visuomenės pokyčiai, jai trūksta kūniškų aistrų, kurių negauna iš suluošinto vyro. Po ne itin sėkmingo bandymo susirasti meilužį tarp vyro bičiulių ledi Čaterli aistringai puola į Regbio dvare tamaujančio eigulio Oliverio Melorso glėbį.

Prasideda audringa baronetės ir samdinio aistros istorija. Aprašomos sekso scenos, šokiruojančios detalės. Atsižvelgiant į XX amžiaus pradžios visuomenės moralės normas nesunku suvokti, kodėl šis kūrinys ilgus metus buvo uždraustas.

Parduodama tik su dienraščiu „Lietuvos rytas“  
Knygos kaina: 13,99Lt



ISBN 84-9819-670-1

